

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

LEJA FORŠTNER

Mentorica: izr. prof. dr. MONIKA KALIN GOLOB

ZAČETKI INTERVJUJA V JUTRU V OBDOBJU MED OBEMA VOJNAMA
(1920–1938)

(Diplomsko delo)

Ljubljana 2007

Začetki intervjuja v *Jutru* v obdobju med obema vojnama (1920–1938)

Avtorica poskuša pojasniti razvoj žanra intervju v slovenski novinarski praksi in določiti obdobje dokončnega izoblikovanja te novinarske oblike. Z metodološkim pristopom zbiranja in analiziranja gradiva iz časnika *Jutro* ugotavlja vsebinske in shematske značilnosti zgodnjih intervjujev in v množici različnih oblik odkriva zametke današnje žanrske strukture. Ta je skupaj s poimenovanjem povzeta iz tuje novinarske prakse, kjer se je intervju dokončno institucionaliziral že konec 19. stoletja (v ZDA). Avtorica v obdobju med obema vojnama določa tri vzporedne razvojne loke tega žanra. Prvega predstavljajo intervjujske oblike, za katere se zdi, da sledijo razvoju in standardizaciji žanra v tujem tisku, saj ustaljujejo dvodelno formo z uvodom in obliko vprašanje – odgovor. Leta 1922 se ob njih pojavijo intervjuji v tridelni shemi, ki jo pogojuje subjektivizirano upovedovanje. Tretji lok vznikne 1925 kot žanrska oblika, ki vsebine pogovora ne upoveduje v nizu intervjujskih sekvenc, ampak v obliki subjektivnega poročila o pogovoru. Vse oblike se pojavljajo približno enako pogosto do leta 1938, že v letih 1929–1931 pa se dokončno izoblikuje današnja žanrska struktura. Kasneje se pojavi bolj redko in se v 30-ih še ne ustali niti ne izpodrine ostalih oblik, je pa v tem obdobju objavljenih veliko poročil o pogovoru, ki so že zelo blizu današnjim časopisnim intervjujem.

Ključne besede: novinarske besedilne vrste, stilistika poročevalstva, zgodovina intervjuja.

The history of genre interview in newspaper *Jutro* between the World Wars (1920–1938)

Author tries to explain the evolution of journalistic genre interview in Slovenian press in the 1920's and 1930's. The research based on content and structural analyze of early forms of interview, which we gathered from newspaper *Jutro*. Author defines them as the origin, the preliminary forms of today's newspaper interview structure. She notices three evolution lines of interview during the period between the world wars. First one in interviews, which were seems to follow the development and institucionalisation of classic genre structure in foreign journalistic practice, because they were standardizing the scheme with introduction/opening and question – answer format. The second line turns up in 1922 as specific three-part shape of interview with conclusion. The third one were representing various free (usually also three-part) forms, conditioned by journalist's subjectivism in reporting, which first appear in 1925. All forms were published regularly and approximately frequently up to 1938, but in the years 1929–1931 author recognized the final formation of genre structure as it was defined in theories later. Such form appears rarely in 1930's, so the final standardization of interview scheme must to occur later. Yet there were several interviews during the decade, which nearly approach it.

Key words: journalistic genres, reporting stylistics, the history of interview.

1.	Uvod.....	4
2.	Intervju.....	7
2.1	Intervju kot metoda dela	7
2.2	Intervju kot novinarski žanr	10
2.2.1	Zgodovina žanra intervju in njegov razvoj v slovenskem tisku	14
2.2.2	Tipologija intervjujev – osebnostni in tematski intervju	15
2.2.3	Vprašanja v intervjuju.....	17
3.	O Jutru.....	20
4.	Intervjuji v Jutru.....	24
4.1	Začetki žanra intervju v Jutru	25
4.2	Razvoj intervjujske oblike vprašanje – odgovor.....	29
4.3	Intervjujske oblike v Jutru	33
4.3.1	Razvoj dvodelne intervjujske sheme	37
4.3.2	Razvoj tridelne intervjujske sheme.....	39
4.4	Značilnosti tematskih in osebnostnih intervjujev v Jutru	41
4.4.1	Tematski intervjuji	42
4.4.2	Osebnostni intervjuji.....	49
4.5	Še o intervjujih v Jutru.....	65
5.	Aplikacija Koroščeve kategorizacije intervjujskih nagovorov na primere iz Jutra ..	67
6.	Sklep	77
7.	Literatura.....	83
	PRILOGA	85

1. Uvod

Ideja za diplomsko delo se je porodila ob naključni ugotovitvi v okviru druge raziskave,¹ ki je razkrila veliko vrzel v zgodovinskem raziskovanju novinarskega žanra intervju v slovenskem tisku. Proučevala sem intervjujske oblike v slovenski literaturi prve polovice 20. stoletja in prepoznavala ter opredelila poseben tip literarnega intervjuja, ki bi lahko bil predhodnik osebnostnega tipa intervjuja v slovenskem tisku. Gradivno sem izhajala iz *Jutra* oziroma njegovih izdaj v letu 1933, saj me je zanimalo, ali je v času izdaje enega od (literarnih) del, ki smo ju presojali, intervju v svoji klasični obliki obstajal tudi v slovenskem tisku. Našla sem dvanajst prispevkov, ki bolj ali manj ustrezajo trdni intervjujski strukturi. Nekateri od teh intervjujev imajo sicer obsežne uvode ali pa imajo tridelno shemo z zaključkom, zaradi česar ne ustrezajo obliki današnjih časopisnih intervjujev, vendar pa v njih prepoznavamo jasno verigo vprašanj in odgovorov, ki zaznamuje ta novinarski žanr.

Glede na sklepe in postavke Mance Košir o izoblikovanju intervjuja iz oblike sodnih zapisnikov po drugi svetovni vojni (Košir 2004: 38) oziroma iz reportaže v 70-ih letih prejšnjega stoletja (Košir 2003: 170) nas je (relativna) pogostost intervjujskih oblik v *Jutru* v obdobju med obema vojnama presenetila. Koširjeva je takšne sklepe postavila na podlagi rezultatov raziskave, ki jo je opravila v okviru svojega diplomskega dela *Intervju v sodobnem slovenskem tisku* (1975) in v kateri je opazovala pogostost tega žanra v slovenski novinarski praksi v treh desetletjih po drugi svetovni vojni. Podobno raziskavo je ponovila leta 1988, o njej pa je v članku *Intervju* poročala v delovnem poročilu za leto 1988 *Razvoj informacijskih sistemov II: Slovenski jezik in novinarske zvrsti v množičnem komuniciranju*. Izsledke obeh raziskav je povzela (in tudi preoblikovala) še v kasnejših razpravah: *Intervju v sodobnem slovenskem tisku (Tipi novinarskega diskurza kot interpretanti družbenega okolja)*, ki je bila objavljena v njeni knjigi *Surovi čas medijev*, in *Kdo govori v intervjujih slovenskega tiska?*, ki je izšla v zborniku *Poti slovenskega novinarstva – danes in jutri*.

S svojim raziskovalnim delom in z ugotovitvami je Koširjeva prispevala

---

¹ Analiza literarnih del *Obiski* (1920) Izidorja Cankarja in *Razgovori* (1933) Antona Ocvirka je bila temelj mojega diplomskega dela na Filozofski fakulteti z naslovom *Izidor Cankar in Anton Ocvirk kot začetnika osebnostnega intervjuja na Slovenskem* (2006), ki je nastajalo pod mentorstvom doc. dr. Toneta Smoleja.

pomemben delež na tem (neraziskanem) področju zgodovine novinarstva. Poudariti pa moram, da je njena raziskava zajela (le) izdaje slovenskih časnikov, ki so izšle po letu 1945, čeprav je bil tisk, v njem pa različne novinarske oblike, živ in razvit že veliko prej². Koširjeva tako poroča le o enem (sicer obsežnem) segmentu v obstoju tega žanra v slovenskem tisku oziroma o njegovem razvoju in značilnostih v obdobju 1945–1975, ne prinaša pa popolnih in točnih dejstev o tem, kdaj in kako oziroma v kakšni obliki je časopisni intervju vstopil v domačo novinarsko prakso. Sklepi Mance Košir o izoblikovanju intervjuja v slovenskem tisku zaradi tega dejstva niso dokončni in neizpodbitni.

Prav to me je – skupaj z dejstvom o neskladnosti mojih ugotovitev z ugotovitvami Koširjeve o izoblikovanju in razvoju intervjuja v slovenskem tisku – dokončno spodbudilo, da sem pregledala vse izdaje *Jutra* od leta 1920, ko je začel izhajati, pa do leta 1938 (vključno z izdajami v tem letu), ko je človeštvu že pretela druga svetovna vojna. Rezultati tega pregleda potrjujejo že znana dejstva (o zgodovini žanrskih oblik v slovenskem novinarstvu) in obenem prinašajo nova in drugačna dejstva o obstoju intervjuja v slovenskem tisku v 20-ih in 30-ih letih prejšnjega stoletja. V diplomskem delu bom opisala začetke tega žanra v konkretnem dnevniku in opredelila značilnosti in naravo mnogih oblik v *Jutru*, ki ustrezajo današnji intervjujski naravi ali pa jo vsaj evocirajo. Izbrala sem vse novinarske prispevke, ki poročajo o kakršnemkoli pogovoru in/ali imajo bolj ali manj trdno in očitno obliko vprašanje – odgovor, nato pa na podlagi dodatnega kriterija presojala le tiste, ki ustrezajo (današnji) teoretsko določeni žanrski naravi in ne le njeni shemi. Analizirala bom zunanjo strukturo in vsebinsko zasnovo posameznih prispevkov ter različne oblike vprašanj oziroma intervjujskih nagovorov v njih. Na podlagi analize bom poskušala orisati razvojni lok te besedilne vrste v *Jutru* in določiti obdobje izoblikovanja intervjuja v današnjo značilno žanrsko shemo.

Diplomsko delo stopa na pot zgodovinskega raziskovanja besedilne vrste (žanra) intervjuja in poskuša zmanjšati vrzel, ki obstaja v njem. Glede na raziskave (Kalin Golob 2003: 210) do leta 1900 v slovenskem tisku ni intervjujev, zato ostaja v zgodovini tega

---

² Dr. Monika Kalin Golob je pregledala izdaje *Slovenskega naroda* od začetka izhajanja (1868) do leta 1900 in primerjalno analizirala še izvode slovenskih dnevnikov *Slovenec* in *Edinost* iz druge polovice 19. stoletja. V delu *H koreninam slovenskega poročevalskega stila* piše, da so bile v tem obdobju že znane nekatere besedilne vrste (žanri): uvodnik, vest, razširjena vest, poročilo in naznanilo, povzete pa so bile iz tujega tiska (Kalin Golob 2003: 65–67).

žanra popolnoma neraziskano le še obdobje med letoma 1900 in 1920. V eni izmed izdaj takratnih časnikov je bil zagotovo objavljen prvi primer besedilne vrste intervju v slovenskem tisku. Pregledali smo namreč tudi nekatere izvode *Slovenskega naroda*, ki so izšle pred letom 1920 (1915–1920), da bi ugotovili ali je bil v njih intervju objavljen že preden je začelo izhajati *Jutro*. Najzgodnejši intervju (povzet je iz tujega vira) smo našli v izdaji *Slovenskega naroda* 15. januarja 1915 (Priloga A), kar pomeni, da sega njegov zgodovinski razvoj vsaj do tega leta. Točen podatek o dejanskem začetku intervjuja v slovenski novinarski praksi bo torej razkrila šele podrobna analiza tiska iz prvih dveh desetletij 20. stoletja.

2. Intervju

Pojem intervju je najbolj natančno opredeljen in utemeljen v novinarstvu. V slovenski novinarski terminologiji ima dvojni pomen, saj poimenuje novinarski žanr in metodo novinarskega dela. *Slovenski etimološki slovar* (1997: 225) kot izvor pojma intervju opredeljuje francoski samostalnik »entreveue«, danes »entrevue« (srečanje, sestanek, pogovor), ki je izšel iz glagola »s'entrevoir« (srečati se, videti se z nekom). Iz »entreveue« oziroma »entrevue« so Angleži oblikovali »interview«, ki so ga številni narodi sprejeli v svoje besedišče ali pa so po njem oblikovali poimenovanje v domačem jeziku.

Nemški teoretik Michael Haller, ki se je podrobno ukvarjal z etimološkim izvorom pojma »interview«, kot izvor prav tako določa francoski glagol »entrevoir« (Haller 1991: 89). Dodaja, da so Francozi po »interview« oblikovali »entrevue« in prevzeli njegov pomen, ki je »srečanje z nekom, s katerim se prej dogovoriš« (Haller 1991: 91). Povzema pa tudi nemško literaturo o intervjuju, po kateri naj bi od sredine 19. stoletja »interview« poimenoval »pogovor z znano osebnostjo o aktualnih zadevah, ki ga predstaviš javnosti« (Haller 1991: 93).

2.1 Intervju kot metoda dela

Medtem ko so slovenski novinarski teoretiki od nemških prevzeli dvojno pojmovanje intervjuja, njihovi ameriški kolegi definirajo intervju le kot metodo novinarskega dela. Intervju je metodološki postopek spraševanja in »sredstvo pridobivanja informacij od ljudi« (Clayton 1994: 13). Je »del piščevega raziskovalnega procesa in ne cilj sam po sebi« (Dunne 1995: 3). Tudi v domači teoriji je intervju v najširšem pomenu »izmenjava informacij med novinarjem in virom informacij« (Erjavec 1998: 66). Tako utemeljen je osnova vsake novinarske dejavnosti, saj je spraševanje virov temeljna metoda novinarske prakse. Vendar pa takšna opredelitev določa intervju kot dejanski akt pogovora, tej pa v slovenskem jeziku bolj ustreza poimenovanje intervjuvanje.

Ameriški novinarski teoretiki v svojih monografijah zato največ strani in poglobljeno obravnavo namenjajo prav »interviewing« oziroma intervjujskemu pogovoru in pripravam nanj. Njihova dela puščajo bralcu vtis nekakšnega priročnika Kako narediti dober intervju, v katerem lahko preberemo vse – o načinih beleženja pogovora, prednostih in slabostih posameznega načina, pripravi na intervju, virih informacij, kako izbrati sogovornika, kako nastopiti pred njim in katere skupine ljudi so sploh zanimive za javnost. Avtorji svetujejo o primerni opravi in drži spraševalca med intervjujem, dajejo napotke, kako voditi intervju, kakšna vprašanja postavljati, kako razvijati pogovor in kako intervjuvati težavne ali redkobesedne sogovornike. Veliko pozornost posvečajo psihični pripravi in trdnosti novinarja; pomembna je njegova samozavest in obvladovanje tehnik.

Žanra intervju, ki je danes prepoznaven zlasti po značilni zunanji strukturi, ameriški teoretiki ne definirajo in ne poznajo. Njihova dela bralcem sicer ponujajo dejanske napotke za oblikovanje vsebine intervjujskega pogovora v zapisani obliki, vendar o njih ne moremo govoriti kot o teoretskih postavkah, ki bi utemeljile strukturo časopisnega intervjuja. Intervju (intervjuvanje) je le metoda zbiranja gradiva s postavljanjem konkretnih vprašanj in ne shematična oblika novinarskega sporočanja, saj je »oblika zapisa pogovora pogojena z naravo in ciljem prispevka, v katerem bo novinar uporabil zbrani material« (Dunne 1995: 9). Susan Dunne na primer na tej postavki opredeljuje štiri možne strukture zapisa informacij, pridobljenih v intervjuju.

Kot prvo možnost navaja obliko oziroma prispevek, ki ga poimenuje »Dan v življenju ...« (Dunne 1995: 103). V njem vsebino posameznih intervjuvančevih odgovorov smiselno povežemo v celoto, ki daje vtis sogovornikove tekoče pripovedi, v kateri priča o svojem običajnem dnevu. Novinar v besedilu ni prisoten niti niso v besedilo vključena njegova konkretna vprašanja, s katerimi je v dejanskem pogovoru spodbudil sogovornikove izjave (Dunne 1995: 103).

Dunnova opredeljuje tudi obliko »vprašanje – odgovor« (Dunne 1995: 104), in sicer kot zapis, za katerega je »značilen uvod, lahko ima tudi zaključek, večji del pa tvorijo dejanska vprašanja in odgovori« (prav tam). Pri tem opozarja, da lahko odgovore

preoblikujemo tako, da so vsebinsko smiselno povezani, ni pa dovoljeno spreminjanje njihovega vrstnega reda (prav tam).

Posebno organizacijo v zapisu po Dunnovi (1995: 106) zahteva vsebina pogovora s strokovnjakom oziroma »mnenje strokovnjaka«, kot poimenuje to obliko. Ta zapis ima naravo poročila, v katerem novinar zgolj informira o posamezni temi v pogovoru, nato pa povzema sogovornikove izjave o njej, oziroma poroča o vsebini njegovih odgovorov, ne navaja pa jih dobesedno.

Četrty način upovedovanja intervjujskega pogovora Dunnova (1995: 105) imenuje »izjave in komentarji«. Kot navaja, je to nekakšen portret intervjuvanca, ki temelji na novinarjevih opisih, opažanjih in komentarjih o njem, med te pa so koherentno vpete dejanske izjave sogovornika. Avtorica poudarja, da imajo tovrstna besedila literarno noto (prav tam). Tej opredelitvi je podobna intervjujska ali pogovorna zgodba, o kateri piše Breda Luthar v razpravi *Produkcija lokalne slave* (2003: 287–312).

Intervjujska zgodba sicer drugače združuje novinarjevo avtorsko besedilo in intervjuvančeve izjave, saj Lutharjeva navaja, da novinarji v njej »le povzemajo pogovor s sogovornikom, vendar niti vprašanj niti odgovorov ne citirajo dobesedno – intervjuvanje in poročanje sta dve ločeni aktivnosti« (Luthar 2003: 305). Avtorica dejstva o tej novinarski obliki povzema iz dela Michaela Schudsona *The Power of Press* (1995) in jo opredeli kot »arhaično ali predmoderno obliko intervjuja, ki je medijska različica oralne komunikacije in ga poznamo iz zgodovine žurnalizma pred dokončno institucionalizacijo intervjuja kot prakse zbiranja podatkov in literarne oblike v novinarstvu« (Schudson v Luthar 2003: 305).

Tu (v intervjujski zgodbi) je intervju bolj sredstvo zbiranja podatkov ter dokaz avtentičnosti zgodbe in manj žurnalistična oblika upovedovanja. Občasna referenca na pogovor obenem vzpostavi diskurzivno vizijo, ki jo želi novinar posredovati kot resnično in verodostojno. Zgodbe namreč diskurzivno vizijo avtenizirajo z občasnim citatom, ki služijo kot dokaz, da je novinar(ka) "bila tam in videla" (Luthar 2003: 305).

Lutharjeva dodaja, da »[i]ntervju v obliki vprašanje – odgovor konvencionalno velja za bolj objektivni način upovedovanja in daje vtis manjše manipulacije z realnostjo, saj se zdi, kot da bi se objekt upovedovanja predstavljal sam« (Luthar 2003: 306).

2.2 Intervju kot novinarski žanr

V slovenski teoriji novinarstva je intervju zelo natančno opredeljen tudi kot novinarski žanr, prepoznaven zlasti po značilni zunanji strukturi. V njej so se skozi čas in ob vse bolj razviti in svobodni novinarski praksi izoblikovale številne definicije intervjuja, ki pa večinoma ostajajo na ravni kratkih opredelitev ali šolskih razlag, zato o njih ne moremo govoriti kot o teorijah. Najbolj podrobno je naravo in obliko žanra intervju opisala Manca Košir, opredelila pa je tudi tri temeljne tipe te novinarske oblike.

V delu *Nastavki za teorijo novinarskih vrst* Koširjeva (1988: 31) opredeljuje novinarski žanr kot »tip novinarskega diskurza, za katerega je značilna določena tipična forma, v kateri je upovedana določena snov (predmet), ki je tipsko strukturirana in izražena z zanjo tipičnimi jezikovnimi sredstvi.« Intervju je žanr pogovorne vrste, ki »je vrsta novinarskega sporočanja informativne zvrsti« in »sporoča o po novinarju proizvedenem pogovoru z javnosti zanimivo osebnostjo ali o aktualni tematiki« (Košir 1988: 82). Pogovor je pogoj za predstavitev mnenj, ocen in stališč (strokovnih) posameznikov, oziroma pogoj za predstavitev in približanje pomembne, ali zanimive osebnosti in njenega življenja javnosti (Košir 1988: 80).

Dialog med sogovornikoma poteka v primarni situaciji intervjuja (v aktu pogovora), Koširjeva pa jasno poudarja, da pod pojmom intervju razume zgolj in samo zapis vsebine tega pogovora: »Intervju je označba žanra, ki je "metatekst", nastal pri obdelovanju in zapisu primarnega pogovora« (Košir 1990: 12–13), ki ga avtorica imenuje "prototekst". »Pri intervjuju moramo ločevati dve vrsti besedil: prototekst – to je primarni pogovor v obliki dialoga. /.../ Metabesedilo – to je prezentacija prototeksta« (Košir 2004: 36).

Prototekst je lahko reprezentiran v dveh različnih strukturah. V klasični obliki *vprašanje – odgovor – vprašanje* ali v mešani strukturi *opisovanje – povzemanje – citiranje*. /.../ literatura priporoča klasično obliko za intervjuje, ki imajo intenco dokumenta – da bi torej novinarsko besedilo lahko bilo uporabljano kot verodostojna referenca za citiranje in pisanje zgodovine. Ta oblika je značilna za kakovosten, elitni tisk, kadar objavlja intervjuje z vplivnimi (politično, finančno, znanstveno, kulturno pomembnimi) sogovorniki. /.../ Intervju, napisan kot zgodba z opisovanjem spraševalčevih občutij, orisi in opisi sogovornika in njegovih bivanjskih okoliščin, ki razkrivajo intervjuvančovo zasebnost (ne pa osebnosti), pa je značilen za popularen, »rumeni«, tabloidni tisk. Poenostavljeno bi lahko rekli: klasični intervju je orodje, s katerim množični mediji zahtevajo odgovore (odgovornost) nosilcev pomembnih javnih funkcij, namenjen pa je kritičnemu državljanu, /.../. Intervjujska zgodba pa praviloma ni namenjena političnemu argumentiranju državljanov, ampak užitekarskemu vpogledu v zasebnost javnih osebnosti, lahko bi rekli, da so bralci v tem primeru predvsem potrošniki. Kvalitetni klasični intervjuji naj bi redakciji praviloma prinesli profesionalni ugled, /.../ medtem ko naj bi intervjujske zgodbe popularnemu tisku prinašale predvsem nove bralce in s tem dobiček (Košir 2004: 37–38).

Koširjeva intervjujske zgodbe ne opredeljuje kot arhaično obliko intervjuja, ampak kot ne-klasično obliko zapisa intervjujskega pogovora, ki je manjvredna in sledi komercialnim interesom zapisovalca oziroma njegove medijske organizacije. Pritrjuje Heroldu Burgerju, ki v delu *Sprache der Massenmediem* (1984) piše, da rumeni tisk zavestno briše »meje tradicionalnih žanrov. Nemogoče je še ločiti med reportažo, poročilom in intervjujem« (Burger v Košir 2003: 172), saj enako opaža v slovenskem tisku. Kljub temu, da avtorica dopušča oba zapisa prototeksta, pa v svoji teoriji tega žanra, ki jo zapiše v *Nastavkih za teorijo novinarskih vrst* (1988), opredeljuje "klasično" intervjujsko shemo. Kot piše, je struktura te novinarske oblike »enostavna, shema je dvodelna: poleg glave ima uvod in jedro« (Košir 1988: 82). Glavo tvori naslovje, dejanski intervju pa je iz dveh delov: iz informativnega uvoda in jasno členjene verige vprašanj in odgovorov. V uvodu spraševalec predstavi – poimenuje in titulira – intervjuvanca oziroma opredeli temo pogovora in pojasni ter utemelji svojo izbiro

sogovornika. Dobra izbira kompetentnega sogovornika, ko intervju poteka zaradi osvetlitve aktualne tematike oziroma zanimive in svojstvene osebnosti, ki jo želi novinar v intervjuju predstaviti javnosti, je namreč ključni pogoj, da se iz neposrednega dialoga razvije dober intervju. Uvodu sledi jedro, ki je osrednji del intervjuja in ga tvori niz vprašanj in odgovori nanje. Glavno vodilo spraševalca v intervjuju je izvedeti kaj novega, drugačnega ali nenavadnega o temi pogovora ali o sogovorniku. Dober novinar zna od sogovornika pridobiti informacije, ki jih javnost še ne pozna, sicer pa Koširjeva tudi v definiciji jasno postavlja zahtevo, da naj intervju javnosti sporoči novico (Košir 1975: 24).

Intervju je edini žanr, ki lahko dela dramaturgijo. Novinar lahko »montira dele pogovora, v poročilu drugače razvršča vprašanja, kot so bila v resnici zastavljena, zato da gradi zanimiv dramaturški lok in ustvari videz dialoške napetosti« (Košir 1988: 81). Notranjo formo intervjuja lahko spraševalec (pre)oblikuje tudi tako, da v jedro intervjuja vključi informacije o okoliščinah in vzdušju pogovora ali pa med vprašanja in odgovore vplete subjektivne impresije in komentarje o sogovorniku. Največkrat so to opisi sogovornikovih morebitnih posebnosti v načinu govora, informacije o kretnjah, ki jih uporablja ob govorjenju, o njegovih fizičnih značilnostih ali obraznih potezah. Lahko pa spraševalec v besedilu izpostavi tudi posebne sogovornikove odzive, ki jih je opazil med pogovorom, oziroma navede še druge okoliščine intervjuvanja. Ti podatki razbijajo monotono strukturo intervjuja in besedilu zagotavljajo ritmičnost, ob tem pa prispevajo k informativnosti zapisa oziroma izgrajujejo naslovnikovo podobo o intervjuvancu, ki si jo ta gradi na vsebini spraševalčevega pogovora z njim.

Vendar pa »ni žanr intervju vse, kar se predstavlja v formi vprašanje : odgovor /.../. Gre za vsebino in način pogovarjanja, ki mora biti za žanr intervju **dialoški**, se pravi /.../ odprt za drugega, poglobljen in vživljajoč se« (Košir 1988: 82). Koširjeva takšen dialog že v diplomskem delu *Intervju v sodobnem slovenskem tisku* (1975) imenuje »empatični dialog« (Košir 1975: 21), pojem empatija pa povzema po Francetu Vregu, ki ga definira kot »proces, ko se projiciramo v notranja stanja, osebnost drugih ljudi, da bi vnaprej uganili njihova vedenja« (Vreg v Košir 1975: 21). Empatični dialog je ponavadi dvosmeren – novinar se med pogovorom poskuša vživeti v sogovornika, pa tudi

intervjuvanec "študira" novinarja, poskuša razumeti, v katero smer bo vodil pogovor. Pomembno je, da takšen dialog poteka neposredno med sogovornikoma, saj intervju, kot najbolj komunikativen žanr, ne prenese posrednikov, obenem pa neposreden dialog nagovarja tudi naslovnika (Košir 1975: 23).

Intervjujski pogovor je primarno namenjen javnosti, zato se v njem ukinja distanca in se ustvarja iluzija, da je naslovnik dejansko prisoten v pogovoru. Dober intervju v naslovniku vzbuja občutek, da intervjuvanec ne odgovarja svojemu sogovorniku, ampak neposredno občinstvu, ki o intervjuju goji pričakovanja, spodbujena s predhodnim poznavanjem udeleženca oziroma teme pogovora (Košir 1988: 82).

Tudi Tomo Korošec priznava intervjujskemu dvogovoru posebno naravo in ga ločuje od običajnega pogovora. Slednji je zanj le »prvinska oblika človekove jezikovne dejavnosti« (Korošec 1998: 245), medtem ko intervjujski dvogovor ne zadovoljuje zgolj sporočanjških potreb dveh udeležencev, ampak je namenjen javnosti (Korošec 1998: 245). To kot značilnost pogovora v intervjuju navaja tudi razlaga pojma intervju v *Leksikonu Sova* (2006: 422): »Intervju je pogovor za javno objavo v medijih.« Podobna je razlaga v *Slovarju slovenskega knjižnega jezika* (1998: 308), ki opredeljuje intervju dvojno: »1. javnosti namenjen pogovor, v katerem kdo odgovarja na pripravljena vprašanja, 2. zbiranje podatkov z ustnimi vprašanji in odgovori.«

Koširjeva intervju uvršča v informativno zvrst. V besedilih z informativno funkcijo je novinar le poročevalec, ki obvešča o dogodku, »s svojimi mnenji v besedilu ni prisoten, je distanciran in predmet upoveduje relativno objektivno« (Košir 1988: 41). Za intervju piše, da »[a]vtor v tekstu s svojimi mnenji v pretežni meri ni prisoten, njegova prevladujoča drža je nevtralna« (Košir 1988: 82), vendar pa ugotavlja, da ta žanr deloma opravlja tudi mnenjsko, torej interpretativno funkcijo. To odkriva predvsem v vprašanjih. Novinar z vsebino in načinom spraševanja namreč posredno izraža svoj odnos do sogovornika, oziroma mnenje o zadevi, ki je osrednja tema pogovora. Kljub temu, je novinar v intervjuju zgolj posrednik med javnostjo in intervjuvancem. Manca Košir je v opredelitvi vloge novinarja, ki vodi intervju, zelo jasna: »Spraševalec je s svojimi mnenji, ocenami in stališči v ozadju, v ospredju pa so intervjuvanec in njegova stališča in interpretacije« (Košir 1988: 42). Po teoriji v intervjuju namreč dominira funkcija

predstavitve intervjuvanca, njegovega mišljenja in presojanja, ne pa sporočanje novinarjeve interpretacije osebe ali teme (Košir 1988: 42). Končni namen spraševalca v intervjuju je pridobiti nove, zanimive, in javnosti še neznane informacije o osebi ali temi, ki je v središču pogovora, zato je povsem upravičeno uvrščanje tega žanra med novinarska besedila z dominantno informativno funkcijo.

2.2.1 Zgodovina žanra intervju in njegov razvoj v slovenskem tisku

Koširjeva je v okviru svoje diplomske naloge *Intervju v sodobnem slovenskem tisku* leta 1975 opravila raziskavo, v kateri je pregledala izdaje različnih slovenskih časopisov in revij, ki so izšle med leti 1945 in 1975, in v njih sledila pogostosti intervjuja v slovenski novinarski praksi. V razpravi o razvoju in izoblikovanju intervjuja v slovenskem tisku pritrjuje ugotovitvam švedskega raziskovalca Nilsa Gunnarja Nilssona, da je žanr intervju kot zapis v obliki vprašanj in odgovorov izšel iz sodnih dvoran (Nilsson 1971: 707). Njene postavke so sledeče:

Pojav žanra intervju v obliki vprašanje – odgovor – vprašanje se je pokazal na enak način kot v zgodovini intervjuja v anglo-saksonskem tisku (Nilsson, 1971), kjer se je rodil kot poročevalski žanr o sporočanju senzacionalističnih dogodkov iz sodnih dvoran in s policijskih hodnikov. [...] Slovenski poročevalci po 2. svetovni vojni so "omogočili" ljudstvu, da je bilo "zraven" pri znanih sodnih procesih. Kot tip tovrstnega poročanja je ilustrativen obsežen prispevek /.../. Tožilčeve trditve in vprašanja ter obtoženčevi odgovori so pogosto citirani, vse je še dodatno komentirano (Košir 2004: 38).

Ob teh navaja tudi drugačne (celo nasprotno) sklepe, in sicer, da je »klasični intervju na Slovenskem izšel iz reportaže, šele v 70-ih letih prejšnjega stoletja se je začel pojavljati v današnji prepoznavni strukturi« (Košir 2003: 170). »Reportaža je bila na Slovenskem do sedemdesetih let prejšnjega stoletja cenjen žanr. In zdi se, da je intervju zrasel iz njenih postavk in ne iz zapisov procesov, ki so le zgodovinsko gledano prvi primerki pojavitve oblike vprašanje – odgovor – vprašanje« (Košir 2004: 41).

Skoraj tri desetletja po svoji prvi raziskavi žanra intervju v slovenskem tisku Koširjeva (2004: 50)³ končne ugotovitve strne takole: »Intervju je prodiral na naše časopisne strani najprej prek prevodov pogovorov predvsem z umetniki in se začel razvijati na kulturnih straneh z reprezentacijo glasov domačih ustvarjalcev. V sedemdesetih letih je opaziti pojav osebnostnega intervjuja«, v katerem je spraševalec kazal zanimanje za »individualno subjektiviteto« (prav tam).

Kot smo že navedli, naj bi bila ena od predhodnikov klasičnega intervjuja tudi intervjujska ali pogovorna zgodba, po Schudsonu pa bi naj do dokončne institucionalizacije in normalizacije intervjuja v novinarstvu prišlo v ZDA konec 19. stoletja (Schudson v Luthar 2003: 305), »pri nas pa šele v prvih desetletjih 20. stoletja« (Luthar 2003: 305).

2.2.2 Tipologija intervjujev – osebostni in tematski intervju

Zaradi velikega števila različnih tipologij v slovenski in tuji novinarski teoriji bi lahko rekli, da jih je vsaj toliko, kolikor je avtorjev. Tudi Koširjeva izdela poleg temeljne delitve intervjujev na tri tipe, osebostne ali biografske intervjuje, tematske intervjuje in mešane ali kombinirane intervjuje, še eno tipologijo. V njej intervjuje deli po predmetu, obliki, značaju, načinu vodenja, pripravi, namenu in številu udeležencev (Košir 1975: 51). Uveljavila se je prva kategorizacija, ki jo avtorica povzema po nemški novinarski teoriji (Košir 2004: 36–37)⁴ :

Za tematski intervju (*Gegenstandsbezogenes Interview*) je značilen predmet, obravnavan stvarno, brez emocionalnih odnosov med spraševalcem in odgovarjalcem, glavna funkcija je orientacija in/ali avtentična informacija (intervjuvanec kot očividec, izvedenec, odgovorna oseba). Osebostni intervju

---

³ *Kdo govori v intervjujih slovenskega tiska?* (2004) je zadnji objavljeni prispevek Mance Košir o intervjuju, izšel pa je v znanstvenem zborniku ob štiridesetletnici študija novinarstva na Slovenskem *Poti slovenskega novinarstva – danes in jutri*.

⁴ V razpravi *Kdo govori v intervjujih slovenskega tiska?* (2004) Koširjeva navaja tipologijo intervjujev Michaela Hallerja (*Das Interview*, 1991), ki oba temeljna tipa intervjujev (križanec obeh je mešani intervju) opredeljuje »s pomočjo teme in glavne funkcije« (Košir 2004: 36).

(Personenzentriertes Interview) pa po temi prinaša intervjuvančeva doživetja, izkušnje in posebnosti, značilne prav zanj, in po glavni funkciji intervjuja intervjuvančevo osebnost v njeni individualnosti in enakosti. /.../ Mešani intervju (Verschränktes Interview) je križanec obeh, saj prepleta prvine enega in drugega.

V *Nastavkih za teorijo novinarskih vrst* sicer opredeljuje le dva tipa intervjujev, osebnostnega in tematskega in dodaja, da se »lahko obe vrsti tudi mešata« (Košir 1988: 82). Kot navaja, se da med obema tipoma intervjuja ločiti tako, »da se gleda, katera od obeh funkcij prevladuje, z iskanjem dominante« (Košir 1990: 29). Temeljna razlika med osebnostnimi in tematskimi intervjuji je v tem, da nas v prvih zanima kdo govori, v drugih pa kaj nekdo govori. V osebnostnem intervjuju je poudarek na predstavitvi za javnost zanimive osebnosti, njenega življenja in dela, v tematskem intervjuju pa dialog poteka zaradi osvetlitve in poglobitve, za javnost relevantne tematike, s kompetentnim sogovornikom (Košir 1988: 82).

Temelj osebnostnega intervjuja je empatični, vživljajoč se dialog z osebnostjo, ki je bodisi pomembna ali pa za javnost zanimiva, in sicer o njenem življenju, delu, dosežkih, razmišljanju in čustvovanju – spraševalca zanima sogovornikov značaj, osebnost (Košir 1990: 28). Končni cilj pogovora je »rekonstrukcija osebnih, lastnih izkušenj sogovornika in njegovega subjektivnega pogleda na dogodke« (Košir 1990: 29). Intervju mora razkriti individualnost in edinstvenost osebe, njeno različnost od drugih ljudi. Naloga intervjuja je »ustvariti podobo, imidž izbrane osebnosti, in to podobo ponuditi v ogled, se pravi, narediti jo razvidno« (Košir 1990: 30).

V uvodu osebnostnega intervjuja spraševalec predstavi intervjuvanca in pojasni, zakaj ga je povabil k pogovoru, temu pa sledi jedro oziroma niz vprašanj, na katera ta oseba odgovarja. Vprašanja morajo biti zastavljena tako, da spodbudijo odgovore, ki bodo javnosti osebo predstavili tako v zasebnem kot tudi v profesionalnem življenju, vodilo pa naj bo izvedeti kaj novega, drugačnega ali nenavadnega o sogovorniku, ki je naslovnikom (največkrat) že predhodno poznan. Novinar mora javnosti predstaviti sogovornika kot osebnost, kot živo in človeško bitje, zato je pri tej vrsti intervjujev zelo

pomembno, da novinar vključi informacije o okoliščinah pogovora, o sogovornikovih značilnih kretnjah ali odzivih oziroma o njegovih morebitnih posebnostih v načinu govora (Košir 1990: 30). Predvsem za osebne intervjuje velja postavka Koširjeve, da naj bi zaradi predstavitvene funkcije žanr intervju »opisoval tudi okoliščine prototeksta – z besedami in s fotografijami, ki sogovornika kažejo v značilni mimiki in gesti« (Košir 2004: 36).

V tematskem intervjuju intervjuvanec v odgovorih ne razkriva svoje življenjske zgodbe in osebne človeške plati, ampak kot strokovnjak in poznavalec teme pogovora v intervjuju odgovarja na novinarjeva vprašanja. Intervjuvanec ne izreka osebnih mnenj, ampak nastopa kot komentator in analitik aktualnega dogajanja, kot zanesljiv in bogat vir informacij, ki jih želi novinar sporočiti naslovnikom. Spraševalec v teh intervjujih ni intervjuvančev sogovornik, ampak predvsem novinar, ki ga »zanima intervjuvančevo strokovno mnenje o določeni tematiki, ki je takrat v središču pozornosti javnosti, in/ali o kateri sogovornik veliko ve« (Košir 1990: 28). Empatičnost dialoga v tematskem intervjuju je manjša. Gre bolj za Koroščev intervjujski dvogovor, ki je "za druge"; novinar je le posrednik intervjuvančevih izjav.

Tematske intervjuje tvori informativen uvod, ki poroča o aktualni temi/dogodku in o sogovornikovi kompetenci, da odgovarja na vprašanja o njej/njem. Jedrni del tvorijo vprašanja, s katerimi novinar spodbuja intervjuvanca, da dogodek pojasni, analizira in komentira. Z vprašanji spraševalec sledi cilju, da za javnost (pa tudi zase) zbere čim več informacij in dejstev o aktualnem dogodku, ki je povod za pogovor.

2.2.3 Vprašanja v intervjuju

Ameriški teoretiki poudarjajo pomembno vlogo vprašanj v intervjuju, ne presojajo pa podrobno njihovih oblik. Vprašanja so osnovno gradivo intervjuja in »kažejo na novinarjeva pričakovanja o dobljenih informacijah in nakažejo pozicijo, ki jo je ta v intervjuju zavzel« (Dunne 1995: 53). Po Melvinu Mencherju (1983: 311) »prvo polnopomensko vprašanje nazorno nakaže temo, ki si jo je novinar zamislil za zgodbo.« Ob problemu intervjujskih vprašanj poudarja, da velja popolna spraševalčeva pozornost

sogovornikovim odgovorom, saj ti pogosto sugerirajo dodatne teme pogovora, ki zaradi spontane narave največkrat informirajo o še neznanih dejstvih. »V kateri od sogovornikovih izjav lahko najdemo dramatičnost ali zanimivost, ki bo še dodatno osvetlila razumevanje dogodka« (Mencher 1983: 305). Nekateri avtorji sicer izdelajo tipologije vprašanj, vendar ameriška novinarska teorija v glavnem ločuje dva tipa vprašanj, »open-ended questions« in »close-ended questions« oziroma odprta in zaprta vprašanja.

Tudi slovenska novinarska teorija in praksa poznata splošno delitev intervjujskih vprašanj na vprašanja odprtega in zaprtega tipa. Odprta vprašanja so tista, ki jih uvajajo vprašalnice (kaj, kje, zakaj, ...) in nanje ni mogoče odgovoriti zgolj enobesedno ali jih le potrditi oziroma zanikati: »Kaj mislite o svetovno-nazorski strani sodobne glasbe, o nje stilu?« (Jutro 7. 3. 1931). Takšna vprašanja sogovornika spodbudijo k daljšemu in utemeljenemu odgovoru. Z odprtimi vprašanji spraševalec nagovarja sogovornika v daljših ali zahtevnejših intervjujih, ko ima za intervju dovolj časa in ne potrebuje zgolj dejstev, ampak želi pridobiti čim več različnih informacij. Te kot vsebinski sklop zagotavljajo celovitost zgodbe, ki jo poskuša spraševalec ustvariti z intervjujem in jo posredovati javnosti.

Drugi tip so zaprta vprašanja. Redko jih uvajajo vprašalnice, sogovornika pa spodbujajo k izrekanju dejstev, saj so oblikovana tako, da zahtevajo jedrnate in neposredne odgovore: »Ali je ves načrt že izgotovljen?« (Jutro 3. 4. 1938). Nekatera vprašanja tega tipa dopuščajo intervjuvancu tudi, da nanje odgovori zgolj z da ali ne. Tovrstna vprašanja spraševalci največkrat zastavljajo sogovornikom v časovno omejenih intervjujih.

Bolj natančno in razčlenjeno tipologijo vprašanj v intervjuju je izoblikoval Tomo Korošec v delu *Stilistika slovenskega poročevalstva*. V začetku svoje razprave o intervjujskih vprašanjih Korošec uvede izraz "nagovor" (Korošec 1998: 257). V nadaljevanju razloži sintagmo intervjujski nagovor kot »poimenovanje ene od enot intervjujskega dvogovora« (Korošec 1998: 258), ki »intervjujski dvogovor loči od ostalih vrst pogovorov« (prav tam). Posebno naravo intervjujskega dvogovora avtor jasno

opredeljuje: spraševalčevi nagovori niso le usmerjeni "k drugemu", ampak so tudi "za druge" (Korošec 1998: 258). V intervjujskem nagovoru namreč novinar sicer direktno nagovarja sogovornika, a ni usmerjen le k njemu, ampak sogovornika sprašuje za naslovnike, v njihovem imenu oziroma z namenom, da pridobi informacije predvsem zanje. Korošec (1998: 258–278) opredeljuje deset različnih oblik intervjujskih nagovorov, vsak od njih pa ima drugačno besedilnost, zato spodbudijo različno kvalitetne in obširne odgovore. Podrobneje bomo te oblike analizirali na koncu dela, ko bomo poskušali Koroščevo teorijo aplicirati na konkretne primere iz *Jutra*.

3. O Jutru

Jutro je bil v prvi polovici 20. stoletja eden osrednjih slovenskih dnevnikov. Do 1. 3. 1929 je izhajal s podnaslovom *Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko*, nato pa podnaslov opustijo. Do leta 1925 je bilo *Jutro* v lasti *Konzorcija*, od avgusta 1925 pa ga je za *Konzorcij* izdajal Adolf Ribnikar (Borko 1937: 86). Skupaj z lastnikom je *Jutro* po prvi petletki izhajanja zamenjalo tudi tiskarno; z letom 1925 proizvodnjo tiskanja prenesejo od Delniške tiskarne k Narodni tiskarni, ki je časopis tiskala vse do zadnje izdane številke. V 30-ih letih, ko je bilo *Jutro* tudi najbolj bran ljubljanski dnevnik, so dnevno natisnili 20.000, ob nedeljah celo 28.000 izvodov (Javornik 1997: 361).

Poleg rednih izdaj je *Jutro* v četrto stoletja obstoja izdajalo tudi posebne prirejene izdaje za Gorenjsko, Primorsko in tujino, dolgo časa pa je uredništvo pripravljalo tudi redni tedenski prilogi *Življenje in svet* (1927–1939) in *Mlado Jutro* (1931–1941), ki sta bili namenjeni zabavi in razvedrilu, druga predvsem mladim. Od leta 1927 je v okviru uredništva *Jutra* izhajala tudi samostojna *Ponedeljkova izdaja*. Ta se je jeseni 1943 združila s *Slovenskim narodom* in se preimenovala v *Slovenski narod (Ponedeljkova izdaja Jutra)*, *Jutro* kot samostojni časnik pa ni več obstajal (Javornik 1997: 361).

Jutro je po prvi svetovni vojni začelo izhajati kot liberalni in napredni dnevnik, ki se je odvrnil od takratne politike starih liberalcev in odprl pot do javnosti političnim idejam mlajših političnih iniciatorjev, ki so delovali pod okriljem Gregorja Žerjave. Leta 1924 je *Jutro* postalo tudi uradno glasilo Žerjavove Samostojne demokratske stranke (Javornik 1997: 361).

Predvsem v prvih dveh letnikih (1920–1922), ko je *Jutro* izhajalo v obsegu štirih strani – kakšno stran več je imela nedeljska izdaja – je bila večina strani namenjena poročanju o aktualnem mednarodnem in domačem političnem dogajanju ter o aktualnih družbenih in gospodarskih stanjih. O izraziti tovrstni usmerjenosti pričajo imena rubrik: *Politične beležke*, *Prosveta*, *Domače vesti*, *Po svetu*, *Gospodarstvo*. Ob teh sta se redno pojavljali še rubriki *Šport* in *Sokolski vestnik*. Slednja se kmalu preimenuje v *Sokol*, v njej pa uredništvo razvija panslavizem in goji bratstvo med (jugo)slovanskimi narodi vse do zadnje izdane številke. Kulturnega duha izražajo v prvih dveh letnikih le literarni

podlistki oziroma romani v nadaljevanjih. V *Jutru* zadnjo stran (kasneje tudi zadnji dve ali več strani) namenjajo oglasom.

Pretežno politična vsebina dnevnika *Jutro* v prvih letnikih je razumljiva glede na duh časa, ki so mu vladali politični prevrati kot posledica minule prve svetovne vojne. Poročanje o politiki ostaja temelj *Jutra* tudi v naslednjih letih, ko se dnevnik ne razširi le v številu strani (osem do leta 1934, kasneje še več, nedeljske izdaje tudi štirinajst do šestnajst strani), ampak razširi tudi tematska področja poročanja. Oblikujejo se stalne rubrike, ki se odvrnejo od poročanja o "resnih temah" in informirajo o svetu kulture in umetnosti, zanimivostih po svetu, vsakdanjih in socialnih temah, aktualnem družabnem dogajanju, ipd.

Že leta 1923 se ob prejšnjih v *Jutru* izoblikujeta dve tovrstni rubriki, *Kulturni pregled* ter *Iz življenja in sveta*. Prispevki v obeh rubrikah pomembno razvijajo splošno razgledanost in dvigujejo kulturno zavest slovenskih bralcev. Rubrika o kulturi je bila vrsto let "paradni konj" tega dnevnika, predvsem v drugem desetletju izhajanja, torej v tridesetih letih dvajsetega stoletja, saj je dosegla pomembno svetovljansko širino in umetniško polnost (Javornik 1997: 361). Obe rubriki ohranjata dolgotrajno kontinuiteto, z letom 1924 pa se oblikuje še ena rubrika, ki postane stalna, *Naši kraji in ljudje*, medtem ko se bolj ali manj redno pojavljajo do leta 1938 na straneh *Jutra* še rubrike *Po slovanskem svetu*, *Dopisi*, *Objave*, *Gledališče*, v razširjenih nedeljskih in prazničnih izdajah še rubriki *Iz sveta mode* in *Teden dni filma*. *Jutro* redno objavlja tudi številne literarne podlistke in literarna dela v nadaljevanjih.

V *Jutru* je bolj ali manj kontinuirano pod različnimi naslovi (*Sodišče*, *Porotno sodišče*, *Pred sodiščem*, *Porota*, *Porotne obravnave*) vsa leta njegovega izhajanja obstajala tudi rubrika, ki poroča o sodnih procesih. Ta rubrika je v obdobju med obema vojnama že tradicionalna v slovenskem tisku, saj so »zapisnike s porotnih obravnav« (Kalin Golob 2003: 67) objavljali že v drugi polovici 19. stoletja v dnevnikih *Slovenski narod*, *Slovenec* in *Edinost*. »O kriminalnih dejanjih se je v SN (*Slovenskem narodu*, op. L. F.) poročalo /.../ bodisi v krajših vesteh ali daljših poročilih s sodišča, naslovljenih večinoma Izpred (porotnega) sodišča. /.../ Najdaljša besedila o kaznivih dejanjih pa so

poročila, ki so v bistvu zapisniki s sodnih obravnav, zato je tudi formulacija pravna in ne poročevalna« (Kalin Golob 2003: 129).

V *Jutru* so v tej rubriki večinoma objavljena le kratka poročila o začetku, poteku ali o razpletu in rzsodbi aktualnega sojenja, ob odmevnih sojenjih pa tej rubriki odmerijo tudi celo stran ali več (Priloga B). Prispevki o teh sodnih procesih imajo naslove, ki takoj pritegnejo pozornost. Primer (*Jutro* 15. 3. 1929):

N: *»Nepojasnjen zavrtni umor v Iški vasi«*

PN: *»Celodnevna senzacionalistična razprava pred ljubljansko poroto – Usmrtitve svojega moža obtožena Ivana Žagarjeva oproščena«*

Začenjajo se kot natančno in izčrpno poročilo o zločinu in vpletenih, udeležencih sojenja, poteku tega, njegovih okoliščinah in novih ugotovitvah oziroma sklepah v njem. Uvodnemu delu sledijo segmenti zapisov dejanskih vprašanj in odgovorov, ki so se zvrstili v posameznem zaslišanju oziroma pričevanju obtoženih in prič, zapisovalci pa jih ločijo z mednaslovi. Sklope dvogovornih sekvenc poročevalci uvajajo tudi z informativnimi komentarji oziroma te mednje vpletajo, v njih pa navajajo in/ali pojasnjujejo pomembna dejstva ali povzemajo vsebino tistih izjav, ki jih (zaradi prostorske stiske) ne zapišejo (*Jutro* 15. 3. 1929):

»Bog in Mati božja sta priča« ...

Čitanje obtožnice je trajalo skoro celo uro. Oči vseh številnih poslušalcev so se uzrle v obtoženko, ko ji je predsednik senata stavil običajno uvodno vprašanje v zagovor:

- Ivana Žagarjeva, ali priznate svojo krivdo?
- Ne. Bog in Mati božja sta priča, da nisem.
- O svojem zakonu pripoveduje obtoženka kako da se je poročila o potresu. Izmed 10 otrok sta bila dva prezgodaj rojena, ker jo je mož suval. Vendar sta si bila z ranjnim dolgo časa dobra. /.../
- Kje ste spali usodno noč?
- V sobi. V »hišici«, to je v manjši sobi, je spala moja hči Tona.

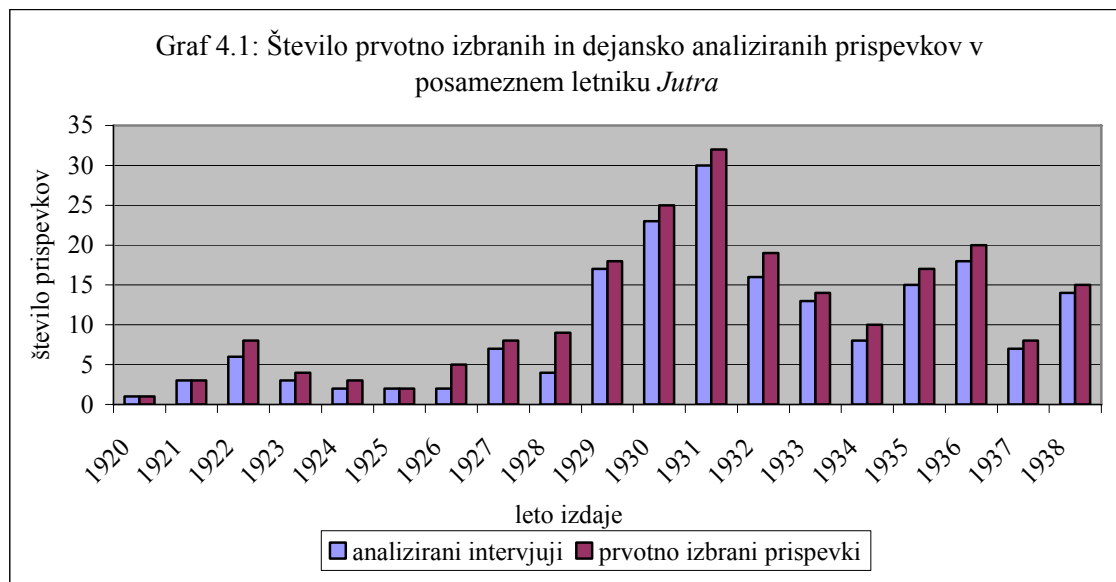
- Pravijo, da se je on bal domačih, da bi ga ponoči ne napadli. Jemal je za to sekuro s seboj.
- Ne gospod, sekuro je jemal, ker se mu jo je škoda zdelo za nas.
- /.../

Jasno členjena veriga vprašanj in odgovorov je sicer najbolj specifična značilnost intervjujev, zato je tudi Koširjeva v takšnih prispevkih odkrivala morebitne predhodnike intervjujske strukture, a se je kasneje od te ideje odvrnila. Tudi tovrstni prispevki iz *Jutra* ne morejo pomeniti predhodne oblike intervjuja, saj ne ustrezajo intervjujski naravi. Niso plod empatičnega dialoga ali pogovora "za druge", ampak so zgolj zapis pogovorov, ki jim je bil poročevalec priča. Gre za standardno obliko sodnih zapisnikov, ki je v formi konkretnih vprašanj in odgovorov našla najustreznejši način za zapis vsebine sodnega procesa. »Zapisnik sodi k strokovni funkciji zvrsti (praktično strokovna podzvrst) in zapisuje vsak trenutek poteka, ker je natančen zapis dogajanja« (Kalin Golob 2003: 164). "Zapisniki iz sodnih dvoran" so zgodovinska pričevanja o dogodku, vendar so neporočevalska besedilna vrsta, zato v njih ne moremo odkrivati razvojne črte oziroma iskati zametkov besedilne vrste intervju. Poleg tega pa so na straneh *Jutra* ob teh prispevkih redno objavljali tudi številne druge, ki poznajo (bolj ali manj očitno) strukturo pogovornih sekvenc in ustrezajo naravi intervjuja, čeprav v njih današnja klasična žanrska shema še ni izoblikovana in prepoznavna.

O najpomembnejših sojenjih so v *Jutru* na podoben način in v podobnem obsegu poročali ves čas njihovega poteka, včasih tudi vsak dan, zato imajo ti prispevki dokumentarno vrednost. Tako so na primer o sojenju atentatorjem na znanega jugoslovanskega politika v času od 26. 4. 1930 do 17. 5. 1930 objavili kar štirinajst zapisnikov. V njih so ažurno in podrobno poročali o vseh preobratih in pomembnih trenutkih v sojenju in posredovali ljudem natančne zapise vsebine (večine) pričevanj in zaslišanj.

4. Intervjuji v Jutru

Že v uvodu smo zapisali, da smo pregledali vse izdaje dnevnika *Jutro* od prve številke 24. avgusta 1920 do izdaje 31. decembra 1938. Na podlagi kriterija, da je intervju primarno poročilo o pogovoru oziroma o njegovi vsebini, smo izbrali 221 prispevkov (glej graf 4.1). Ker pa po teoriji »ni žanr intervju vse, kar se predstavlja v formi vprašanje : odgovor« (Košir 1988: 82), ampak ga določa predvsem posebna narava, ki jo pogojuje poglobljen in vživljajoč se dialog, odprt za drugega (prav tam), smo za izbor prispevkov postavili ta dodatni kriterij in izločili vse prispevki, ki nimajo intervjujske narave oziroma sodijo v drug žanr (pogovorne vrste). Izločili smo tiste, v katerih je veriga vprašanj in odgovorov le del obširnejšega novinarjevega poročila o nekem drugem aktualnem dogodku in ne del samostojnega intervjuja (7) in takšne, ki ustrezajo naravi poročila o novinarski konferenci, saj je oseba odgovarjala na vprašanja več novinarjev (10), oziroma naravi reportaže (7). V analizo nismo zajeli tudi prispevkov, ki združujejo dva pogovora z dvema različnima sogovornikoma (3) in intervjujskih odlomkov, ki obsegajo eno samo vprašanje in odgovor nanj (3), ker so se nam zdeli neustrezni (Priloga C in Priloga Č).

Na tej postavki smo obseg raziskave skrčili na 191 prispevkov, ki smo jih razvrstili po posameznih letnikih in analizirali njihovo vsebinsko zasnovo, zunanjo strukturo in vlogo ter obliko vprašanj v njih. V nadaljevanju bomo o njih govorili kot o intervjujih oziroma kot o zametkih in zgodnjih oblikah intervjuja v slovenskem tisku, saj ustrezajo teoretsko opredeljeni naravi tega žanra. V množici različnih shem teh intervjujev lahko opazujemo postopno izoblikovanje in ustalitev (čeprav še ne dokončno) današnje značilne intervjujske strukture.

Klasični časopisni intervju ima danes teoretsko natančno določeno dvodelno shemo, ki jo tvorita kratek in informativen uvod in niz grafično ločenih vprašanj in odgovorov, takšna žanrska shema pa v večini intervjujev iz *Jutra* še ni prepoznavna oziroma izoblikovana. Zanje je namreč značilno, da *subjektivni način upovedovanja* pogojuje njihovo *avtorsko strukturo*, ki je zelo svobodna, zgleduje pa se po *tuji intervjujski praksi*. V obdobju med obema vojnama se v tem dnevniku sicer že pojavi intervju v svoji značilni obliki, kakor je utemeljena danes, vendar pa današnja struktura še ni ustaljena praksa, saj so vse do zadnje pregledane izdaje v *Jutru* objavljeni tudi številni intervjuji, ki ji še ne ustrezajo. Opazujemo lahko razvoj žanra v današnjo teoretsko shemo. A bolj kot o njegovem "naravnem" razvoju lahko govorimo o izoblikovanju žanra, ki je sledilo normalizaciji intervjuja v tuji novinarski praksi in teoriji, in na katerega so zelo vplivali spraševalci/zapisovalci s subjektivnimi realizacijami tujih zgledov.

4.1 Začetki žanra intervju v Jutru

Predvidevanja, da bo raziskava razkrila znano dejstvo o vplivih tuje novinarske prakse v razvoju slovenskega poročevalstva, so se izkazala za pravilna. Monika Kalin Golob v delu *H koreninam slovenskega poročevalskega stila* namreč piše, da je v svoji raziskavi slovenskih časnikov iz druge polovice 19. stoletja ugotavljala, »koliko so funkcijskozvrstne značilnosti rasle iz osnov slovenskega knjižnega jezika, koliko pa se je v njih kazal vpliv žanrskih posebnosti razvitejše nemške publicistike« (Kalin Golob 2003: 56).

Že od srede 17. stoletja so v slovenska mesta prihajali nemški časopisi in knjige, tako da se je na Slovenskem najprej pojavilo in ustalilo nemško časopisje. Najbolj vpliven in najbolj bran časopis v nemškem jeziku je bil *Laibacher Zeitung* /.../ pomembna pa je tudi njegova priloga *Illirysches Blatt*, /.../ v kateri so se oglašali vsi pomembnejši slovenski ustvarjalci tistega časa (Prešeren, Čop, Kastelic, Zupan, Malavašič, Bleiweis). Leta 1848 je bilo v njej objavljeno več poročil slovenskih društev, razglasi in oznanila, ves čas pa so v rubriki *Feuilleton* izhajale najrazličnejše vesti, predvsem iz družabnega življenja. /.../ Jezikoslovje postavlja Vodnikove Ljubljanske novice (1797–1800) kot začetek razvoja publicistične zvrsti, novinarska stroka jih utemeljuje kot prvi slovenski časnik. /.../ Vodnikovo pisanje ni raslo iz "impulzivnosti žurnalističnega domisleka", Vodnik je (počasi) prevajal novice iz Wiener Zeitung in Laibacher Zeitung /.../ (Kalin Golob 2003: 56–58).

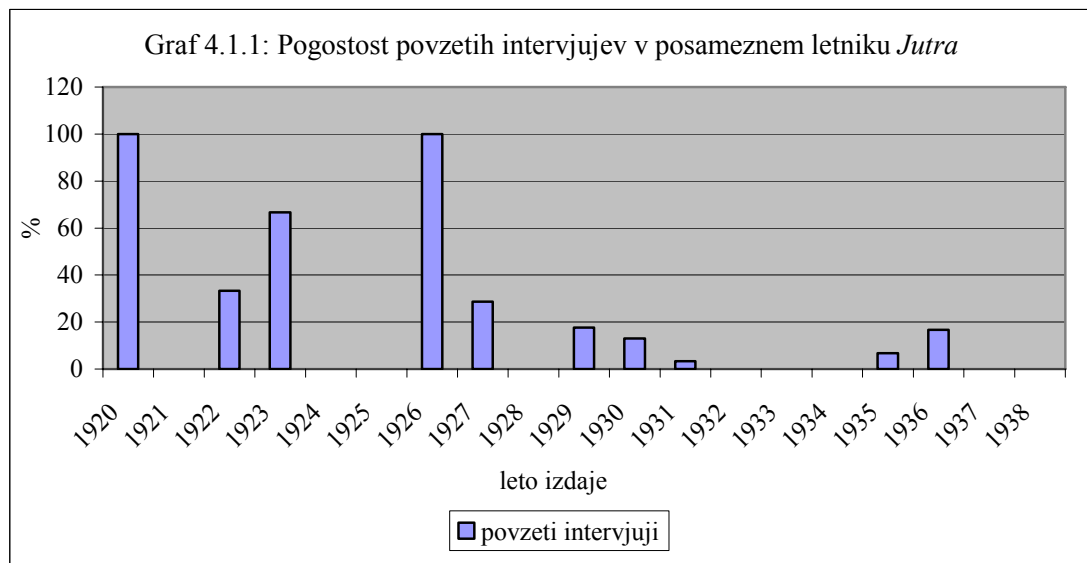
Avtorica v nadaljevanju bolj konkretno piše (tudi) o povzemanju oziroma prevajanju nekaterih novinarskih besedil in oblik iz tuje novinarske prakse: »Sodobnim presojevalnim poročevalskim besedilom se približuje tudi druga skupina, to so bili uvodniki, ki so bili prevedeni (povzeti) iz nemških in drugih časopisov, urednik je le mestoma vstavljaj svoje pripombe oziroma spremne stavke k dobesednim navedkom« (Kalin Golob 2003: 65). V opombi Kalin Golobova poroča tudi o navedbah Janeza Jesenka o tradiciji pisanja uvodnih člankov iz njegovega dela *Časnikarstvo in naši časniki* (1884): »Nemškutarji naj ne mislijo, da smo Slovenci s tem posnemali Nemce, nemške časopise. Posnemali smo le Francoze, katere so v tem posnemali tudi Nemci, kajti Nemci so komaj pred 45 leti jeli spisavati uvodne članke in tem podobne večče sestavke« (Jesenko v Kalin Golob 2003: 65). Tuj izvor naj bi imeli tudi podlistki in vesti, razširjene vesti ter poročila: »To vrsto besedil (podlistek, op. L. F.) je najprej uvedlo francosko časopisje (1800) /.../. Kmalu so podlistke začeli objavljati tudi angleški časopisi, kasneje še nemški in najbrž po njihovem zgledu tudi slovenski. /.../ Tako kot vsi evropski dnevnikarji tistega časa (Jesenko 1884, 238) so tudi slovenski vsebovali politične "razglede" in "preglede" /.../ in najrazličnejše vesti« (Kalin Golob 2003: 66).

Da je iz tuje novinarske prakse prevzeta tudi besedilna vrsta intervju, dokazuje že prvi intervju, ki smo ga našli v *Jutru*. Leta 1920 (torej že v prvem letniku izhajanja) je namreč v eni izmed izdaj tega dnevnika na prvi strani objavljen prispevek, ki poroča o objavi pomembnega intervjuja v češkem tisku in (deloma) povzema njegovo vsebino: »Današnji "Prager Tagsblatt" objavlja intervju z zunanjim ministrom Benešem /.../« (Jutro 9. 10. 1920). Avtor/prevajalec vsebine intervjuja ne zapiše v obliki dejanskih vprašanj in odgovorov, ampak bolj poroča o vsebini posameznih intervjujskih sekvenc, vendar poimenovanje »intervju« očitno kaže na dejstvo, da pozna to novinarsko obliko, vsaj kot predlogo za zapis v *Jutru*.

Ta prispevek in vsi kasnejši, ki jih povzemajo oziroma prevajajo iz tujega tiska, evocira(jo) dejstvo, da je žanr in njegovo poimenovanje povzet(o) in poznan(o) iz tuje novinarske prakse. O tem priča tudi pogosta raba pojma »intervju« in različnih izpeljank iz njega, ki smo jih zasledili v analiziranih prispevkih. Veliko avtorjev svoje poročilo o pogovoru že samih opredeli za »intervju«, »interview«, »interview«, »intervjuv«, »entrevue« oziroma »interviv«, sebe pa poimenujejo »interviewist« oziroma »intervjuist«. Takšna poimenovanja smo našli v 31 različnih prispevkih, največ jih je bilo objavljenih v izdajah iz let 1929–1931. Le v sedmih stoji »intervju« ali njegove (avtorske) variante v naslovu, vendar noben od njih še ne ustreza današnji žanrski strukturi.

Povzemanje/prevajanje intervjujev iz tujih virov je bila uredniška praksa *Jutra* vse do leta 1938, saj so v tem obdobju objavili 21 takšnih intervjujev (10,9 % vseh, ki smo jih zajeli v podrobnejšo analizo). Ti se na straneh dnevnika niso pojavljali kontinuirano, ampak v valih. Objavljeni so bili samo v desetih različnih letnikih: 1920, 1922–1923, 1926–1927, 1929–1931, 1935–1936 (glej graf 4.1.1 na naslednji strani). Z izjemo izdaj v letih 1920 in 1923, ko so bili vsi objavljeni intervjuji (ki smo jih zajeli v našo raziskavo) povzeti/prevedeni, predstavljajo ti v ostalih (osmih) letnikih povprečno 23,3 % vseh objavljenih intervjujev v posameznem letniku *Jutra*. Najpogosteje so povzemali/prevajali intervjuje iz francoskih časopisov, pa tudi iz srbskega, hrvaškega, češkega, bolgarskega, poljskega in angleškega tiska. V večini povzetih/prevedenih intervjujev (16) so bili intervjuvanci pomembne politične osebnosti in visoki državniki, le v petih so bili to umetniški ustvarjalci, in sicer svetovno (pri)znani pisatelji.

Vsebino tujih prispevkov so v *Jutru* slovenskim naslovnikom posredovali na dva načina. Le redko so jih zgolj prevedli. Takšni prispevki imajo uvod, v katerem novinar informira o povzemanju in o viru ter strnjeno poroča o okoliščinah pogovora tujega novinarja z intervjuvancem. Jedrni del tvori dejanski intervju oziroma vsebina pogovora v bolj ali manj primarni obliki zapisa (Priloga D).

Pri drugem načinu gre za dejansko povzemanje intervjujev iz tujih časopisov, saj slovenski novinar zgolj uporabi vsebino izvirnega prispevka in informacije iz njega, nato pa jih avtorsko oblikuje v poročilo o tem pogovoru. V uvodu poroča o povzemanju intervjuja in navaja vir, v njem pa pojasni tudi povod za pogovor in poroča o okoliščinah intervjuvanja. Jedrni del ni zapisan v obliki vprašanje – odgovor, saj "prevajalec" v njem navadno zgolj poroča o vsebini intervjuvančevih odgovorov, nekateri pa njegove posamezne izjave uvajajo s parafraziranjem vsebine vprašanj tujega spraševalca (Priloga E in Priloga F).

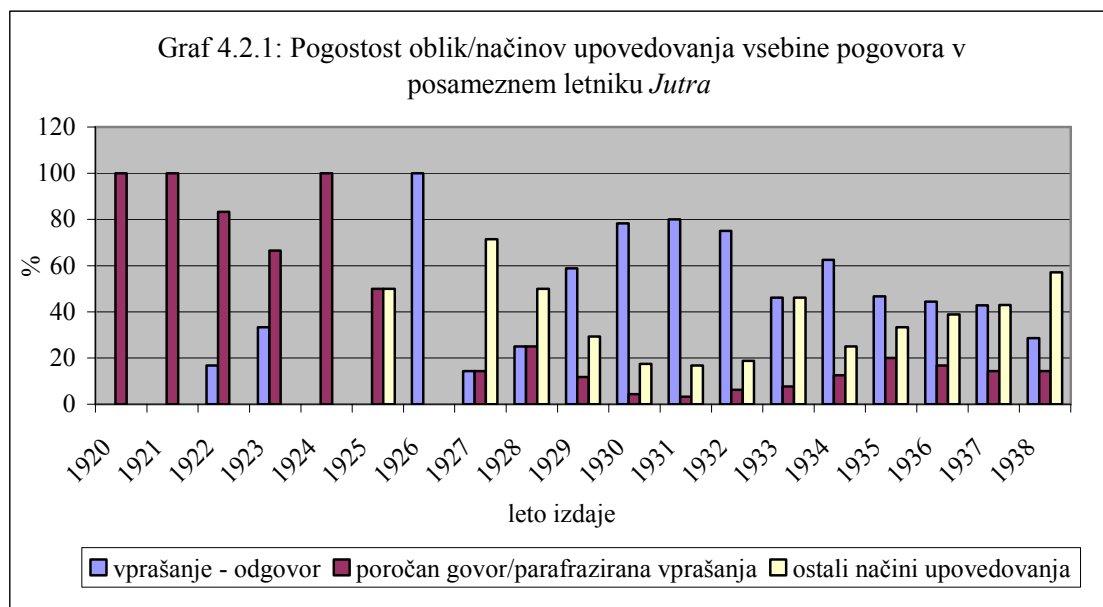
4.2 Razvoj intervjujske oblike vprašanje – odgovor

Jasno členjena veriga vprašanj in odgovorov, ki je temeljna in prepoznavna značilnost današnjih intervjujev, se je v intervjujih v *Jutru* uveljavila šele ob koncu prvega desetletja izhajanja dnevnika. Prvi intervju, ki pozna formo vprašanje – odgovor, je bil sicer objavljen že leta 1922, nato pa se do leta 1929 takšna oblika upovedovanja vsebine intervjujskega pogovora pojavlja le izjemoma, razen v izdajah iz leta 1926, ko so vsi objavljeni intervjuji zapisani v njej. V prvih petih letnikih (1920–1924) v intervjujih v *Jutru* prevladujeta dva načina poročanja o vsebini pogovora, noben pa ne pozna intervjujskih sekvenc, v katerih sta vprašanje in odgovor nanj samostojna in jasno ločena dela.

Kadar spraševalec uporabi prvi način, v obliki t.i. poročanega govora navaja vsebino dejanskega vprašanja in nanjo naveže sogovornikove izjave. Primer: »Na vprašanje, zakaj jugoslovanska vlada de facto priznava revolucionarno grško vlado, ne priznava pa de facto revolucionarne ruske vlade, je dr. Ninčič odgovoril, da bo jugoslovanska vlada [...]« (Jutro 3. 6. 1923, podčrtala L. F.). Nekateri zapisovalci so vsebino dejanskega nagovora grafično poudarili: »Na vprašanje, **kako se razvija politični položaj v Beogradu**, je g. dr. Žerjav odgovoril: [...]« (Jutro 22. 11. 1924).

Drugi način upovedovanja, s katerim so spraševalci poročali o intervjujskem pogovoru pred standardizacijo oblike vprašanje – odgovor, pa je t.i. parafraziranje vsebine nagovora. Na mestu svojega nagovora niso zapisali dejanske vprašalne oblike, ampak so zgolj opredelili posamezno temo (ki jo je v aktu pogovora spodbudilo konkretno vprašanje) tako, da so zapisali le bistveno vsebino slednjega, nanjo pa navezali intervjuvančeve izjave. Nanj so Primer: »Naš urednik se je dalje zanimal za namere vlade v bližnji bodočnosti. G. minister je odgovoril, da [...]« (Jutro 6. 1. 1925, podčrtala L. F.). Ali: »O odnošajih glede Reke je dejal zunanji minister, da seboljšajo. [...]« (Jutro, 3. 6. 1923, podčrtala L. F.). Tudi v teh oblikah so grafično bistvo vprašanja, ki je v aktu pogovora spodbudilo sogovornikove izjave, o katerih poročajo: »Glede dela vlade za **rešitev raznih perečih zahtev ljudstva**, zlasti z ozirom na davčna bremena in socialne težkoče, je g. minister izjavil, da [...]« (Jutro 22. 11. 1924).

Oba načina upovedovanja vsebine intervjujskih vprašanj in odgovorov sta blizu tistemu, ki je značilen za t. i. intervjujsko zgodbo. Ta je nekakšno prvoosebno poročilo, strnjena (skoraj literarna) pripoved, v kateri spraševalec dejstva o srečanju z intervjuvancem in okoliščinah ter okolju tega prepleta z informacijami, ki jih je izvedel od sogovornika v pogovoru. Vanjo koherentno in smiselno vstavlja le posamezne citate sogovornikovih izjav, ki jih je v aktu intervjuvanja spodbujal in razvijal s konkretnimi vprašanji, v zapis pa z njimi ne posega. Na primer: Zanimalo me je, kako ustvarja, pa mi je povedal, da »...«. Ali pa: Ko sem jo vprašala, kakšne načrte ima za prihodnost, mi je povedala, »...«. Schudson intervjujsko zgodbo opredeli kot arhaično obliko intervjuja (Schudson v Luthar 2003: 305), zato lahko v načinih upovedovanja v obliki poročanega govora in t. i. parafraziranih vprašanj odkrivamo zametke kasnejše verige jasno členjenih dejanskih vprašanj in odgovorov. V intervjujskih zgodbah na takšen način upovedujejo samo določene segmente vsebine intervjujskega pogovora, kasneje pa jo novinarji v celoti zapisujejo v členjenem nizu tako upovedanih pogovornih sekvenc (Priloga G). Intervjuji, ki še ne poznajo oblike vprašanje – odgovor, so le zametki današnjega intervjuja, v katerem je ta oblika prepoznavna žanrska značilnost.

Kot smo že navedli, so do leta 1925 v izdajah *Jutra* prevladovali t. i. zametki, ob njih pa so se le redko pojavljali intervjuji z današnjim značilnim in jasno členjenim jedrnim delom (glej graf 4.2.1 na strani 32). S tem letom pa začnejo spraševalci intervjuje zapisovati zelo avtorsko in svobodno. Spraševalec v prvem izrazito avtorskem intervjuju povsem opušča dialoškost, saj v uvodu informira o svojem pogovoru z intervjuvancem in o aktualnem dogodku, ki ga je spodbudil, v nadaljevanju pa v strnjem poročilu prvoosebno navaja dejstva in informacije, ki mu jih je posredoval sogovornik. Edini odmev vsebine vprašanj, ki so (najverjetneje) spodbudila posamezne izjave, je delitev besedila na segmente, v vsakem pa je že v začetku tako ali drugače jasno opredeljena posamezna tema (Priloga H).

Popolna odsotnost vprašanj je v kasnejših intervjujih realizirana tudi kot nekakšno intervjuvančevo osebno pričevanje, njegova subjektivna pripoved, ki jo avtor oblikuje tako, da smiselno poveže posamezne sogovornikove odgovore/izjave, te celote pa ne prekinja z navajanjem vprašanj (ali njihove vsebine) oziroma v besedilu sploh ni prisoten. Njegovo "izpoved" uvede s kratkim uvodom (ali pa "uokviri", kadar ji pripiše še avtorski zaključek), v katerih pojasni pomembna dejstva in/ali izreka subjektivne komentarje (Priloga I). Ekstremni primeri odsotnosti vprašanj so intervjuji, ki obsegajo uvod in jasno členjen jedrni del, vendar pa v njih pred posameznimi odgovori ne stojijo vprašanja oziroma ni zanje v zapisu nikakršne spodbude. Vsebino spraševalčevih nagovorov nam razkrije intervjuvančev odgovor, v katerem ta najprej ponovi vsebino vprašanja, šele nato nanj dejansko odgovori (ali pa je tako zapisal avtor intervjuja) (Priloga J). Intervjujski pogovor so nekateri spraševalci upovedali tudi v obliki svoje subjektivne pripovedi o sogovorniku in srečanju ter pogovoru z njim, v kateri v prvi osebi navajajo dejstva in informacije iz pogovora, vanjo pa smiselno in koherentno vlagajo posamezna vprašanja in/ali intervjuvančeve izjave (Priloga K in Priloga L).

Novinarji oziroma avtorji intervjujev iz *Jutra* v upovedovanju najpogosteje razbijajo trden niz intervjujskih sekvenc tako, da ga prekinjajo z bolj ali manj obsežnim avtorskim besedilom, v katerem bodisi informirajo o dejstvih in/ali izrekajo subjektivne komentarje. Največkrat se v takšnih intervjujih sočasno pojavljajo poročani govor in t. i. parafrazirana vprašanja ter samostojne vprašalne oblike (Priloga M). Glagol »razbijajo« uporabljamo zato, ker poznajo neprekinjeno verigo pogovornih sekvenc vsi zgodnejši

intervjuji, ki pa so večinoma povzeti (6 od 11 pred letom 1925), kar kaže na dejstvo, da je bil v tuji novinarski praksi zaporedni niz (tako ali drugače upovedanih) vprašanj in odgovorov (očitno) že ustaljena značilnost intervjuja.

Takšni (avtorski) načini upovedovanja so v letih 1927 in 1928 celo prevladovali, v letu 1929 pa ima največ intervjujev (oziroma njihov jedrni del) današnje prepoznavno obliko vprašanje – odgovor. Slednji se nato do leta 1938 kontinuirano pojavljajo na straneh *Jutra* in v prvi tretjini 30-ih (1930–1933) skoraj povsem izpodrinejo zgodnejša načina upovedovanja s poročanim govorom in parafraziranjem vsebine vprašanj. Kljub temu so t. i. zametki intervjujske oblike vprašanje – odgovor objavljeni vse do izdaj v zadnjem pregledanem letniku (tudi v vseh letnikih pred 1929, z izjemo 1926). V letih 1920–1928, predstavljajo ti v povprečju 53,3 %, od leta 1929, ko se ustali današnji značilen niz, pa le še 26,2 % vseh objavljenih intervjujev v posameznem letniku. Čeprav je v 30-ih letih 20. stoletja zapisovanje vsebine intervjujskih pogovorov v (bolj neposredni) obliki členjenega niza dejanskih vprašanj in odgovorov v *Jutru* že ustaljena praksa, pa se ob njih pogosto pojavljajo tudi zgoraj opisane oblike in načini upovedovanja, ki jih bomo ločili od t. i. zametkov in jih imenovali t. i. avtorski intervjuji. Ti so (spet) vedno pogostejši predvsem v drugi polovici tretjega desetletja (1935–1938), ko se pojavljajo skoraj v enakem številu kot intervjuji z današnje značilno jedrno obliko, v izdajah iz leta 1938 pa so celo najpogostejša intervjujska oblika (enako že leta 1933).

O dokončni institucionalizaciji oblike vprašanje – odgovor v *Jutru* torej še ne moremo govoriti, lahko pa ugotovimo, da se je ta način upovedovanja zelo ustalil in je bil dobro znan. Nasploh se zdi ta oblika najbolj ustrezna, saj glas intervjuvanca postavlja kot »transparentni glas« (Luthar 2003: 306), s čimer se ustvarja iluzija (kar je tudi cilj te novinarske oblike), da intervjuvanec govori neposredno naslovnikom oziroma, da odgovarja na njihova vprašanja. Vsak drug način upovedovanja, oziroma vse ostale, ki so znani iz *Jutra*, bi zato lahko označili za izraz avtorjeve subjektivne volje, zagotovo pa so očitni izrazi njegovega osebnega načina upovedovanja. A teoretski okvirji, ki danes določajo značilnosti žanra intervju, takrat še niso obstajali in jih ni bilo mogoče presegati ali kršiti. Prav zato smo tudi vse ostale načine upovedovanja sprejeli kot intervjuje, kot specifične avtorske oblike tega žanra, ki jih današnje poimenovanje intervju oziroma razumevanje tega žanra ne zajema več (teorija jih ne dopušča).

4.3 Intervjujske oblike v *Jutru*

Leta 1929 se v uredniški intervjujski politiki dokončno ustali oblika vprašanje – odgovor (ki pa še zdaleč ni edina) oziroma je njena raba v kasnejših intervjujih kontinuirana, zato se zdijo ostali načini upovedovanja vsebine intervjujskega pogovora, ki jih spraševalci/zapisovalci v *Jutru* zelo pogosto uporabljajo tudi po tem, očiten avtorski izraz oziroma so zelo subjektivni. Subjektivno upovedovanje ni ustrezno današnjim intervjujem, ki sicer lahko opravljajo tudi mnenjsko funkcijo, vendar informativna v njih prevladuje. Intervjuje zato uvrščamo v informativno zvrst, ta pa združuje prispevke, »ki se kažejo kot objektivna sporočila, v katerih je avtor s svojimi mnenji od predmeta distanciran« (Košir 1988: 63). Takšna opredelitev temelji na »mitu o objektivnem (s)poročanju«, da mediji zrcalijo realnost (Košir 1988: 11), ki je danes osnova vseh novinarskih kodeksov in uredniška politika vseh medijev oziroma postavka, brez katere ni novinarskega diskurza (prav tam). Objektivnost upovedovanja se dosega z izborom jezikovnih sredstev, s stilom sporočanja, ki ni emocionalen. Zahteva se stvarnost v poročanju in odsotnost kakršnegakoli vrednostnega opredeljevanja prek besed, graditve stavka in zgradbe poročil (Košir 1988: 13, podčrtala L. F.). »Objektivnost kot stilistična zahteva terja odsotnost mnenj in čustev v izbiri jezikovnih sredstev« (prav tam), uporabljene besede naj bodo stilno nevtralne.

Takšne teoretske postavke so bile zapisane šele kasneje in ne v obdobju, ki ga zajema naša raziskava, zato o intervjujih iz *Jutra* ne morem presojati kot o ustreznih ali neustreznih. Smo pa ugotovili, da prav način upovedovanja, ki se bliža literarnemu stilu, in rabi zaznamovano izrazje, prek katerega spraševalec izreka osebna mnenja, komentarje in privrženost, pogojuje množico različnih oblik intervjujev, ki jih najdemo v *Jutru*.

Navedli smo že, da imajo v tem dnevniku vsi intervjuji, objavljeni do leta 1925, v jedru neprekinjeno verigo tako ali drugače upovedanih pogovornih sekvenc, saj so slovenski poročevalci v tem (najbrž) sledili tujim zgledom, ki so jih prevajali in povzemali. Dodaten argument k temu, da se je intervju v tuji novinarski praksi (najverjetneje) že pojavljal v obliki, ki je blizu današnji, je tudi dejstvo, da so bili skoraj vsi zgodnji intervjuji (do 1924) dvodelni. Verigo intervjujskih sekvenc v njih uvaja bolj

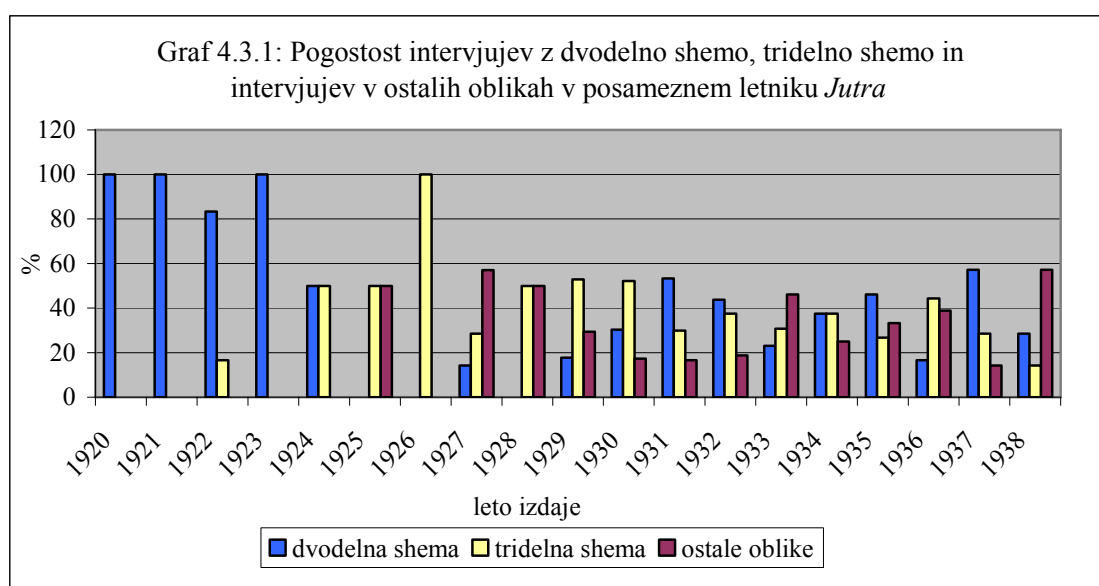
ali manj obsežen uvod (ki pa je praviloma bistveno krajši kot v večini kasnejših intervjujev in zato bližje današnjemu intervjujskemu uvodu), v katerem avtor predstavi in poimenuje sogovornika ter pojasni povod za pogovor in okoliščine srečanja. V vseh povzetih/prevedenih intervjujih spraševalec v uvodu navaja tudi tuji vir in informira o povzemanju oziroma o primarni objavi prispevka.

Kljub temu da je dvodelna shema intervjuja zelo pogosta (84), je večina intervjujev v *Jutru* zapisana v takšni ali drugačni tridelni obliki (107), ki pozna tudi zaključek, ta pa danes za ta žanr ni značilen. Takšno razmerje obvelja, če poskušamo najti literarno trojico uvod – jedro – zaključek tudi v t. i. avtorskih intervjujih, ki imajo zelo svobodno formo. Novinarji vsebine pogovora v njih namreč ne zapišejo v dialoški obliki, ampak jo oblikujejo v nekakšno pripovedno celoto ali preplet pogovornih sekvenc in avtorskih komentarjev. In na drugi strani, če štejemo med dvodelne intervjuje tudi takšne, ki imajo jedro in zaključek, funkcijo uvoda pa opravlja informativno naslovje, ki edino uvaja vsebino dejanskega pogovora. Intervjuje iz *Jutra* smo zato razdelili drugače.

Ločili smo jih v tri skupine, ki poznajo podskupine. Prvo skupino tvorijo *intervjuji, ki imajo dvodelno shemo* (Priloga N) z uvodom, jedrni del pa ima obliko vprašanje – odgovor (54) ali strnjen niz vprašanj v obliki poročanega govora in/ali parafraziranih vprašanj (18). V drugo smo uvrstili *intervjuje s tridelno shemo* (Priloga O), ki imajo poleg uvoda, spet upovedanega v obliki t. i. zamečka (18) ali neprekinjenega niza pogovornih sekvenc (49), še bolj ali manj obsežen zaključek. V tretjo skupino smo uvrstili vse ostale, ki smo jih zaradi zelo svobodne forme poimenovali *avtorski intervjuji* (Priloga P).

Mednje smo uvrstili tiste: (a) ki jih tvori le niz pogovornih sekvenc in zaključek, ne pa tudi uvod (7), (b) v katerih spraševalec/zapisovalec sploh ne poroča o vsebini vprašanja, ampak lahko to razberemo šele iz vsebine intervjuvančevih izjav, sicer pa intervju pozna členjeni in verižni jedrni del, v katerega avtor ne posega (3), (c) ki so dejansko (informativno) poročilo o pogovoru oziroma o njegovi vsebini, saj v intervjuju ni dejanskih vprašanj in odgovorov (8), (č) ki povezujejo intervjuvančeve izjave v celoto tako, da ima ta naravo intervjuvančeve osebne izpovedi (4) in tiste, (d) ki so bolj kot današnji značilni žanrski strukturi podobni obliki arhaične intervjujske zgodbe (30). Intervjuji iz te podskupine so zelo različni, ponavljajo pa se zasnove, v katerih bodisi (d1)

avtorji intervjuvančeve izjave zgolj vstavljajo v svojo subjektivno pripoved o srečanju in pogovoru z njim, (d2) v niz dejanskih sekvenc vprašanj in odgovorov vpletajo bolj ali manj obsežne komentarje, ali pa (d3) prispevek razdelijo na več segmentov z mednaslovi (ti so lahko tudi dejanska vprašanja), ki opredeljujejo temo posameznega. Intervjuji iz skupine avtorskih oblik so oblikovani v dvodelno shemo (13) – predvsem tisti iz podskupin (a) in (b), tudi (c) – in tridelno shemo (38), ki jo imajo intervjuji obeh drugih podskupin (Priloga R).

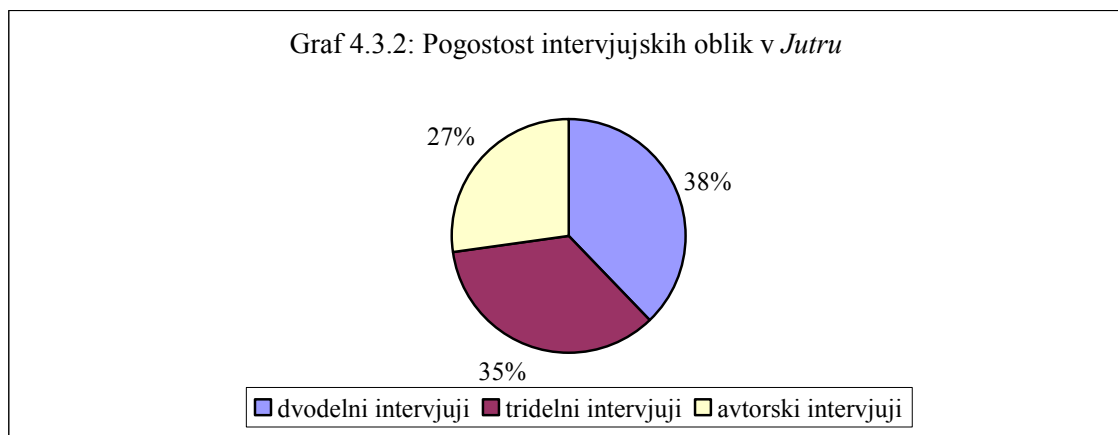

Podrobneje smo zasnovo večine od avtorskih intervjujev razložili že prej, ko smo opisovali različne načine upovedovanja vsebine dejanskega pogovora v intervjujih, iz grafa (glej graf 4.3.1) pa je razvidno, da se te oblike prvič pojavijo šele leta 1925, a v tem letu predstavljajo kar 50 % vseh objavljenih intervjujev. Leta 1926 nato sicer popolnoma izginejo iz strani *Jutra*, v naslednjih dveh letih (1927–1928) pa se spet pojavijo v velikem številu in so v tem dnevniku pogoste intervjujske oblike vse do leta 1938. Čeprav je t. i. avtorskih intervjujev manj kot dvodelnih ali tridelnih intervjujev, so kljub temu v letih 1933 in 1938 prevladujoča oblika tega žanra.

Nas bodo bolj zanimali intervjuji iz prvih dveh skupin, ob njih pa le intervjuji iz podskupin (a), (b) in (d2). Predvsem za dvodelne in tridelne intervjuje (po naši kategorizaciji) se zdi, da dejansko sledijo razvoju intervjujske sheme v tujem tisku in jo

poskušajo realizirati. Kažejo razvojno linijo oblike vprašanje – odgovor, pa tudi celotne žanrske sheme in so bližje današnji intervjujski strukturi kot t. i. avtorski intervjuji. Kljub temu tudi shemo dvodelnih, še bolj pa tridelnih intervjujev pogojuje subjektivnost, ki jo spraševalci vnašajo v upovedovanje. Podlegajo namreč želji, da povedo čimveč in čimbolj nazorno, da pričajo čimbolj doživeto in bralcem posredujejo kar najbolj avtentično podobo srečanja in pogovora z intervjuvancem. Ta želja jih sili, da tudi tisti, ki izbirajo nevtralno izrazje (ki danes bolj ustreza novinarskemu diskurzu) in direktno ne izrekajo mnenj, sodb ali čustev, opuščajo strogo informativnost in namesto golih dejstev poročajo tudi o manj pomembnih okoliščinah in podrobnostih, ki so jih opazili med srečanjem, s čimer vnašajo v besedilo avtorske momente. Te informacije ne prispevajo bistveno k boljšemu in pravilnemu razumevanju vsebine pogovora, pomagajo pa izgrajevati iluzijo dejanskega akta pogovora (kar je predvsem v nekaterih tridelnih intervjujih očitna avtorjeva tendenca). Subjektivnost in avtorski stil, ki pogojujeta skoraj vse intervjuje v *Jutru*, sta v intervjujih iz prvih dveh skupin največkrat očitna, včasih pa dobro prikrita ali celo odsotna, a v njih vsaj obstajajo shematski vzorci. Ti sledijo nekemu "trendu", razvojni liniji intervjuja v tuji novinarski praksi, medtem ko so intervjuji v tretji skupini (oziroma večina od njih) povsem avtorske forme, ki ob dejstvu, da teoretska pravila (takrat) niso obstajala, niso upoštevali niti tujih zgledov oziroma so sledili le tistim, ki so najbrž prav tako le ena od predhodnih oblik intervjuja. Če sklepamo iz naših ugotovitev, so tudi v tuji novinarski praksi najbrž obstajale (bile žive) številne variante shem, v katerih so novinarji upovedovali svoje pogovore z intervjuvanci.

Graf 4.3.2: Pogostost intervjujskih oblik v *Jutru*

Takšna kategorizacija postavi intervjuje v *Jutru* v drugačno razmerje (glej graf 4.3.2 na strani 38). Največ je dvodelnih intervjujev (72), sledijo tridelni intervjuju (67) in ostale oblike (52). Zaradi tega v obdobju med obema vojnoma (vsaj v tem dnevniku) nikakor še ne moremo govoriti o standardizaciji intervjuja oziroma o institucionalizaciji dvodelne žanrske sheme, kaj šele takšne, ki v celoti ustreza današnjim teoretskim opredelitvam.

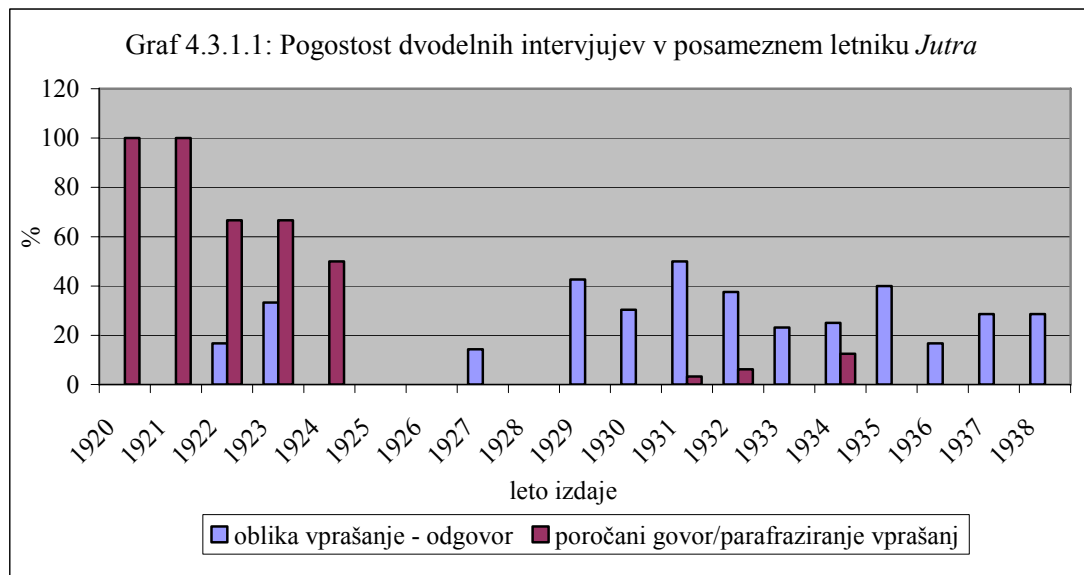
4.3.1 Razvoj dvodelne intervjujske sheme

Že prvi intervju, ki so ga objavili v *Jutru* leta 1920, je bil zapisan v dvodelni shemi, ki so jo skupaj z vsebino povzeli iz tujega vira. Nima še sicer oblike vprašanje – odgovor, kakor tudi ne večina ostalih, objavljenih do leta 1925, se pa ob njih že leta 1922 pojavi prvi dvodelni intervju, ki ima takšno obliko. Tudi ta je povzet iz tujega časnika, avtor pa za kratkim in informativnim uvodom zapiše niz dejanskih vprašanj in intervjuvančevih izjav, ki jih posebej uvaja: »Dr. Beneš: /.../« (Jutro 7. 6. 1922). Tudi v eni izmed izdaj naslednjega letnika (1923) je bilo objavljeno poročilo o pogovoru, ki se zelo približa shemi današnjega časopisnega intervjuja. Tvorita ga kratek uvod, v katerem spraševalec predstavi intervjuvanca in pojasni naravo njunega pogovora, nato pa prvemu poročanemu vprašanju sledita dve samostojni vprašalni obliki in odgovora nanju.

Intervjuji v dvodelni shemi so objavljeni v *Jutru* tudi leta 1924, potem pa do leta 1929 le še redko oziroma samo v letniku 1927. Tega leta se dvodelna struktura intervjujev ustali (sočasno z obliko vprašanje – odgovor) oziroma je njena raba kontinuirana in je v štirih letnikih 30-ih let (1931, 1932, 1935 in 1937) najpogostejša intervjujska oblika (glej graf 4.3.1.1 na naslednji strani). Pravzaprav se dvodelni intervjuji po letu 1929 pojavljajo skoraj izključno v obliki vprašanje – odgovor in postane upovedovanje vsebine intervjujskega pogovora v obliki poročanega govora in s parafraziranjem vsebine vprašanj predvsem domena tridelnih in avtorskih intervjujev. Zametki intervjujske oblike vprašanje – odgovor se do zadnje pregledane izdaje v dvodelni obliki pojavijo le še izjemoma in samo v letnikih 1931, 1932 in 1934.

Leta 1930 objavijo v *Jutru* prvi intervju, ki popolnoma ustreza današnjim teoretskim opredelitvam (Priloga S). V istem letu objavijo še štiri "prave" intervjuje, to pa

najbrž pogojuje dejstvo, da se po letu 1929 ustalita tako dvodelna oblika intervjujev kot oblika vprašanje – odgovor, očitno pa se poveča tudi število vseh intervjujev v posameznem letniku (glej graf 4. 1 na strani 26).

Obdobje ob prelomu desetletja (1929–1931) se zato zdi pomembna prelomnica v razvoju intervjuja v slovenskem tisku, ali vsaj v *Jutru*. Pojavi se prvi intervju, ki ustreza današnji shemi in je domač zgled klasičnega intervjuja (kakor je bil kasneje utemeljen), zapisovalci pa mu sledijo predvsem med letoma 1931–1933 (10 intervjujev, ki ustrezajo današnji shemi), nato pa spet intenzivno oblikujejo avtorske forme, ki jih pogojuje predvsem zelo subjektivno upovedovanje. V *Jutru* je sicer od leta 1930 objavljenih 16 intervjujev, ki že poznajo (popolno) današnjo žanrsko obliko in so primer "objektivnega" poročanja, vsaj 23 pa se jih temu približa. Ti današnji formi še ne ustrezajo zaradi preobsežnega uvoda (Priloga Š), zaključnega stavka, ki ga pripišejo nekateri spraševalci (Priloga T), ker je v njihovem jedrnem delu še kakšno poročano ali parafrazirano vprašanje (Priloga U) in/ali zaradi subjektivnosti v upovedovanju, ki se lahko kaže le na vsebinski ravni, ne pa pogojuje zunanje strukture intervjujev. Zelo očitno pa avtorski stil zaznamuje shemo tridelnih intervjujev, ki jim spraševalci/zapisovalci pripišejo še zaključek.

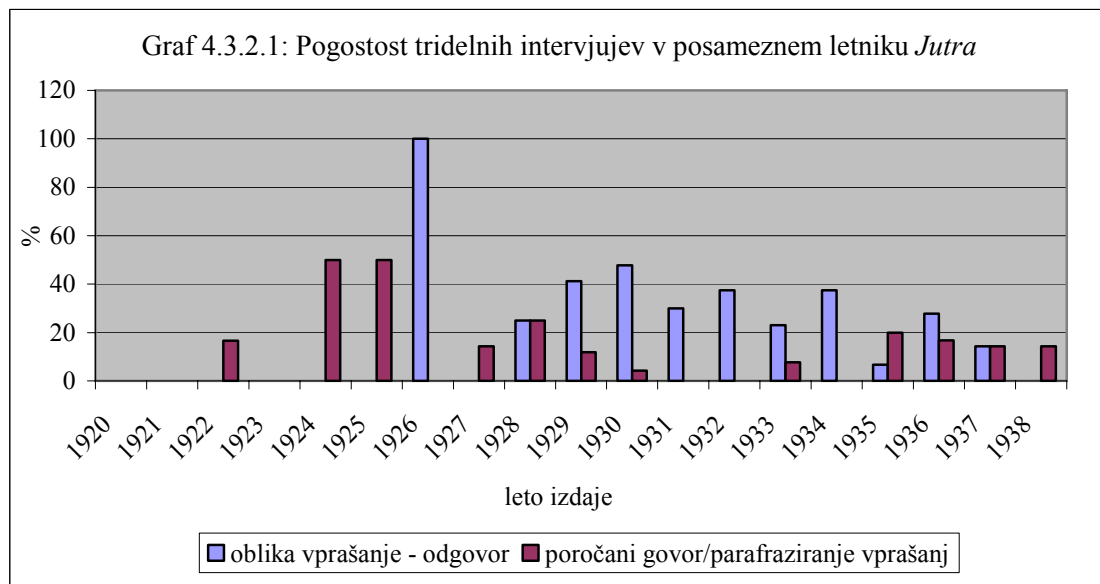
4.3.2 Razvoj tridelne intervjujske sheme

Prvi tridelni intervju je bil objavljen v *Jutru* že leta 1922. Uvod je jednat in informativen, dejstvo, da je zapisovalec pripisal še zaključek, pa pogojuje zanimiv obrat v pogovoru, ki se ob koncu zasuče v t. i. dvosmerni intervju. V zaključku spraševalec namreč poroča o vprašanju, ki ga je njemu zastavil intervjuvanec in o svojem odgovoru nanj. Zdi se, da se je tridelna oblika rodila zaradi potrebe, da spraševalec dodatno informira o zanimivem dejstvu glede intervjujskega pogovora, a je vsebino tega želel ločiti od preostalega intervjuja, kot da ne sodi v njegovo celoto. Kljub razumljivemu razlogu v ozadju te forme odmeva subjektivni moment in avtorjeva tendenca, da o svoji izkušnji nepričakovane zamenjave vlog v pogovoru poroča javnosti in je ne obdrži le zase. Vsebina zaključka namreč ni bistvena za vsebino predhodnega intervjujskega besedila, je pa res, da izreka zanimivo dejstvo o intervjuvancu. Nekateri kasnejši tridelni intervjuji potrjujejo takšno teorijo, saj so zaključki, ki jih poznajo, dejanski informativni sklepi vsebine pogovora ali pa spraševalci v njih povzemajo še kakšno intervjuvančevo izjavo, ki je prej niso zapisali. Večinoma pa zaključki služijo spraševalčevi potrebi, da strne svoje misli o intervjuvancu ali da zgodbeno zaključi vsebino uvoda, ki je nemalokrat kar uvodna pripoved (včasih celo zelo literarna).

Poročila o pogovoru, avtorsko organizirana v tridelno shemo (ki ustreza naši kategorizaciji), se po letu 1922 (z izjemo naslednjega leta) redno pojavljajo (glej graf 4.3.2.1 na naslednji strani). V izdajah iz leta 1926 je to celo edina oblika intervjujev v tem dnevniku. Seveda edina od tistih, ki smo jih zajeli v analizo, saj je sicer v tem letu objavljen še en intervjujski odlomek oziroma ena pogovorna sekvenca iz intervjuja z znanim sogovornikom, ki pa (vsaj v *Jutru*) tudi kasneje ni bil v celoti objavljen. Leta 1926 pa so objavili na straneh tega dnevnika tudi dva obsežna prispevka, ki imata zelo podobno naravo in strukturo, a smo ju nismo podrobneje razčlenili, ker nista samostojna intervjuja, ampak sta del poročila o (drugem) aktualnem dogodku.

V obeh prispevkih dejanskemu poročilu o dogodku, ki ga avtor vsebinsko smiselno pripelje do samega pogovora, sledi veriga pogovornih sekvenc, ki jih avtorja prekinjata s komentarji, v katerih popisujeta (zanimive) okoliščine pogovora. Sklepa ju

obsežen zaključek, v katerem spraševalca subjektivno poročata o dogajanju po koncu pogovora in dodatno informirata o aktualnem dogodku.

Ne zanikamo, da oba pogovora ustrezata intervjujski naravi, saj sta odziv na aktualni dogodek (obisk pomembne osebe v državi), in da je v njenem zapisu prepoznavna bolj ali manj povezana veriga jasno ločenih vprašanj in odgovorov, vendar pa nas bolj zanima intervju kot samostojen žanr. Kot informativna celota, ki je že sama poročilo – o aktualnem dogodku v tematskih intervjujih oziroma o zanimivi osebi v osebnostnih intervjujih – in ni le del nekega drugega prispevka. Verige tako uporabljenih pogovornih sekvenc (vpetih v obsežnejše poročilo) niso same sebi namen, ampak so zgolj zelo ustrezno sredstvo, da poročevalci čimbolj neposredno bralcem posredujejo mnenje in izjave, ki tako ali drugače dodatno informira o aktualnem dogodku (Priloga V).

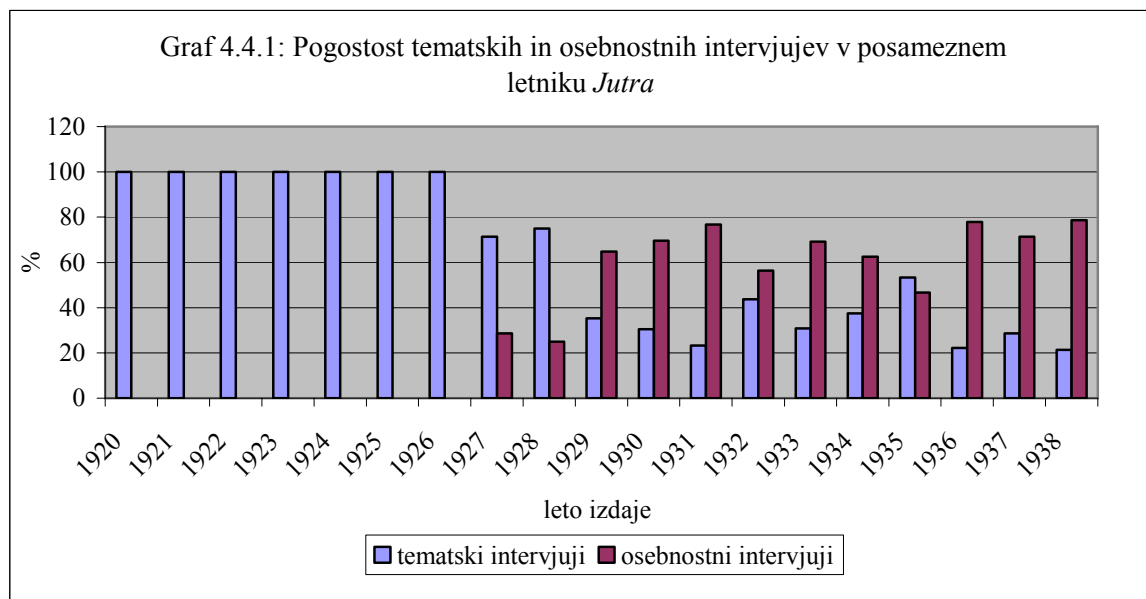
Istega leta (1926) je objavljen tudi prvi intervju s tridelno shemo, ki pozna današnjo obliko vprašanje – odgovor (Priloga Z). Prevedejo ga iz hrvaškega časnika (v celoti), o čemer avtor poroča v uvodu, v njem pa pojasni tudi okoliščine pogovora. Vprašanja so samostojne oblike in so jasno ločena (zapisana tudi v poševnem tisku) od odgovorov. Tridelno shemo evocira le zaključni stavek, ki sledi zadnjemu intervjuvančevemu odgovoru in ga je najverjetneje pripisal že dejanski (hrvaški) spraševalec: »S tem je bil razgovor končan« (Jutro 24. 4. 1926).

V izdajah naslednjega leta so objavljeni le tridelni intervjuji, ki upovedujejo vsebino pogovora v obliki poročanega govora in s parafraziranjem vprašanj. Z letom 1928 pa se ustalijo tudi takšni, ki poznajo obliko vprašanje – odgovor in se kontinuirano pojavljajo na straneh *Jutra* do leta 1937 (ni jih v izdajah iz leta 1938), medtem ko se zametki pojavljajo manj pogosto in jih na primer v izdajah iz let 1931, 1932 in 1934 sploh ni.

4.4 Značilnosti tematskih in osebnostnih intervjujev v *Jutru*

V intervjujih iz *Jutra* lahko prepoznavamo oba (danes) temeljna tipa intervjujev v slovenski novinarski teoriji in praksi – tematske in osebnostne intervjuje. Več je osebnostnih (112), a današnji obliki časopisnega intervjuja se v *Jutru* najbolj (ali pa popolnoma) večinoma približajo tematski intervjuji (79). Tematski intervjuji so najpogosteje zapisani v dvodelni shemi (zgodnji v obliki zametka jedrne verige, kasnejši v obliki vprašanje – odgovor) in imajo bolj ali manj obsežne uvode. Uvode v intervjujih v *Jutru* bi sicer lahko razdelili na kratke uvode, daljše uvode in obsežne uvodne pripovedi. Kratke uvode imajo večinoma tematski intervjuji, zelo redko pa tudi osebnostni, so pa v njih zelo pogosti daljši uvodi in uvodne pripovedi. Tudi zaključki, ki za tematske intervjuje v *Jutru* sicer niso značilni (oziroma jih imajo le nekateri), so pa običajna praksa v drugem tipu, so upovedani v različnem obsegu, a so vedno krajši (včasih očitno) od uvoda. Obsegajo lahko od enega stavka do odstavka ali več in so očiten izraz subjektivnosti in avtorskega stila, saj v njih spraševalci strnejo svoje vtise o intervjuvancu in pogovoru z njim ali pa vsebinsko sklenejo literarno-pripovedne uvode in uvodne pripovedi. Le redko zaključek prevzema funkcijo dejanskega sklepa intervjuja, v katerem spraševalec kritično presodi vsebino intervjuvančevih izjav ali poroča še o vsebini nadaljnjega pogovora. Ti zaključki so zelo informativni in se pojavljajo predvsem v redkih tematskih intervjujih.

Čeprav je bilo v *Jutru* objavljenih več intervjujev osebnostnega tipa, pa so prvega (od tistih, ki smo jih zajeli v analizo) objavili šele leta 1927 (glej graf 4.4.1). Do leta 1925 so objavljali namreč le pogovore z visokimi politikami in državniki, ki so odgovarjali na vprašanja o aktualnem političnem in/ali družbenem dogajanju. Leta 1926 je objavljen ob njih še intervju z upravnikom *Drame*, od naslednjega leta pa se na straneh dnevnika kontinuirano pojavljajo predvsem intervjuji s slovenskimi in tujimi ustvarjalci iz kulturno-umetniškega področja, znanosti in/ali drugih področij človekovega ustvarjanja. Šele v drugem desetletju izhajanja so osebnostni intervjuji najpogostejši tip tega žanra v *Jutru* in so objavljeni (večinoma) v veliko večjem številu kot tematski intervjuji, ki pa se prav tako redno pojavljajo vse do izdaj v zadnjem pregledanem letniku.

4.4.1 Tematski intervjuji

Spraševalci v (kratkih) uvodih tematskih intervjujev (Priloga Ž) večinoma poročajo o aktualnem dogodku, ki je bil povod za pogovor, predstavijo intervjuvanca ter pojasnijo njegovo pristojnost, da odgovarja na vprašanja o aktualnem dogajanju oziroma njegovo vlogo v tem in opredelijo nekatere teme pogovora. Primer: »Celjski kulturni delavci so se z vso vnemo lotili priprav za CKT. Da bi bili o vsem točno poučeni, smo se

obrnili na poslevodečega podpredsednika prof. dr. Pavla Strmška v Celju z nekaterimi vprašanji in prejeli smo sledeče odgovore« (Jutro 3. 4. 1938). Ali pa: »Olimpijske igre so že dva tedna za nami, pa se o njih še vedno mnogo piše in govori, pri nas zlasti tudi o udeležbi in uspehu Sokolov. Zanimalo me bo zategatelj, kako sodi o tem vodnik naše tekmovalne vrste sam. Naš urednik je naprosil br. Dr. Viktorja Murnika za razgovor o tem« (Jutro 30. 8. 1936).

Poseben tip tematskih intervjujev, ki imajo kratke in informativne uvode, so intervjuji s pomembnimi političnimi osebnostmi ali z visokimi državniki, saj zaradi (politične) narave pogovorov z avtoritetami zahtevajo kar največjo objektiviziranost v upovedovanju. Primer: »Urednik »Riječi« se je obrnil na prosvetnega ministra Pribičevića, ko se je nahajal v Zagrebu, da mu pove svoje mnenje o akciji Hrvatskega bloka, o njegovih pogajanjih s parlamentarnimi skupinami opozicije in z nekaterimi posamezniki demokratske in radikalne stranke« (Jutro 29. 11. 1922). Ta uvod je sicer zelo strnjen, a dovolj informativen, lahko pa je zaradi pretirane jedrnatosti informacijska vrednost vsebine uvoda okrnjena: »Naš urednik je imel nocoj priliko govoriti z ministrom za šume in rude g. dr. Žerjavom, ki je prispel popoldne v Ljubljano« (Jutro 22. 11. 1924). V takšnih intervjujih imajo (ponavadi) veliko informativno funkcijo naslovi oziroma naslovja. V konkretnem primeru avtor v njem opredeli posamezne teme pogovora, kar pogojuje odsotnost te informacije v uvodu (prav tam):

N: *»Vажne izjave ministra Žerjava«*

Pn: *»Enotna fronta narodnega bloka. – Kaj bo z Radičevom stranko? – Vprašanje marijanskih kongregacij. – Naloge novega parlamenta.«*

Avtorski stil evocirajo daljši uvodi tematskih intervjujev, v katerih zapisovalec opisuje še intervjuvančev videz, njegovo razpoloženje in/ali navaja podrobnosti o okoliščinah in okolju srečanja in pogovora z njim (Priloga AA). Za takšne tematske uvode je značilno tudi upovedovanje, ki se bliža literarnemu. Kljub temu subjektivni momenti posegajo tudi v kratke in jedrate uvode, čeprav skoraj neopazno: »Ko se je minile dni mudil v Ljubljani izdajatelj tednika »Rossija i slavljanstvo«, znameniti ruski

učenjaka dr. Peter Struve, smo ga naprosili, da nam odgovori na nekatera vprašanja, kar je *ljubeznivi gost rade volje storil*« (Jutro 2. 7. 1932, poudarila L. F.).

Subjektivnost, ki posega v daljše uvode tematskih intervjujev iz *Jutra*, je pogosto pogojena z dejstvom, da je spraševalec sogovornika osebno poznal. Primer takšnega uvoda je uvod tematskega intervjuja o sodobni mladinski književnosti (Jutro 3. 1. 1932):

Z Ribičičem sediva pri črni v Zvezdi. Molčiva, kakor bi si bila tuja. Kaj bi zmerom govorila! Včasih opazuješ tam pod kostanji vse, kar beži mimo. In ugibaš o posamezniku. Poskušaš zaslutiti, kaj je, kako mu je, in vzameš iz njega njegov bežni dogodek. Potem znabiti tudi sebe razmisliš. Nazadnje vidiš, da je to vse vsakdanje. In nimaš kaj povedati, dokler te ne izzove še večja vsakdanost. V te posameznike se prismeje šop mladih, zagorelih. Samo zdarvje in smeh! Ko se rinejo mimo, slišiš le utrgane besede:: Auf, gol, faul, ofzajt, sudac. Z očmi greva z Ribičičem za njimi. Potem se kakor dogovorjena spogledava. Z mislimi se ujameva.

Ta intervjujski uvod je le malo informativen, saj spraševalec v njem intervjuvanca ne predstavi in poimenuje jasno, ampak natančno opiše okolje in okoliščine srečanja in tako posredno (zgolj) sugerira temo pogovora. Ta je spet jasno definirana že v naslovju, v njem pa bolj konkretno poroča tudi o intervjuvancu (Jutro 3. 1. 1932):

N: »Kaj pa naša mladinska književnost?«

Pn: »Josip Ribičič o vrednosti mladinskih knjig in o njih zapostavljanju v naši kulturni javnosti.«

Manj subjektiven je v uvodu zapisovalec intervjuja z ravnateljcem ljubljanske *Drame* Pavlom Golio in informira o konkretnih dejstvih. Kljub temu se bolj kot novinarskemu diskurzu, v upovedovanju (in obsegu) bliža diskurzu literarne pripovedi (Jutro 5. 7. 30):

Sezona v drami je bila že pred tedni zaključena, vrli ansambel se že mesec dni vojskuje z vročino, muhami in publiko na nehvaležni poti po bratskih mestih, v

gledaliških prostorih je zdaj idilično mirno. Uprava še kljubuje poletni sopari, nekje kleplje stroj, kdaj pa kdaj zahrešči kak korak, drugače pa niti za kulisami ni nič novega. Na vsej fronti mir! Nič problemov, nič intrig; celo kritikom so odpuščeni nekateri grehi.

In vendar je časnikarjeva službena radovednost – ne moja oseba – potrkala na vratih ravnatelja drame g. Golie.

Takšna vsebinska zasnova uvoda navadno bolj ustreza osebnostnim intervjujem, saj so v tematskih intervjujih pomembna predvsem dejstva, manj pa podrobnosti. Za večino tematskih intervjujev v *Jutru* zaključek ni značilen, a ga spraševalci včasih pripišejo tistim, ki imajo podobne uvode, kot smo jih ponazorili zgoraj. Kljub subjektivnosti in literarnosti v uvodih intervjujev tega tipa, ki poznajo tudi zaključek, pa je vsebina slednjega v njih vedno predvsem informativna. V njih zapisovalci ponavadi informirajo o še kakšni temi v pogovoru in/ali dodajo k vsebini pogovora kakšno osebno misel. Intervju z ravnateljem Golio zaključek ima, zapisan pa je pod črto, kot nekakšen avtorjev pripis in ima predvsem informativno funkcijo: »Nu, več pa res ne kaže povedati za poletno soparo. Vprašal sem še, kako je kaj s turnejo – toda za sedaj: glej poročila Fr. L. O tem bomo še izpregovorili. Vse kaže, da bodo naši romarji nabrali precej izkušenj med brati. Dotlej – zdravstvuj, Talija!« (Jutro 5. 7. 1930)

Tematski intervjuji so v *Jutru* so bili odziv uredništva na aktualni družbeno-politični dogodek (in en športni dogodek) ali objavo v časopisu (36) in pogovori z upravniki in ravnatelji slovenskih in tujih gledališč in založb (25). Nekaj (18) je tudi tematskih intervjujev, za katere spraševalci niso imeli posebnega povoda. Predvsem v prvih so intervjuvanci kompetentni posamezniki, ki so pristojni za analiziranje in komentiranje aktualnega dogajanja. So poznavalci in/ali udeleženci tega, zaradi česar jih je želel novinar intervjuvati in pridobiti od njih čimveč konkretnih dejstev in mnenj za bralce *Jutra*. Največkrat so bili to domači in mednarodni politiki, med temi intervjuji pa je veliko povzetih iz tujega tiska (Priloga AB). Intervjuji z njimi so bili najpogostejši do leta 1924 (11), ko so bili v bistvu edini intervjuvanci v pogovorih, objavljenih na straneh tega dnevnika. Ti intervjuji so zelo poročevalski, le redko so tridelni in upovedani v stilu,

ki sicer ustreza osebnostnemu intervjuju. Cilj spraševalca v njih je poročati o aktualnem dogodku, ki naj ga kompetentni sogovornik s svojimi izjavami pojasni bralcem.

V *Jutru* so objavili tudi več pogovorov z upravniki in ravnatelji različnih gledališč (ljubljskega, mariborskega, zagrebškega, skopskega in sofijskega gledališča ter *Opere*). Skoraj tradicionalni so tako postali pogovori z ravnateljema ljubljanske *Drame* in *Opere* (7), vsebina teh intervjujev pa je tematsko vezana na repertoarje, umetniško zasedbo ali aktualno problematiko teh kulturnih ustanov (Priloga AC in Priloga AČ). Največkrat je bil spraševalec v teh intervjujih sam urednik, ki je osebno poznal vodji *Drame* in *Opere*, kljub temu pa je v njih le posrednik intervjuvančevih sporočil in ohranja nevtralno držo. Oba sogovornika je ponavadi obiskal pred začetkom nove ali ob koncu iztekajoče se sezone ter zbral njihova mnenja o dosežkih v minuli sezoni oziroma o umetniškem programu, morebitnih spremembah in načrtih v prihodnji. Enega od teh intervjujev so spodbudile tudi aktualne polemike in kriza naših osrednjih kulturnih zavodov, objavljen pa je bil celo na prvi strani dnevnika (kot edini ob intervjujih s politiki). Nekaj (6) intervjujev so uredniki *Jutra* med leti 1920 in 1938 opravili tudi s tajnikom knjižne založbe *Vodnikova družba*, s katerim so se običajno pogovarjali ob izidu novih knjig ali ob njihovih darilnih akcijah (Priloga AD).

Zanimivo je, da trije intervjuji s temi sogovorniki (z upravnikoma in s tajnikom), objavljeni v izdajah iz letnikov 1927 (1) in 1937 (2), nimajo uvoda – avtor le v naslovu pojasni kdo je sogovornik in zakaj ga je intervjuval, pod njim pa zapiše niz dvogovornih sekvenc. Odsotnost uvoda najverjetneje pogojuje dejstvo, da so ti intervjuji "tradicionalni", kakor sam zapiše avtor v enem od teh intervjujev (ki pa uvod ima): »Že po neki tradiciji in nezapisani pravici se je naš urednik tudi letos oglasil pri ravnatelju *Drame* ...« (Jutro 5. 9. 31). Narava teh pogovorov, kakor tudi sogovorniki v njih, so zato javnosti poznani in jih ni potrebno posebej predstavljati, sploh če ima v intervjuju, ki nima uvoda, zadostno informativno vrednost naslov (Jutro 24. 7. 1927):

N: »Beseda o slovenski operi«

Pn: »Iz razgovora z ravnateljem ljubljanske opere, g. Mirkom Poličem«

O še bolj trdni tradiciji teh intervjujev pa priča intervju iz leta 1937, v katerem intervjuvanec ni poimenovan niti v naslovu, ali pa je to dejstvo zgolj izraz spraševalčeve subjektivne volje. Je pa v naslovu jasno opredeljena tema pogovora (Jutro 3. 10. 1937):

N: »*Kljub podraženju papirja enaki darovi Vodnikove družbe*«

Pn: »*Razgovor s knjižnim referentom*«

Sogovorniki v tematskih intervjujih v *Jutru* so bili tudi akademiki, znanstveniki, profesorji in strokovnjaki, s katerimi so se novinarji pogovarjali o splošno zanimivi temi ali o njihovem raziskovalnem področju. Teh intervjujev (18) ne spodbudi noben aktualni dogodek. Čeprav intervjuvanci pričajo o svojem delu, so ti intervjuji predvsem informativni, saj na vprašanja odgovarjajo kot poznavalci določenega področja človekovega delovanja in o njem informirajo laično občinstvo (Priloga AE). Ne izrekajo se kot zasebniki. Ti pogovori so podobni intervjujem s politiki in pomembnimi državniki, saj osvetlujejo, pojasnjujejo in osvetlujejo določen problem, a se od njih razlikujejo po tem, da niso primer ažurnega poročanja. Od ostalih tematskih intervjujev v tem dnevniku pa se večina intervjujev s tovrstnimi sogovorniki razlikuje tudi zaradi bolj svobodne, avtorske forme. Spraševalci jih namreč organizirajo v novinarski prispevek, razdeljen z mednaslovi (ki so lahko dejanska vprašanja), ki opredeljujejo temo posameznih intervjuvančevih izjav pod njimi, celoten prispevek pa uvaja (lahko tudi subjektiviziran) uvod. V teh prispevkih nekateri zapisovalci izrekajo tudi osebne komentarje in vtise (Priloga AF). Nekateri od teh avtorskih tematskih intervjujev imajo bolj informativno naravo oziroma so bolj objektivizirani, ker novinar v pogovor v zapisu v pogovor manj (ali pa sploh ne) posega. Občasno imajo ta poročila tudi zaključek. Kljub zelo avtorski realizaciji večine teh intervjujev v zapisu, vztrajamo pri njihovi opredelitvi za tematske intervjuje, saj v njih prevladuje informativnost (ki pa je subjektivno organizirana). Sicer pa smo tudi med intervjuji s to skupino sogovornikov našli skoraj "pravi" intervju (Priloga AG).

V tematskih intervjujih je spraševalec navadno novinar (poročevalec), ki poskuša za bralce pridobiti čim več informacij in dejstev o aktualnem dogodku ali temi.

Intervjuvancu zato postavlja kratka in jasna vprašanja, ki zahtevajo jedrnate in neposredne odgovore. Na primer: »Ali je ves načrt že izgotovljen?« (Jutro 3. 4. 1938), »Kakšen je bil uspeh brnskega kongresa?« (Jutro 14. 6. 1935), »Kakšna bo konstrukcija novega vrtilnega odra?« (Jutro 20. 9. 1935). Vprašalni nagovori, tipa odprtih in zaprtih vprašanj so le redko obsežnejši. Avtorji se raje, kot da nagovarjajo intervjuvanca s členjenimi in zapletenimi vprašalnimi nagovori, k njim obračajo s sklopi kratkih vprašanj: »Kaj je z današnjo evropsko krizo? Kakšne posledice bo imela ruska revolucija za zgodovino človeštva, če jo primerjamo s posledicami francoske revolucije? Ali se bo v bodoče razvijala v smeri Evrazije, ali pa bo zavzela izrazito zapadno, odnosno vzhodno orientacijo?« (Jutro 2. 7. 1932).

Intervjuvanci v tematskem intervjuju so kompetentni strokovnjaki ali poznavalci, zato jih spraševalci velikokrat neposredno sprašujejo o njihovem mnenju, sodbi ali razmišljanju o določeni stvari: »Kako mislite o našem kulturnem zblizevanju s Srbi in Hrvati? Kakšen bo nadaljnji proces duhovnega zedinevanja, ki utegne slediti sedanjemu, pretežno mehanskemu?« in »Kako presojate v luči svoje miselnosti tradicionalni slovenski spor med katoliškim in svobodoumnim naziranjem?« (Jutro 31. 1. 1931).

Kljub informativni naravi tematskih intervjujev in večinoma kratkim vprašanjem, nekateri spraševalci v nagovorih opuščajo nevtrarno novinarsko držo in posežejo v pogovor, a ne stopajo v ospredje. Izraz subjektivnosti v tovrstnih nagovorih je največkrat lastna misel, ideja, mnenje ali predpostavka, ki jo spraševalec vloži v nagovor. Vprašanja, v katerih spraševalec izreka svoje osebno mišljenje ali subjektivna mnenja, lahko izhajajo iz vsebine spraševalčevega predhodnega odgovora. V konkretnem primeru priredja vprašanj je vsebina, ki spodbudi tovrstno vprašanje, tudi grafično poudarjena (te ne navajamo). Grafično poudarjeno je tudi vsebinsko bistvo spraševalčevega nagovora (Jutro 24. 5. 1930):

Toda soba št. 35, ki je namenjena grafiki, je tako tesna, da je bilo v njej na stenah in v vitrinah prostora **samo za 32 grafičnih listov**. Zato so nujno morali izostati mnogi grafični izdelki. [...] Če upoštevamo, da naša skulptura številčno daleč zaostaja za razstavljeno hrvaško skulpturo, se mi zdi, da je **število slovenskih del presenetljivo visoko**.« A: »Potem takem je gospod

profesor, močno pretirana trditev, da so **se v Londonu slovenske slike na veliko izločevale** in da je hotel nekdo **našim slikarjem storiti krivico**.

Včasih lahko vprašanje, ki izhaja iz vsebine intervjuvančevega odgovora, izzveni tudi kot spraševalčeva replika na intervjuvančev odgovor: B: »Trdim celo, da je naš repertoar z ozirom na obisk še preveč resnoben.« A: »Torej mariborsko občinstvo prihaja v gledališče samo zaradi smeha in banalne zabave?« (Jutro 14. 2. 1931). Subjektivnost v nagovorih tematskih intervjujev je lahko tudi izraz spraševalčevega osebnega odnosa z intervjuvancem. Primer nagovora, ki smo ga izbrali, jasno izreka, da se spraševalec in njegov sogovornik osebno poznata. Ne glede na to, da je intervjuvanec priznana osebnost, ga spraševalec v nagovorih poudarjeno tika, zaradi česar lahko predpostavljamo, da je želel javnost dejansko opozoriti na dejstvo o njunem siceršnjem prijateljstvu oziroma poznanstvu. »Ti, ki si že v Trstu razkazoval in še zdaj mladini daješ našo besedo, kaj misliš o njih? Kaj jih res le to zanima? Kaj pa knjiga?« (Jutro 3. 1. 1932, podčrtala L. F.).

V nekaterih tematskih intervjujih v *Jutru* smo našli tudi zanimive primere sklepnih vprašanj, v katerih spraševalec dejstvo, da s konkretnim vprašanjem zaključuje intervju, očitno poudari. Kljub temu ne ruši ritma pogovora, ampak pogovor kontinuirano sklene: »In še to, za konec: S kakšno razpoloženo nastopate novo sezono?« (Jutro 25. 8. 1933, podčrtala L. F.).

4.4.2 Osebnostni intervjuji

V današnjih osebnostnih intervjujih so sogovorniki ljudje, o katerih želi javnost vedeti več oziroma si zaslužijo, da jih javnost bolje spozna – znani, priznani, uspešni. Spraševalec jih spodbuja k obsežnemu pričevanju o osebnem življenju, družini, karieri in ustvarjanju, o osebnih nazorih in vrednotah, o načrtih in ciljih za prihodnost, k izrekanju spominov na preteklost. V osebnostnih intervjujih v *Jutru* pa spraševalci ne posegajo v zasebnost in intimno življenje intervjuvanca, ampak jih sprašujejo predvsem o njihovem delu in ustvarjanju, o naravi tega in njihovih ciljih, v svojih odgovorih pa ti izrekajo tudi subjektivne sodbe in mnenja, s čimer razkrivajo svojo življenjsko miselnost, nazorsko

usmeritev in poglede na svet ter svojo vlogo v njem. Lahko bi dejali, da gre (vsebinsko) za bolj formalne osebnostne pogovore, ki le posredno (bolj ali manj) razkrivajo intervjuvančevo osebnost in duševnost, ki je velika, posebna in vredna javne pozornosti.

Manj formalne pa so zunanje sheme in vsebinske zasnove teh intervjujev. Med njimi najdemo spekter vseh možnih oblik dvodelnih, tridelnih in avtorskih intervjujev, ki jih pogojuje veliko intenzivnejša subjektivnost v upovedovanju, kot jo spraševalci vnašajo v nekatere tematske intervjuje. Uvodi osebnostnih intervjujev so le redko kratki in predvsem takšni intervjuji se deloma ali pa v celoti že približajo današnji žanrski shemi (Priloga AH). Intervjuji v *Jutru*, ki pripadajo temu tipu žanra, imajo največkrat daljše uvode ali obsežne (in podrobne) uvodne pripovedi. Predvsem redki kratki uvodi so že ustrezni današnjim teoretskim postavkam, v njih pa prevladuje informativnost, saj spraševalec le poimenuje in predstavi intervjuvanca, pojasni razloge za pogovor in strne dejstva o okoliščinah pogovora in/ali poroča o temah v njem. Primer (Jutro 10. 3. 1934):

Nemo propheta in patria! Naš modernistični skladatelj prof. Slavko Osterc zaznamuje lepe uspehe v inozemstvu, kjer se kaže za njegove skladbe večje zanimanje, kakor za kateregakoli našega skladatelja. Zato smo zastavili g. Ostercu nekoliko vprašanj, ki se tičejo njegovega novejšega delovanja.

Nekateri od kratkih in informativnih uvodov osebnostnih intervjujev v *Jutru* bi lahko bili samostojne enote, saj ustrezajo naravi neke druge novinarske oblike: naznanila. Spraševalci v njih namreč poročajo le o dogodku, ki se bo zgodil (ga napovejo) oziroma kje in kdaj se bo ta zgodil, nato pa zgolj poimenuje sogovornika in pojasni njegovo vlogo v tem aktualnem dogodku, zaradi česar ga je tudi intervjuval: »Drevi bo v Unionu koncert našega nadarjenega pianista g. prof. Ivana Noča, ki je že ponovno dosegel doma in v tujini lepe uspehe in se uveljavil kot odličen reproduktivni umetnik. G. prof. Noč je *ljubeznivo* odgovoril na naša vprašanja« (Jutro 25. 4. 1932, poudarila L. F.).

Kot vidimo tudi v strnjene in poročevalske uvode vstopa subjektivnost, ki pa je bolj intenzivna in očitna v daljših uvodih in uvodnih pripovedih. Nekateri daljši uvodi še stojijo na meji med objektiviziranim in avtorskim upovedovanjem, saj spraševalci v njih

poleg najpomembnejših dejstev strnjeno navajajo še nekatere podrobnosti o sogovorniku in njegovem videzu, ki ustrezajo naravi osebnostnih intervjujev (Jutro, 3. 10. 1929):

Popularni francoski romanopisec in novelist Maurice Dekobra potuje »okrog sveta«. Pot ga je privedla iz osrčja stare Indije in Tibeta v Jugoslavijo. Prvič je stopil na jugoslovanska tla in kot prvo postajo si je izbral Zagreb. Posetil sem ga v hotelu »Esplanade« in ga zaprosil za kratek razgovor. Dekobra je tipičen Francoz. Postave je srednje; ni visok, kakor bi marsikdo sodil po sliki obraza, oči ima zelenkasto-rjave, a lase kostanjeve, počesane nazaj, s preči v sredi. Govor mu je precizen in siguren, glas sonoren. Napravlja vtisk zrelega moža, ki ju že mnogo videl in doživel.

Večinoma pa so daljši uvodi bolj subjektivni, saj poleg popisovanja podrobnosti o intervjuvancu spraševalci v njih izrekajo tudi svoja subjektivna mnenja o njih in v upovedovanju posegajo po estetsko-literarnem izrazju (Priloga AI). Bližajo se vsebinskim zasnovam uvodnih pripovedi, ki pa so še (veliko) bolj obsežne in so v osebnostnih intervjujih iz *Jutra* pogost način uvajanja vsebine dejanskega pogovora. V njih sta subjektivnost in avtorski stil upovedovanja najbolj intenzivna, nekatere se zelo bližajo literarnemu popisovanju in opisovanju srečanja in pogovora s sogovornikom. Poleg informativnih dejstev (ki so literarno-pripovedno upovedana), pripovedovanja o okolju in okoliščinah intervjuvanja, orisovanja intervjuvanca in poročanja o njem in izrekanja mnenj v uvodni pripovedi popisujejo tudi nepomembne podrobnosti in vpletajo vanjo celo situacijske dialoge, ki pa niso vezani na vsebino pogovora:

Bilo je že poleti. Junijsko solnce je pražilo asfalt zagrebških ulic, ko sem se bil napotil v obiske k Hinku Nučiču, da ga kot zrelega umetnika zaprosim izjav o gledališču in o drugih zadevah, ki so z gledališko umetnostjo v tesni zvezi. V prijetnem domu, ki si ga je ustvaril v teku osmih let, odkar stalno biva v Zagrebu, vidiš vse polno lovorik iz tridesetih let njegovega umetniškega življenja. Med Ibseni, Shakespeari in Cankarji so tu skromne fotografije iz začetkov njegove karijere, vmes pa vise mogočni venci s trakovi in trobojnicami. /.../ Postregel mi je s črnino: za žejo, da se malo ohladimo. Efekt je bil seveda nasproten. /.../ Mesec dni pozneje pridem v Omišlju v kopališče

in kdo je tu, - Hinko Nučič! Čisto sam sedi na klopi in – piše. »Klanjam se... ja za božjo voljo, g. profesor kaj pa pišete? Ali je tako nujno? Sploh pa, kopalne hlačke in svinčnik, kako se to ujema?« »Ja vidite, tako je.« /.../ Tako so iz teh razgovorov nastala zanimiva vprašanja in odgovori.

Takšni uvodi pogosto rodijo shemo spraševalčeve subjektivne pripovedi o osebni izkušnji srečanja in intervjuvanja, v katero zgolj še vpletajo posamezna vprašanja in odgovore in se zato bližajo naravi intervjujske zgodbe. Nekateri opuščajo tudi te in svojo uvodno pripoved prelijejo v strnjeno intervjuvančevo osebno pričevanje ali pa zgolj poročajo o vsebini njegovih izjav oziroma jih povzemajo in smiselno povezujejo s svojimi komentarji in avtorskim besedilom. Največkrat pa spraševalci/zapisovalci oblikujejo jedrni del v niz pogovornih sekvenc, ki so upovedane predvsem predvsem v obliki vprašanj in odgovorov (ki so pogosto tudi grafično ločeni – vprašanja so poudarjena, zapisana v poševnem tisku ali oboje, celo oštevilčena). Občasno obliko vprašanje – prekinjajo z vprašanjem v obliki poročanega govora, parafrazirajo njegovo vsebino ali pa le poročajo o vsebini posamezne intervjuvančeve izjave. Subjektivnost, ki jo izrekajo v uvodni pripovedi avtorji v osebnostnih intervjujih pogosto vnašajo tudi v niz dejanskih, poročanih ali kombinirano upovedanih intervjujskih sekvenc, ki ga prekinjajo z avtorskimi komentarji (Priloga AJ).

To so večinoma zelo subjektivni elementi, ki pa imajo ponavadi dejansko informativno vrednost. Zapisovalci jih navadno zapišejo za vprašanjem in tako uvedejo intervjuvančeve izjave. V njih obveščajo naslovnike o zanimivem intervjuvančevem odzivu na vprašanje, njegovi značilni gesti, dejanju ali obrazni mimiki: »Prve besede je rekel z nasmeškom. /.../ Ujel sem blesk njegovih oči. /.../ Ko da bi hotel z eno samo besedo odgovoriti na cel kompleks, je dejal /.../« (Jutro 13. 6. 1935). V takšnih komentarjih informirajo tudi o še kakšni podrobnosti iz okolja pogovora ali o zanimivi situaciji med intervjuvanjem (na primer o prisotnosti tretje osebe): »Oče se je samo smehljaj in pomagal svoji hčerki pri razgovoru.« (Jutro 14. 12. 1936). Konkretni primer je v intervjuju zapisan v oklepaju: »Pisatelj je potegnil veliki in globok mizin predal, v katerem so zbasani izrezki časopisov« (Jutro 10. 2. 1929).

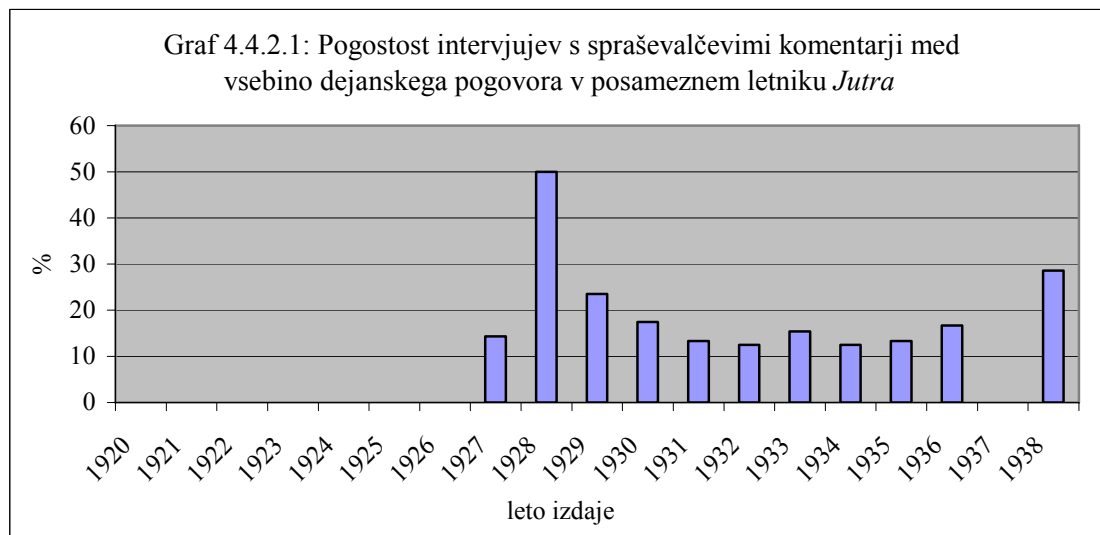
Kadar zapisovalci komentarje vlagajo v besedilo za sogovornikovimi odgovori, v njih najpogosteje subjektivno komentirajo vsebino konkretne sogovornikove izjave, ji

ugovarjajo in/ali izrekajo svoje mnenje o njej. Na primer: »O teh besedah sem vedel v naprej. Te so kakor Haba, neupogljiv in samozavesten« (Jutro 13.6. 1935). Nekateri spraševalci tovrstne komentarje v zapisu uporabijo za premik naprej v pogovoru, tako da ob njem informirajo še o nekaterih informacijah, ki so jih pridobili v intervjuju, opredelijo temo še enega vprašanja in tako smiselno uvedejo odgovor nanj (Jutro 17. 5. 1930):

Te besede je gospodična Ida poudarila prav samozavestno in s prikupno odločnostjo. Nato nam je pripovedovala o naših ljudeh v Berlinu in zatrdila, da pojde ob priliki obiskat tudi rojake rudarje na Westfalskem. Nekoliko smo seveda gospodično Ido seveda podražili tudi z ženitvijo, saj so jo zastran te simpatične zadeve tako vneto povpraševali v Zagrebu in Sarajevu. In je mirno odvrnila: /.../

Spraševalci lahko v zapisu pogovora za vsebino intervjuvančevega odgovora izrekajo tudi nezadovoljstvo zaradi njegove redkobesednosti oziroma dvoumnih in nezanimivih izjav. Čeprav komentarji, ki smo jih navedli zgoraj po teoriji ustrezajo tudi današnjim osebnostnim intervjujem, pa so takšni zapisovalčevi posegi v nekaterih intervjujih v *Jutru* preobsežni ali prepogosti in zato moteči. Z njimi spraševalci ne ustvarjajo le dinamike in ritma pogovora, ampak ju pogosto rušijo. Vsebina pogovora je zato slabo povezana, kar vpliva na naslovnikovo interpretacijo povedanega. Povsem nepotrebni se tako zdijo v poteku pogovora komentarji (ne glede na to, ali uvajajo sogovornikov odgovor ali pa mu šele sledijo), v katerih spraševalec opisuje okoliščine ali okolje pogovora, ali dodatno informira o intervjuvancu, oziroma navaja dejstva, ki bi vsebinsko bolj ustrezala uvodu/uvodni pripovedi. Konkretni primer stoji v intervjuju za intervjuvančevim odgovorom: »Skladatelj Logar je dovršil opero v šestih mesecih, kar je nedvomno rekorden čas, če pomislimo, da je bil ves čas zaposlen tedensko 30 ur v svojem profesorskem poklicu. Klavirski izvod in uvertura sta bila dovršena v naslednjih treh mesecih« (Jutro 13. 4. 1938). Najbolj moteči pa so komentarji, v katerih spraševalec očitno in namerno izreka svoje vedenje in tako sili v ospredje intervjuja. Takšni komentarji v enem izmed intervjujev v *Jutru* stojijo v jedrnem delu za posameznim

odgovorom kot novinarjev avtorski pristavek, v katerem navaja dejstva in informacije o temi, ki jih intervjuvanec ni izrekel, spraševalec pa jih očitno pozna.

Prvi intervju, v katerem spraševalec niz pogovornih sekvenc prekinja s (subjektivnimi) komentarji, je bil objavljen v *Jutru* šele leta 1927 (glej graf 4.4.2.1), kar najbrž pogojuje že navedeno dejstvo, da so bili do leta 1925 v vseh intervjujih novinarjevi sogovorniki politične osebnosti, takšno poročilo o pogovoru pa zahteva strogo informativnost in najvišjo mero objektiviziranosti v upovedovanju. Že naslednje leto kar polovica vseh objavljenih intervjujev v jedrnem delu obsega tudi spraševalčeve komentarje. Z izjemo leta 1937 se takšni avtorski posegi v potek pogovora nato redno pojavljajo do leta 1938, vendar v nobenem letniku ne predstavljajo niti tretjine vseh intervjujskih oblik v posameznem letniku.

Spraševalčeva subjektivnost je v večini osebnostnih intervjujev največ prostora za svojo realizacijo našla v zaključkih in v njih odzvanja predvsem v izbiri ekspresivnega in metaforičnega izrazja ter na ravni estetsko-literarnega načina upovedovanja. Zaključki osebnostnih intervjujev so različno obsežni; od enega stavka do odstavka ali več. Redko so informativni, kadar pa so, prevzemajo funkcijo dejanskega sklepa pogovora. Avtor v njih kritično presoja ali komentira vsebino pogovora: »Obeta se nam torej lepa in zanimiva gledališka sezija. Neumorni upravnik g. Matej Hubard nam daje s svojo

umetniško osebnostjo garancijo za bodočo sezono, da bo storjeno vse, kar je mogoče z odmerjenimi sredstvi, da se nivo našega gledališča stalno dviga do popolnejše višine in tako približuje idealu, ki ga mora kot naša najvišja umetniška institucija vedno skušati doseči« (Jutro 9. 8. 1925). Ali pa dodatno informira o posameznih dejstvih o sogovorniku in njegovem delu: »Prihodnja knjiga Maurice Dekobre izide spomladi in sicer o doživljajih iz Indije v potopisni obliki. Nato bo objavil roman, čigar dejanje se vrši ob meji Indije. Iz Zagreba je odpotoval Dekobra v Beograd, odkoder se vrne preko Dunaja domov v Pariz. Naslednje njegovo potovanje bo: Južna Amerika« (Jutro 3. 11. 1929). Pogosto v teh objektiviziranih zaključkih spraševalci navajajo oziroma povzemajo še vsebino nadaljnjega pogovora z intervjuvancem: »Svoj razgovor je končal Shaw z besedami: Recite onim, ki se po vas zanimajo za mojo osebo, da nisem noben kandidat za parlament in da bi v nobenem primeru ne hotel priti v vrste simulantov, kakršni so – očetje domovine« (Jutro 23. 5. 1929). Takšni zaključki opravljajo funkcijo dejanskega sklepa vsebine pogovora.

Povsem drugačna je narava bolj avtorskih zaključkov. V teh je subjektiviziranost najbolj intenzivna, saj spraševalci v njem neposredno izrekajo osebne vtise in komentarje o intervjuvancu, strnejo svoje misli o srečanju in pogovoru z njim, to pa mnogi še dodatno stopnjujejo z popisovanjem impresij o okolju (Jutro 14. 5. 1936):

Ločila sva se. Pri muzeju sem se za hip ustavil in se opajal nad morjem luči Vaclavskega namēsta. Potem sem hitel ob bogatih izložbah in med prodajalci večernih izdaj dnevnikov proti Staremu mestu. Pred očmi so se mi obnavljale krajine, ki sem jih pred nekaj trenutki gledal v Trstenjakovem ateljeju. Venomer sem mislil, kako čudna, kako zagonetno lepa in skrivnostno vabljiva je tista voda in sence v njej na njegovih slikah. Ali nisem včasih opazil odbleska tiste vode tudi v Trstenjakovih očeh? Da, toda vedno je izginil v otroško odkritem smehu umetnika iz Prlekije.

Vsebina teh zaključkov navadno ni vezana na vsebino uvoda oziroma uvodne pripovedi, se pa nanjo navezuje drugi tip subjektivnih zaključkov, v katerih jo spraševalci z literarno-pripovednim upovedovanjem smiselno sklenejo. Vsebina takšnih zaključkov je zelo različna, spraševalec pa v njih navadno poroča o podobnih dejstvih kot v uvodu,

največkrat o dogodku, ki je bil povod za pogovor, vsebino katerega dejansko vloži v svoj "pripovedni okvir". Primer takšnega okvirja (Jutro 19. 10. 1929): »Prve dni oktobra je poteklo 10 let, kar je stopila v Mariboru prvič na deske, »ki pomenijo življenje« danes slavljena umetnica da. Vika Podgorska. /.../« (uvod) in »Tako gospa Vika Podgorska. Mi ji pa kličemo ob desetletnici njenega prvega nastopa tja v bratski Zagreb: poklicani ste bili, a tudi izvoljeni! Maribor vas je poklical, Zagreb izvolil!« (zaključek).

Nekje vmes stojijo zaključki, v katerih spraševalci prepletajo dejstva in informacije s subjektivnimi komentarji in mislimi. Včasih v njih prevladuje čustvenost, v konkretnem primeru pa informativnost (Jutro 23. 8. 1930):

Pred odhodom v Ameriko je g. dr. Adrian povabljen na gostovanje v Zagreb. V slovenščini poje Don Joseja, Trubadurja in Turidda; drugih velikih partij, ki jih njegov repertoar obsega celo vrsto, se pravkar uči v materinščini Pa kakor je v minuli sezoni gostoval na večjih nemških odrih (Köln, Hamburg, itd.), se utegne še tudi pred potovanjem čez morje odzvati, nekemu prav laskavemu nemškemu povabilu na par večerov. To je vse lepo, kaj ne – edino v Ljubljani ne čutimo potrebe, da bi rojaka-umetnika po daljšem času čuli na domačem odru! Za nas je profesor Strohschneider.

Sogovorniki v osebnostnih intervjujih v *Jutru* so znani in priljubljeni domači in tuji filmski in gledališki igralci ter režiserji, uspešni operni pevci, skladatelji, glasbeni izvajalci, pisatelji in dramatik, pa tudi mladi, še neveljavljani ustvarjalci z različnih kulturno-umetniških področij. Osebnostne intervjuje bi lahko razdelili na različne podtipe. Še najmanj subjektivizirani se zdijo intervjuji, ki jih je spodbudil aktualni kulturni ali umetnostni dogodek (20), v katerem je intervjuvanec udeležen kot izvajalec ali ustvarjalec: avtor glasbe večernega koncerta ali operne predstave oziroma pisec aktualne gledališke igre ter glasbeniki, pevci in igralci (Priloga AK). Spraševalci v teh intervjujih niso sledili primarnemu cilju osebnostnega tipa tega žanra, ki je predstaviti intervjuvanca in njeno edinstveno osebnost, ampak so v njih spoznali dober vir informacij o aktualnem dogodku, ki mu poseben draž in vrednost daje prav intervjuvančeva vloga v njem. Prva novinarjeva vprašanja se zato navezujejo nanj, intervjuvance pa spodbujajo, da za bralce *Jutra* strnejo osebne vtise o kulturnem dogodku

in svoji vlogi v njem. V nadaljevanju se pogovor osredotoči zgolj na sogovornika, ki pripoveduje o svojih pripravah na vlogo, oziroma če je sogovornik avtor "dogodka", o snovanju umetniške prireditve, svojem delu na splošno in vplivu tega dogodka na njihovo nadaljnjo kariero. Največkrat so se spraševalci s sogovorniki za takšne intervjujske pogovore srečali dan pred samim dogodkom – v intervjujih z igralci in opernimi pevci, katerih predstave imajo reprize, navadno dan pred premiero – pogovore z njimi pa so objavili naslednje jutro, torej na dan aktualnega kulturnega dogodka. Le redko so ustvarjalce ali nastopajoče intervjuvali šele po samem dogodku; ker se jim ni uspelo pravočasno dogovoriti za intervju ali pa so intervjuvanci postali zanimivi za javnost še le po samem dogodku, zaradi njegove odmevnosti in uspešne sogovornikove vloge v njem. Ti osebni intervjuji so najpogosteje upovedani v dvodelni shemi in obliki vprašanje – odgovor, v katero spraševalec ne posega. Uvod je bolj kot ne informativen, kadar imajo zaključek, spraševalec v njem dodatno informira o aktualnem dogodku.

Lahko bi rekli, da stojijo ti intervjuji na meji med osebnostnimi in tematskimi, vendar smo z iskanjem dominante sklenili, da jih vendarle opredelimo kot tip osebnostnega intervjuja. Predvsem zaradi tega, ker se intervjuvanci ne izrekajo kot strokovnjaki (so pa kompetentni za odgovarjanje na vprašanja o dogodku), ampak kot posamezniki. A ne kot zasebniki, saj ne pričajo o svojem življenju, pripovedujejo pa o svojem delu, ki je z njim najtesneje povezano. V teh intervjujih se nam ne razkriva intervjuvančeva zasebnost ali osebnost, se pa posredno odstira njegova duševnost, ki se najbolj izrazi v njegovi vlogi umetnika, o kateri priča v pogovoru. Ko skladatelj aktualne opere odgovarja na vprašanja o njej, sicer res priča o svoji umetniški stvaritvi, posredno pa tudi o svoji subjektivnosti, ki je navdihnila to delo oziroma iz katere to delo izvira.

V *Jutru* smo našli še en "podtip" osebnostnih intervjujev. Tudi v njih spraševalčev cilj ni izrisovanje intervjuvančeve osebnosti oziroma posebnosti ali umetniškega profila, saj jih javnost dobro pozna. To so intervjuji z "znanimi obrazi" (13); s priljubljenimi in uspešnimi filmskimi igralci in igralkami (predvsem domačimi, redko s tujimi), ki so imele v javnosti status "zvezde", spraševalec pa želi naslovníkom poročati, kakšna je ta "zvezda" v resnici, kako je biti v njeni družbi, kako govori in se obnaša, celo kako je oblečena (Priloga AL). To so stvari, ki zanimajo bralce, in spraševalec želi svojo izkušnjo srečanja z znanim sogovornikom čimbolj nazorno deliti z njimi. O njem podrobno

informira o uvodu, v katerem pogosto (neposredno) izreka tudi osebno privrženost do intervjuvanca, v samem pogovoru pa poskuša za bralce izvedeti čimveč dejstev in informacij o intervjuvančevem trenutnem življenju in ustvarjanju oziroma izvedeti o njem kaj novega, še neznanega. Ti intervjuji niso plod empatičnega dialoga, ampak so bolj zapisi o nekajminutnem (velikokrat naključnem) srečanju in pogovoru z "zvezdo" o njej in njenem življenju.

Posebno naravo imajo tudi intervjuji s pomembnimi in mednarodno priznanimi skladatelji, slikarji, pisatelji, misleci, profesorji in drugimi znanimi ljudmi iz tujine (11). Ti intervjuji imajo najpogosteje avtorjev "pripovedni okvir", saj sta uvod in zaključek vsebinsko vezana na povod intervjuja (aktualni obisk sogovornika v naši državi) in smiselno "oklepata" dejanski pogovor (Priloga AM). V uvodu teh intervjujev spraševalci poročajo o intervjuvančevem prihodu, delegaciji, ki je prispela z njim, sprejemu, ki so ga bili deležni, načrtu njihovega obiska, pa tudi o sogovornikovem videzu, razpoloženju in nastopu, o njegovem delu in aktualnem ustvarjanju ter o uspehih, zaradi katerih je znan ali priznan. Pogosto izražajo tudi subjektivne vtise o sogovorniku, ki jih še bolj ekspresivno izrekajo v zaključku, v katerem pa poročajo tudi o intervjuvančevem nadaljnjem obisku ali o situaciji ob koncu pogovora. Predvsem tisti intervjuji, v katerih spraševalci sprašujejo sogovornika o njegovem delu in/ali ustvarjanju, se bližajo celo naravi tematskih intervjujev in so zelo informativni, vendar pa tudi v njih prevlada navduševanje nad intervjuvancem in njegovo pomembnostjo, zato je v središču pogovora on, ne pa konkretna tema. Prav zato smo tudi te intervjuje uvrstili med osebnostne.

Najbolj očitno pa naravo osebnostnih intervjujev evocirajo intervjuji z znanimi in uspešnimi posamezniki iz sveta zabave in umetnosti, znanosti in drugih področij človekovega delovanja, ki jih je spodbudil aktualni in/ali prelomni dogodek v njihovem zasebnem ali profesionalnem življenju (18). Povodi, ki so spodbudili te intervjuje so različni: sogovornikov odhod v tujino ali njegova vrnitev iz tujine v domovino, nova knjiga, ki jo je izdal ali razstava, ki jo pripravlja, njegov visok življenjski jubilej ali visoka obletnica uspešne umetniške kariere ali nagrada, ki jo je sogovornik prejel za svoje delo (Priloga AN in Priloga AO). Tudi ti intervjuji (če so zapisani v tridelni shemi) imajo pogosto vsebinsko sklenjen uvod in zaključek, oba pa poročata o aktualnem povodu. Spraševalci v avtorskem besedilu, ki ga občasno vstavljajo tudi v vsebino

dejanskega pogovora, obsežno poročajo o sogovorniku in srečanju njim, pripovedujejo o njegovem življenju, karieri in uspehih. Vanj vnašajo tudi zelo subjektivna pričevanja o sogovorniku in njegovi podobi, ki jih prepletajo z osebnimi vtisi o njem in druženju z njim. Cilj spraševalcev v teh intervjujih je proslaviti intervjuvančev uspeh in ovekovečiti njegovo osebnost in pomembnost, zato ga sprašujejo predvsem o njihovih uspehih, pogosteje kot v ostalih osebnostnih intervjujih pa tudi o njihovem siceršnjem življenju, miselnosti, vrednotah, čustvih in ciljih. Intervjuvanci pričajo o svoji življenjski zgodbi in karieri, ki jo aktualni dogodek le še okrona. Med sogovornikoma se v takšnem intervjujskem pogovoru dejansko razvija poglobljen dialog.

Poseben umetniški (in posredno osebnostni) portret intervjuvanca ustvarijo spraševalci (oziroma bolj v vlogi zapisovalca) v "podtipu" osebnostnih intervjujev, v katerih pogosto realizirajo tudi nekakšen osebni kulturno-umetniški program. Cilj teh intervjujev je predstaviti intervjuvanca kot posameznika, vrednega, da ga javnost bolje spozna, in kot umetnika, ki si to zasluži (Priloga AP). To so portretni, predstavitveni, umetnostni intervjuji, katerih zasnova in narava sta podobni literarnim intervjujem Izidorja Cankarja, ki jih zapiše v *Obiskih*. Ne spodbudi jih konkretni dogodek, ampak spraševalčevi osebni vzgibi, zaradi katerih je prevzel vlogo "kulturnega reporterja" in obiskal sogovornika, nato pa zapisal svojo izkušnjo srečanja z njim in vanjo vpel vsebino pogovora (50).

Sogovorniki v teh intervjujih so obetavni mladi umetniki, ali pa že uveljavljeni umetniški ustvarjalci in/ali intelektualci, ki so jih spraševalci ponavadi osebno poznali, predvsem pa so v njih prepoznali nadarjene in razgledane ljudi ter velike osebnosti. V intervjujih so zato želeli (za bralce) ustvariti portret intervjuvanca in njegovega dela/umetniškega ustvarjanja, da ga javnost bolje spozna oziroma, da se zave velike vrednosti njihovega dela, ki ga premalo (ali pa sploh ne) ceni. Javnost naj prek njihovih (neposrednih) pričevanj, ki so tu najpogosteje zapisana v neprekinjenemu nizu samostojnih vprašanj in odgovorov, seznanj z naravo in načinom njihovega dela oziroma umetniškega ustvarjanja. Svojim sogovornikom so omogočili, da spregovorijo bralcem, da jim razgrnejo osebne misli in občutja in da občinstvu približajo svoje umetniško ustvarjanje, ki je najtesneje zvezano z njihovim vsakdanjim življenjem. Naravo teh pogovorov najbolje pojasnijo besede, v katerih je Izidor Cankar strnil cilj svojih *Obiskov*:

»Občinstvo naj po teh popisih spozna osebno umetnike, nej se iz njihovih lastnih ust seznaniti z načinom in težnjami njihovega dela; umetniki sami pa naj dobe priložnost, da povedo svojemu občinstvu in svojim kritikom, kar jim je na srcu« (Obiski 1911: 30).

Pot do cilja, ki mu sledi v teh pogovorih, spraševalec izgrajuje tako v avtorskem uvodu kot z vsebinsko zasnovo vprašanj in nagovorov. Pomembno vlogo imajo v teh intervjujih uvodi oziroma obsežne uvodne pripovedi, ki jih zapisovalci vsebinsko zasnujejo bolj ali manj subjektivno. V njih bolj ali manj obsežno pojasnijo zakaj so obiskali sogovornika in svoj razlog argumentirajo s pričevanjem o sogovorniku, njegovem (trenutnem) delu in vrednosti tega, vanjo pa vnašajo tudi informacije o intervjuvančevih konkretnih delih. Na primer: »/.../ Josip Vidmar je tudi prevajalec. Med drugim je poslovenil Tolstega »Spoved« in roman »Rodbinska sreča«. Iz sodobne ruske književnosti prevaja roman /.../« (Jutro 17. 1. 1931). Spraševalci nadalje strnejo vtise o sogovornikovi osebnosti in o osebni izkušnji srečanja z njim, popisujejo celo impresije o okolju, kjer sta se srečala. Nekateri se v uvodni pripovedi čustveno spominjajo tudi prejšnjih srečanj s sogovornikom: »/.../ Magajna je dober človek. Tako dober, da v zlo na svetu skoraj ne verjame. In ga vidi, skuša najti zanj opravičila in vzroka. Povsod išče srce in ga najde. V pijancu, ki mu je zabrusil psovko v obraz, v bogatašu, ki je šel mimo berača, pa ga še pogledal ni /.../« (Jutro 22. 8. 1931).

Spraševalci/zapisovalci teh intervjujev v avtorskem uvodu ne ohranjajo distance in poročevalske drže. Bralcu ne predstavljajo intervjuvanca z navajanjem golih objektivnih dejstev, ampak subjektivno orisujejo način in vrednost njegovega dela, ki pomembno soustvarja tudi njegovo osebnost. Predvsem tisti, ki želijo svoje vtise in pričevanja sogovornikov bralcem podati na ozadju žive podobe dejanskega srečanja in pogovora, opuščajo nevtralno izrazje novinarskega jezika in nazorno orišejo in ilustrirajo podobo sobe (v kateri je tekel pogovor) in opreme v njej ter fizično podobo sogovornika, opišejo pa tudi njegovo značilno gibanje ali posebne kretnje in način govora. V teh segmentih spraševalci pogosto posegajo po literarno-estetskih in ekspresivnih izraznih sredstvih.

Vsebina tistih (obsežnih) uvodnih pripovedi, ki v literarno-estetskem popisovanju združujejo vsa zgoraj navedena dejstva, informacije, opise in mnenja, bi lahko stala kot

samostojni prispevek, ki ustreza naravi novinarskega žanra, imenovanega portret. Tega Koširjeva (1988: 89) opredeli kot zvrst, »ki slika osebo tako, da jo naslovnik doživi kot osebnost, za katero zdaj ve, kakšen človek je.« Avtorica nadaljuje, da »[Z]a portret ni ustrezna vsaka oseba, marveč le tista, ki ima nastavke, da se bo lahko spremenila v osebnost« (Košir 1988: 89). Pod nastavki opredeli pomembno nagrado ali priznanje ter velike kulturne in umetniške dosežke in poudari, da je naslovnik o teh nastavkih že »prej obveščen oziroma mora zanje izvedeti iz portreta« (prav tam). Obsežne uvodne pripovedi intervjujev v *Jutru*, ki so blizu portretu, ne postavljajo intervjuvanca v središče zaradi določenih nastavkov, ampak slikajo profil sogovornikovega (umetniškega) ustvarjanja – skozi katerega se posredno razkrivata tudi njegova osebnost in življenje, ki sta neločljivo povezana z njegovim delom – ker si to zasluži. Javnost mora šele spoznati sogovornika in (umetniško) vrednost njegovega dela oz. stvaritev, da ga lahko nagradi, in spraševalec s svojim intervjujem naredi velik korak k temu. Vsebinsko so obsežne uvodne (literarne) pripovedi, ki prepletajo vse ali pa le nekatere opisane elemente, bogato informativen prolog, ki prispeva k pravilnemu in popolnemu razumevanju sogovornikovih pričevanj.

Značilne so predvsem za nekatere intervjuje, ki so bili v *Jutru* objavljeni kot cikli, saj je bilo več pogovorov istega avtorja z različnimi umetniki v razmeroma kratki periodi objavljenih pod enakim naslovom in največkrat tudi v podobni obliki. Večina teh intervjujev ima poleg obsežnih sintetičnih orisov sogovornikovega dela in osebnosti neprekinjen niz intervjujskih sekvenc, zadnji sogovornikov odgovor pa največkrat zaključuje intervju. Le redki v zapisu med pogovorne sekvence vpletajo subjektivne komentarje – ti so kratki in informirajo o sogovornikovem odzivu ali kretnji, ki jo je spraševalec opazil v aktu pogovora. Prvi cikel (dva intervjuja) je bil objavljen leta 1930 pod naslovom *Beograjski razgovori* (Jutro 20. 12. 1930 in 28. 12. 1930). Naslednje leto so v *Jutru* objavili kar tri cikle (avtor prvih dveh je Božidar Borke, avtor tretjega je neznan): *Naši obiski in razgovori* (Jutro 17. 1. 1931, 24. 1. 1931, 31. 1. 1931, 7. 3. 1931, 28. 3. 1931), *Srečanja v tujini* (Jutro 1. 4. 1931, 16. 5. 1931, 23. 5. 1931, 31. 5. 1931) in *Razgovori z našimi najmlajšimi* (Jutro 22. 8. 1931, 29. 8. 1931, 3. 10. 1931). Spraševalci v teh (cikličnih) intervjujih cilju predstavitve intervjuvanca sledijo tudi v dejanskem pogovoru, saj jih spodbuja, da poglobljeno in utemeljeno pričajo o svoji umetnosti/znanosti, o naravi in metodah svojega dela, o bistvu svojih del. Izrekajo tudi

osebna mnenja in sodbe ter pojasnjujejo svoja stališča o splošnih problemih v umetnosti/znanosti, pričajo o konkretnih izkušnjah ali ovirah v svoji "karieri", pa tudi o ciljih in načrtih za prihodnost.

V osebnostnih intervjujih spraševalec ni zgolj novinar in poročevalec, ampak postane intervjuvančev sogovornik, ki poskuša dojeti in začutiti bistvo in globino njegovih izjav in prek njih posredno tudi njegovo osebnost. Tudi v tej vlogi spraševalec sogovornika nagovarja s konkretnimi vprašalnimi nagovori (kot v tematskih intervjujih), a se z njim tudi dejansko pogovarja, mu pritrjuje ali oporeka, komentira njegove izjave, ali pa mu replicira. Predvsem pa poskuša intervjuvanca v pogovoru sprostiti, da se kar najbolj odpre in tako omogoči svojemu spraševalcu in posredno tudi javnosti, da ga spozna takšnega kot je.

Subjektivnost v osebnostnih intervjujih zato posega tudi vsebino spraševalčevih nagovorov. V tematskih intervjujih so vprašanja večinoma kratka in neposredna, v osebnostnih intervjujih pa so pogosti obsežni in zapleteni subjektivni nagovori. Se pa ob njih pojavljajo tudi bolj "objektivna", bolj "tematska" vprašanja, ki so vsebinsko tipična, saj očitno sledijo cilju predstavitve sogovornika. Lahko so kratka, povezana v priredje ali združena v sklope. Tipična za osebni intervju so na primer splošna vprašanja o intervjuvančevem življenju: »Kako zdaj živiš?« (Jutro 29. 8. 1931). In o njegovem delu – tudi o konkretnih delih.. Primeri: »Kako pišete?Ali verujete v inspiracijo?Kako se vam povest spočenja?«, »Kako je nastala vaša najnovejša povest »Sigmovo maščevanje?« (Jutro 5. 12. 1931), »Kako in kdaj ste se odločili napisati opereto?« in »Kakšen je torej značaj vaše operete?« (Jutro 18. 6. 1932), »Kaj pa sedaj delate?« (Jutro 10. 3. 1934), »Ali pripravljate kakšno skladbo?« (Jutro 25. 4. 1932)

Za osebne intervjuje – tudi za konkretne iz *Jutra* – so značilna tudi vprašanja, ki spodbudijo intervjuvanca, da pojasni, kako doživlja vlogo umetnika, ki ni le njegova poklicna, ampak kar življenjska vloga: »Kako pojmuje vlogo komponista sploh in posebej še v ožjem krogu našega glasbenega življenja?« (Jutro 7. 3. 1931) in »Kako pojmuješ literarni poklic?« (Jutro 29. 8. 1931). Tovrstna vprašanja so lahko tudi del obsežnejšega sklopa; konkretni primer ima zelo zanimivo obliko: »Kakšno vlogo ima

kritik v glasbenem življenju: 1.) za skladatelja, 2.) za občinstvo in 3.) za splošno kulturo?» (Jutro 7. 3. 1931).

Spraševalčev cilj v tipu osebnostnega intervjuja ni predstaviti (le) intervjuvančevo delo, ampak tudi njegovo osebnost. Ta se najlepše razkriva v sogovornikovem subjektivnem razmišljanju, ki ga navadno spodbudijo konkretna vprašanja – o njegovem mnenju, sodbi, osebnem stališču. Spet so kratka, dvojna ali pa so del obsežnejšega sklopa: »Kaj sodite na splošno o češkem filmu?» (Jutro 23. 6. 1932), »Kaj mislite o sodobni dramatik in kako presojate režiserjeve naloge?» in »Kaj sodite o vrizoritvah slovenskih dramatskih del v Zagrebu? /.../?« (Jutro 30. 8. 1930).

Bolj značilna so obsežna in subjektivno zasnovana vprašanja in nagovori. Subjektivnost v njih je lahko izraz spraševalčevega (prijateljskega) osebnega odnosa z intervjuvancem. V *Jutru* spraševalci na tej podlagi vstopajo v pogovor zelo očitno, čeprav so tovrstna vprašanja bolj ali manj zgolj spraševalčeva hipna reakcija, njegov osebni odziv na intervjuvančeve izjave – njihova vsebina ni plod spraševalčeve (načrtovane) namere. Prvi primer: B: »Poznamo jih (pesmi, op. L. F.) na tisoče. Pripovedujejo /.../, pa tudi iz knjig izvemo marsikaj!« A: »Boga mi, to je ogromno; zapomniti si toliko pesmi!« B: »E, pa kako /.../« (Jutro 2. 3. 1928, podčrtala L. F.). In drugi: »Cela izpoved! Zdaj pa k delom... V Ljubljani si poslednjič razstavil leta 1922 s četrto generacijo« (Jutro 17. 3. 1934).

Nagovori, ki izrekajo znanstvo med sogovornikoma, lahko vsebinsko izhajajo iz intervjuvančevih izjav: B: »/.../. Poglej tole glavo, ne bi je dal za smešen denar. Kdo pa ve, koliko je truda!« A: »Ko sva že pri cenah – vidim, da si nastavlil prav nizko.« (Jutro 17. 3. 1934, podčrtala L. F.). Subjektivnost je še intenzivirana v obsežnih nagovorih, v katere spraševalci vlagajo svoje subjektivne sklepe, mnenja in predloge. Ti nagovori namreč niso njihov hipni odziv ali nepričakovana reakcija, ampak v svojih nagovorih namerno in načrtovano izrekajo svojo miselnost in se aktivno vključujejo v pogovor (Jutro 24. 1. 1931):

Razumem, da ni mogoče zadovoljiti vseh okusov in vseh, kajkrati zelo nejasnih pojmov o sodobni kulturni reviji. Za nami so časi, ko bi lahko bil Ljubljanski Zvon idila po rodoljubnem okusu. Razumem zakaj so nasprotniki – dejal bi –

fizikalno nujen pojav pri takem delu. Toda – ali imaš kot urednik vsaj okvirni program in kako daleč veže sotrudnike? Ali priznavaš poleg kvalitete tudi idejno usmerjenost, kakor prihaja do izraza zlasti v eseju? Je-li razglašeno svobodoumnost Ljubljanskega Zvona razumeti v tradicionalnem smislu slovenske kulturne zgodovine ali v nekem novem smislu in kakšnem?

Spraševalci, ki jih s sogovorniki ne veže globlja prijateljska vez, večinoma vikajo intervjuvance. Svoje spoštovanje do njih v zapisu še dodatno poudarijo: »Kaj Vas je pritegnilo k filmu? /.../« (Jutro 23. 6. 1932). Mnogi svoje navdušenje nad sogovornikom in njegovim ustvarjanjem izrekajo tudi vsebinsko. V konkretnem primeru tudi zelo utemeljeno in obsežno (Jutro 12. 4. 1933, podčrtala L. F.):

Kolikor vem je bil nekoč pri nas v nekih krogih velik odpor napram Vašemu načinu dela, dasi opažam, da ste marsikaj pridobili, ste vendar ostali zvesti sama sebi. Kdor je videl kdaj kako Vaše delo, bo gotovo med tisoč tujih del takoj spoznal Vaše. Glejte, kljub vsemu temu tako novemu in svojskemu pojmovanju so Vas sprejemali po svetu, če sodim po kritikah, kar navdušeno.

Tudi v intervjujih s sogovorniki, ki jih osebno ne poznajo, spraševalci pogosto na vsebino njihovih predhodnih odgovorov navežejo vprašalne nagovore, v katere vlagajo svoje sklepe: B: »/.../ Praga je lepo sprejela slovanske kongresiste in jim pokazala svojo že tradicionalno ljubezen do Slovanov!« A: »Potemtakem ste se vrnil s Češkoslovaške s kar najboljšimi vtiski?« (Jutro 1. 11. 1929, podčrtala L. F.). Še bolj očitne so spraševalčeve predpostavke o določeni temi v vprašanjih, ki jih vsebinsko zasnuje tako, da intervjuvanca spodbuja, da se odloči za eno od obeh vsebinskih možnosti, ki ju – kot nasprotje in (edina) možna odgovora – izpostavi v svojem nagovoru. Takšna vprašanja so lahko kratka: »Ali ste prevajali bolj prosto, ali pa ste se kar se da držali izvirnika?« (Jutro 28. 6. 1930). In daljša: »Ali Vas je vaša pravniška stroka in funkcija sama napotila od skladateljske tvornosti k sociološkim in kulturnim problemom, ali pa ste občutili, da Vam umetnost ne zadostuje in da se morate še v obliki eseja in članka približati našemu človeku?« (Jutro 31. 1. 1931). Poseben primer nagovorov, ki posredno evocirajo

(pričakovani) odgovor, so tisti nagovori, v sklopu katerih spraševalec (v obliki podvprašanja) že sam poskuša odgovoriti nanje: »A kdo jih dela? Sami?« (Jutro 2. 3. 1928, podčrtala L. F.).

Tudi v osebnostnih intervjujih uporabljajo spraševalci t. i. sklepna vprašanja. Z zadnjim vprašanjem največkrat kontinuirano sklenejo osrednjo temo pogovora: »Vaši načrti za bližnjo prihodnost?« ali »Vaši osebni načrti?« (Jutro 14. 10. 1931). Sklepna vprašanja so lahko tudi manj splošna in zelo neposredna: »Zelo bi me zanimalo, katere pisatelje in mislece štejete med svoje največje simpatije in katera knjiga Vam je izmed vseh najljubša?« (Jutro 17. 1. 1931) in »Kateri slovenski in tuji pisatelji so vam osebno najljubši?« (Jutro 5. 12. 1931). Nekateri intervjuvanci na takšna vprašanja konkretno odgovorijo, veliko pa se jih direktno ne opredeli.

4.5 Še o intervjujih v Jutru

Intervjuvanci v intervjujih v *Jutru* niso bili le politične in javne osebnosti ali znani in uspešni oziroma še neuveljavljeni in nepriznani ustvarjalci iz različnih področij, ampak je pot na strani tega dnevnika našel tudi vsakdanji človek. Čeprav Koširjeva v sklepih o svoji raziskavi o pogostosti intervjuja v slovenskem tisku med leti 1945 in 1975 piše, da so posamezniki in vsakdanji ljudje »še dolgo v šestdeseta leta 20. stoletja v redno objavljenih reportažah dobivali pomen le kot tipološki primerki« (Košir 2004: 48), sta v *Jutru* že v 30-ih objavljena dva pogovora z navadnima posameznikoma, ki sta imela očitno dovolj zanimivo življenjsko zgodbo, da jo je novinar upovedal. Koširjeva piše celo, da človek kot zasebnik, njegova edinstvena osebnost in njegove življenjske zgodbe vstopijo v intervjujih na časopisne strani šele po osamosvojitvi Slovenije (Košir 2003: 172). Naša raziskava je prinesla drugačne ugotovitve, saj smo našli v *Jutru* dva primera prav takšnih zgodb oziroma pogovorov, ki pa ne stojita kot samostojna intervjuja, ampak sta del obsežnejše reportaže. Eden od prispevkov ima naslov »Razgovor z guslarjem« (Priloga AR), drugi pa »Živ spomin na stare voznike« (Priloga AS).

Oba pogovora (reportaži) sta bila objavljena v rubriki *Naši kraji in ljudje*, v njej pa je bil prvi intervju objavljen leta 1926. Skupno je bilo v tej rubriki objavljenih 22 intervjujev (11,1 % vseh intervjujev 1926–1938). Največ intervjujev je bilo v *Jutru*

objavljenih v rubriki *Kulturni pregled* (64,4 % od vseh intervjujev objavljenih 1925–1938). Prvi je bil pogovor s takratnim upravnikom ljubljanskega gledališča in je tudi prvi intervju, v katerem intervjuvanec ni bil politična osebnost ali pomemben državnik. Skoraj vsi intervjuji v tej rubriki so osebni, medtem ko tematske intervjuje objavljajo na drugih straneh. Na prvi in drugi strani dnevnika, na katerih so v *Jutru* vsa leta poročali o aktualnem mednarodnem in domačem političnem dogajanju in/ali poročali o aktualnem družbenem dogajanju, ki je zadevalo oziroma zanimalo celotno javnost, so vse do leta 1938 kontinuirano objavljali pogovore s politiki, čeprav se po letu 1925 njihov delež bistveno zmanjša, saj predstavljajo le še 10,7 % vseh intervjujev, objavljenih v tem obdobju (1920–1924 je delež 100 %). Intervju (zametek intervjuja) je v *Jutru* dobil prostor tudi v rubrikah *Šport* in *Teden dni filma*. Prispevka, objavljena v teh rubrikah leta 1936, sicer nimata popolne žanrske strukture, je pa v tistem iz rubrike *Teden dni filma* (Priloga AŠ) jasna členjenost vsebine pogovora na vprašanja in odgovore. Prispevek, objavljen v rubriki *Šport* (Priloga AT) je zgolj poročilo o pogovoru, v njem ni pogovornih sekvenc. Čeprav ni bil objavljen v rubriki *Šport*, je leta 1936 v *Jutru* objavljen tudi prvi pravi intervju, ki poroča o pogovoru o aktualnem športnem dogodku. Ta prispevek tvori uvod, ki poroča o uspehu slovenskih športnikov na minulih olimpijskih igrah in predstavi sogovornika, jedro pa obsega šest spraševalčevih vprašanj in sogovornikove obsežne in utemeljene odgovore (Priloga AU).

5. Aplikacija Koroščeve kategorizacije intervjujskih nagovorov na primere iz *Jutra*

Vsebinska zasnova vprašanj, ki jo spraševalci v intervjujih v *Jutru* vlagajo v različne nagovorne oblike, nakazuje kakšno vlogo je ta zavzel v pogovoru. Spraševalec je lahko novinar-poročevalec, ki je le nemi posrednik intervjuvančevih izjav oziroma vsebine celotnega intervjujskega pogovora, ali pa je dejanski sogovornik intervjuvane osebe in aktivno sodeluje v pogovoru z izrekanjem mnenj, sodb, replik in komentarjev. Z vprašanji usmerja pogovor in tako sledi cilju, ki ga želi doseči z intervjujem: pridobiti informacije o aktualnem dogodku (tematski intervju) ali predstaviti intervjuvanca, njegovo življenje in/ali delo javnosti (osebni intervju). Že v uvodu smo navedli najbolj znano tipologijo, ki vprašanja deli na odprta in zaprta, torej takšna, ki jih uvajajo vprašalnice kje, kdo, kaj, ipd. (vprašanja odprtega tipa), in druga, ki so oblikovana tako, da lahko intervjuvanec nanje odgovori zgolj enobesedno (vprašanja zaprtega tipa). V intervjujih v *Jutru* se oba tipa vprašanj pojavljata zelo pogosto in so samostojne vprašalne oblike ali povezane v priredja in/ali sklope.

V slovenski teoriji novinarstva je Tomo Korošec (1998: 257–279) v delu *Stilistika slovenskega poročevalstva* izdelal natančno in strokovno tipologijo vprašanj oziroma intervjujskih nagovorov, kakor jih poimenuje. »Nagovor« (Korošec 1998: 257) je avtor uvedel zaradi posebne narave intervjujskega dvogovora (empatičnost, obrnjenost k drugemu) oziroma intervjujskih vprašanj, ki zahteva(jo) »širši pojem in izraz, ki bo ustrezal psihološkemu spodbuda (stimulus), na jezikovni ravni pa bo zajemal vse, kar je lahko vprašalna poved brez vprašanja in vse nevprašalne povedi s pomenom vprašanja« (Korošec 1998: 257). »Dvogovorno sekvenco N – O (nagovor – odgovor, op. avtorja) je treba šteti (tudi) za osnovno enoto časopisnega intervjuja« (Korošec 1998: 257). Korošec (1998: 258–278) opredeljuje deset različnih oblik intervjujskih nagovorov, vsak od njih pa ima drugačno besedilnost, zato spodbudijo različno kvalitetne in obširne odgovore.

Če poskušamo njegovo tipologijo aplicirati na vprašanja v intervjujih v *Jutru*, ugotovimo, da so spraševalci najpogosteje uporabljali prave vprašalne nagovore, ki jih Korošec (1998: 261–262) opredeli kot prvo obliko intervjujskih nagovorov. Je vprašalna poved, ki je lahko zahteva po podatku: »Kdaj ste prišli v Ljubljano? (Jutro 7. 5. 1935) ali pa vsebinsko izreka trditev: »In po štirih letih ste se odločili napraviti iz tega opereto?«

(Jutro 18. 2. 1933), prošnja (Mi lahko opišete svoj odnos do mlajših umetnikov?) ali predlog: »Kaj ko bi naredili še kak škandal?« (Jutro 19. 10. 1930). Spraševalci jih uporabljajo v obeh tipih intervjujev, a so bolj značilna za tematske intervjuje, v katerih novinar ne izreka subjektivnih mnenj oziroma je njegova drža v pogovoru nevtralna. Vprašalne nagovore so uporabljali predvsem v njihovi osnovni sporočanjski vlogi, torej kot zahtevo po podatku. Vprašalni nagovori v intervjujih v *Jutru* so samostojne enote ali pa so povezani v sklope in t. i. dvojna vprašanja (vezalno priredje), v katerih so vsebinsko povezana ali pa ne: »Kakšne smotre ste si zastavili kot literarni kritik in kakšna so vaša vodilna kritiška načela? Ali pričakujete, da bosta strožja načelnost in doslednejši estetski kriterij blagodejno vplivala na kvaliteto naše leposlovne produkcije?« (Jutro 17. 1. 1931). V dogovorjenih intervjujih, v katerih so si spraševalci vprašanja pripravili vnaprej, njihova vsebina ni navezana na posamezne točke v pogovoru, ampak zgolj na temo pogovora, na katero so spraševalčeva vprašanja ves čas osredotočena in le redko izhajajo iz intervjuvančevih odgovorov. Vprašalni nagovori so pogosto prva intervjujska vprašanja, z njimi pa spraševalci odpirajo tudi nove teme v pogovoru.

Krepko navezovanost na vsebino pogovora imajo vprašalni nagovori vztrajanja, ki so v *Jutru* pogosta predvsem v osebnostnih intervjujih, a so redki. Korošec (1998: 261–262) jih definira kot kratko vprašalno poved, s katero spraševalec nagovori sogovornika, ko mu kakšna od njegovih informacij ali besed ni razumljiva, ali pa je sogovornik v izražanju dvoumen, oziroma v govoru uporablja metafore. Vprašalni nagovor vztrajanja zahteva spraševalčevo pozornost, da se lahko pravočasno odzove in z njim ogovori sogovornika, preden ta nadaljuje s svojim govorom. Če spraševalec ne uspe pravočasno "vskočiti" z nagovorom vztrajanja, največkrat ostane nejasnost nerazjasnjena, saj se z vračanjem v pogovoru nazaj, prekine tok dvogovora. To vpliva na ritmični in vsebinski potek intervjuja, pa tudi na sogovornikovo zbranost. Primera: B: »Skušal sem obvarovati tudi slovensko rimo in ritem: kjer mi je dopustil karakter srbskohrvaškega jezika, sem rešil tudi slovenske verze.« A: »Kako mislite o tem: ali je treba slovenske pisatelje prevajati v srbskohrvaški jezik?« B: »Bolje bi bilo, kajpak, če jih ne bi bilo treba prevajati. Toda /.../« (Jutro 28. 6. 1930, podčrtala L. F.). in: B: »/.../. Moje starejše skladbe (n. pr. dve iz l. 1929) so bile pri ponovnem izvajanju simpatičneje sprejete, kakor pa pri prvem. /.../« A: »Katere skladbe iz l. 1929 mislite?« B: »Na mojem

kompozicijskem koncertu l. 1929 je bila izvajana n. pr. sonata za violo in klavir, /.../« (Jutro 10. 3. 1934, podčrtala L. F.). Vprašalno-pripovedni nagovori so v intervjujih v *Jutru* nekajkrat vsebinska podvprašanja predhodnemu nagovoru, ki jih spodbudi intervjuvančev odgovor. Primer: A: »Tekma?« B: »Da. Mladi tekmujejo. Med številnimi skupinami je nekaj omembe vrednih talentov.« A: »Tuwim?« B: »Tuwim je pesnik in priznam, da ga cenim visoko, /.../« (Jutro, 10. 2. 1929, str. 11, podčrtala L. F.).

Sicer pa se v tem dnevniku ob vprašalnih nagovorih najpogosteje pojavljajo dvodelni nagovori. Korošec (1998: 267–279) piše, da je ta oblika sestavljena iz dveh delov: nagovornega pristopa in izpeljave. Nagovorni pristop tvori eno- ali večstavčna poved oziroma trditev, s katero spraševalec uvede in/ali utemelji temo in tako določi smer pogovora. Pristop ne izreka eksplicitne zahteve za odgovor, ima pa funkcijo neposredne spodbude sogovorniku izpeljava, v kateri je na vsebinski podlagi pristopa oblikovano dejansko vprašanje. V *Jutru* smo našli kratke dvodelne nagovore: »Govori se o krizi gledališča, ki jo baje povzroča predvsem kino. Kaj mislite o tem?« (Jutro 30. 8. 1930). In dalje: »Sodim, da so Vaše ideje o koncentraciji naših gledaliških sil zelo tehtovite in da bi zaslužile resno diskusijo. Kateri problemi našega gledališča pa se Vam zde še nadalje važni?« (Jutro 30. 3. 1929). Ali: »Mislim, da bi bil nujno potreben kritičen pregled našega povojnega mladinskega slovstva. Kaj smo vse dobili in kakšno je vse to glede na današnjo miselnost mladine?« (Jutro 3. 1. 1931).

Z dvodelnimi nagovori spraševalci v intervjujih v *Jutru* navadno odpirajo nove teme v pogovoru, lahko pa v tej obliki s svojimi nagovori razširjajo oziroma poglobljajo vsebino predhodne pogovorne sekvence. V pristopu dvodelnega nagovora na primer povzamejo sogovornikove izjave, ki so jih pritegnile in jih postavijo kot trditev, nanje pa navežejo vprašanje: »Govoril si o nespočitosti in veliki vročini. To ne velja za vse vrste?« (Jutro 30. 8. 1936).

Kot piše Korošec (1998: 267), sta pristop in izpeljava »lahko vsak po ena enostavčna, dvostavčna poved, pristop pa je lahko tudi obsežnejša pripravljalna ugotovitev«. Take oblike dvodelnega nagovora so v *Jutru* zelo pogoste (14. 5. 1936):

Gospod Trstenjak, že dalje časa premišlujem o tem, da bi se v Pragi priredila razstava del onih slovenskih, eventualno tudi srbohrvatskih slikarjev, ki so študirali na praški akademiji. Kakor veste spada mednje dolga vrsta naših odličnih umetnikov n. pr. [...]. Pred kratkim je bil eden od njih v Pragi. Omenil sem mu to zamisel in toplo jo je pozdravil. Mislim, da bi bila taka razstava za Čehe jako zanimiva. Kaj sodite Vi o tem?

Predvsem v dvodelnih nagovorih, v katerih je pripravljalna ugotovitev pristopa obsežna in se razvije v samostojno tezo, se nanjo »navezujejo različna navezovalna sredstva v izpeljavi, /.../« (Korošec 199: 268):

S svojim predirnim delom v slovenski književni kritiki ste v znatni meri pripravili in sprožili današnje spore o kulturi in nje avtonomnosti, o umetnosti in ideji, o umetniku in konfesionalni odvisnosti, o ustvarjanju in morali. Ali lahko svoje stališče v teh vprašanjih označite z nekolikimi stavki? Kaj hočete, za kakšne smotre se borite na tleh slovenske kulture? (Jutro 17. 1. 1931)

V intervjujih, ki jih je zajela naša raziskava smo našli še dva zanimiva primera, ki bi ju lahko opredelili kot neke vrste dvodelni nagovor. Prvi je primer te oblike, v kateri se v izpeljavi na nagovorni pristop navezuje več vprašanj, vendar pa pristop v tem nagovoru ni obsežna teza, ampak kratko dejstvo: »Delujete tudi kot profesor na konservatoriju. Kaj sodite o našem glasbenem naraščanju? Kaj si obetate od vse večjega razmaha in poglobitve muzikalnega življenja pri nas? In še to: Kako je z našo glasbeno književnostjo, z glasbenimi revijami?« (Jutro 7. 3. 1931)

V drugem primeru (posebnega) dvodelnega nagovora pa smo prepoznali sklop dveh obsežnih dvodelnih nagovorov. Spraševalec v njem najprej izpostavi znano sogovornikovo stališče in na to naveže vprašanje, nato pa v obliki pripovednih povedi obsežno izpostavi še prepričanja, ki so nasprotna intervjuvančevim in ga povpraša po mnenju o njih.

V nedavni izjavi v »Jutru« ste poudarili, sodobna svobodna literatura, kakor jo Vi hočete in zastopate, namenjena izbranim izobražencem. Ali ste z Ortegom y

Gassetom mnenja, da se umetnost po neki časovni nujnosti čedalje bolj aristokratizira? Nekateri hočejo nasprotno: kar največjo demokratizacijo, kar bi bilo v skladu s sociološko strukturo novejšega razdobja. Pravijo, da ljudstvo hoče »svojo« literaturo. Tudi pri nas je bilo že nekajkrat v diskusiji vprašanje »ljudske knjige«. Kaj mislite o tem? (Jutro 17. 1. 1931)

Po Korošču (1998: 269) je posebna oblika intervjujskega nagovora predstaviteni nagovorni pristop. Funkcijo predstavitvenega nagovornega pristopa evocira že njegovo poimenovanje: strnjeno predstavi sogovornika, njegovo delo in njegove dosežke bralcem. Predstaviteni nagovorni pristop navadno tvori več pripovednih povedi, sklepa pa ga vprašanje, ki ga spraševalec vsebinsko smiselno izpelje iz predhodnih trditev o sogovorniku. Korošček primer je takšen: »Gospod Rupnik, svoje življenje ste posvetili duhovnim vrednotam: študiju teologije, filozofije, slikarstva. Zdaj ste profesor v Rimu. Ali lahko na kratko opišete, v čem in kako vas notranje osrečujejo te mnogovrstne duhovne discipline?« (Korošec 1998: 269). V *Jutru* nismo našli popolnega predstavitvenega nagovornega pristopa. Spraševalci so namreč v intervjujih, katerih cilj je bil predstaviti intervjuvanca javnosti, dejstva o sogovorniku, njegovem družbenem in/ali kulturnem statusu in vlogi ter njegovem življenju in delu navedli že v obsežnih portretnih intervjujskih uvodih, zato so opuščali tovrstne začetne nagovore. Smo pa našli zanimiv primer nagovora, v katerem lahko bi lahko prepoznali nekoliko drugačno naravo Koroščkovega predstavitvenega nagovornega pristopa. Ta nagovor namreč stoji kot prvo vprašanje v pogovoru z intervjuvancem, ki ga javnost sicer dobro pozna, zato spraševalec vprašanja ne uvaja z navajanjem dejstev o sogovorniku, navaja pa nova dejstva o dogajanju v njegovem življenju, odkar so se nazadnje pogovarjali z njim. V pristopu spraševalec predstavlja segment intervjuvančevega življenja/kariere, v izpeljavi pa ne stoji vprašalni nagovor, ampak velelni nagovor: »Že štiri leta delujete v Narodnem gledališču v Pragi. Iz malih ljubljanskih razmer ste postali popularni umetnik velemesta. Povejte nam gospod režiser nekaj o svojem delu v tem času!« (Jutro 22. 6. 1933).

Velelni nagovor je po Korošču (1998: 270–271) sicer samostojna oblika intervjujskega nagovora. O njem govorimo, kadar se spraševalec obrne k sogovorniku z velelni povedjo, ki je navadno dopolnjena z vljudnostnim izrazom za prošnjo, in jo le redko zaključuje klicaj. Velelnost v velelnem nagovoru ni ukaz, ampak spodbuda

sogovorniku za odgovor. V *Jutru* so te oblike zelo redke in nikoli ne stojijo kot samostojni nagovori, ampak so (zadnji) del obsežnejšega nagovora: »Kaj vas je napotilo h kritiki? Nekateri trde, da /.../. Opišite mi, prosim, na kratko metodo svojega dela!« (Jutro 17. 1. 1931, podčrtala L: F.). Poziv intervjuvanca k odgovoru prepoznamo tudi v naslednjem primeru, zato bi tudi o njem lahko govorili kot o obliki velelnega nagovora: »Zelo bi me zanimalo, katere pisatelje in mislece štejete med svoje največje simpatije in katera knjiga Vam je izmed vseh najljubša?« (prav tam).

Pogostejši kot velelni nagovor (a manj pogosti kot vprašalni in dvodelni nagovori) so v *Jutru* vprašalno-pripovedni nagovori, s katerimi spraševalci najpogosteje nagovarjajo sogovornike v osebnostnih intervjujih. Po Korošcu (1998: 262–263) so podobni vprašalnemu nagovoru, ker imajo krepko navezovanost na vsebino intervjujskega pogovora, a vsebinsko izrekajo trditve, to pa zahteva spraševalčevo aktivno sodelovanje v pogovoru, takšna vloga tega pa dejansko bolj ustreza dialogu v osebnostnem tipu intervjuja. Tudi učinek nagovora je isti. Vprašalno-pripovedni nagovor je pripovedna poved, ki ima zaradi končnega ločila vprašaj, vprašalno stavčno intonacijo. Primer: B: »/.../: gre samo za krizo umetnosti, ki jo je povzročila današnja moralna in ekonomska kriza človeštva. /.../« A: »Vzrok za to, da je glasba v novejši dobi zašla v nekakšno zagato, kjer je jela na videz usihati?« (Jutro 25. 4. 1931).

Korošec (1998: 263–267) kot obliko intervjujskega nagovora opredeljuje tudi nagovorno trditve, ki jo tvori pripovedna poved, vendar pa ima v zapisu pogosto nepotrebno končno ločilo vprašaj. Te oblike so po pogostosti njihove rabe v intervjujih v *Jutru* tretja najpogostejša oblika intervjujskega nagovora (za vprašalnim nagovorom in dvodelnim nagovorom), saj so številčnejši od zgoraj opredeljenih vprašalno-pripovednih nagovorov. So spraševalčeva dopolnila k predhodnemu intervjuvančevemu odgovoru, ki pa jih ta (pravilno) razume kot spodbudo in se nanjo odzove. Zaveda se namreč, da je njegov pogovor s spraševalcem namenjen širši množici bralcev, zato tudi na nagovorne trditve, ki pogosto dopuščajo zgolj enobesedni odgovor, odgovori obširneje in utemeljeno. Ob tej obliki nagovora se jasno pokaže razločevalna lastnost intervjujskega nagovora od običajnega dvogovora, oziroma njegova narava "za druge". Nagovorne trditve spraševalci v intervjujih v *Jutru* uporabljajo za odpiranje nove teme v pogovoru ali pa z njimi izpostavljajo svoje znanje in obvladovanje tematike, nekajkrat pa v tej

obliki vsebinsko celo izrekajo repliko oziroma ugovarjajo intervjuvančevemu odgovoru, slednje pa lahko ustvari dialoško napetost. Primeri:

B: »/.../ Sedaj imamo posla z vrtilnim odrom. Potem pa pride na vrsto krožni horizont. Upam, da bomo sredi sezone tudi to lahko izpeljali.« A: »V teh težkih časih je treba zares korajže za nove investicije, gospod upravnik« (Jutro 20. 9. 1935).

B: »/.../ po svetu je treba iti samo zbog tega, ker se je danes krog vsakega človeka razširil na ves svet.« A: »In vendar se vedno vračate domov.« B: »Doma sem povsodi. /.../« (Jutro 27. 9. 1930, podčrtala L. F.).

B: »/.../. Za prevod potopisa bo treba plačati odškodnino za fotografije, za risbe, za avtorjevo dovoljenje za prevod, /.../« A: »Torej bo imel zakon o avtorski zaščiti za slovensko založništvo slabe posledice.« B: »Domača zaščita slovenskemu založništvu ne bo delala težav. /.../« (Jutro 30. 3. 1929, podčrtala L. F.).

B: »Po mojem globokem prepričanju je problem bodočnosti koncentracija vseh naših gledaliških sil na enem mestu. To mesto ne more biti drugo nego Ljubljana. /.../« A: »Toda v Mariboru bi utegnili zelo ugovarjati takim koncentracijskim stremljenjem.« B: »Maribor je sila simpatično mesto in je jasno, da kot drugo mesto v Sloveniji mora imeti svoje gledališče. /.../ Toda, /.../« (Jutro 30. 3. 29).

B: »Sicer, pa zdi se mi, da je to slikarstvo že zelo v razsulu. /.../ Povratek k naravi, kakor je bilo vedno po sličnih zablodah.« A: »Potemtakem mislite, da umetnost ne more imeti svojih zakonov, ki se ne ravnaajo po naravnih?« (Jutro 19. 3. 1932, podčrtala L. F.).

Ostale Koroščeve oblike intervjujskih nagovorov se v *Jutru* pojavljajo redko ali zgolj izjemoma, a smo našli vse. Enodelni nagovor (Korošec 1998: 269–270), ki je okrnjena oblika dvodelnega nagovora, saj ga tvori samo t. i. nagovorni pristop. Ta ima obliko ene ali več pripovednih povedi, ki vsebinsko izhajajo iz sogovornikovega odgovora oziroma ga povzemajo, nima pa končnega vprašanja, ki v dvodelnem nagovoru stoji v izpeljavi. Spraševalec v enodelnem nagovoru največkrat izreka dopolnilno misel k odgovoru, ki spodbudi sogovornika k nadaljnji razpravi o isti temi. Te oblike se v *Jutru* pojavijo predvsem v tematskih intervjujih in tistih osebnostnih, v katerih se spraševalec z vsebinsko zasnovo nekaterih vprašanj bliža intervjujem tematskega tipa. V osebnostnih intervjujih, ki sledi cilju predstavitev osebnosti, spraševalci namreč redko poglobljajo in

razširjajo posamezne teme v pogovoru, ampak poskušajo o sogovorniku izvedeti čimveč različnih stvari. Primeri enodelnih nagovorov iz *Jutra*: B: »E, Zagreb... Zelo rad ga imam. On pa tudi mene.« A: »Vsi vas imajo radi; pozna Vas občinstvo širom Jugoslavije.« B: »Samo, ko bi se hotela pridružiti še Ljubljana, Slovenija! /.../« (Jutro 21. 12. 1929, L. F.).

V intervjujih iz *Jutra* smo našli tudi manj ustrezne oblike nagovorov, s katerimi spraševalec očitno posega v potek pogovora. Z nagovornim posegom (Korošec 1998: 271–273) spraševalec posega v sogovornikov govor oziroma prekinja njegov odgovor. Spraševalčev nagovorni poseg vsebinsko največkrat dopolni sogovornikov odgovor in ga tako spodbudi, da se na poseg odzove in ga potrdi ali zanika, nato pa nadaljuje odgovor. Ta oblika nagovora ne more biti predvidena vnaprej, ampak jo prinese potek pogovora. Prav zato obstaja tudi nevarnost, da izzveni kot opazka, sploh kadar sogovornik spraševalčev poseg namenoma presliši – torej se nanj ne odzove in neprekinjeno nadaljuje svoj odgovor. Takšen nagovor Korošec imenuje neuspešni nagovorni poseg (Korošec 1998: 273), največkrat pa se zgodi, ko skuša spraševalec s posegom nasprotovati vsebini sogovornikovega odgovora, on pa to dejstvo ignorira. Tovrstni posegi so v intervjuju največkrat objavljeni zato, da bralce informirajo o osebnostih lastnostih sogovornika, na primer o njegovi nestrpnosti, aroganci ali vzvišenosti. Vsi primeri iz *Jutra* so "uspešni" nagovorni posegi; neuspešnih nismo našli. Prvi primer je še posebej zanimiv zato, ker spraševalec sam poudari, da je s svojim nagovorom prekinil intervjuvanca v odgovoru: B: »/.../. Naj omenim, da bodo »Glembajeve« še letos dajali v Pragi, v režiji dr. Br. Gavelle, ki je sedaj, kakor veste /.../« A: »Naj vas prekinem: z dr. Gavello ste se dobro poznali...« B: »Da, še nedavno sva govorila. /.../« (Jutro 5. 9. 1931, podčrtala L. F.). V drugem primeru dejstvo, da spraševalec s svojim posegom prekinja intervjuvančev odgovor, jasno nakazuje tropičje, s katerim je zapisan: B: »/.../. To je bolesten prelom z lepo tradicijo 19. stoletja, časi, ko je bila Moskva Meka slovanskih narodov ...« A: »Danes je to Praga!« B: »Da, sedaj so se slovanska proučevanja osredotočila v Pragi /.../« (Jutro 15. 4. 1933, podčrtala L. F.). Tudi v tretjem primeru je intervjuvančev odgovor, v katerega poseže spraševalec z novim nagovorom oziroma z nagovornim posegom, zapisan s tropičjem. Spraševalec v konkretnem primeru ne pričakuje potrditve ali zanikanja vsebine svojega posega, saj v njem ne izpostavlja

svojega vedenja. Ta poseg je njegov spontan odziv na eno izmed dejstev, ki ga omeni njegov sogovornik, z njim pa ga spodbudi, da o tem dejstvu pove nekaj več: B: »/.../. V nji sodeluje med drugim tudi Miroslav Krleža, v Ljubljani znano ime ...« A: »A propos, kaj počenja Krleža?« B: »V zadnjih tednih se je zdravil v Stubičkih Toplicah, /.../« (Jutro 5. 9. 1931, podčrtala L. F.).

Korošec (1998: 274–276) opredeli še eno obliko intervjujskega nagovora, s katerim spraševalec posega v besedo sogovorniku in ga prekinja – nagovorni privzem. Z njim spraševalec ne poskuša ugovarjati sogovorniku ali poglobiti svoj prejšnji nagovor, ampak poseže v njegov govor tako, da izreče besedo, ki jo je sicer nameraval izreči sogovornik, pa se je znašel v ubesedovalni zadregi oziroma ga je spraševalec z besedo preprosto prehitel. V primeru slednjega raba privzema kaže na spraševalčevo željo, da v intervjuju izpostavi sebe in svoje vedenje oziroma znanje o temi pogovora. Spraševalec namesto sogovornika največkrat izgovori jedrno besedo odgovora ali zadnjo besedo v odgovoru, ki bi jo sogovornik sicer poudaril in izpostavil kot težišče povedi. Privzem je uspešen šele, ko sogovornik pritrdi besedi, ji prikima, jo potrdi ali celo ponovi za spraševalcem. Tudi nagovorni privzem se lahko izjalovi, predvsem kadar sogovornik njegovo vsebino zavrne ali presliši, ker se mu zdi poseg v njegov govor nevljuden ali neprimeren. Primera pravega nagovornega privzema v intervjujih v *Jutru* nismo našli, smo pa zasledili primer posebne vrste te oblike, ki jo Korošec poimenuje vprašalni nagovorni privzem (Korošec 1998: 276–277). Avtor piše, da je ta oblika bolj kot nagovoru podobna opazki, poleg tega pa ga navadno tvori več besed in ne le ena sama (jedrna) beseda. Njegov primer je takšen: »B: /.../ Pozneje, v drugi etapi, bi začeli še s spektralno analizo. A: S katero lahko ugotovimo sestavo zelo oddaljene snovi, mar ne? B: Tako je. /.../« (Korošec 1998: 276, podčrtala L. F.). Primer iz *Jutra*: B: »/.../. Goetela pa štejem med najboljše vrstnike, poleg Nalkowske, Hejnowskega in Wolozynowskega ...« A: »Ki je napisal knjigo »Slowacki?« B: »Da. To je najgloblji človek« (Jutro 10. 2. 1929, podčrtala L. F.).

Avtor tipologije kot predzadnjo obliko nagovora določa nagovorno ponovitev (Korošec 1998: 277–278). Ta je v bistvu spraševalčev odziv na sogovornikov odgovor oziroma dobesedna ponovitev tistega dela (ali besede) njegovega odgovora, v katerega vsebino spraševalec dvomi, se mu zdi nezadostna ali pa ga preseneti. Tudi nagovorna

ponovitev ne more biti pripravljena vnaprej, ampak jo prinese potek pogovora. Ta oblika je v običajni intervjujski praksi redka, v *Jutru* pa smo jo vseeno našli: B: »[...] Vidiš, da se nisem motil, ko sem trdil, da bo Krleža še marsikoga oplodil?« A: »Krleža?« B: »Brezdvomno se je učil pri njem [...].« (Jutro 20. 9. 1932, podčrtala L. F.).

Zgolj izjemoma se v časopisnih intervjujih pojavlja tudi nagovorni izpust. Korošec (1998: 278) piše, da se redko pojavlja v tiskanih medijih, je pa pogost v govornih – radijskih in televizijskih – intervjujih. Nagovorni izpust je namreč ničta varianta nagovorne ponovitve, zreducirana zgolj na spraševalčeve nebesedne namige kot so nagnjena glava, dvignjena obrv in podobne geste, s katerimi spraševalec neverbalno komunicira s sogovornikom. V pisni obliki se takšna komunikacija težko izrazi in je navadno realizirana kot tropičje, vprašaj ali pomišljaj: Tudi to obliko smo našli v *Jutru*: B: »Čitam tudi jaz, a ne vem še ničesar. O »Labirintu« izvem danes iz listov.« A: »?!« (Jutro 14. 2. 1931, podčrtala L. F.).

6. Sklep

Pregled izdaj naprednega slovenskega dnevnika *Jutro*, ki so izšle v obdobju med obema vojnama (1920–1938), je pokazal, da je bila besedilna vrsta intervju v tedanji novinarski praksi poznana in živa oblika. Njeno poimenovanje in shematske značilnosti sta povzeta iz tujega poročevalstva, v katerem se je ta žanr v svoji današnji obliki dokončno uveljavil že konec 19. stoletja. Intervjuji iz zgodnjih izdaj *Jutra* so zato večinoma prevedeni oziroma povzeti iz tujih časopisov, večinoma iz jugoslovanskih, kasneje pa tudi iz francoskih, bolgarskih, poljskih, angleških in čeških. Povzet/preveden je tudi prvi intervju, ki je bil v tem dnevniku objavljen že v izdajah prvega letnika (1920) in ima dvodelno shemo s kratkim in informativnim uvodom, vsebina intervjujskega pogovora pa je upovedana v obliki, ki smo jo določili kot zametek kasnejše oblike vprašanje – odgovor. Spraševalec/zapisovalec v njem še ne zapiše členjenega niza pogovornih sekvenc z jasno ločenimi vprašanji in odgovori, ampak v obliki poročanega govora in/ali s parafraziranjem njihove vsebine poroča o vprašanih tujega novinarja, nanjo pa kontinuirano naveže vsebino sogovornikovih izjav. Takšen način upovedovanja vsebine intervjujskega pogovora prevladuje v uredniški intervjujski praksi do leta 1928, čeprav je prvi primer intervjujev, zapisanih v bolj neposredni obliki vprašanje – odgovor, objavljen v *Jutru* že leta 1922, takšen način upovedovanja pa je (najverjetneje) spet povzet iz tuje intervjujske prakse, v kateri je ta oblika že obstajala.

Leto kasneje spraševalci pišejo prva poročila o pogovoru v tridelni shemi, v katerih dvodelni obliki, ki jo prevzemajo iz tujih virov, pripišejo zaključek. Kot se je izkazalo, pojav tega v žanrski formi pogojuje subjektiviziran način upovedovanja, ki se v zadnjem delu takšnih intervjujev najbolj očitno realizira, saj spraševalci v zaključkih večinoma izrekajo osebne vtise, mnenja in čustva. Ob tem je sredi desetletja (1925) objavljen tudi prvi intervju, v katerem je še bolj očitno avtorski stil upovedovanja, ki posledično evocira zelo svobodne forme tega žanra. Subjektivnost posega v te intervjuje na vseh ravneh: odslikava se v rabi (za novinarski intervju neznačilnega) ekspresivnega in metaforičnega izrazja, v literarno-pripovednih opisih in orisih, ki pogojujejo obsežne uvode, vsebinski in strukturni zasnovi spraševalčevih nagovorov, subjektivnih komentarjih, s katerimi spraševalec posega v potek pogovora in v bolj ali manj obsežnih

zaključkih, ki za današnjo žanrsko obliko (ki je primer informativnega poročanja) niso značilni, če pa ga imajo, prevzema funkcijo dejanskega sklepa pogovora. Mnoge avtorske oblike ustrezajo oblikam, ki jih kot možne načine zapisa intervjujskega pogovora določajo ameriški teoretiki novinarstva, čeprav v njihovi novinarski teoriji intervju kot samostojna novinarska oblika z značilno zunanjo strukturo ni utemeljen, ampak ga določajo le kot intervjuvanje, kot dejanski akt pogovora in priročno metodo vsake novinarske dejavnosti.

Intervjujska oblika vprašanje – odgovor se po letih 1922 in 1923 skoraj do konca desetletja pojavi le še izjemoma, z letom 1929 pa se vrne na strani *Jutra* in se na njih ustali. V isto leto postavljamo tudi utrditev dvodelne intervjujske sheme, ki po letu 1924 skoraj povsem ponikne in prevladujeta oba ostala načina upovedovanja. Ko pa se ponovno pojavi, vztraja na straneh dnevnika do leta 1938 in se vse bolj uveljavlja, čeprav se do takrat popolnoma še ne ustali. Ob dvodelnih intervjujih v obliki vprašanje – odgovor so namreč v vseh izdajah *Jutra* iz 30-ih let prejšnjega stoletja objavljene tudi številne tridelne in t. i. avtorske intervjujske oblike. V *Jutru* lahko zato v 20-in in 30-ih letih 20. stoletja sledimo trem razvojnim črtam intervjuja. Prvo predstavljajo intervjuji v dvodelni shemi, za katere se zdi, da sledijo tujim zgledom oziroma normalizaciji intervjuja v tuji novinarski praksi in so po letu 1929 skoraj izključno upovedani v obliki vprašanje – odgovor. Med njimi se že na prelomu desetletja (leta 1930) izoblikuje prvi intervju, ki v celoti ustreza kasnejši teoretsko določeni shemi in značilnostim današnjega časopisnega intervjuja. V 30-ih (predvsem v prvi tretjini tretjega desetletja, 1930–1933, ko je *Jutro* tudi najbolj bran ljubljanski dnevnik) je takšna žanrska struktura v *Jutru* realizirana še nekajkrat, a ne prevlada in ne izpodrine ostalih oblik. Večina dvodelnih "pravih" intervjujev, objavljenih v drugem desetletju izhajanja dnevnika, ima namreč daljši oziroma obsežen uvod (obseg pogojuje stopnja subjektivnosti v upovedovanju), ki še ne ustreza (kasneje ustaljenim) kratkim in jedrnatim informativnim intervjujskih uvodom.

Popolno ustalitev dvodelne sheme v obliki vprašanje – odgovor preprečujeta sočasna razvojna toka tridelnih in avtorskih intervjujev, v katerih spraševalci svoje pogovore skozi čas upovedujejo vse bolj subjektivno, zato so tridelni intervjuji vedno pogostejši, zaključki, ki jih imajo te intervjujske oblike pa postajajo vedno bolj obsežni.

Intenziviran avtorski stil upovedovanja se realizira z "razbijanjem" že obstoječega neprekinjenega niza pogovornih sekvenc, ki jih zgolj še posamično vstavljajo vpletajo v svoja informativna ali subjektivizirana poročila o srečanju in pogovoru z intervjuvancem. Nekateri spraševalci v avtorskih realizacijah zapisov intervjujskih pogovorov vprašanja in odgovore (kot temeljno značilnost intervjuja že v njegovih zametki) celo povsem opuščajo. O njihovi vsebini poročajo v obliki strnjenega novinarskega poročila (nemalokrat deljenega z mednaslovi na posamezne segmente, ki opredeljujejo konkretne teme v pogovoru) ali v obliki intervjuvančeve subjektivne izpovedi oziroma pričevanja, ki ga izgradijo s povezovanjem njegovih posameznih izjav v vsebinsko smiselno celoto.

Vse intervjujske oblike so po letu 1929 v *Jutru* objavljane redno in približno enako pogosto, v njih pa avtorji zapišejo oba tipa tega žanra, ki jih gojijo v uredništvu dnevnika – tematske in osebnostne intervjuje. Slednji so pogostejši in večkrat realizirani v subjektivni in svobodni avtorski obliki, medtem ko je večina tematskih intervjujev primer informativnega poročanja o pogovoru, največkrat upovedanega v dvodelni shemi. Zapisi osebnostnih intervjujev se pogosto približajo naravi intervjujske zgodbe, ki naj bi bila arhaična oziroma predhodna oblika današnjega žanra intervjuja. Sicer pa so zanje značilni tudi (bolj ali manj) obsežni uvodi, ki sledijo cilju predstavitve sogovornika in v katerih spraševalci podrobno poročajo o srečanju in pogovoru z intervjuvancem. Pogosto jih vsebinsko smiselno in kontinuirano sklepajo zaključki, oba skupaj pa tvorita nekakšno avtorjevo "okvirno pripoved", v katero je vložena vsebina dejanskega pogovora. Sogovorniki v teh intervjujih so pomembni, priznani in uspešni ali pa še neuveljavljeni domači in tuji kulturno-umetniški ustvarjalci (pogovori z njimi so najštevilnejši), misleci in znanstveniki. Spraševalci jih intervjuvajo kot vir informacij (o aktualnem kulturnem dogodku), da ovekovečijo njihov življenjski jubilej ali uspeh na ustvarjalnem področju, oziroma ker so za javnost zanimivi, ali zato, da ji postanejo zanimivi. Kadar pogovor sledi cilju predstavitve intervjuvanca, spraševalec v njegovi realizaciji v zapisu ustvari njihov umetniški profil, prek katerega se razkriva tudi njihova bogata osebnost (duševnost) in velik talent. Spraševalci so v osebnostnih intervjujih dejanski sogovorniki intervjuvancev, saj se aktivno vključujejo v pogovor in jim v svojih nagovorih pritrjujejo ali oporekajo in replicirajo na njegove izjave, komentirajo njihove odgovore ali razvijajo in poglobljajo posamezne teme v pogovoru. Vprašanja/nagovori v njih so kratka in daljša,

samostojna ali povezana v priredja in/ali sklope. Z njimi spraševalci intervjuvance v osebnostnih intervjujih nagovarjajo bolj redko, čeprav so klasični vprašalni in vprašalno-pripovedni nagovori najpogostejša oblika intervjujskih nagovorov v (vseh) intervjujih v *Jutru*. Za osebne intervjuje so bolj značilni obsežni nagovori, v katere avtorjeva subjektivnost najbolj očitno posega. V obliki nagovornih trditev, enodelnih in dvodelnih nagovorov (slednji so v *Jutru* najpogostejša oblika za klasičnim vprašalnim nagovorom, tretja najpogostejše rabljena oblika intervjujskega nagovora pa je vprašalno-pripovedni nagovor) v njih izrekajo osebna mnenja, sklepe in predpostavke, predloge in celo vtise. Ker je dialog med sogovornikoma dinamičen, se včasih zasuče v t. i. dvosmerni intervju, v katerem sta vlogi spraševalca in odgovarjalca zamenjani, saj slednji postavi vprašanje novinarju, ta pa se nanj največkrat odzove. Aktivna vloga spraševalca v intervjuju se kaže v dejstvu, da smo v intervjujih v *Jutru* našli vse oblike Koroščeve kategorizacije intervjujskih nagovorov, tudi tiste, ki so konotirane kot moteče in/ali neustrezne: nagovorna ponovitev, nagovorni privzem in izpust ...

V tematskih intervjujih so sogovorniki predvsem politične osebnosti, državniki in druge javne avtoritete. Zapisi teh pogovorov so večinoma informativni, a tudi v ta tip intervjujev mestoma posega avtorjeva subjektivnost, ki se realizira v vsebinski zasnovi uvoda in v zaključku, ki ga imajo v *Jutru* le nekateri tematski intervjuji. Spraševalec z vprašanji sledi cilju, da pridobi čim več pomembnih in relevantnih informacij in dejstev o aktualnem dogajanju, zato so njihova vprašanja kratka, jedrnata, jasna in neposredna ter v glavnem omejena na obliko vprašalnih nagovorov odprtega ali zaprtega tipa. Spraševalec je v tematskem intervjuju v vlogi novinarja oziroma poročevalca, ki je le nevtralni posrednik intervjuvančevih izjav, zato v pogovor ne posega oziroma s svojimi mnenji ali vsebino intervjujskih nagovorov ne stopa v ospredje.

Politiki so bili sploh edini intervjuvanci v pogovorih, objavljenih do leta 1925, intervjuje z njimi pa so do konca objavljali na prvi in drugi strani dnevnika, na katerih so poročali o pomembnem jugoslovanskem in mednarodnem političnem in aktualnem družbenem dogajanju. Prvi intervju z "nepolitičnim" sogovornikom je bil objavljen v rubriki *Kulturni pregled*, v kateri je kasneje objavljenih največ intervjujskih oblik. Te v *Jutru* objavljajo še v rubrikah *Naši kraji in ljudje*, *Šport* in *Teden dni filma* (v vsaki od zadnjih dveh je objavljeno le eno poročilo o pogovoru), nekateri pa so objavljeni na

drugih straneh in ne v okviru določenih rubrik. Pomembno vlogo je v uredniški intervjujski praksi v *Jutru* odigral Božidar Borko, ki je bil dolgo časa novinar dnevnika, kasneje (v začetku 30-ih) pa je bil tudi urednik najpomembnejše rubrike *Kulturni pregled*. Borko je tudi avtor prvega "pravega" intervjuja v *Jutru*, do leta 1938 pa objavi vsaj še 19 intervjujev in prav mnogi njegovi zapisi pogovorov se najbolj približajo današnji žanrski strukturi. Borko se je v slovenski novinarski praksi uveljavil kot odličen novinar in priznan avtor intervjujev z mnogimi pomembnimi domačimi in tujimi osebnostmi, ki jih je zbral in objavil v monografiji *Srečanja* (1971).

Intervju je bil v uredništvu *Jutra* priljubljena in pogosta oblika novinarskega sporočanja, poznana v svoji značilni obliki, a pogosto subjektivizirana in zato ujeta v svobodne avtorske oblike. Intervjuji so bili praksa, s katero so se v *Jutru* odzivali na aktualno politično in družbeno(-kulturno) dogajanje ter izobraževali bralce (tematski intervjuji) oziroma so jim v intervjujih predstavljali znane domače in mednarodne ustvarjalce z različnih področij človekovega delovanja ter tako širili njihovo splošno razgledanost in/ali dvigovali kulturno zavest slovenskih bralcev oziroma realizirali svoje osebne kulturne programe (osebni intervjuji). Intervju v *Jutru* ni živ le kot samostojna žanrska oblika, ampak so verige pogovornih sekvenc vključevali tudi v obsežnejša poročila in novinarske prispevke, ki so poročali o nekem drugem aktualnem dogodku. Intervju (oziroma oblika vprašanje – odgovor) se je avtorjem teh zdel ustrezna oblika, da v njej posredujejo bralcem sodbe, mnenja in komentarje kompetentnih in pristojnih osebnosti o tem aktualnem dogajanju. Intervju oziroma značilen niz intervjujskih sekvenc vprašanj in odgovorov je pogosto tudi del prispevka o pomembnem kulturnem dogodku, ki mu kot dodatek pripišejo še pogovor z avtorjem ali udeležencem tega, njegova vsebina pa večja informativno vrednost prispevka ali pa potrjuje in podira vsebino, ki jo v njem upoveduje novinar. Ti intervjuji so največkrat primeri t. i. kratkih intervjujev, kakor so opredeljeni v nekaterih tipologijah. Tvori jih le malo vprašanj (največkrat tri), vpletanje intervjujskega pogovora v informativno celoto drugega (in drugačnega) novinarskega prispevka pa evocira naravo vloženih intervjujev (Priloga AV).

Ugotovitve, ki jih je prinesla naša raziskava, postavljajo čas dokončnega izoblikovanja današnje značilne intervjujske oblike že v obdobje 1929–1931, vendar pa

se vsaj do začetka druge svetovne vojne takšna shema ni tudi dokončno uveljavila. V zgodovini novinarskih žanrov tako še vedno ostajata odprti dve vprašanji: o obdobju dokončne normalizacije in standardizacije oblike intervjuja, kot jo kasneje utemelji (v slovenskem prostoru) Manca Košir, in o dejanskem prvem intervjuju v slovenski novinarski praksi (obdobje 1900–1920 ostaja neraziskano). So pa naši sklepi potrdili dejstvo o izoblikovanju žanrskih oblik v slovenskem tisku prek njihovega povzemanja iz tujega (posredniškega) tiska. Ovrgli smo postavke Koširjeve o izoblikovanju intervjuja iz reportaže ali zapisnikov o sodnih procesih, saj se obe obliki pojavljata sočasno z razvojnimi črtami tega žanra in celo bistveno manj pogosto kot različne intervjujske oblike. Naš končni sklep je, da je bil intervju, njegovo poimenovanje in oblika ter značilnosti tega žanra (v slovensko poročevalstvo) povzet oziroma prevzet iz tuje novinarske prakse.

7. Literatura

- Borko, Božidar (ur.) (1937): *Razstava slovenskega novinarstva: v Ljubljani 1937*. Ljubljana: Jugoslovansko novinarsko združenje, ljubljanska sekcija.
- Cankar, Izidor (1911): Obiski. *Dom in svet* XXIV, 30–33.
- Clayton, Joan (1994): *Interviewing for journalists: how to research and conduct interviews you can sell*. London: Piatkus.
- Dunne, Susan (1995): *Interviewing Techniques for writers and researchers*. London: A&C Black.
- Enciklopedija Slovenije*. 1997. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Erjavec, Karmen (1998): *Koraki do kakovostnega novinarskega prispevka*. Ljubljana: Jutro.
- Haller, Michael (1991): *Das Interview*. München: Böhner&Hiemer.
- Jutro*. Izdaje v letnikih: 1920–1938. Konzorcij, Ljubljana.
- Kalin Golob, Monika (2003): *H koreninam slovenskega poročevalskega stila*. Ljubljana: Jutro.
- Korošec, Tomo (1998): *Stilistika slovenskega poročevalstva*. Ljubljana. ČDZ Kmečki glas.
- Košir, Manca. (1975) *Intervju v sodobnem slovenskem tisku*. Diplomsko delo. Ljubljana: FSPN.
- Košir, Manca (1988): *Nastavki za teorijo novinarskih vrst*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Košir, Manca (1988a): Intervju. V Tomo Korošec (ur.): *Razvoj informacijskih sistemov II: poročilo o delu za leto 1988, Slovenski jezik in novinarske zvrsti v množičnih komunikacijah*, 56–87. Ljubljana: FSPN.
- Košir, Manca (1990): Intervju. V Tomo Korošec (ur.): *Slovenski jezik in novinarske zvrsti v množični komunikaciji: poročilo o delu 1990*, 23–36. Ljubljana: FSPN.
- Košir, Manca (2003): Intervju v sodobnem slovenskem tisku (Tipi novinarskega diskurza kot interpretanti družbenega okolja). V Košir Manca (ur): *Surovi čas medijev*, 166–174. Ljubljana: FDV.

- Košir, Manca in Mitja Čepič (2004): Kdo govori v intervjujih slovenskega tiska? V Melita Poler Kovačič in Monika Kalin Golob (ur.): *Poti slov novinarstva – danes in jutri. Znanstveni zbornik ob 40. obletnici študija novinarstva na Slovenskem*, 33–52. Ljubljana: FDV.
- Luthar, Breda (2003): Produkcija lokalne slave. *Teorija in praksa* 40(2), 287–299.
- Mencher, Melvin (1983): *Basic News Writing*. Iowa: Columbia University Wm.C.Brown Company Publishers.
- Nilsson, Nils Gunnar (1971): *The Origin of the Interviews*. New York: Journalism Quarterly.
- Ogrizek, Maja (ur.) (2006): *Leksikon Sova. Četrta, dopolnjena in posodobljena izdaja, prvi natis*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika*. 1998. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Slovenski etimološki slovar*. 2003. Ljubljana: Modrijan.

PRILOGA

Seznam prilog k diplomskemu delu

1. Priloga A: »Politična izpoved ruskega zunanjega ministra« (*Slovenski narod* 15. 1. 1915, str. 2) => primer zaenkrat najzgodnejšega intervjuja v slovenskem tisku, ki je povzet iz tujega vira.
2. Priloga B: »Nepojasnjen zavratni umor v Iški vasi« (*Jutro* 15. 3. 1929, str. 7) => primer (komentiranega) sodnega zapisnika.
3. Priloga C: »Panait Istrati – zavržen v Postojni – biva v Ljubljani« (*Jutro* 22. 6. 1931, str. 1) => primer intervjuja, ki je del obsežnejšega prispevka in ni samostojna celota.
4. Priloga Č: »Kaj nam prinaša avtorska zaščita« (*Jutro* 30. 3. 1929) => primer prispevka, ki združuje dva intervjuja z dvema različnima sogovornikoma o isti temi.
5. Priloga D: »Paul Morand o sebi« (*Jutro* 27. 9. 1930, str. 6) => primer prevedenega intervjuja.
6. Priloga E: »Stojan Protič o blokaški politiki« (*Jutro* 15. 12. 1922, str. 2) => primer povzetega intervjuja, ki se ob koncu zasuče v dvosmerni intervju, a ta preobrat v zapisu ni v celoti realiziran, saj avtor poroča le o tem, da je spraševalec odgovoril na intervjuvančevo spodbudo, ne poroča pa o vsebini njegove replike.
7. Priloga F: »Minister Pribičević o blokaški akciji« (*Jutro* 29. 11. 1922, str. 2) => primer intervjuja, ki ni preveden, ampak le povzet iz tujega medija.
8. Priloga G: »Važne izjave ministra Žerjava« (*Jutro* 22. 11. 1924, str. 1) => primer intervjujskega zametka, ki ne pozna oblike vprašanje – odgovor, ampak so v njem vprašanja zapisana v obliki poročanega govora ali pa je ta parafrazirana.
9. Priloga H: »Bodoča ljubljanska gledališka sezona« (*Jutro* 9. 8. 1925, str. 6) => prvi intervju v *Jutru*, v katerem intervjuvanec ni politična osebnost ali pomemben državnik in prvi intervju, ki je bil objavljen v rubriki *Kulturni pregled*.
10. Priloga I: »Božena Begović pripoveduje« (*Jutro* 3. 10. 1935, str. 3) => primer avtorskega intervjuja, v katerem je vsebina intervjujskega pogovora zreducirana le na intervjuvančeve odgovore, ki so organizirani v njegovo strnjeno

- pripoved/izpoved, ki je zapisovalec ne prekinja z vprašanji ali avtorskim besedilom, ampak jo "uokviri" z informativnim uvodom in zaključkom.
11. Priloga J: »Ljubljanska opera ob koncu sezone« (*Jutro* 28. 6. 1929, str 9) => intervju z ravnateljem *Opere*, v katerem je vsebina pogovora jasno členjena na pogovorne sekvence, a te obsegajo le intervjuvančeve izjave, niso pa zapisana vprašanja, ki so jih spodbudila, saj o njihovi vsebini poroča intervjuvanec na začetku posameznega odgovora.
  12. Priloga K: »Razgovor s skladateljem Mihovilom Logarjem« (*Jutro* 13. 4. 1938, str. 7) => primer avtorskega osebnostrnega intervjuja, v katerem spraševalec v obliki subjektiviziranega poročila informira o intervjuvancu in srečanju ter pogovoru z njim, vanj pa vpleta pogovorne sekvence posameznih vprašanj in odgovorov nanje.
  13. Priloga L: »Obisk pri slikarju Matiji Jami« (*Jutro* 19. 3. 1932, str. 18) => tridelno avtorsko poročilo o pogovoru, v katerem verigo pogovornih sekvenc prekinjajo bolj ali manj obsežni spraševalčevi komentarji.
  14. Priloga M: »Prijazen pomenek v Rožni dolini« (*Jutro* 17. 5. 1930, str. 3) => tridelni osebnostrni intervju, v katerem zapisovalec o pogovoru s sogovornico poroča tako v obliki vprašanje – odgovor kot v obliki poročanega govora oziroma parafraziranih vprašanj, vsebino posameznih intervjujskih sekvenc pa koherentno povezuje z informativnimi komentarji.
  15. Priloga N: »Uspehi Slavka Osterca v tujini« (*Jutro* 10. 3. 1934, str. 3) => primer časopisnega intervjuja, v katerem je današnja prepoznavna dvodelna žanrska shema s kratkim uvodom in členjeno verigo pogovornih sekvenc že povsem izoblikovana.
  16. Priloga O: »Maurice Dekobra o literaturi in življenju« (*Jutro* 3. 11. 1929, str. 5) => primer tridelnega intervjuja, ki ima kratek uvod in obliko vprašanje – odgovor in informativen zaključek, ki smiselno sklepa vsebino celotnega pogovora.
  17. Priloga P: »Za osrednje državno gledališče v Sloveniji« (*Jutro* 30. 3. 1929, str. 11) => primer izrazito avtorske organizacije (tematskega) intervjujskega pogovora v shemo, v kateri posamezni tematski sklop vprašanj in odgovorov uvajajo mednaslovi, ki teme jasno opredelijo.

18. Priloga R: »Današnji simfonični koncert« (*Jutro* 17. 12. 1937, str. 3) => primer "enodelnega" intervjuja, v katerem celotno informativno vrednost uvoda (in/ali zaključka, ki je pogost v intervjujih v *Jutru*) nosita kratka in strnjena naslov in podnaslov, saj vsebina, ki jo naslavljata obsega le tri jedrnata vprašanja in intervjuvančeve odgovore nanje.
19. Priloga S: »Slovenci in jugoslovenska razstava v Londonu« (*Jutro* 24. 5. 1930, str. 6) => prvi intervju iz *Jutra*, ki že povsem ustreza današnji teoretsko utemeljeni strukturi časopisnega intervjuja.
20. Priloga Š: »Naši obiski in razgovori (Skladatelj Lucijan M. Škerjanc)« (*Jutro* 7. 3. 1931, str. 6) => primer intervjuja, ki se zelo približa kasnejši značilni žanrski shemi, a ji zaradi (pre)obsežnega uvoda ne ustreza, čeprav se ta glede na celoten obseg intervjuja ne zdi dolg.
21. Priloga T: »Treznostna akcija v dravski banovini« (*Jutro* 11. 1. 1931, str. 3) => tematski intervju, v katerem je avtorski moment realiziran le v sklepnem stavku, ki ga spraševalec zapiše in ima močno navezovalnost na vsebino celotnega intervjuja.
22. Priloga U: »Dr. Marinković o balkanski uniji« (*Jutro* 30. 11. 1930, str. 1) => prevedeni intervju, ki popolni teoretski žanrski strukturi ne ustreza le zaradi prvega vprašanja, ki ni samostojna enota, ampak je zapisano v obliki poročanega govora. Zanimiv izraz subjektivnosti v zapisu tega pogovora je dejstvo, da je vsak drugi intervjuvančev odgovor zapisan v poudarjenem tisku.
23. Priloga V: »Smrt se še ni umaknila iz "Stare jame"« (*Jutro* 29. 4. 1934, str. 3) => intervju v obliki vprašanje – odgovor, ki pa ni samostojna celota, ampak je del novinarjevega poročila o ugotavljanju vzrokov za hudo rudarsko nesrečo, o kateri so poročali že prej.
24. Priloga Z: »Pašić proti Jovanoviću« (*Jutro* 24. 4. 1926, str. 2) => prvi tridelni intervju v *Jutru* v obliki vprašanje – odgovor. Intervju je v celoti preveden iz tujega vira, zaključek pa obsega le en stavek.
25. Priloga Ž: »Pomen Celjskega kulturnega tedna« (*Jutro* 3. 4. 1938, str. 5) => primer tematskega intervjuja, ki že popolnoma ustreza kasneje utemeljeni značilni žanrski shemi.

26. Priloga AA: »Razgovor s poslanikom dr. Fliederjem« (*Jutro* 1. 2. 1931, str. 2) => primer tematskega intervjuja, v katerem je vsebinska zasnova uvoda in zaključka subjektivizirana, takšen način upovedovanja pa je sicer značilen za osebne intervjuje.
27. Priloga AB: »Razgovor z Milenkem Vidovičem« (*Jutro* 11. 10. 1930, str. 6) => primer tematskega intervjuja s pomembnim politikom in/ali državnikom, ki so prvi podtip tematskih intervjujev v *Jutru*.
28. Priloga AC: »Na pragu nove sezone« (*Jutro* 5. 9. 1931, str. 6) => primer "tradicionalnega" tematskega intervjuja z ravnateljem ljubljanske *Drame* kot drugega podtipa tematskih intervjujev v *Jutru*.
29. Priloga AČ: »Stalno letno gledališče na prostem?« (*Jutro* 18. 6. 1932, str. 6) => še en primer tematskega intervjuja z upravnikom gledališč, ki so sicer značilni in pogosti v *Jutru*.
30. Priloga AD: »Vodnikove knjige izšle« (*Jutro* 14. 11. 1937, str. 5) => primer "tradicionalnega" intervjuja s tajnikom knjižne založbe *Vodnikova družba*.
31. Priloga AE: »Razgovor z Gustavom Krklecem« (*Jutro* 28. 6. 1930, str. 14) => primer tretjega podtipa tematskih intervjujev v *Jutru*, intervjuja s strokovnjakom.
32. Priloga AF: »"Oblik" razstavlja« (*Jutro* 11. 6. 1933, str. 3) => primer avtorske forme intervjuja, v kateri je vsebina intervjujskega pogovora z mednaslovi deljena na posamezne segmente, pri čemer so nekateri mednaslovi dejanska vprašanja, drugi pa zgolj opredeljujejo temo konkretne pogovorne sekvence.
33. Priloga AG: »Slovanski pedološki kongres v Beogradu« (*Jutro* 14. 6. 1935, str. 7) => primer tematskega intervjuja s strokovnjakom, za katere je v *Jutru* sicer značilna zelo avtorska organizacija vsebine pogovora, konkretni primer pa ima klasično obliko vprašanje – odgovor in (skoraj) v celoti ustreza današnji žanrski shemi.
34. Priloga AH: »Pianist Ivan Noč o sebi« (*Jutro* 25. 4. 1932, str. 3) => primere osebnostnega intervjuja z zelo kratkim in objektiviziranim uvodom, ki za ta tip intervjujev v *Jutru* sicer ni značilen, zaradi strnjene vsebinske zasnove pa ta uvod prevzema celo naravo časopisnega naznanila, saj odgovarja na vprašalnice Kdaj?, Kje?, Kaj?, Kdo? In Zakaj?.

35. Priloga AI: »Razgovor z dirigentom Rhenejem-Batonom« (*Jutro* 28. 3. 1935, str. 3) => primer za osebnostne intervjuje v *Jutru* bolj značilnega daljšega in subjektiviziranega uvoda. Subjektivnost posega tudi v zaključek, ki ga pripiše spraševalec, a v njem prevladuje informiranje o nadaljnji vsebini pogovora.
36. Priloga AJ: »Pri slikarju Antonu Trstenjaku« (*Jutro* 16. 11. 1934, str. 3) => primer avtorske forme tridelnega osebnostnega intervjuja, v kateri zapisovalec verigo pogovornih sekvenc prekinja s komentarji.
37. Priloga AK: »Skladatelj Raoul Koczalski o sebi in svojem delu« (*Jutro* 7. 5. 1935, str. 3) => primer podtipa osebnostnega intervjuja v *Jutru*, v katerem je sogovornik ustvarjalec ali izvajalec aktualnega kulturnega dogodka, ki spodbudi pogovor. Konkretni intervju je tudi popoln primer današnjih časopisnih intervjujev.
38. Priloga AL: »S Viedtom v Zidanem mostu ob 1. zjutraj« (*Jutro* 14. 10. 1931, str. 3) => primer intervjuja z znano osebo, ki so drugi podtip osebnostnih intervjujev v *Jutru*.
39. Priloga AM: »Dr. Karel Kramář o Jugoslaviji in Slovanstvu« (*Jutro* 20. 5. 1928, str. 6) => primer tretjega podtipa osebnostnih intervjujev v *Jutru*, intervjuja z znano osebnostjo iz tujine, ki je obiskala Jugoslavijo, o tem povodu (obisku sogovornika) pa spraševalci informirajo v avtorski "okvirni pripovedi" – v uvodu in zaključkom, ki tega vsebinsko smiselno sklepa.
40. Priloga AN: »Pri ge. Polonci Juvanovi« (*Jutro* 26. 7. 1930, str. 6) => primer podtipa osebnostnih intervjujev v *Jutru*, ki jih spodbudi pomemben (aktualni) dogodek v intervjuvančevem zasebnem ali profesionalnem življenju in so največkrat upovedani v tridelni shemi, saj avtorji v zaključku sklenejo vsebino pogovora tako, da koherentno sklenejo vsebino uvoda, ki poroča o aktualnem povodu.
41. Priloga AO: »Vika Podgorska in njena 10-letna umetnost« (*Jutro* 19. 10. 1929, str. 6) => primer tridelnega osebnostnega intervjuja zaradi aktualnega dogodka v sogovornikovem življenju in/ali karieri, v katerem spraševalec niza pogovornih sekvenc ne prekinja s komentarji, ki so sicer pogosti v intervjujih tega podtipa.
42. Priloga AP: »Naši obiski in razgovori (Anton Lajovic)« (*Jutro* 31. 1. 1931, str. 6) => primer zadnjega podtipa osebnostnih intervjujev v *Jutru*, v katerih obsežen

- uvod sledi predstavitveni funkciji in izgrajuje intervjuvančev duševni portret oziroma je vsebinsko sintetični oris njegovega dela in/ali osebnosti, jedrni del pa ima klasično obliko vprašanj in odgovorov, zato se v celoti približajo kasnejši značilni dvodelni intervjujski shemi.
43. Priloga AR: »Razgovor z Guslarjem« (*Jutro* 2. 3. 1928, str. 3) => prvi primer intervjuja z navadnim človekom iz *Jutra*.
  44. Priloga AS: »Živ spomin na stare voznike« (*Jutro* 21. 8. 1936, str. 3) => drugi primer intervjuja z navadnim človekom, ki je bil v obdobju med obema vojnama objavljen v *Jutru*.
  45. Priloga AŠ: »Geraldina Katnikova« pride za božič v Ljubljano in na Bled (*Jutro* 14. 12. 1936, str. 4) => edini intervju, ki je bil v izdajah *Jutra* 1920–1938 objavljen v rubriki *Teden dni filma*.
  46. Priloga AT: »O treningu naših izbrancev« (*Jutro* 15. 1. 1936, str. 7) => edini intervju v pregledanih izdajah dnevnika, ki je bil objavljen v rubriki *Šport*.
  47. Priloga AU: »Brat dr. Murnik o olimpiadi« (*Jutro* 30. 8. 1936, str. 7) => edini intervju iz *Jutra*, ki tematizira športni dogodek.
  48. Priloga AV: »Razgovor z ministrom Benešem« (*Jutro* 9. 1. 1924, str. 2) => primer vložene intervjuja.
  49. Priloga AZ: *Jutro* 24. 8. 1920 => naslovnica prve številke dnevnika *Jutro*.

POLITIČNA IZPVED RUSKEGA ZUNANJEGA MINISTRA.

Vsi vojniki avstrijski in nemški listi razpravljajo obširno o intervjuu, ki ga je imel ruski zunanji minister Sazonov z dopisnikom milanskega »Corriere della Sera«. Minister Sazonov se je izrazil, kakor posnoma mo iz grškega »Arbeiterwille«, tako: »Ali gojimo za Italijo najboljša tustva, ker nima nikakršnih posebnih interesov, ki bi nasprotovali našim splošnim. Nasprotno, mi vidimo vedno bolj naraščajočo sorodstvo resničnih interesov sedanosti in bodočnosti med obema narodoma. V sedanjih vojni na bi bili mi pričačkavali, če Italije aktivnejšo, odločnejšo politiko. Italijo nagiba o njeni interesi na našo stran. Njeni prijatelji so tudi naši. Ne morem si misliti, da še dolgo čakate z vojno, ker bi potem stali le še strahovom nasproti, namreč večkrat poraženim armadama, dočim ste Avstriji dolžni revenše zaradi Valone. Tako more govoriti le za Rusijo. Rusija nima ničesar ugovarjati proti okupaciji, toda on se vprašuje po globljih, tajnih vzrokih. On vidi v tem vsaj dve stvari. Prva posledica hoče Italija postiti. Ne more si pa razlagati, zakaj Italija v Valoni raznebeha poleg svoje zastave albanske, simbol države, nezmogljive živeti, in politične anarhije.

Na odgovor dopisnika, da hoče on del časopisa in javnega mnenja videti nekako zvezo med mislijo kneza Bišova in zasodenjem Valone, je odgovoril Sazonov, da ima predvideno misle o italijanski diplomaciji, kakor da bi mogli verjeti, da more Italija zaradi misije Bišova izpremeniti svoj položaj, ki je bil ustvarjen vsled javnih izjav od izbruhov vojne. Govoreč o Balkanu, je pripomnil Sazonov, da želi, da bi izginili vsi spori, obstoječi med balkanskimi narodi, za vedno in v blagor vseh. Razne države so vedno sejele razpor med balkanske narode, toda mi računamo z zdravim razumom vseh teh narodov in upamo gotovo, da bodo začeli z balkansko politiko namesto ozke osebne politike. Italija in Romunija imata samo enega skupnega sovražnika, namreč Avstro-Ogrsko. On ne verjame nikoli ne ravnosti. Nikakršna nauvlada ne sme obstojati na Balkanu, kajti vsaka nadvlada je krizek čas traja in povzroča splošen odpor, kakor ga zdaj čuti Nemčija na svojem telesu, ker je skušala vsiliti Evropi svojo nadvlado. Romunija, Bolgarija, Srbija in Grčija potrebujejo trajen mir, namesto nove zmešnjave.

Glede Italije je izrazil Sazonov naziranje, ki bo gotovo v Italiji ustvarilo mečan agovor. Italija ima vrtični mesti Otranto in Brindisi, zadnje Benetke in Valone. Lahko more dobi tudi Trst in je torej tako prva gospodarica Jadranskega morja. To ji Rusija privoščiti, vendar ne tudi želi, da bi Italija pustila tudi drugo živeti in da spunkuje neznanjaljivo ravice Srbije in Crne gore do Dalmacije.

Turčija, ki jo je Sazonov označil kot nemški protektorat, se v svojo napovedbo vojne pospila rešitev stoletja starih problemov. Rusija je vesela nad izjavo angleškega javnega mnenja in nad rešitvijo turških problemov. To se ho potem izvesti pri mirovnem sklepu.

Končno je Sazonov poudarjal, da živi Rusija s tremi skandinavskimi državami v najboljših odnosih, navzlic nemškim poskusom, zasejati ta razpor, in da hoče Rusija po možnosti izpolniti gospodarske želje Svedov.

To izjavo Sazonova komentira »Pester Lloyd«, glasilo ogrske vlade, med drugim tako-le:

»Po mnenju Sazonova bi bili Italijani pametni samo takrat, ako bi se tudi v njih razplamtele čustvo revnanše nasproti naši monarhiji. Sazonov proglašja kol dogmo, da je Avstro-Ogrska skupen sovražnik Rusiji in Italiji.

Zato pravi, da je sveta dolžnost Italije, da se požuri s svojim maščevanjem, ker bi se bilo zanjo častno, ako bi uspešno udarila na sovražnika. Čegar armade so bile je potrebe poražene. K temu pripomlaja »Pester Lloyd«. »Čemu nas potem Rusija ne prenapa.« ter nadaljuje: »Očitvidno je, da Sazonov ne cenji posebno visoko Italije in se ne nadeja od nje posebne pomoči. Morda mu za to tudi je gre, karveč da mu je bilo samo na tem leželo, da spragovori kako dobro besedo v Rimu za Srbijo.

Ze pred dnevi je srbsko časopisje apostrofiralo Italijo, naj ne vodi svoje jadranske politike v smeri, ki se križa z interesi Srbije. Srbija da želi za nagrado v tej vojni samo Bosno in Hercegovino in Hrvatsko, a glede Dalmacije da bi se dalo želo se govoriti. Minister Sazonov govori jasneje kakor srbsko časopisje. On pravi, da ima Italija Otranto, Brindisi in Benetke in da bi morda še lahko dobila Trst. S tem bi postala Italija gospodarica Jadranskega morja. To Rusija Italiji privoščiti, toda želela bi, da bi Italija pustila živeti tudi drugim in da bi respektila pravice Srbije in Crne gore do Dalmacije. Zdi se, da se je Sazonov razgovarjal z italijanskim dopisnikom in mu razvil svoje nazore samo zatega del, da pove Italiji mnenje, izraženo v zadnjem stavku.

»Pester Lloyd« zaključuje: »Preje so se radi svobodnega dohoda Srbije na Jadransko morje obračali na nas, sedaj se na Italijo Italijani bodo že vedeli, kaj naj na to odgovore. naš odgovor bodo dali v Italiji.

Berolinski »Tag«, ki je prvi priobčil vsebino intervjuja s Sazonovom, pravi: »Ta intervju bo vsekakor učinkoval na ona, ki jedva čakajo, da bi se Italija vpelala v vojno. Toda tudi v Italiji so možje, ki si ne bodo dali iz Rusije narekovati smeri svoje politike. Mi za-se se samo veselimo, da je Rusija odložila svojo krinko.«

Slično komentira izjavo ruskega ministra zunanjih del tudi »Lokalanzeiger«.

Pana Itstrati — zavrtnjen v Postojni — biva v Ljubljani

Neprijeten doživljaj slovitega pisatelja na obmejni postaji

Ker je v seznamu protifašističnih pisateljev, ne sme potovati skozi Italijo v Pariz — Odličan gost v uredništvu »Jutra« — Zanimive izjave mnogo izkušenega književnika

Ljubljana, 21. júnija. Redakcija »Jutra« je danes popoldne dobila odličnega gosta in to po prav čudnem, a zelo značilnem naključju. Okrog pol 16. je iz hotela »Union« telefoniral redakciji najprej v slabih nemških govorih, ki je kratko poenčil, da bi zela priti v stik z »Jutrom«, ker se mu je na poti iz Bukarešte, odkoder je bil namenjen v Pariz, primorilo na italijanski obratni postaji v Postojni nemško preseljevanje; zavrnil so ga zaradi v Jugoslavijo, ker ma iz nemških razgovorov kratkoma ne pustilo odgovoriti preko Italije.

Dobre četr ure nato je posesti redakciji zanimivo vprašanje: kdaj vitez postave, z velikimi črno obrobljenimi očniki, izrazitega ostri nagubanega obraza, že lahko meiranih gostih las, v rila prikupnem, naravnost domačnosti nastopa, kakor da je tukaj doma, pri svojih, se je predstavil kot:

— Pisatelj Pana Itstrati. — Morda me poznate po imenu? Je skromno priprosil.

— O, posebna čast nam je, gospod Itstrati! Izvolite! — se posadili smo za mizo v arhiškem sobi, kjer se ob neodlični vrsti dežurnih telefonističnih služba.

In kakor da smo zares že stari znanci, smo z užitnim paberkanjem francosko, pa tudi drugo jezikovno, kar razvezala pogovor, ki bi ne samo med urodilki, sli celo književniki, temveč tudi med drugimi radovednejši govorci našel mogo vstrajnih poslušalcev.

Iz Postojne — retour

Pana Itstrati je pisec evropskega slovesa, avtor mnogih knjig, prevedenih v razne jezike. Tudi Slovenci ga poznamo po izvirnih prevodih dr. Antona Dabovca, ki je priobčil nekatera njegova markantna odločja iz rumunskega življenja v reviji »Življenje in svet«, kjer je bila dvakrat tudi že objavljena njegova slika obnem s področja iz njegovega, izkušeni pomoga življenja.

Sloviti pisatelj živi zdaj deloma v Parizu, deloma v svoji domovini v Rumuniji. Toda prepustimo že njemu samega besedo:

— Zadnjih sedem mesecev sem, kakor običajno vsako leto, prebil na svoji fermi v bližini rodnega mesta Braile, kjer sem se pridno ukvarjal — poleg nepravilnega pisateljevanja — tudi s pridelavo. S svojimi zarotkami sem pred nekaj dnevi odpotoval v Bukarešto, kjer sem obiskal številne znance, pred tremi dnevi pa sem se odpravil k navratu v Pariz. Do jugoslovenske zapadne meje je šlo vse po sreči. Ko pa v Postojni ter se je pričela revizija priloge in po njih, se mi je izprva videlo, da bo šlo vse v red. Kar se na letnem vrne v vagon italijanski obmejni komisar in mi dokaj presrečnoemu sprožil:

— Gospod Itstrati, pogledal sem v seznam oseb, ki jim potovanje preko Italije ni dovoljeno — in sem našel tudi Vas med njimi ...

— Toraj? —

— Da, ... Itstrati, Vi se morate vrniti proti Ljubljani — nač na Vaša zarotnika lahko nemotano nadaljuje pot preko Italije.

— Treš bion ...

— Sicor sem bil kolektor toliko bridko nžaljen, nekoliko pa — da odkrito poveim — tudi ponosen!

— Poslovil sem se ob naročenke, tudi nekoliko in se s prihodnim vlakom vrnil v Ljubljano ...

V Ljubljani

— In zdaj — kaj naj pričnem? Nastanil sem se v hotelu Union in sem po zahtevi nemudoma sestavljal broševko na naslov g. Mihaela Savičevića, predsednika rumunskega sveta v Bukarešti, ki je moj dober osebni znanec. Natančno sem mu sporočil svoje doživljanje na italijanski meji in ga poprosil za prištevno intervencijo. To pa zato, ker mi je bil italijanski poslanik v Bukarešti izdal vizum za Italijo v popolnem redu in brez vsakih prihrankov. Nikačkol ne dvomim, da bo g. Savičević ukrepil potrebne korake ...

Ob premišljevanju, kam naj se že v Ljubljani obrnem, ko je naš nedolga in se težko nadlegovati v občini — pa se spomnim na vas, gospodje pri Jutru ... da, nič ne lažam, resnica je, da sem že v Bukarešti v novinarskem klubu, čigar člani sta tudi ministriški predsednik Jovan in pokojni Kuzman ...

no, mislal da je »Jutra« eden glavnih dnevnikov v Jugoslaviji, vodilen pa v Sloveniji ... Nu, in sedaj se še kaj pogovorimo!

Pisatelj o svjetem detu

Gospod Itstrati nam je postregel s finimi rumunskimi cigareti, mi pa smo mu vračali z daleko skromnejšimi »Zemlje in »Mrazima«, o katerih pa se je kot mnogo izkušen mož vsakakor izrazil jako pohvalno. In nato so vprašanja in odgovori švigali vse križem.

— Povejte nam, g. Itstrati, avlo sedbo o lastnih delih, katere lastne knjige so, vam najljubše?

— Pisatelj je dolge razmišljale in parikat sešel z vitko roko, v svojo gosto frizuro, nato pa pol z nasmehom, pol resno odvrnil:

— Mojih knjig je že precej, a sem o njih še vedno preizkušal sodbo samo št. tateljem. Vskakor na mi je zelo pri srcu knjiga »Kyrta Kiralina«, izšla je v 27 jezikih in je baje tudi damam zelo všeč. V njo sem položil svoje bumo mladost. Dalje cenim »Sireta Angela«, »Hajdniki«, »Mierantico«, »Moja pot«, »Družino Perimutro«.

— Kaj pišete sedaj?

— V dveh tednih želim v Bukarešti moje najnoveše delo »Caca Minka«, roman iz rumunskega vsakega življenja, in francosčini pa je ta knjiga pravkar izšla v luksuzni izdaji v založbi književnega podjetja L'Europe.

— Kako pišete?

— Neutrudno, toda počasi. Dnevno napisem po štiri strani, a ničesar ne ponavljam, ker vse fraze in oblike sproti stiliziram v glavi. Tehnično pa: pišem vedno s peresom, ne pa s strojem.

Ali sodelujete pri listih?

— Ne, gospodje, pri nobenem in tacer je razloga, ker sem nekoliko čudaka. Svoje osti lahko naperjam samo v knjigi, v listu pa se bi mi lahko prikmerilo, da bi odvrnil lastno redakcijo. Tak sem! Srečena in kriššana ne želim — nasprotnikov pa ima slovek včasih, da sam ne ve kje. In pogosto se sam ne zavedaš, kam švirneš ...

— Vaša knjiga »Vers ... flammes« (»Proti drugomu plamenu«), ki je izšla lani v Parizu po vašem povratku iz sovjetske Rusije, je vzbudila mnogo zanimanja. Delo je izšlo v treh knjigah, a kako vi danes kratko sodite o Rusiji? —

— Terribilo (strašno!) je prompno odvrnil g. Itstrati.

Tako, zdaj pa razmetel ...

V nadaljnjem pogovoru smo se lepo sporazumeli, da ostane odlični gost do jutri zvečer v Ljubljani, ki je tudi po njegovih prvih impresijah zares vredna ogleda. Izkazalo se je, da g. Itstrati odlično, naravnost temeljito pozna našo kulturo in posebno še narodnostno razmera in mi je točno znano, koliko naših rojakov biva za mejo in kaj se z njimi dogaja. K temu je pripomnil:

— E, vidite, jaz sem tudi zovornik in sem že na več zborovanih ljubo nastopil proti fašizmu. Tako, zdaj pa razmetete vi in jaz, zakaj sem so davi moral iz Postojne vrniti v Ljubljano ...

Ker v nedolžnem popoldnevu, ki je bil sponoren in moten tudi z deželno, razres ni bilo na razpolago kakih družaj atrakcij, ki bi zanimale pisatelja Itstratja, smo ga ob pol 18. povabili k ogledu kopalnice Itrije in nato k nogometni tekmi Italia-Concordia. Bil je zanj kar ...

sedel v hladnem vrhu restavracije »Zvezde«.

Se to: Razkazali smo odličnemu gostu seveda tudi življenje in svet z odlični iz njegovih del, izrazil se je pohvalno in z vidnim veseljem je sprejel okusno vezani izvod lastnega letnika naše popularne revije. Takoj je našel najskrajše izraz zahvale: poklonil nam je svojo najnovejšo sliko s posvetilom:

»Au Journal Jutro de Ljubljana, qui m'a sauvé 21. VI. 31. Pana Itstrati«.

(Dnevniku »Jutra«, ki me je rešilo).

Balkanski Maksim Gorki — Iz pisateljevega življenja

Pana Itstrati se je rodil 1884. v pristaniškem mestu Braili v Rumuniji kot sin grškega tihotapa, ki se ni nikdar brigal zanj, in rumunske kmetice, ki je skrbelo zanj v vsej svoji revščini. V 11. letu se je deček postavil na lastne noge. Sostavljal in pisal je pisma nepismenim zaljubljencom ter popravljal ob sobah vernim židom njih domovanja. Ko ga je usoda trše zagrabila, je zapustil Brailo.

Z 12. letom ga je demon postopajva xmanil v beli svet, koder se je »balkanski Maksim Gorki« klatil obeh 20 let, opravljal je vsakovrstno policno ter čitaloč rusko in zapadne mojstro. Bil je natak, kovač, pristaniški delavec in čisto tudi zalopi potnik: na lastnih in v vlakih.

V tretjem letu svetovne vojne je pribežal v Švicco, se učil francoskino ter se preživljal kot plekar in krošnjar. Ker ni imel v rodu nobenih dokumentov, mu je bila politija vedno za psalmi. Leta 1921. je odšel v Nico, kjer je telona izprava obšla v tamošnji hotel.

Sosed na bolniški postolji mu je posodil »Jesna Christofac«. In kakor Roman Rolland, ki je pisal Tristremu pismo in prejel od njega znameniti trideset strani dolgi odgovor, je pisal tudi on Rollandu. Ker pa je Pana Itstrati napačno naslovil pismo, so je prevedo neodprto vrnilo v Nico. Ta demonevna odklonitev je tako vplivala nanj, da at je in obura zavezal vrat. K sreči so našli v njegovem kotrebu neodprto pismo in ga poslali za pravi naslov. Tako sta rekla njegovo burno življenje odraznik in pesnik, ki ga ni le potolažili z lapim odgovorom, temveč ga je tudi budril k pisanju.

Itstrati, ki se je z vnaeno leti francosčino, je postal francoski (in obenem rumunski) pisatelj — najboljši sodobni pripovednik v Evropi po sodbi nekoga kritika. Z romanom »Zgodbe Adriana Zografija« je stopil Itstrati takoj v krog prvih evropskih romanopiscev. Njegova glavna dela, ki so mu tudi najbolj pri srcu, smo našli zgoraj.

Leta 1927. je nenadno izgubil v Rusiji in se je prav tako nenadno vrnil v Francijo, kjer je lani izdal zgoraj omenjeno obirno delo »Proti drugemu plamenu«, ki vsebuje porazne vtise o sovjetskem režimu.

Pisatelj obvlada poleg grščine, rumunščine in francosčine tudi nekaj nemščine in italijanščine.

Kakor svedoči priložni njegov življenjepis, še bolj pa njegova dela sama, je bila mladost pisatelja Panaita Itstratja polna burnih in presenetljivih doživljanj. Današnji, ki ga je doživljal v Postojni, pa mu bo — kakor sam pravi, tudi ostal v svoje vrsto »prijetnem spominu«. Mi pa odkritično želimo, da bi odlični gost iz kratke ure, ki jih preživlja med nami, ohranil v prijetnem spominu in da bi se še povrnil k nam, kjer bo vedno odkritično dobrodolet.

Kaj nam prinaša avtorska zaščita Dva interviewa o aktualnem kulturnem vprašanju

Vprašanje, ali naša država sprejme brez vsakešnih pridržkov ustrezno mednarodno konvencijo o avtorski zaščiti, je trenutno najbolj aktualno. Vprašanje je edino iz pred meseci omavljano na področju, ki bodo poudarjene zopred naše kulturne življenje. Če se sprejme zakon kar za široko roko brez uslovljenosti naših specifičnih razmer, pa to vprašanje že bistvo opominja, se naš urednik obrne do dveh naših odličnih osebnosti: G. Otona Zupanciča, nekdanjega vodilnega pisarja in prevajalca, predsednika za ljudskostna predstojnika PZK kluba in Predstava slovenskih književnikov, in profesorja J. Breznika, predsednika našega delavškega založništva "Tržaška založnica" na le interviewu o splošni zakonodaji. V naslednjem prispevku sta razgovor.

Zaščita vseh možnih fotografij, doklamanj, glasbenih itd. gre brez dvoma preko meja. Za Slovence, ki imamo kar nekaj v mednarodnem svetlu so naslednje temi hitje. Zaključni prevodi s tako obliki dobro se spravi: množični kladniki na območje naše države, sponzorirani od vladnih v temonah. Težave pri prevodu so: 1. zaradi škarjina dovoljena za prevod. Tega ni značaja. 2.) Zaradi naših razmeram neprijetnih zbilov ki grejo vedno preko običajnega kloniranja za prevod. Za prevod potopisa ho treba plačati odškodnino za fotografije, za risbo, za avtorske dovoljene za prevod, urevalnice, ovpe, klicke, in iskreno. Pri tem na literaturu v okolici 1970 do 2000 izvodov, ki so bodo ustrezali morda v 15 do 20 letih.

G. Oton Zupancič za pravilno odškodnino tujim avtorjem

Torej bo imel zakon o avtorski zaščiti za slovensko založništvo stalno omedleco: »Možna zaščita slovenskemu založniku ne bo delala težav. Koliko kude na uri čas trde v več naključnih, koliko starih naključnih avtorjev se bo že pomislilo? In od danasnih čez 60. TO ali 80 let? Prevodna literatura pa se ne naj Slovencih zelo »vredna na tistih avtor-javskih prevodih. Naš literarni prevajalec bodi ob raziskavah ustrezne.

»Kaj pa mišljete o krestih, ki bi jih utegnili imeti Slovenci od avtorjev — razbičev.«

»Koliko se da na literaturu prevajanje v romajščin, francoskino, angleško, italijano vsak sam prevodi. Najbolji mišljete bodo nemara le enkrat v življenju imeli. Je koristiti bi imel avtorska zaščita. Pri slovenskih avtorjih, pa pr. češčini, morda nekoliko več. Načrt koristni bodo imeli zastopniki prevajalci naših narodov — ne vem pa, ali se bo zastopnikom naših pisateljev kmalu sploh izplačala.«

»Kaj bi bilo storiiti po Vašem mnenju, s. prevajanje?«

»Prevajati bi morali. Za avtorji naš bi obravnavati bi imeli zaščito literat na le seveda zaradi raznih konvencij je nemogočosti za prevode na slovena pa izjemo, ako v tej dobi bi imeli avtorski prevod. Tečnice deklaracije, ciljnice, nisi bi bile prenesi. To bi bilo v skladu z našimi kulturnimi potrebami pa tudi s koristmi naših pisateljev.«

Urednik je vprašal, ali lahko Južnoslovni brezčasno sprejememo konvencijo o avtorski zaščiti, ki bo obravnavala sponzoriranih slovenskih prevodov književnosti.

G. Zupancič je odgovoril:

»Da mora biti tudi avtor pri oboje našim. Če se sprejme, da se to morajo, nam kaže gledati, ki mu plačilo izplačano — po delovnih. Čenko bi se morala odmera odložitveno za prevode prevodov do nakladi. Vsak avtor velikega naroda bi se moral zavediti da ima moralno dolžnosti ne samo namenjati svoji zemlji, nego tudi narodni avtor le moralim težkim skupinam. S tega vidika bi se nujno formalizirati naš zakon.«

»Seveda«, je pristavil G. Zupancič, »niti bi isti tem prevajalce. Ker bi zakon ne prevajati novi avtorji strošek nam. A pred avtorim bomo imeli izjemo izjemo.«

Na vprašanje, če bodo naši ljudje potem seznanili po prevajalcih in mišljate prevodih in do bi tako slovenska književnost je koristiti, del svojih avtorjev, avtorjev književnemu težkih, le G. Zupancič odgovoril:

»Pri prevajalcih in avtorjih, ki jih imamo, se moraš odložitveno in delati, ker slovensko prevajalstvo ne more zadostiti vsaki potrebam. Ako se prevede ta zakon se ne bo mnogo izboljšalo. Slovenci, ki le ustrezni po izobražbi, le pri od nekdoš blizneca.«

Napovedi le naš urednik vprašal, kakšnih kvantitativnih zaščite slovenske književnosti od mednarodne avtorske zaščite.

»(Ustaniti s'koraj nič — le izjaviti G. Zupancič, — vprašati — ako dolhino doprila tolikšev za druge jezike — za ustrezno svetovno prevod — Seveda bodo prevajalci imeli precej segati ne le med avtorji.«

Prispevek slovenskih književnikov, le torej za to, da se zakon o avtorski zaščiti formalizira po našo državo po naših specifičnih razmerah.

G. prof. J. Breznik o posledicah za naše založništvo

Naš urednik je stavil s. ravnanjejo »Tiskarski razpusti«, ki je deseti obsejni slovenski književnosti in množica temni prevodi načelno vprašanje. Ali lahko južnoslovni brezčasno sprejememo mednarodno konvencijo o avtorski zaščiti? Na temeni prevajalstvo izca zakon sponzi avtorske prevodne književnosti?

G. prof. Breznik je odgovoril:

»Prevodna zaščita s'koraj mišljate avtorjem, ki imajo, da se ne naj avtorji imeli razbičev. Avtorje, ki ne naj, ki težko tride do njih. Zaščita bo dostojna do toina, januar 68. To, ki se je več let, koliko pisateljev se čita le avtorje do čez.«

Paul Morand o sebi

Eden najbolj čitanih sodobnih francoskih pisateljev Paul Morand, pisec del »Ouvert la nuit«, »Lewis et Iréene«, »Boudha vivant«, »Magie noire«, je sprejel sotrudnika izborno urejevanega praškega literarnega tednika »Rozprava Aventina« in mu dal nekatere izjave o sebi in literaturi. Morandovo stano vanje je pravi muzej, v katerem se njegov gospodar, ki je sicer preprost in skromen človek, kar izgublja; bolj je podobno orientalskemu templju in se posetnik kar čudi, da namestu lame sedi med temi Budhi in maliki miss Daktylo in zraven nje sodobni avtor, ki narekuje v stroj svoje prav tako sodobne, vso vznemirjenost in živčnost moderne človeka razodevajoče romane.

— Vem, — pravi Morand — da mi levičarji srednje in vzhodne Evrope očitajo, češ, da pišem o bogataših in da se samo z bogataši stikam, nemara celo, da sám živim kot bogataš. Dopolnjujem pač samo tradicijo francoskega slovstva od Racina do Prousta. Tudi levica v Franciji ima zame podobne očitke, a po krivici. Ne pišem o takšnih ljudeh in tudi sam nisem takšen. V takšno obleko so me spravili čitatelji: je to kos legende o meni.

— Če misli kdo na vas, — odvrne Interviewist, — dobi vročično željo po potovanju. Spisali ste celo priručnik za potovanje »Voyages«; ne čudite se torej!

— Ne čudim se, le bražim se, mrzim dim in kolodvore, ne maram morja. Moram še obiskati nekatere dežele v vsejmiru, potem pa boste videli, ali bom še kdaj šel po svetu!

— Kdaj bo to?

— Ko bom star 45 let.

— Toda saj vendar toli vneto pišete potopise, potujete po svetu, poznate Afriko in Ameriko, bili ste na ženitovanjskem potovanju po Mehiki.

— Da, toda potujem manj nego drugi. Vzemite n. pr. Andre Mauroisa: ta vam vsak dan prenočuje drugje. Danes predava v Lilleu, jutri v Lyonu, pa v Bourdeauxu, v Berlinu, zopet v Lilleu, v Rouenu, v Parizu: tako je potepuštvo slavnih sodobnikov. Jaz sem bil enkrat v Ameriki, enkrat na Nigeri itd., to je vse.

— Ali se vam to ne zdi potepuštvo »slavnih sodobnikov«? Ali so to kratka pota?

— Kratka kajpak. Danes ni več velikih potovanj. Svet se je zmanjšal in postaja manjši od dne do dne. To je sreča, zakaj čas naglo hiti. Še toliko tega bi moral videti! Tehnika nam pomaga živeti. Čim hitrejši bodo avtomobili, vlaki in letala, tem bolje za nas!

— Ali se vam tolikanj mudi?

— Z življenjem je treba hiteti. Vedno mislim: zdaj je že skrajni čas za to. Človek hoče in mora še toliko tega videti in storiti, nihče pa ne pomisli, da bo treba tudi umreti. Vse moramo videti, vse vzeti v roko, pretehtati, spoznati in izročiti dalje. Ogromno delo. Nekoč so bila ustmena izročila, bile so babičine povesti; danes so

Stojan Protić o blokaški politiki

Beograd, 13. decembra.

Danes je gosp. Stojan Protić v prisotnosti dr. Momčila Ivanića sprejel posebnega sotrudnika «Riječi». Na vprašanje sotrudnika «Riječi», kako mnenje ima o današnjih prilikah pri vladi v Beogradu, je gosp. Protić odgovoril: «Saj mora biti vam to bolje znano, kakor meni, ker ne grem nikamor in nisam nobenega stika z radikalno stranko.»

Na vprašanje, kako sedaj, dokler traja kriza, izgleda vprašanje prihoda Hrvatskega bloka v Beograd, je Protić odgovoril: «O bloku samem, to je, ali bo šel blok v Beograd ali ne, mi ni ničesar znanega. Moje mnenje je, da sedaj, dokler traja kriza vlade, ni pravi moment za prihod, ker blok ne bi dosegel nobenega vidnega uspeha, saj se ne bi imel z nikomur pregovarjati.»

Na vprašanje, kaka situacija bi mogla nastati ako pride Hrvatski blok v Beograd po sestavi vlade, je menil g. Protić: «Prihod Hrvatskega bloka po sestavi vlade ima lahko ta učinek, da vlada zopet pade. Neuspeh gosp. Pašića pri sestavi vlade imajo poleg ostalih težkoč svoj vzrok tudi v tem, da Hrvatski blok ne pride, dasi gosp. Pašić poizkuša to prikriti.»

Dopisnik «Riječi» je potem prosil g. Protića, da mu pove svoje mnenje o abstinenca Hrvatskega bloka. Gosp. Protić je odgovoril: «Politika abstinence se ne more obnesti. Njene posledice so jasno izražene v vsem našem političnem življenju. Hrvatski blok naj pride v Beograd, pa se homo tu pregovarjati in delati. Brez Hrvatskega bloka se gosp. Pašiću ne bo posrečilo sestaviti čvrste poslovne vlade, ki bi bila sposobna za delo v parlamentu. Pričakovanje frankovcev, da bo prišlo do razkola v Hrvatskem bloku, ako pojde v Beograd, se ne bo izpolnilo. Smatram to samo za njihovo željo. Nove volitve pa bi mogle prinesiti v Srbiji znatne spremembe in, kakor se mi zdi, tudi v Hrvatskem političnem življenju.»

Dalje je dopisnik vprašal, kakšni so odnosi gosp. Protića do Hrvatskega bloka. Gosp. Protić je odgovoril: «S Hrvatskim blokom sem neprestano v zvezi, njegovi delegati prihajajo čisto k meni, pa tudi dr. Ivanić gre, kadar je treba v Zagreb. Razgovori pa še niso prinesli ničesar definitivnega. Jaz bom, če bo treba, tudi sam šel v Zagreb na razgovore, ker Brod, katerega je blok predlagal za sestanek, za to ni vkljuden.»

Poročevalec je dalje vprašal: «Kako Vi presojate položaj v demokratski stranki?» Gosp. Protić: «Današnja demokratska stranka je z akcijo gosp. Davidovića radi spora s Hrvati formalno razdeljena, kljub vsem izjavam. Danes nihče več ne more zanikati, da v stranki ne obstojata dve naziranji. S tem računa tudi gosp. Pašić.»

Ko je poročevalec stavil še nekatera manj važna vprašanja: je gosp. Protić z nasmeškom vprašal sotrudnika «Riječi»: «Do sedaj ste Vi mene izpraševali, sedaj pa mi dovolite, da jaz vprašam, ker Vi živite v Zagrebu. Recite mi, kako Vi presojate tamošnje politično življenje?»

Sotrudnik «Riječi» mu je nato podal svoje subjektivno mnenje.

Minister Pribičević o bihaški akciji

Zagreb, 27. novembra.

Urednik «Rieči», se je obrni na «Rieči», se je obrni na proevinega ministra Pribičevića, ko se je nahajal v Zagrebu, da mu pove svoje misli o akciji Hrvatskega bloka, o njegovih pogajanjih s parlamentarnimi skupinami opozicije in s nekaterimi posamezniki demokratske in radikalne stranke.

Minister Pribičević je povdarjal, da je izklopni proti vsakemu pogajanju s Hrvatskim blokom. V tem bloku imajo glavno besedo elementi Gladčeva gibanja, ki zahtevajo posebno hrvatsko republiko. Kako bi se moglo pogajati s političnimi skupinami, ki imajo širši program? Take skupine se mora raziti, tiskar pa se ne sme s njimi pogajati, dokler se ne odnečelo svojemu programu. Kdar misli, da koristi državi, ako se spaja s takimi skupinami, dosiga ravno nasprotni efekt ter s svojimi pogovori samo utrjuje pozicijo teh skupin, rehabilitirajo njihov program, sebe pa diskreditira in kompromitira.

Minister Pribičević stoji na stališču, da je vsaka politična skupina dolžna, odnečati se skupščinskega dela. Kdar se tega dela ne odnečajo, škoduje samo sebi, ne pa državi. Zašto je on proti vsaki koncesiji Hrvatskemu bloku za njegov pristop v skupščino. Negativna in pasivna politika Hrvatskega bloka je omajala na pozicijo te stranke v narodu, tiskar pa se država. To jo niti, da razmišlja o svojem pristopu v Beograd, ne pa o političnem blagu zaradi razvoja položaja. Bihaška metoda se dolječe polom, zato ni sedaj bihaški hotel s pomočjo Beograda ustvariti situacijo, ki bi jim na svojih volitvah zagotovila mandat, da bi se volitvah mogli staviti nove pogodi. To je taktika, kateri ne bomo posegli.

Na vprašanje urednika «Rieči» ošefice pisanja časopisov, da je tudi g. Davidović za pogajanja s Hrvatskim blokom in da je hotel celo priti na sestanek z Radićem v Brodu, je minister Pribičević odgovoril: «Lahko Vas uverim o tem, da g. Davidović v klubu nikdar niti besedice ni omenil o tem. Taka pozaranja ni bila v protislovju z resolucijami glavnega odbora in podzastitkega kluba demokratske stranke, po katerih mora demokratska stranka kooperirati samo s takimi političnimi skupinami, ki stoji na stališču vidovčanske ustave in odhajajo revirno ustave. Ali bo Hrvatska republikanska središka stranka sprejela demokratski program glavnega odbora in se tako vposobila za kooperacijo? Ako je to izključeno, o tem pa raj se potem vrtilo pogajanja z Radićem?»

Na vprašanje, kako sodi o razloku med Radićem in frankovci, je minister odgovoril: To potraje moje stano izno, da se z državnoopravnimi koncesijami ne rešujejo takovani srbsko-hrvatski odnosi. Če bi Radić ovesnil svoj državnoopravni program, hodi takoj doci polsevitosti, da ga poravnajo. To vprašanje se rešuje samo z Mirjam jedinstva, ki hodi trilateralne, ako bomo odločili, krabot, stali in nepopustljivi v svojem držanju. Že to, da dve leti držimo glavne linije v vprašanju edinstva, je omajalo pozicijo Hrvatskega bloka, ki se nahaja v procesu razpadanja. Ta proces je nastal pred, nego smo sami potiskovali demokratska stranka je komkvratno vtrajala na tem stališču. Politika poravnani s Hrvatskim blokom ni politika demokratske stranke, temveč to je Pribičevićeva politika. Demokratska stranka je pred dvema letoma premagala g. Prodiča vtednovega pakta s Hrvatsko zajednico. Kako bi sedaj mogla stranka, da napravi veljo napredek, kakor je bila Prodičeva pred dvema letoma? G. Davidović ni mi vsi stano protestno povoril in prearčevali, da je Prodičev pakti s Hrvatsko zajednico nikoli odnečaje na Hrvatskem in radišel proces ujedinjevanja: imenovati svojo in pakti hoteli za narodno edinstvo. Pozaranja demokratske stranke s Hrvatskim blokom ni omajalo stano demokratske dostojne politike demokratske stranke in rehabilitacijo Pribičeve politike.

istov, da se se vsa tri grška obratnje v Mali Aziji začele po ukazu vlade. Marš proti Anzori je sloveni vojni svet pod predsedstvom kralja Konstantina, dastravno sta bila raspednega najbranja vrhovni komandant in generalni stab armade v Mali Aziji, ki sta oba povdarjala prometna težkoba. Vlada pa da se je pred vsem opirala na poročilo generala Dasmantisa, ki je izjavil, da more armada prodreti do Kilik Iemaka. Ko se je ta očitava proti Anzori ponosrečila, se je šele začel širiti v epasni meri oni drististični duh med vojastvom, ki je postal, kakor vemo, poseje neodopni.

Na podlagi te problemave je vojno sodišče izreklo obzodbo, ki se je, kakor znanu, glasila na smrt. Toda sad vprašanjim potrditve smrtne obzodbe je nastopila vladna kriza; ministarstvo je odstopilo in kakor se glasilo zadnja poročila je povzel sestava nove vlade polkovnik Gantzas. Je imenovani vodilni revolucije. Drugi voditelj, polkovnik Pliastiras pa dobi bežkono polnosod vojne diktature.

Ako res pride do sestave vlade pod vodstvom imenovanih dveh časnikov, pomeni to toliko, kakor da vname revolucionirski odbor sam vno vlado v svoje evike. Ta pa predstavila ravno najradikalnejšo strano v Grčiji, strano, ki zahteva hrenobolno kazens za one, ki so zakrivili katastrofo grškega naroda.

Anetija, ki je vrs lpa temed vseh evropstkih držav vdrčevala mallesnjeje zveze s Konstantinov vlado, je izjavila v Atenah, da bo izvajala diplomatske komkvence, ako se tca izvrši smrtina obzodba nad kakim od obsejelih ministarstev. Tako stoji Grčija zmet pred težko vnanjo in notranjevolitično krizo.

Važne izjave ministra Žerjava

ENOTNA FRONTA NARODNEGA BLOKA. — KAJ BO Z RADICEVO STANKO? — VPRAŠANJE MARIJANSKIH KONGREGACIJ. — NALOGE NOVEGA PARLAMENTA.

g. Ljubljana, 21. novembra.

Naš urednik je imel novej priiko govoriti z ministrom za žene in rudo g. dr. Žerjavom, ki je prispel popolnoma v Ljubljano.

Na vprašanje

kako se razvija politični položaj v Beogradu,

je g. dr. Žerjav izjavil:

«Po razpustu Narodne skupščine se politične razmere razvijajo povsem normalno, kakor se je pričakovalo. Dasi so peje pretli separatisti z nemici, so je pokazalo, da je bilo pravilno pričakovanje, da se je nova vlada sprejela v najvišjih krogih naroda z zadovoljstvom in je nastopilo po opasnih razburjenjih zadovoljivo pomirjenje. To velja zlasti za Hrvaško, Bosno in Dalmacijo. Povsod se žuti, kako ugodno vpliva na celokupno razpočtenje in zlasti tudi na gospodarske razmere in socialne odnose dejstvo, da se točno ve, kaj hoče vlada in da se administracija ne zlorablja več za separatistično otenzivo. Volilni boj bo gotovo oster, vendar je pričakovati, da bo povsod očuvana popolna zakonitost, red in mir.

Na vprašanje ali bodo dopuščene

kandidature Radiceve stranke,

je g. minister odgovoril, da misli on, da se bo ta zadeva rešila popolnoma s pravnega stališča, to je s tem, da bo vlada ugotovila, ali obstojajo pogoji za uporabo zakona o zaščiti države. V tem poslednjem slučaju je posebej umilivo, da Radicevske liste ne bi mogli biti pripušcene.

Na vprašanje, kakšno bo

medseboj razmerje vladnih strank

v volilnem boju, je g. minister odgovoril, da bosta radikalna in samostojna demokratska stranka v vsaj državi postopali po dogovorjenem sporazumnem načrtu. Tam, kjer bosta stranki postavili vsaka svojo kandidatno listo, ne bo borbe med njima. V krajih pa, kjer je treba skupnega nastopa proti separatizmu, bodo postavljene skupne liste Narodnega bloka. To velja predvsem za Slovenijo, Dalmacijo, Hrvaško, pa tudi za Vojvodino in Bosno z izvestnimi izjemami, ki dajejo nado na večji volilni uspeh Narodnega bloka. Narodni blok je popolnoma situiran, da č' bi na volitvah absolutno večina. Hoče se pa potruditi, da bo večina čim večja, da se bo potem zakonodajno delo moglo razvijati čim g'ladkeje. Veliko je zanimanje za našo borbo v Slove-

niji, ker se smatra, da so klerikali s svojim tako očitim zavrnitvom s HRSS izgubili pravico, da se nanje jemlje obzir. V mednarodnih krogih se prav posebno čudijo katoški duhovščini, da podpira politiko Radiceve stranke, ki je včlanjena v boljševiški internacionali. Ti krogi se vprašujejo, je-li sv. stolica znana, da tira višji kler duhovščino in ljudstvo v politično borbo, katere jasen cilj je izzvati boljševiško revolucijo v Rumuniji, Bolgariji in Jugoslaviji.

Naš urednik je vprašal g. ministra, kaj pravi glede gozpe, ki so jo začeli klerikali radi ministra prosyete.

gledu udeležbe šolske mladine v Marijanskih kongregacijah,

o katerem so poročale novine. G. minister je odgovoril: «Jasno se vidi, da hoče klerikalna stranka svoj političen poraz zakriti z izzivanjem kulturne borbe, katere pa na napredni strani nihče ne želi, najmanj pa današnja vlada. Nedvomno je, da je klerikalizem zlorabljal in da zlorablja marijanske kongregacije za svoje strankarsko - politične svrhe. Velutega more udeležba šolske mladine v družbah, ki ne stojijo pod šolskim nadzorstvom, povzročiti težave, kar velja posebno za versko mešane kraje. Vse klerikalno razburjenje radi marijanskih kongregacij je pa v ostalem za nas brezpredmetno, ker pi v Sloveniji glede tega vprašanja nastopila nobena sprememba. Klerikali so dvignili krič, samo da odvrnejo pozornost od drugih vprašanj.

Glede dela vlade za

rešitev raznih perečih vprašev ljudstva,

zlasti z ozirom na davčna bremena in socialne težkoče, je g. minister izjavil, da se trudi vlada z vsemi močmi, izboljšati položaj našega gospodarstva in naših socialno slabših slojev, v'rsti tudi uradništva. Seveda pa zadene dnevno na delokroginih vprašanj, katerih se brez novega proračuna in novih zakonov ne da vzeti iz dnevnega reda. V vseh resortih je do o'ca meseca, zastajalo in je treba sedaj popravljati ter dopolnjevati. Stori li bomo v'ak po svojih močeh vsestransko svojo do'nost, končna remedura pa bo nastopila, ko dohimo de'arvočen parlament s krepko večino, ki se bo mesto z državnopravnimi preplati bavil z ureditvijo gospodarskih in socialnih problemov z izčrpanjem bremen in z donečim pravičnega ter resnim potrebam odgovarjajočega proračuna.

Kulturni pregled

Bodoča ljubljanska gledališka sezona

(Sv. pregled o predstavah v gledališčih)

Ljubljanske gledališče se kmalu odpre z dvajseto letno sezono, ki bo ne le dopolnjevanje preteklega, ampak tudi novo razpisano. V sezoni so predvidene naslednje predstave: ...

Uporabnik g. Matej Hladar je bil tudi prisoten in sam je dal za razpisnega sprejema predhodno gledališko sezono, ki ima priložnost svoje volje doživljanja ...

Členska lista je bila sprejeta s 50 članovi. V sezoni bodo nastopili: ...

V sezoni so predvidene tudi predstavljive sprejemne, kateri se odvijajo v sezonskem gledališču. ...

Seznam je tudi izšel iz tega sprejema, ki bodo nastopili: ...

V sezoni se bodo predstave v letni sezoni odvijale v sezonskem gledališču ...

liko vnanje in energije ter da je spet na vselej pripravil. ...

Za dva tedna se bodo v sezoni predstave v sezonskem gledališču ...

Členska lista je bila sprejeta s 50 članovi. ...

Uporabnik g. Matej Hladar je bil tudi prisoten ...

Členska lista je bila sprejeta s 50 članovi. ...

V sezoni so predvidene tudi predstavljive sprejemne ...

Seznam je tudi izšel iz tega sprejema, ki bodo nastopili ...

V sezoni se bodo predstave v letni sezoni odvijale ...

Priloga H

Ljubljanska opera ob koncu

sezone

Le zarzuela s stvarjenjem opere B. Mikson ... Tudi omenjati ljubljanski operni ... sezona ...

ljubi, tako z obojema roki ... Vredno ...

Kaj sploh ... Kaj je ...

Prav ...

Priljubljen ...

Prav ...

Prav ...

Priljubljen ...

Prav ...

Prav ...

Priljubljen ...

Prav ...

Prav ...

Kulturni pregled

Razgovor s skladateljem Mihovilom Logarjem

Beograd, aprila. Iredna nadarjen in — kakor se sli — tudi roba tod sredno zvezda je naš mladi snik Mihovil Logar, eden napodilnejših nastopnikov sodotne ljudske, muzike. Njegove kompozicije so vzdušile v vseh tujakih glasbenih strojih iredno pozornost, ki se le stoniravala v splošno priznanje. Najboljšeje tolos so ževilne nagrade, ki jih je prejel iz ih že prejšnja. Minke dni so mu priznali nagrado v znesku 20000 din kot snagovalec v konkurnu za nšo najboljšo domačo opero, ki on je razpisno društvo »Cvijeta Zrnore« v Beogradu. Je to opera po besedih Cankarjevoga »Pohujanjec« v dolini Bentflorjanske (Sablazan iz doline Bentflorjanske), ok kateri so prinesli vsi tujakaji listi obšne in iskave članka.

Mihovil Logar je po rodu iz Istre. Rodil se je na Reki, Gimnazijo je dovršil na Sušaku. Potem je odšel v Franco, kjer je študiral kompozicijo pri znamenitih profesorjih K. R. Žitve in Josepa Suka. Največ počelja v letu glasbenega ustvarjanja mu je našel prof. Suk, ki je že tedaj videl v mladem Logarju iredni skladateljski talent. V Beogradu deluje Logar že 12 let, zadnjih deset let kot profesor na klavir in instrumentacijo na Glasbeni šoli V tem času je tudi mnogo potoval po svetu. Mikala sta ga jug in misljal Orizon. Bil je v Afriki in skoraj v vseh evropskih državah. Zanimal ga je tudi sever in v obštet Bahako in Severno morje.

V Beogradu je lahko na široko razvil svoje ustvarjalne sposobnosti in ugnabil celo vrsto del za klavir in orkester. Napisal je pet zlatih kvartetov in večje število kompozicij za razne komorne ansamble. Na posebej impresivno glasbo je ustvaril glasbenišno pesnico v Vozari, zaton »Tokator za klavir in orkester«, »Sretno«, »Muziko za godalne instrumente št. Za »Vozac in za tiklus«, »Luzenja o Markar (na hromskem trubu po narodu iz Inozemstva), in prejel štirikrat nagrado »Cvijeta Zrnore«. Nagrada za kompozicijo sta mu podelila tudi republik in hontarjki radni. Večina njegovih del je izšla izdanih iz tiskarne. Izšlo so v z. d. izdavačev našega Jovana Frajla v Beogradu.

Člani Mihovils Logarja se odlikujejo po veliki ljubavi sli, na svoji nepristijevnosti in kvi izredni. Logar hoče ostati nezavisan in se ne nara pridruži nobeni immed obševnih glasbenih kol ali kol, ker mu je avtorstva in-pitacija ljuba od ustanovitve dnevništvu.

Najel sem ga vedreza in nasmehljajnega kakor vedno v njegovim danovanju. V lani izšel je vsedni okeno vezane knjige — na zeto kompozicije. Odprtem: »Plava grobnica« in na listu partituro »Rim: »Dovršil na listi Sveta Duha 9. VIII. 1934 na potovanju v Afriko med loko Bona in Alžirjem.

»Spomin na tpečo Afriko sem je v njej, lo dodel Logar na moje radovedno vprašanje.

Nato mi je pokazal svoje najnovejšo delo, novo opero: »Pohujanjec« v dolini Bentflorjanske, ki je že druga njegova opera in je doživela že pred vprizoritvejo obšne priznanje.

— Kdo vam je dal idejo za Cankarjevo »Pohujanjec«? Ali vse ni molilo, da imamo že opero po istem spisu?

»Vem, je odgovoril prof. Logar, vinda to me ni prav nič molilo. Da bom popolnoma iskren: nisem je niti videl, niti prebrudil. Idejo za opero »Pohujanjec« mi je dal moj prijatelj dr. Badojo Belič, Srb, ki pa odlično pozna našo literaturo. Veliko mi je pri delu pomagal tudi pisatelj Slavko Šerpiček, ki mi je dal marsikatero dobro misel pri avstavljanju libreta.

Skladatelj Logar je dovršil opero v šestih mesecih, kar je nedvomno rekordna čas, če pomislimo, da je bil vse čas zaposlen te-densko po 30 ur v svojem profesorjem poklicu. Klavirski izvod in korakura sta bila dovršena v naslednjih treh mesecih.

— Ali sta se v glavnem držali Cankarjeve reče in teksta v Cankarjevem »Pohujanju«?

»V glavnem dal Sicer pa sami veste, da se v libretu to sli obo izpolja, vendar glavno ostaja. Nekaj scen je zgolj v mimiki. Uvod v opero je po Saviaškovi sameli. Ko se se-ebor dvigne, stoji v osadi slika Sv. Trojice na Vrhniki a postajem na slovenska polja in planine. Na odru se pojavja recitator, ki v pesni režira izloček prekrasne Cankarjeve pesmi:

»Kako si peostrana dolina Bentflorjanske a kosena »O domovina, ti si kakor zdravje, kar naj ti bila antiteza oem besedam v II. dejanju »Pohujanja: »O domovina, ti si kakor vinograj.

Muzika v novi Logarjevi operi pa v splošnem nima zvezo z našo folkloro, razen na treh mestih in skor dvakrat kot triletinski takt iz metodji naših narodnih pesmi. Trečič je porabil naše folkloro kot uvod za tretje delanje, ko se pojavja v dvores v sordiniranih harmonih pesem »Gor čez lase, gor čez gmalnice«, bograv nima ne muzične, ne tekstualne zveze. Avtor je dal lo teksto barvo kot izraz svojih najglobljih in najintimnejših občutkov do sibelke naše domovine... Muzika je živa in razotoma živitena. Lahko se poja, tako da tudi šindiranje ne bo delalo prevetkih lojav. To se je videlo že po tem, »kako« lahke je pripravil monolog gospoda Konkordija v III. dejanju član beogradsko opere, basist g. Pihler na koncertu, posvečenem delom solobne muzike, ki se je vršil v veliki dvorani Kolarčeva Ljudske univerze 9. marca t. l.

— Ali bomo kmalu videli Vašo opero na tujakim repertuaru oem se vprašal g. Logarja.

»Upam, da. Ko se mi priredili sadniš čajnko, lo upravnik beogradskega Narodnega gledališta g. dr. Vojnovič z veseljem pristal, da se vprizori opera lo lo snepo na tujakim odru Teja zaradi prepisovanja skladbe in kratko odmerenega časa ne kaže, da bo lo meseče lo v tej sceni. Prilo pa potova na vrsto v zabetku prihodnje sezone.

— In Vaši sadri se bodoče?

»Sadrov je dosti, dela tudi dosti, a prav tako dosti volimo po uspehu. Priznajem na se dovelj klicu vseh komponistov: Libret nam daje!

Končala sva razgovor. Skladatelja sem spremlj do Glasbene šole, kjer so imeli njegovi učenci pevkar svoj javni nastop.

»Pa pridite lo bo premietati me je pozval, se nasmel in se poslovil.

V. B.

Obisk pri slikarju M. Jami

Mojster Jami je pred mnogimi leti dejal svojemu iznajdniku: »O umetnostni in umetniški bi se morala čim manj prazniti. Če bi bila to kot senca zapisa na vrhu, ali se za bi bili praznila, prazni bi vselej s bežavico in svatolikostjo! Na žalost, ko je g. Jami tako obkopal, kdo kajle določil za razni poročila, in vselej je in ima mirnih ljudi! Kolkoli smo morda doživeli in preživeli, g. Jami in mi!

Zato se, saj, sili obotavljati in sili kralji in sili kralji kar največkrat v ljubavni partiji, kjer smo varje svoje sile in opravila blagajniški posli; močno se borijo, da ga silišče ali posli ne obotavljajo.

M. Jami, Avtor portret

V paviljonu so bila taleni samo stila, mojster Jami in ja.
Svečda so je razgovor razvil obliki in ozračju umetnosti, ki je vidno zima določil magične sile, da bi potesila sile določil moč kot je pospešen Slovenci.

Gospod Jami je takoj odgovoril: O, to ima vsak respekt pred občinstvom, in si. Ker pa je določil sili, ne vsi silišče, ali si v vsi kolkoli prazni iznajdi.

— Veste, — je dejal mojster — jaz vem, kaj je prav, ki so prazni in in pospešeno življenja svoje poglavitne sile in jih v sedanjem razvoju in določil. Umazanost in in vsakogar in vsake umetnosti in sili in se vsi, karne različe vrste umetnosti in sili in sili, da vsi snaki na človeštvo in silišče, silišče bi silišče vsi snaki silišče in sili umetnosti.

Gospod Jami je pospeševanje razvil svoje sili in sili, podprli s silišče silišče in silišče silišče, ki sili in sili, da vsi snaki na človeštvo in silišče, silišče bi silišče vsi snaki silišče in sili umetnosti.

G. Jami se je razvil silišče silišče silišče silišče, ki sili in sili, da vsi snaki na človeštvo in silišče, silišče bi silišče vsi snaki silišče in sili umetnosti.

— Največja umetnost? Ker se pri nas prazni, in silišče. Njuno sili in sili, v silišče, Van Gogh, ki je razvil silišče silišče silišče in sili, da vsi snaki na človeštvo in silišče, silišče bi silišče vsi snaki silišče in sili umetnosti.

— In kaj pravi za njim?

— Pravišča in razvil, kakor je bilo vidno po silišče silišče.

— Potem, kaj silišče, da umetnost in silišče silišče silišče, ki se ne razvil po silišče silišče.

— Umetnost, ki bi bila silišče od razvil silišče silišče, in silišče silišče silišče silišče, ki sili in sili, da vsi snaki na človeštvo in silišče, silišče bi silišče vsi snaki silišče in sili umetnosti.

— In razvil silišče silišče...

— In sili, da vsi snaki na človeštvo in silišče, silišče bi silišče vsi snaki silišče in sili umetnosti.

— Torej je kriva v sodobni umetnosti občina občina kriva?

— Razvil silišče silišče silišče, ki sili in sili, da vsi snaki na človeštvo in silišče, silišče bi silišče vsi snaki silišče in sili umetnosti.

a kolkoli in sili, da ga bo razvil po silišče.

Gospod Jami se je razvil silišče silišče silišče silišče, ki sili in sili, da vsi snaki na človeštvo in silišče, silišče bi silišče vsi snaki silišče in sili umetnosti.

— In razvil silišče silišče...

— In sili, da vsi snaki na človeštvo in silišče, silišče bi silišče vsi snaki silišče in sili umetnosti.

— Torej je kriva v sodobni umetnosti občina občina kriva?

— Razvil silišče silišče silišče, ki sili in sili, da vsi snaki na človeštvo in silišče, silišče bi silišče vsi snaki silišče in sili umetnosti.

— In razvil silišče silišče...

— In sili, da vsi snaki na človeštvo in silišče, silišče bi silišče vsi snaki silišče in sili umetnosti.

— Torej je kriva v sodobni umetnosti občina občina kriva?

— Razvil silišče silišče silišče, ki sili in sili, da vsi snaki na človeštvo in silišče, silišče bi silišče vsi snaki silišče in sili umetnosti.

— In razvil silišče silišče...

— In sili, da vsi snaki na človeštvo in silišče, silišče bi silišče vsi snaki silišče in sili umetnosti.

— Torej je kriva v sodobni umetnosti občina občina kriva?

— Razvil silišče silišče silišče, ki sili in sili, da vsi snaki na človeštvo in silišče, silišče bi silišče vsi snaki silišče in sili umetnosti.

— In razvil silišče silišče...

— In sili, da vsi snaki na človeštvo in silišče, silišče bi silišče vsi snaki silišče in sili umetnosti.

— Torej je kriva v sodobni umetnosti občina občina kriva?

— Razvil silišče silišče silišče, ki sili in sili, da vsi snaki na človeštvo in silišče, silišče bi silišče vsi snaki silišče in sili umetnosti.

— In razvil silišče silišče...

— In sili, da vsi snaki na človeštvo in silišče, silišče bi silišče vsi snaki silišče in sili umetnosti.

— Torej je kriva v sodobni umetnosti občina občina kriva?

— Razvil silišče silišče silišče, ki sili in sili, da vsi snaki na človeštvo in silišče, silišče bi silišče vsi snaki silišče in sili umetnosti.

— In razvil silišče silišče...

— In sili, da vsi snaki na človeštvo in silišče, silišče bi silišče vsi snaki silišče in sili umetnosti.

— Torej je kriva v sodobni umetnosti občina občina kriva?

— Razvil silišče silišče silišče, ki sili in sili, da vsi snaki na človeštvo in silišče, silišče bi silišče vsi snaki silišče in sili umetnosti.

— In razvil silišče silišče...

— In sili, da vsi snaki na človeštvo in silišče, silišče bi silišče vsi snaki silišče in sili umetnosti.

— Torej je kriva v sodobni umetnosti občina občina kriva?

— Razvil silišče silišče silišče, ki sili in sili, da vsi snaki na človeštvo in silišče, silišče bi silišče vsi snaki silišče in sili umetnosti.

— In razvil silišče silišče...

— In sili, da vsi snaki na človeštvo in silišče, silišče bi silišče vsi snaki silišče in sili umetnosti.

— Torej je kriva v sodobni umetnosti občina občina kriva?

— Razvil silišče silišče silišče, ki sili in sili, da vsi snaki na človeštvo in silišče, silišče bi silišče vsi snaki silišče in sili umetnosti.

— In razvil silišče silišče...

— In sili, da vsi snaki na človeštvo in silišče, silišče bi silišče vsi snaki silišče in sili umetnosti.

Prijazen pomenek v Rožni dolini

Pri Krašanju v Kozni dolini je vse kedno in prijazno veselje. Lepa hitra je usakojena z bujne glavne rodnodolke oete, da prvi svoje življenje in s široko odprtimi okni vidljive solnce in pomlad. Traja, prilike je in penje se po strah, zadet za vilo pa je vrt za polje cvetja in zelenja. Tih je tu in idilsko, a živahnice postane življenjski, kadar pride pod svoj domski krov najlepša rodnodolka rosa, ida.

Hudo je utrujena po potovanju, toda vesela. In zato neoporečno lega. To je namreč pri njej najzgodnejša, da v filmu osvaja z falostjo, v razgovoru in vaskoviznem izražanju pa razodena njena vedno nasmešljivi obraz z velikimi drami obni popolne odlikovanost. Hvalaboga, ta naša lepa gosposka, ki se je tako pogumno priborila pri k filmu in vedno večjim uspehom, se nikoli ne bo izgovajala. A nihče ne bo oporekal, da s svojim slovesom v dokaj lepih manj sluzi tudi spletnemu ugledu domovine.

Je Zaprta in Heortrada je Ita, Rina, prva meša potopit rod celo kopo spomnilkov. Veli krenki sopet rod na mizi dalje barvo in vori vsaj sobi, pa je tam pri omari za tleh še posebno oprečena vasa polno satrpana cvetila. Maji Skromno in zadržano prvi poročuje Ida:

Neje vzorjenje, me glava bolj. V Parizu, Matzeilhu, Altruju in drugod — lepa, za ko pa. — zanimivo, ampak tudi neporno.

Ne potegram in na jhalim, rade bi samo dopovedala tistim, ki sodijo filmače izrali, ko samo go sčakatem hitaku in zavajali.

ri sebojnosti, da je treba tudi mnogo špeh.

— Saj res — pravim — publika prikaže je od vas samo soviti in norja stvaritev, a če si boite privoščiti kaj daljši oddaja. — Tako M. Toda dela ne smamka. Kaker sem že povedala, me nujno kšleto nazaj v Berlin. Francooskonumka filmačka tvečka Equitable, ima stidljivo v Berlinu in Parizu. Kak bo uori film? Erav nič nastanega se motem povedati. Suenasje bo trajalo gotovo do septembra, — da dnevno od 9. skrajaj do 19. ureter. Predstavljajte si le vrode polnece me v stidljivo, dan za danu, oddaja pa koma za konje, v akupni: no slaravali... Za 22 t. m. sem prevahilena v Pariz k norzanski premiseri sTonke, šibunice, pa beti ne vem, če bom utegnula.

— Tedaj, prijatelj, ste z ročicami filma. Vas recita. In tujsmo, da lepo prepjevate, kakor svojlas tu doma... Morde si kolate glas? — Na, vama se pač pridno anglatine, vedbam se v spornu, posebno v temu, a prepovam, kakor mi je dano. Merzono gram. V aTonki albenice, sem, zapela z razum, jstih in je glas boveda prav dober. Sicer pa, ko smo serno pri sem, — dandno me, razne sovino in magistrali gnezaroduje jo. Po svoj mli, volji im prekršitje, za Oshino, Nenko, Itelivino in, tako. Če si horoda voo sproti, pripravljati in domaviti, rati, se pridno nikomov. Pa, le vesticno počakal bodo, da vse vedeti, kdo sem in od kod sem.

— To, povedo je gosposkita. Ida, povedati, sva, sponkorovizirju in s vesticno, odide, novia. Najo nam je priporočevala o ni.

Hih ljudem v Berlinu in stritid, da pojde morda ob pulisa obakret, tudi robačevu darje na Westfalkem. Nekakke smo serve da gosposkito ldo potrdjali tudi s kanti: vijo, saj so je zaenem te simpatije zndev, tako vneto, porjavavali v Zaprta in Sarsjeva. In je, mihno odvrnila:

— Vas zavrti od moliga razpodelenja in se od matricea. Zavrkat: za gorotim o tem... Ker pa, ja, da bom vrela nazmo a seboj v Berlinu.

— O, to je pa potopov, v svetl a kaktinal velikim dogodki. Pa na, da bi se za stihno selijo.

— Ninkator, Takto pa ni je reči, kdaj se utrgem sopet vrtit v Ljubljano. Hilo bo mo tu pridrali, kaj biva, sestra v njej.

Maurice Dekobra o literaturi in življenju

Interview z dopisnikom »Jutra«.

Zagreb, 30. oktobra.

Popularni francoski romansopisec in avtorist Maurice Dekobra poznajo »okrog sveta«. Pot ga je privedla iz cesilja stare Indije in Tibeta v Jugoslavijo. Prvič se stopil na jugoslovanska tla in kot prvo postaja si je izbral Zagreb. Posetil sem ga v hotelu »Expanside« in ga zaprosil za kratek razgovor. Dekobra je stiščen Francoz. Postavice je srednje; ni visok kakor bi namikudo sedel po stili obrata, očl ima zelenkasto-rjava, a lasi kostanjeva, poševno narezani, z

probo v sredl. Govor mi je prečizen in siguran, plus senoreo. Napravil mišak zrelo-ga meča, ki je že nuzaga videti in doživeti.

Kaj mislite o bodočnosti in sodobni literaturi?

— Moderna literatura mora iti v smeri kompozitizma. Družstvo narodov v Zvezah je tudi važna in mednarodna lepenovja. Pisatelj naj piše za ves svet. Treba internacionalizma v Moskvi si uspeta, obstoja pa četira internacionala, ki je svetovna literatura.

Kdo reprezentira po vaši sodbi najbolj moderne francoske prozo?

— Paul Morand in Dorgelès.

Kaj bolj miške po vašem mnenju pametno: genialna fantazijska književnost ali ameriški epiki življenjskih realnosti?

— Opiti življenjskih realnosti, toda vsebovati morajo širok svet. Ne smejo biti lokalne skice.

Kako si predstavljate bodočnost Evrope in verujete li v polno sožitost in delovno edinstvo naših državnih potencev?

— Ne gledam optimistično v bodočnost Evrope. Vsekakor bo nastala trenje ekonomskih rivalov in strahotanje po delovnem edinstvu. Vprašanje je, ali bo imagal duh nad materijo.

— Kako ste si svoje romantični Jugoslavijo in kakšno vidite zefaj?

— Sem prvič v vaši državi in sem zelo vesel, da so lahko spoznavam. Razvoj Jugoslavije mora brezpogojno napredovati in bo tudi napredoval. Franci pa vidim leči zoro Jugoslavije.

— Sodite francoskega naroda o Jugoslovencih?

— Francoski narod goji simpatična čustva do Jugoslovencov, a jih mnogo, mnogo poznajo potna. Medsebojna duševna inter-pactacija je zelo potporočljiva.

— Vaše mišle o slovenski ženiki ženi?

— V mnogih svojih romanih sem že opisl dala slovenske žene, ki čina po mojem občutju tako mnogo strama, ker je plemenita; las to visoko cenim. Slovenska žena je tudi včaske nadražena, kar pri anglosaški ženi ni pozoreto opaziti. Duša slovenske žene je zlitina realnosti in nagernja k sanjivosti in mističizmu.

— Kakšno je razlika med indijsko in evropsko ženo?

— Ogromna. Indijska žena je skoro do-aldno amahabotika. 97% žen se ima ne pi-sani ne čitati. Z 10. do 15. letom se indijska poroči in živi v indijskem haremu, avno »zemana«. Šole indijska ne vidi nikdar. Nara nobenega stika z zunanjim svetom in se igra nikake vize v razvoju socijalnega življenja. Žene, ki se bavijo s feministom, so jako redke. Nekaj takih izjem je v Ben-galu. —

— Vaše prvo ime?

— Moje pravo ime je Maurice Tessier. Na predlog neke čarovnice s kočami v Egiptu sem zamisljal se pred 25. leti svoje pravo ime s pseudonimom »Dekobra«. Čarovnica je namreč imela dve Čobra kači, ki sta simbol francoske ljubavni. Tako je nastalo ime Dekobra iz »deux Čobras« (dve Kobri). Od takrat so kače moje prijateljice, to se pravi, vsaj strahu nimam pred njimi. — Nato mi je pisatelj pripovedoval v navezanem razgovoru o doživljajih v Indiji, med drugim, kako je bil prišel kot enajsti Evropec v prepovedano kraljestvo Nepal, ki leži ob Himalaji poleg Tibeta. Sem priče nepalski ga je povabil, ko je bil že v Bimbaya, sicer bi bil zaman vsak trud prišel v prepovedano deželo. Niti vsemozčni Angličani mi ne mogli prekrbeti svatopisice. V Nepalu ni »ni cest, le manj jezoviki. Potuje se s karavana. Potrebnovali so 5 dni, da so prišli v glavno mesto Kati-manda. Kraj je popolnoma brez moči. Diktator je šilinski nepalski maharadža.

Prihodnja knjiža Maurice Dekobra izide spomadi in sicer o doživljajih iz Indije v potopisni obliki. Nato bo objavil roman. Čigar dejanje se vrli ob meji Indije. Iz Zagreba je odšel Dekobra v Beograd, odkoder se vno preko Dunaja domov v Pariz. Naslednje njegov potovanje bo: Južna Amerika.

M. F.

Današnji simfonični koncert Razgovor z dr. Scherchenom, ki bo koncert dirigiral

Odkod prihajaš?

Z Dunaja, kjer sem v sredo imel veliko kaset, kot drugo delo Mahlerjevega cikla orkestra »Musica viva« dirigirati njegovo III. simfonijo v prisotnosti Mahlerjeve vdove in hčerke ter zveznega kanclerja Schuschnigga. Kljub temu, da je moj vlak odhajal z Dunaja že ob deseth zvečer, sem nepreobleden pohitel iz koncertne dvorane na Kolodvor, da tim prej pozdravim svoje ljubljanske prijatelje. Prostrican sem, da je dolžnost naš reprodukcijskih umetnikov, izvajati v kar najboljši formi poleg velikih umetnin starih mojstrov tudi seriosa dela sodobnih skladateljev. V Ljubljano prihajem posebno rad, ker vem, da najdem tukaj tebe, svojega starega prijatelja, in dr. Švaro, ki je študiral pri meni v Frankfurtu. Zaupanje do vašega umetniškega dela v Ljubljani sem dobil na festivalu v Pragi, kjer je dr. Švara dirigiral t o j klavirski koncert. Ob tej priliki sem pri tebi naročil »Jugoslovansko plesno suito« za orkester, ki je že najavljena v moji ediciji »Ars viva«. Ob priliki svojega zadnjega obiska sem v Ljubljani spoznal direktorja konservatorija Betteta, opernega ravnatelja Poliča in vodjo folklornega inštituta Glasbene Matice Marolta. Občudujem njihovo uspešno in smotreno delo. Tudi dr. Švaro »Starih Slovanov«, ki mi je pod vodstvom svoje šarmantne skladateljice Klje Roegerjeve privedilo imeniten zabavni večer, imam v najlepšem spominu.

Kaj rečeš po prvi skuznji z orkestrom Ljubljanske filharmonije?

Z velikim zadovoljenjem lahko povem, da sem presenečen, koliko dobrih moči ima orkester filharmonije in mi ni treba obžalovati, da smo za današnji koncert izbrali tako težek spored. Švarova simfonija in Zehretov »Tek« sta dve tipično mladostni skladbi, ki obo razodesta mnogo talenta.

Obe sta moderni, vendar povprečno razlikni. Švara navezuje na simfonično tradicijo, Zehre pa se naslanja še najbolj na Honnegerja in na svojega učitelja Suka. Obe skladbi skladbi sporeda, Brahmsova III. sim-

fonia in Mozartova »Serenata notturna«, sta redkeje izvajani, zato bosta za Ljubljano novi. Vendar je Mozartova serenada eno najdragocnejših del velikega mojstra humorja in oba intimna, srednja staveka Brahmsove simfonije med najboljšimi simfoničnimi stavki sploh.

In kaj počenjaš na Dunaji?

Tam imam svoj orkester »Musica viva«, ki sem ga ustanovil pred kratkim, pa me še presenečuje uspehe. V začetku tega meseca smo bili povabljeni v Italijo, kjer smo absolvirali šest koncertov. Pri vsakem teh koncertov smo morali program dodati še dve — tri točke. V Neapolju je bila na našem koncertu tudi italijanska prestolonaslednica. Uspoh turneje je bil tolik, da smo že dobili vabilo, naj privedimo aprila novo turnejo. Februarja bom s svojim orkestrom v Rumuniji; na potovanju tja bomo privedli v Lvov tri mesečni festivali Beethovenovih skladb; tudi iz Beograda imamo vabilo, da privedimo enak festival; steden bom, če nam na povratku iz Rumunije to uspe. Moj orkester »Musica viva« sestoji iz samih avstrijskih glasbenikov, ki sem jih angžiral poškodeno v sporazumu z avstrijsko »Musikergewerkschaft«. Izbral sem jih izmed 350 muzikov, ki mi jih je poslal avstrijski državni urad za delo; in — al sem na podlagi rezultatov posameznih avdicij. Ne morem preveliki kvantiteti svojih mladih dunajskih muzikov, ki so tehnično prav tako provrstni kakor je provrstna njihova umetniška nadarjenost. Da sem si izbral za to organizacijo prav Dunaji, ni čuda — saj umetniški entuziazem je tam doma kakor nikjer drugje.

Slavko Osterm.

Slovenci in jugoslovenska razstava v Londonu

O razstavi jugoslovenske likovne umetnosti v Londonu se širijo že izza njene otvoritve različne govorice; tako zatrjujejo nekateri, da so bili nekateri ljubljanski umetniki namenoma prevzeti in zapostavljeni in da smo Slovenci sploh nezadostno zastopani. Da bi dognali, ali so take namigavanja osnovana ali ne, sem stopil k dekanu filozofske fakultete, g. univ. prof. Izidorju Čučkarju, ki je poleg gg. Iv. Meštroviča in Branka Popovića prisostvoval kot delegat jugoslov. pripravljalnega odbora otvoritvi razstave v prestolnici Velike Britanije. G. profesor se je rade volje odzval želji uredništva in mi je prijazno odgovoril na stavljena mu vprašanja.

Ali je res — se je glasilo prvo vprašanje — da so v Londonu izločili celo vrsto slovenskih del? Kateri suhi umetniki so zastopani na razstavi, čepava dela se so izločila in zakaj?

G. profesor je vzel z mize katalog londonske razstave, ki je — kakor znano — opremljen z njegovim predgovorom, ter je odvrnil tako-le:

— Lahko vam postržem z natančnimi podatki. Izmed naših so v Londonu razstavljena dela naslednjih gg.: Čuderman Stane, Dolinar Lojze, Globočnik Oslaf, Jakac Božidar, Jakopič Ribard, Kos Tina, Kos A. G., Kralj France, Kralj Tome, Lohoda Peter, Pavlovec Fran, Petkovšek Josip, Pregelj Mira, Santel Saša, Sirk Albert, Stern Matjaž, Stupovšek Fran, Šubič Jurij, Tratnik Fran, Vesel Ferdo, Vidmar Drago, Vidmar Nandje, Zupan Fran in Zupanc Anica.

Da manjkata med starejšimi živečimi mojstri Janja in Vavpotič, toda pripomniti moram, da se Janja razstave sploh ni hotel udeležiti in da slike g. Iv. Vavpotiča niso bile odposlane iz Zagreba v London. Med mlajšimi pogrešamo v seznamu imena nekaterih grafikov. Toda soba št. 35, ki je namenjena grafikom, je tako tesna, da je bilo v njej na stenah in v vitrinah prostora samo za 72 grafičnih listov. Zato so nujno morali izostati mnogi grafični izdelki. Vseh razstavljenih števil je 321, med njimi imajo Slovenci 47, torej več nego sedmine vseh razstavljenih umetnin. Če upoštevamo, da naša skulptura številčno daleč zaostaja za razstavljeno hrvaško skulpturo, se mi sdi, da je število slovenskih del presenetljivo visoko.

— Potem takem je, gospod profesor, močno pretirana trditve, da so se v Londonu slovenske slike na veliko izločevale in da je hotel nekdo našim slikarjem storiti krivico?

— Število slik slovenskih umetnikov, ki so se morale v Londonu izločiti, je razmeroma majhno ter absolutno in relativno zaostaja za številom arbohrvaških del. Zelo nepravilno se mi zdi, da se ob tej priliki, na tak način izigrava slovensko čuvstvovanje.

— Če se je moralo število del znatno zmanjšati zaradi pretensnih prostorov v Tate Gallery, ali je londonska komisija pregledala vsa dospela dela in izbrala iz celote najboljše, ali pa se je izbrala za razstavo izvršila po kakem drugem merilu?

— Prvotno je bila razstava zamišljena kot razstava sodobne jugoslovenske umetnosti. Čele v zadnjem trenutku je pri skupni jugoslovenski širiji v Zagrebu bilo na sili sprejeto načelo, da se razstavijo tudi dela nekaterih starejših, že mrtvih mojstrov. Razumljivo je, da je londonska ko-

misijska, ki je slike obešala, skušala: zlasti starejša dela odstraniti, ker niso dobro spadala v okvir razstave in ker bi moral marsikateri živeči umetnik ostati nerazstavljen, če bi se bila razstavila vsa dospelana dela starih. Tako se je zgodilo, da je izostala n. pr. Šubičev »Sveti Jurij«, kakor bi bilo nemara boljše, če bi se bilo tako zgodilo z njegovo »Samos«, in da se ni razstavila edina Groharjeva slika, ki je bila vrhu tega še zelo slabo opremljena.

Na vprašanje, ali londonska komisija izbirala zgolj po kvalitativnem načelu, moram odgovoriti, da se to ni zgodilo, kajti držala se je principa, da pokaže čim več imen. Tako je hotela reducirati osebne zamere na minimum ter dati zlasti mlajšim umetnikom možnost, da se v Britaniji uveljavijo in dobe priliko, kaj prodati. Zato je razumljivo, da so n. pr. postili nerazstavljeno katero delo Mateja Sternena, ki je zastopan s 4 slikami; zato pa je dobil prostora kateri mlajši umetnik, ki je zastopan z eno samo sliko. Glede tega moram torej reči, da so naši londonski prijatelji postopali kot zelo obzirni gostitelji in da ni bilo razburjenja med umetniškimi svetom brezprimerno večje, če bi bili obešali po drugih vidikih. Drugo vprašanje je, ali je ta obzirnost umetnosti sami koristna; vidim pa, da se je tudi zagrebška širija ni mogla otrepati.

— Gospod profesor, kolikoli je bil pri dokončni dobitvi del za razstavo udeležen g. Ivan Meštrovič, čigar ime se pri nas kaže omenja v zvezi s to razstavo?

— G. Meštrovič je prispejal v London tlik pred otvoritvijo razstave; in ni imel z nje srančmanom nikakršnega posla. Kakor v Zagrebu, je bil g. Meštrovič tudi v Londonu med vsemi težavami, ki smo jih imeli z razstavo, mirni pol in objektivni arbiter, ki mu je čast in prospek celotne jugoslovenske umetnosti predvsem na srcu. Nespodobno je, da se njegovo ime spravlja v zvezi, na kakršne moram misliti ob tem vašem vprašanju. Zlasti njemu, če ne njemu edine mu gre hvala, da je bila naša razstava v Londonu sploh mogoča!

— Javnost bi posebe zanimalo, zakaj ni bil v Londonu razstavljen Dolinarjev kip »Mojses«, ki je bil z znatnimi stroški prepeljan na Anglesko?

— Že predem sem prispejal v London, sem izvedel s strani londonskega odbora, da se Dolinarjev »Mojses« ne more razstaviti zaradi pretensnih vrat in hodnikov v razstavljajnih prostorih. Priznati moram, da se mi je ta trditve zdela tako čudna, da je nisem mogel razumeti, dokler se nisem v Tate Gallery sam preveril, da res ni bilo mogoče namestiti kipa zaradi tesnih, ostro vlomljenih hodnikov. Londonska komisija je nameravala ta kip postaviti pred galerijo na prostem, a je to namero opustila, ker se ji kot reprezentant jugoslov. kiparstva... ki ima v Vel. Britaniji svoje občudovalce, ni zdel primeren, čimur se je bilo, vsako upirati. Glede stroškov pa je znano vsakemu udeležencu razstave, da jih krije pripravljalni odbor.

— Naposled, gospod profesor, se to vprašanje: Kako presojate uspeh razstave na podlagi dosedanjih londonskih kritik?

— Razen londonskih dnevnikov takoj po otvoritvi razstave, o katerih ste že poročali, nisem bral nobene druge kritike. Prav pred kratkim so »London News« prinesle celo stran ilustracij z naše razstave, na strokovne ocene v revijah nam bo pa treba še počakati. — — —

H.

Treznostna akcija v dravski banovini

Ljubljana, 10. januarja.

Naš poročevalec se je razgovarjal z g. prof. Alojzijem Pavličem, ki bo predaval danes v Unionu o treznostni akciji v dravski banovini.

Kakšne načrte imate glede treznostne akcije v naši banovini?

Načrtov imamo dovolj, a le žal, da predavateljev in požrtvovalnih vodnikov primanjkuje. Letos bomo poživili vse krožke na srednjih, strokovnih in meščanskih šolah, oziroma ustanovili nove ter mladino vzgajali sistematično v treznem mišljenju in življenju. Našo banovino bomo razdelili v tri treznostna okrožja: ljubljansko, celjsko in mariborsko, ustanovili krajevna središča Trezne mladine in skrbeli, da se bodo člani med seboj spoznavali, učili iz alkoholologije in se usposobljali za boj proti pijančevanju. Veliko treznostno akademijo nameravamo prirediti koncem aprila v ljubljanskem, celjskem in mariborskem gledališču. Meseca julija bo pa kongres Trezne mladine v Beogradu in potrebno je, da bo naš nov trezen rod v prestolnici dostojno zastopan v obilnem številu.

Ali nameravate še kakšno druge večje prireditve?

Veliko treznostno dijaško zborovanje bomo priredili letos od 13. do 15. avgusta v Rogoški Slatini. Podroben načrt bomo pravočasno objavili. Razni gostje v Rogoški Slatini bodo v avgustovih dneh spoznali, da raste v naši banovini mlad rod, ki je preroben, ves nov.

Ali boste res izdajali treznostno glasilo?

Ldst bo izdajal poseben konzorcij in bo imel za sodelavce naše najboljše in najbolj duhovite izobražence. Pobjal bo pijančevanje, razno malikovanje, ki je v našem rodu; prihodnje dni razpošljemo prošnje bolj premožnim prebivalcem naše banovine, da tiskovni sklad »Jutranje zarje« podpro s prostovoljnimi prispevki.

V boju zoper pijančevanje se moramo vsi Slovenci združiti brez razlike, ker le na ta način bomo ozdravili naš narod te dušne in telesne bolezn.

Dr. Marinković o balkanski uniji

Zanimive izjave našega zunanjega ministra o pomenu tesnejšega sodelovanja med balkanskimi narodi

Varšava, 29. novembra M. »Slovo Polskic« objavlja daljši razgovor svojega urednika z jugoslovenskim zunanjim ministrom dr. Marinkovićem o balkanski uniji. Na vprašanje poljskega novinarja, kakšni so vzroki, da se v zadnjem času vedno bolj govori o potrebi realizacije ideje balkanske unije, je dr. Marinković odvrnil:

»Ni dvoma, da bi realizacija ideje zblizanja prijateljskega sodelovanja med balkanskimi narodi bila potrebna in koristna za vse narode na Balkanu in za splošni mir v Evropi. Ni treba, da se takoj misli na določeno formo unije ali zveze. Dovolj bi bilo, če bi nastali med balkanskimi narodi taki odnošaji, kakor vladajo med skandinavskimi narodi ali da navodem bližji primer, kakor obstojajo med Jugoslavijo in Grčijo. Vsi oni, ki verujejo v bodočnost balkanskih narodov, morajo tudi verjeti, da bo nekega dne prišlo do te unije.«

Kakšne ovire so na potu uresničenju tega cilja?

»Materijalnih ovir ni. Glavna ovira je v psihologiji narodov. V balkanskih narodih obstojajo različne struje, ki so vsaj danes še nmenja, da je za interes njihovih narodov koristnejša drugačna solucija.«

Kakšen bi bil vpliv balkanske unije v mednarodni politiki in s katerimi evropskimi narodi bi balkanska unija vzdrževala tesnejše odnošaje?

»Zblizanje balkanskih narodov bi imelo za mednarodno politiko to dobro stran, da bi bil Balkan depolitiziran. Nihče se ne bi več zanimal za Balkan in ne obstojala bi več bojazen, da lahko nastane na Balkanu nevarnost za evropski mir. Medsebojno zblizani balkanski narodi bi čutili potrebo in željo sodelovanja z vsemi drugimi državami, zlasti pa s sosedi. Sodelovanje bi bilo mogoče z vsemi onimi, ki bi lojalno želeli zblizanje in nezavistnost balkanskih narodov.«

Kakšne bi bile gospodarske posledice balkanske unije?

»V okviru tega kratkega razgovora vam ne morem podrobneje orisati prednosti gospodarskega sodelovanja. Vsekakor pa je jasno, da bi rodilo tako sodelovanje obilne koristi tako za balkanske narode, kakor tudi za vse države, ki bi živele z Balkanom v dobrih gospodarskih odnošajih.«

Kakšna zveza obstoja med načrtom panbalkanske unije in med panevropskim pokretom?

»Težnja za tesnejše sodelovanje med balkanskimi narodi ali če že bočete balkanska unija izvira iz iste ideje, ki je porodila panevropski pokret. Oba pokreta se medsebojno izpopolnujeta in nudita največjo garancijo za resnično pacifikacijo Evrope.«

Naši kraji in ljudje

Smrt se še ni umaknila iz „Stare jame“

Kakav, 26. aprila

Smrt še vedno gospodari v odlični jami karkizskega rodu. Čudaki odzorni, ki izrazo razpuma čelo s črnatimi prilikami nazaj, in strokovnjaki ki preiskujejo vzroke strahu nevarnosti, so ugotovili, da se še vedno v stranskih prostorih pojavlja amoniacni plin metan. Med človeškimi prebivalci in strokovnjaki so bili tudi naslednji razgovori:

— Ali je varno mesto, na katerem je nastal eksplozija?

— To mesto ni ugodno. Izkali smo ga zaradi. Metan se je pojavil pod stropom pri nekaterih strojih in posledica tega plinika in eksplozije nastaja hitri vrtilni razpok.

— Ali so vidni taki razpoki?

— Našli smo stropne razpoke v vrtilih, kajti eksplozija je nastajala od odzora in gostilnosti. Zaradi odzora od obok strani se ni bilo moglo reči metan, ki bi ga mogli odnesti na tloris strojev.

— Koliko odstotkov metana zadostuje za eksplozijo?

— V gornjih okolnostih zadostuje le do tretje odstotek.

— Ali bi mogli ta odstotek metana prebrskati razpoki?

— Lahko, da ga je. Po preiskavi in vrtilih pa bi morali raziskati zaporedno, da bi bila metana bolj pod odstotek. V rudniku so ventilacije, da preprečijo akumulacijo metana. Če bi bil dele od 100 odstotkov prebrskana občutljiva eksplozija, ki bi bila plin, bi bili roburji nezavestni zaporedno.

Mednarodno svetilno bišerje vrtila, pred katerim čakajo roditelji na pogreb svojih otrok.

viš. Naj si bilo, ki se ni obklovala kakega svojega meta, ki se ni vol vrtili s uobzira čaka.

Tudi metne letne seme so porod nekaterih danov o stroju in potika kosterterfe. Strokovnjaki domnevajo, da je bila ona sama strokovna eksplozija, kajti če bi jih bilo več, bi bilo strovo pravo metnove populacije strojev. Izkali pa ni in so tudi najbolj žalostni ostanki narodnih žrtev samo odnosi in polemiki. Če bi bila eksplozija nastala zaradi nepopolnosti kakega stroja ali nezavestja o stroju, bi bil dovolj eden popolnoma ugodni. Kakor se rečeno, bodo nastanka trajala le dolgo in

Zadnja širva odmakajo iz vrtilja v reves okolihle čestanje.

— Kako, če so si to spopeli?

— Bog ve! Metan se je močilo v velikih količinah nastal v kateri stranski rovu ter se nevarno razširil čez na okrog. Tudi to je možno, da ga roditelji otrok občutili, če so v manjših količinah prodrali skozi kake širavo. Kajti se vse pojave je pod letno v sebi vmeti in nagli skodiranje čaka...

— Ali je mogoče doprati, če je bila sama ona eksplozija, ali pa, če je bilo več vrtilih ali manjših lokalnih eksplozij?

— To se nismo mogli ugotoviti. Metano pa je, da je bila eksplozija nastajala in več lokalnih eksplozij, ki so bila razsena med stroje.

— Če bi bilo več vrtilih rovev in več ventilacij, ali bi se moglo reči več leti?

— Ventilacija za ona ni prebrskana. To bi bilo lahko škodljivo. Karkizski strojeznika v novih je predpisana. V Kakavu je bila ventilacija strojna po vseh prvih redarstev tehnika. Žit pomenke ventilaciji bi bila stvarnost polara.

Je takih razgovorov je razvidno, da bodo skrbniki le dolgo ali pa možda tudi vedno občutili strahu napredno odzora letno. V „Novi jame“ se čelo nastajajo in slabi. Čestitnice žrtev, 2. tjer je čestitice tpe. Ilika nastala se pot v vrtilje jamo, spet vročemu stroju — nevarnemu razdalje po številnih postovih. Fignurji žrtev so se vsi stili pean se pasu vse teden. Nekateri žrtve so se leta, po število pogrebu prišelali iz rovev. Tako je, po so redarja. Duhovno so prišli deli tpe, ki se ne morejo bližati. Če Minko opravil službo razdalje se čelo pogrebuje sprejeto. Tpe nadalja letno, ki so jih nastali iz rovev, so bila apoteično izboljšala. Nije težava, da se so zaradi tega zakasneli pogrebi, ki so jih prirejali sosedski. Nekateri roditelji so po tpe čelo takih postov odzora jamo, da bodo le jarka. Pomen sprejeli za dan stroje, ki redarstev. Razmetno skupina žrtev, otroki in stencar so imeli popravitvene tpe žrtev, reševati in drugo postovna, ki jih preobdajajo evolucionisti pogrebu obzora. Po okolici nastala so se vse davno tega tpe, vrtili vti in manjše pogrebu sprejeto. Po vsaj redarstevki izboljšali in po okolihle vrtili evolucionisti žrtev s čestitice nastali in obzora s čestitice izboljšali nastali so roka

se bodo strojni bariti se v vrtilni talo-vani. Med strokovnjaki, ki vrtilje priiskavo, sta bila povabiljena tudi profesorja ljubljanske univerze dr. dr. inf. Gassner in inf. Pehent.

Ministre g. dr. Ulimarogova so predstavniki Zvezne mladine in Zvezne produkcije in razložili med drugim tudi nastajanje strojev. Da bi se razklovan strojev napredno rešila in da bi se v primerih podobnih strojev rešilo stroje, so prebrskanje stroje, saj bi bil strojev postovna stroje, po karkizski naj bi rudnikski podjetje strojevala po 5 dni od tpe postovna v korist čestita se strojev roditelji razdalje žrtev. Karkiz se, če bi se na ta način letno stroje v lasti čestita 7 milijonov čestitice, 8 strojev tpe čestita saj bi se gradila tudi strojevala pet čestitice strojev za redarstev, razdalje upoštevajo in stroje. Predstavniki stroje redarstev so tudi stroje, saj bi v postovna vti karkizski strojevki strojevalski redarstev. G. minister je vrtili upoštevajo tpe postovna ter strojev stroje vstrojka postovna.

Pomen Celjskega kulturnega tedna Iz razgovora s prof. Pavlom Strniškom

Celjski kulturni delavci so se s vso vzorno lotili priprav na C.K.T. Da bi bili o vsem točno poučeni, smo se obrnili na poslovodčnega podpredsednika prof. dr. Pavla Strniška v Celju z nekaterimi vprašanji in prejeli smo sledečo odgovorec:

Znano je, da je C.K.T. Vaša zamisel. Kako ste prišli do nje?

Ze vsa poveljna leta opažam, kako velikega pomena so različni vzorci sejmi. Lanski umetniški teden v Mariboru je pokazal, da se da tudi kulturna strnjitevinja v strnjeni obliki in omejenem času lažje in podarnejše širiti, kakor pa, če se prireditve posamezna, brez medsebojne povezavnosti. Kar pa je možno drugod, je posebnega pomena za Celje.

Zakaj bi bila taka prireditve za Celje posebnega pomena?

Predvsem zaradi tega, ker je Celje še od nekdaj v vseh ozirih prikrajšano. Le primerjajte celjsko zgodovino in zemljepisni položaj z njegovim gospodarskim in kulturnim, da se omenim še političnega položaja. Celje je postavljeno kar v središče Slovenije, ne da bi imelo od tega take koristi. In vendar je Celje prispevalo svoj delež k slovenski kulturi že v tistih časih, ko te drugje ni bilo v enakih razmerah obširnejših podobnega. To se dokazila razstavna celjskih tiskov, to kažejo imena celjskih komponistov, ki so delovali v Celju še pred vojno: dr. Schwab, Risto Savin, C. Fregelj, literarni in literarni, ki so domačini: Nagotnik, Klarmenčič, dr. Novačan, V. Lavrenčič, Roč, Kuč, Stante L. dr., tako da lahko mirno trdimo, da raste slovenska kultura tudi iz celjskih tal, da je tu avtohtona.

Ali ste sporočili svoje zamisel kot predlog mestnemu svetu?

Nikakor ne. Sprva sem o zamisli govoril le s posameznimi kulturnimi delavci. Začutil pa sem se, ko se vsi predlog odobraval in niso imeli niti trohice dvoma v uspeh, ko nekoga je bilo treba, ki bi hotel začetni organizacijske te zamisliti. Ko sem spoznal, da jih je mnogo, ki bi hoteli pomagati, sem se te naloga čelo rešiti lotiti.

Kateri gospodje so bili pripravljani pri organizacijski sodotovanji?

Na prvem marša moram pač izmenovati sedanjega nemarnega tajnika C.K.T. učitelja Gerlanca. On ve vse, ureja vse in nosi glavno breme prireditve. Mislil pa so se takoj okrenili plaščaj Roč, komponist Pre-

grij, skladar Birk i dr. Splich vel so takoj ho se izvedeli za načrt, organizacijo. Z navdušenjem se je zamislil obkrenil tudi mestni župan, ki je sklopan s praveznim referenčnim odborom, da je občina prevzela pokroviteljstvo nad C.K.T.

Ali je vse načrti že izgotovljeni?

Izgotovljen je to, a se morajo pod silo razmer še kaj spremeni. Vsekakor sta izgotovljeni razstavi slik in kipov ter slovenskega celjskega tiska in trije večeri:

operai, literarni — celjskih besedovcev, glasbeni — celjski komponisti. Ako to mogoče, bo še posebna operna predstava za okolico, Hara—t večer za delavstvo in glasbeni večer za dijake, tako da bo Celjski kulturni teden vse dosegljivo svoj kulturni namen.

Kateri bodo višji predstavitelji C.K.T.

Predvsem gostovanje ljubljanske opere s skladatelj Gubčina, ki jo je akomponiral in je libretto napisal general F. Bira — Risto Savin iz Začca. Lani, ko se opero dajali v Ljubljani, gostovanje v Celju ni bilo možno. Letos pa našadiražo opero našeš se gostovanje v Celju na predajo C.K.T. — Druga posebnost bo nova, našeš se prvi celjski kulturni teden akomponirana «Harna Celju» skladba ravn. K. Sarcina po besedilu F. Roča. — Na literarnem večeru moramo upati, da nas preseneti dr. Novačan s čim novim — celjskim...

Imate kako posebne namene s prireditvami C.K.T.

Že, da moramo v teh središčih časih pokazati vsaj trohice večnostnih vrednot,

pokazati vlasti dijaki mladini, ki prav za prav in ne ve več, kako študirati, poudariti ji, da je izobražba bliža k umirnosti in dolgo v krajstvo večna lepota. In če bomo to vsaj v skromni mori doseglji, bomo uspela vsadi...

Bado Pečnik

Razgovor s poslanikom dr. Fliederjem

Češkoslovaški poslanik o razvoju Ljubljane, o Masarykovih svečanosti na univerzi in o svojih stikih z Jugoslaveni

Ljubljana, 31. januarja

G. poslanik dr. Flieder je danes popoldne sprejel našega urednika v svojem stanovanju v »Umomu«. G. poslanik je svetaška pojava, visoke, vitke rasti, tudi na zunanji pogled pravi diplomat. Govori zelo živahno, prijeto do neč je njegov organ. Srbohrvaščino obvlada zelo dobro. Na vprašanja odgovarja s točno preciznostjo in vsak odgovor tvori v sebi harmonično celoto. Iskral sem izhodišča za razgovor ter si v mislih sestavi troje vprašanj: o našem mestu, o proslavi in o stikih, ki jih ima g. poslanik z našo javnostjo. V lagodnem pogovoru se je g. minister dotaknil vseh treh vprašanj in tako sem bil bolj poslušalec, nego sobesednik.

»G. minister, ali ste prvič v našem mestu?«

Po uradnih poslih sem prvič; skozi Ljubljano pa sem se vozil že četje in vselej sem izstopil vsaj za par ur. Moram reči, da je naravnost čudovito, kako napreduje mesto. Vsakokrat je večje, vsakokrat lepše, vedno pa ostane njega temeljno svojstvo: bela Ljubljana. Dasi sem zelo zaposlen, vendar si jo bom tudi danes spet ogledal in dati vreme ni ugodno, se bom vendar popel na Grad, kakor sem storil to vselej, kadar me je zanesla pot v Ljubljano.

»Rekli ste, g. minister, da ste v Ljubljani prvič po uradnih poslih...«

Nisem mislil tako suho: uradni opravki. Zagotavljam vas, da sem srečen in vesel, da se mi je nudila tako lepa prilika priti v Ljubljano kot zastopnik svoje domovine. Vedel sem, da je naš g. predsednik Masaryk pri Slovencih v velikih častih in da vživja velik ugled, moram pa reči, da me je slavnost na univerzi, podobna je o našem drugem: opazil sem pravzapravko hudežev do poglavarja, naša država in ravno, to slednje me je globoko ganilo. Nič sumnih slavnosti, pa vendar vse tako iskreno in priučeno, da mi nobilo biti lepše. Saj se je univerzitetni pavaki zbor celo zanimal za to, katera češka pesem je g. predsedniku Masaryku najljubša in je nato to pesem z globokim občutkom zapel. S proslavo na univerzi sem haredno zadovoljen in skoro ne najdem besedi, da bi se po zasluženju zahvalil urediteljem.

»Kolikor sem poučen, so Vaši stiki z Jugoslaveni že stari, g. minister.«

Da, to lahko počem. Izvtrajo se iz mojih dijaških let, ko so prvi Jugoslaveni prišli študirat v Prago. Bil sem vedno na njihovih prireditvah in se stalno kretal med njimi. Kasneje, v političnem delovanju ob koncu vojne in Avstrije, so mi ti stiki prav dobro služili. Osobito dobro sem pri tem delu spoznal prerano umrlega dr. Žerjav, s katerim sva bila kolega. On je bil tajnik jugoslovenskega, jaz pa tajnik češkega omlinskega kluba. Najin posej je bil, da sva bdeli nad politiko in da nista dopustila niti najmanjšega oportunitizma. Z

zdrženimi močmi sva že v kaži zatrla vsako intrigo avstrijske vlade, ki je šla za tem, da vzbudi pri posameznih poslancih nezaupanje do skupne stvari in da tako spodkopije našo uporno silo. Često mi je dal počim dr. Žerjav prav dragocene informacije, ki sem jih vedno lahko vporabil s pozitivnim uspehom. Dr. Žerjav je bil že v tistih časih pravi Jugosloven, globoko varujoč v zmago skupne stvari. Njegova vera je vedno potegnila za seboj druge.

Prav ljub znanec mi je tudi dr. Kramer, ki je sedaj poslanik Jugoslavije v Pragi. Njegova oseba je po moji sodbi zelo srečno izbrana. O tem sem se prepričal ob njegovem sprejemu. — Tu sem namreč tiste dni v Pragi, — pa tudi vam je gotovo znano s kakim veseljem ga je pozdravila čsl. javnost. Dr. Kramer je mož prav evropskega merila. Jaz sem prepričan, da bo njegovo delo obrodilo bogate plodove na zblizanju obeh bratskih narodov.

Vstal sem: »Gospod minister, oprosti, da sem vam jemal dragoceni čas...«

Nikakega opravičevanja ni treba, jaz sam sem bil dolga leta novinar, pa imam za novinarje še vedno velike simpatije in mnogo razumevanja. Prav rad sem se odzval vaši želji.

Poslovil sem se od ljubimnega g. poslanika in njegovega spremljevalca g. podkonzula Češke.

O. K.

Praški listi

o pogajanjih z Jugoslavijo

H. Praga, 29. januarja.

Prošli teden so bila v Pragi končana vendarle otvorena letsko pričakovana pogajanja za trgovsko pogodbo med Jugoslavijo in Češkoslovaško. Čela vrsta listov je objavila obširne članke še ob priložnosti jugoslovenske delegacije, ki dni pa so storišili tudi organi velikih strank. Najpomembnejše je stališče agrarne stranke. Agrarci pozdravljajo pogajanja in se trjavajo na spoznanju, ki pa ne sme biti takega značaja, da bi bile potrebne spremembe dosedanjih češkoslovaških zakonov. Nadaljnji »Venkov« podaja v zvezi s sliko gospodarskih stikov med obema državama ter primerja jugoslovenski izvoz in uvoz s postavkami dveh največjih izvoznih držav: Češkoslovaška in Nemčija. Poslednja predvsem dejstvo, da izvozne števke Jugoslavije v Nemčijo še niso stale, ker šohle uvaja ostro borbo za koristen postopenje carin vseh poljedelskih pridelkov, osobito zvišanje uvozne carine na žito, »Venkov« zaključuje: »Nimamo druge želje, nego da bi se naši gospodarski stiki z Jugoslavijo čim uspešneje razvili in poglabili. Pri tem moramo tako mi, kakor tudi Jugoslavija čuvati lastno poljedelstvo v mejah obstoječih zakonov, ki jih v ostalem pogajanja se morejo spremeniti. Karne zelo se se izjalovila pogajanja z Madžari. Jugoslaviji poudarjamo za uvoz rvin, pšenice in koruze; to so temeljni pridelki, v katerih šohine mi nedostatek in o katerih se bo mogoča pogoditi. Za izboljšanje pogajanj mora seveda služiti naša pogodba z Rumunijo, zaključena julija meseca v Strabrom Plesu, dalje položaj, ki je nastal po odpovedi trgovske pogodbe z Madžari, kakor tudi dosednji naši zakon za zaščito poljedelstva, ki pa so tako malo stroži, da bi tvorili nikake ovire za obli-

KULTURNI PREGLED

Na pragu nove sezone

Iz razgovora s ravnateljem ljubljanske drame g. Pavlom Golli

Ze po neki tradiciji in nezapisani pravici se je na srednik tudi letos oglasil pri ravnatelju drame g. Pavlu Golli, da dobi podatkov o novi sezoni. G. ravnatelj se je tudi to pot. Hubezalvo odzval in odgovoril na vprašanja; njegova izjava ne osetljive samo nastopajoče sezone v našem reprezentativnem dramskem gledališču, marveč odkriva tudi celotno prizadevanje vodstva drame, da ustvari umetniško centralo za vse gledališke potrebe celokupnega slovena-

skega ozemlja. Stremjenje, ki je b s drama prikupno in čigar zadovi so vidni vsom, ki so dobre volje.

V naslednjem podajamo vprašanja in odgovore:

1. Katere slovenske in srbohrvatske premijere bomo imeli letos v ljubljanski drami?

Sezone otvorimo s Gramovo dramo »Dodek« v mestu Gollu. V isti seriji se študirata Cankarjev »Kralj na Betajnovci« v novi režiji in skoro popolnoma novi zasedbi, ter Begovičeva drama »Brez tretjeg«, ki bo imela nalbrži v ljubljani svojo kratno predstavo. Črečko Golar je poslal svojo novo komedijo »Dve vestnici«, ki je sprejeta v repertoar. Premijera bo oktobra meseca. Ptepričan sem, da bo tudi ta Golarjeva komedija postala popularna. V repertoarjem načrtu so še: Krleža: »Lada«, Manojlovič: »Centrifugalni plesalec in Nušič: »Pot okoli sveta«.

2. Katere dela iz slovenskega in ostalega svetovnega repertoarja imate v repertoarjem načrtu za novo sezono?

Od slovenskih artoarjev so v repertoarjem načrtu: Dostojevski: Bratje Karanazovi, Meroškovič: Aleksej, Wypianski: Varsavljanka, Kalafor: Kvadratura kroga, Langor: Improbriten Janeza Piškurja, Ostale književnosti nastopajo: Shaw: Zdravnik na rampi, Galsworthy: Ben, Rostand: Ne ubijaj, Maeterlinck: Zadobčanje, Bernard: Kavarnica, Zuckmayer: Stotnik iz Köpenicka in Cirkus Kulo, Benavente: Malquerida, Alberg in Hesse: Preskava; Njški repertoar pa: Nestroy: Priljublje in prvo nastopnja ter Raymond: Rasstpanik. Iz tiančnega repertoarja so bodo vprizorili: Sophokles: Kralj Edip, Moreto: Dona Diana, Schiller: Valenštajnova smrt.

3. Je li pričakovati kakih sprememb v osovju? Kdo bo letos v glavnem režiral? Ali je dr. Gavella res dokončno izgubljen za ljubljano?

V dramskem ansamblu ne bo nobenih sprememb. Gospod Edvard Gregorica se je po enoletnem studiju vrnil iz Berlina ter sepet stoli med ansambel. V glavnem bodo režirali: prof. Šest in Debevec, po potrebi tudi ga Marija Vera, Skrbinišek in Lita. Kot režiser bo debutiral tudi g. Gregorica, ki se je posvetil v Berlin tudi režiserskim študijam. Dr. Gavella je res sprejel celoletni angažma v Brnu, vendar upam, da za nas ni docela izgubljen. Ako bo le mogoče, bo tudi v tej sezoni režiral vsaj dve stvari pri nas kot gost. V naslednjih sezonah se nam bo mogoče le posrečilo, da ga stalno pridobimo za ljubljansko Narodno gledališče.

4. Kaj bi lahko povedali o umetniških stremjenjih, ki jih imate kot vodja naše drame? Kako je po vašem mnenju z antitezami: literarno umetniške zahteve-gospodarski interes, kritika-činstvo, umetnost-zabava?

Ideal ljubljanske drame je, postati umetniška centrala za vse gledališke potrebe celokupnega slovenskega ozemlja. Z njenoza odra naj se razlega čista in nepotvorbena slovenska beseda po vseh krajih, kjer

žive Slovenci — v naši državi in izven nje. Notranje čim dalje globlja, popolnejša in močnejša, vsa zasidrana v stvariteljskem duhu svojega ansambla, svojih protagonistov in režiserjev, naj postaja zunanje vedno bolj priprosta in onostava ter tako vedno bolj sposobna za izvršitev svojega poslanstva. Na odru slovenske drame naj se obravnava vsa vprašanja, ki vznemirjajo sodobnega človeka v umotvornih domaćih in tujih pisateljev, v svojevrstni interpretaciji in igri, svojevrstni samo zveji. To interpretacijo in igro, ki temelji na notranji strukturi naše dobe in našega človeka, pa naj vodijo predvsem — darovitost, znanje, temeljito poznavanje predmeta in popolna iskrenost čustvovanja pri popolni pripravljenosti in priprostosti v izražanju.

Literarno-umetniške zahteve se s gospodarskimi interesi, hvata Bogu, vedno bolj krijejo. Kritika je poglavitje zasa. V kolikor gledališču in posameznika osebnostim ni naklonjena, škoduje le malo, včasih komu z bolj slabimi tlvci. Občinstvo se voč ne oprta nanjo. Sloer pa je s kritiko takoi: Kadar hvall, je dobra; kadar graja, pa nanči.

Umetnost-zabava? Dolgega časa svedea teater ne sme prodajati, banalnost pa ne spada vanj.

5. Ali je res, da se jo naša drama v zadnjih sezonah finančno že tako utrdila, da

bi se lahko sama vzdrževala?

Drama se je finančno nedvomno že zelo utrdila, vendar po mojem mišljenju v tem formatu brez državne subvencije ne bi mogla obstajati.

6. Kakšne stališče zavzemate glede postavjanj? Kaj mislite s ožjem sodelovanju vodilnih gledališč v Jugoslaviji?

Posamezna gostovanja v dram se mi zdijo povsem nepotrebna. Umetnik, ki je rjogo na drugem odru z drugim ansamblom ta v drugi režiji študiral, se ne sklada z našim ansamblom in učinkuje tuje, včasih celo neiskreno. In vse to ne po lastni krivdi. Gostovanje celotnih ansamblrov bi bilo zelo zanimivo in koristno. To pa je težko izvedljivo, ker stane ogromno denarja. Taka gostovanja bi bila najvažnejši plov odsega sodelovanja s drugimi vodilnimi gledališči v Jugoslaviji. Sloer pa imajo, kakor naše, tudi druga gledališča, svoje valne nakobe, ki še dolgo ne bodo izvršena.

7. Kako bi lahko naša javnost izdatnje podporila stremjenje in interese naše drame?

Organizirala naj bi »Društvo za razširjenje naše dramske umetnosti«. To društvo bi pobiralo prispevke za svoj sklad po vseli državi. Iz sredstev bi se nabavila oprema, predvsem pa potrebni osovbi in tovarni avtomobili, ki bi služili za prevažanje naše drame iz kraja v kraj. Kot posebno nalogo bi si stavilo društvo prirejanje slovenskih predstav mod roljaki, ki žive izven mej naše države.

Stalno letno gledališče na prostem? Ravnatelj Polič o izkušnjah s „Prodano nevesto“

Kdor je videl prejšnji teden »Prodano nevesto« na prostem v tivolskem parku, se je čudil domačnosti in prisrčnosti, s katero je bila predstava podana. Saj je imel človek skoro vtis, kakor da je opera dobila šele sedaj svoj pravi obraz. Na prostem ni zastora in ne kulis, da bi skrivale igralca občinstvu. Vse mora biti očitno. Kakršen si, takšen stojiš pred občinstvom. Zato so take predstave, lahko bi rekel, odkritosrčne: nekako okno v igralčevo notranjost in edina pravilna presoja, ali je vsa zadeva v resnici kaj vredna ali ne.

Ker je imel prejšnji teden ravnatelj Polič s pripravami čez glavo dela, sem se oglašil sedaj, ko je vsa zadeva že končana. Prišel sem vpraševati:

»Ideja, da bi se dajale predstave na prostem, je bržkone Vaša. Kdaj ste jo sprožili?«

»Prvič sem sprožil to vprašanje menda pred tremi leti v nekem članku v »Slovenskem Narodu«. Za to idejo se je prav posebno zanimal ravnatelj velesejma dr. M. Dular. Vendar se takrat ni mogla izvesti, čeprav sva si oba precej prizadevala.

Konkretnješo obliko je dobilo to vprašanje šele lani ob priliki odkritja spomenika kralju ePtru. Izvajanje »Gorenjskega slavčka« na tivolski terasi je prebilo led in postalo odločilno za nadaljnji razvoj te ideje. Izkustva za take aranžmaje sem si pridobil v Osijeku, kjer sem l. 1921. priredil »Prodano nevesto« v takozvanem »regimentskem vrtu«. Tudi tam smo jo dali brez vsakih pavz. Kecal je pel Križaj, Marinko Perdanova, Janka pa pokojni Jastrzebski.«

»Kako, da ste se letos premestili iz tivolske terase na otroško igrišče in da igrate že sedaj poleti?«

»Podrobneje sem se zanimal, na kakšnih prostorih igrajo drugod po svetu in sem zasledil, da igrajo v kopališču Zoppot pri Gdanskem, v gozdu (tkzv. Waldoner), kjer je prostor nenavadno akustičen. To me je privedlo do ideje, da bi preizkusili bivše otroško igrišče, ki ga obdaja mogočno drevje.

Prve preizkušnje so pokazale, da smo zadeli pravo, tako da smo z mirno vestjo zainteresirali odločilne činitele in jih prepričali o uspešnosti tega podjetja. Ob tej priliki moram s hvaležnostjo poudariti, da so mi šli vsi gospodje z vidnim razumevanjem in največjo ljubeznijo na roko. Posebej moram omeniti pomoč, ki nam jo je nudil mestni gradbeni odsek, predvsem pa ravnatelj mestnih nasadov g. A. Lap, ki je osebno nadziral vsa dela.

Lanskoletna predstava na prostem me je prepričala tudi o tem, da je jeseni v Ljubljani že skoraj premrzlo. Zato sem skušal prepričati, da je najbolj primeren čas za take prireditve mesec junij. Čisto izjemne vremenske neprilike tega poletja so nam pri skušnjah sicer tudi nagajale, vendar pa se je pri predstavah vreme nad vse izkazalo.«

»Kakšno je Vaše mnenje: ali trpi pevec na glasu, če poje na prostem?«

»Odlična akustika izbranega prostora mi je dala dokaz, da nastopi na prostem — če so dani pravilni pogoji — niso niti najmanj škodljivi človeškemu organu. Sijajen primer nam je dal naš Križaj, ki je pel dvakrat zaporedoma izredno naporno partijo Kecal (kar bi v gledališču sigurno odklonil), čeprav se je od začetka sploh branil nastopiti na prostem.«

»Zakaj ste se odločili baš za »Prodano nevesto?«

»To sem storil zaradi tega, ker je prav ta opera kakor menda nobena druga, zelo pripravna za izvajanje na prostem.«

Ob koncu pa je še dostavil:

»Seveda je ta naš aranžma šele začetek. Zavedamo se vseh nedostatkov tako glede odrišča, kakor tudi prostora za občinstvo in podobno. Z dobro voljo in nekaj vztrajnosti pa upam, da bo uspelo urediti ta prostor tako, da bo vprav idealen. Pogoje za to imamo. Tivolski park je zelo prikladen, ker je v neposredni bližini mestnega centra ter je krasno urejen. Upam, da bo Ljubljana dobila svoje stalno letno gledališče na prostem, ki bo lahko postalo svojevrstna atrakcija tudi v tujsko-prometnem ozirju.« Zdravko Ocvirk.

Vodnikove knjige so izšle

Pogovor s tajnikom VD dr. Pavlom Karlinom

Radovednost je huda stvar. Čim bolj se je otepal, tem silneje te muči in zadleguje. Tako dolgo hodi kot senca za tabo, da naposled je zadoščil njenemu netoprosnemu imperativu. In to sem tudi večkrat storil, zavedajoč se, da je »firbec« v novinarstvu velika šarža. Ker pa vem, da so z mano že dalj časa soradovadni premnogi bralci »Jutrnja«, ki tudi že komaj čakajo novih knjig Vodnikove družbe, bom gotovo vsem ustrelel, če povem, kaj sva se ob izidu letošnjih publikacij naše priljubljene knjižne matice pogovorila s tajnikom VD prof. dr. Karlinom.

Nabral sem ga popoldne v družinski pisarni. Z gospodarjem prof. Vrhovnikom sta bila baš v temperamentalnem »stratiškem« pogovoru, medtem ko je uradnica gospa Zora z ekspedicijskim zanosom in živostjo dvajsetih antlop ubirala tipke kare underwoodke. Nazaj pa kar s pripravljeno vprašanji na dan.

Kaj niste malo poznali gospod Doktor?

Pozni! Nikakor ne! Izšli smo točno po programu. Res pa je, da smo bili lani za dobra dva tedna umejniji. Toda naglica nikjer ni prišla. Če izidemo prezgodaj, so naše knjige zlasti na delah do boljša že vse prečitane in Pratika, namenjena šele novemu letu, že desetkrat prelistana in nemara tudi že precej razcefrana. Zato smo sklenili v odboru, da pred sredo novembra ne bomo prihajali »na svetlo«. Mistim, da je prav tako.

Kako dolgo bo pa trajalo razpoložanje?

V štirinajstih dneh mora biti gotovo, najkasneje pa do Miklavža. Saj je vse že temeljito pripravljeno. Prve izvode, ki smo jih prejeli iz knjigovodstva, so dobili pisatelji. Potem so — kakor vsako leto — na vrsti ustanovniki, za njimi člani iz Amerike, nato Ljubljana z okolico. Medtem bodo zbor in zavrtki knjig romali že tudi na področje mariborske oblasti, ki je bila lani druga, ter v kraje izven Slovenije, nato v mesta, trde in vasi ljubljanske oblasti. S tem bo končana prva, redna etapa razpoložanja. Potem pridejo pa takoj na red zamudniki, to so tisti člani, ki so sicer zvezi Vodnikovi družbi in vsako leto kupijo njene knjige, toda vedno šele po izidu, ko so — bili na lastne oči prepričani, da se izplača zrtvovati skromno vsoto za tako pester in zanimiv knjižni dar. Šele po označitvi te zamudnike naš delavni poverjenik iz Grada v Beli krajini gosp. Anton Ivec, češ da jih je treba vse leto tresti, ker so skakor lesnike, ki se jih ležniki (20 dni) spravijo tako drke, da nobeden ne odpade, doktor v pozni jeseni popoldnoma ne dožari.

O, če bi ne bilo zamudnikov in omahilivcev, ki jih tudi najburneje bobnanje po časopisih ne spravi iz ravnotežja, bi odbor vsako leto lahko natančno določil naklado in ekspedicijski bi bila mnogo hitreje opravljena.

Koliko ste tiskali letos?

Pematisi tisoč izvodov vsake knjige, kakor lani. Pratique pa petsto manj, ker brez leta iz žalne ni tolikšnega povpraševanja po njih. Prepričan sem, da bomo kmalu oddali vse naklado, so zamudniki nam utegode posameznih knji, saj nam poverjeniki že sporočajo od vseh strani, naj jim rezerviramo po več izvodov.

Najtežji letošnji problem je bila podražitev papirja (26 odstotkov), ki je — kakor

znamo — pri veliki nakladi glavna postavka v proračunu. Pa je ta problem naš gospodar tako reši, da se obseg knjig ni zmanjšal niti za eno stran, papir pa je celo trpežnejši in tisk na njem razločnejši kot lani. Vse štiri knjige obsegajo nad trideset pol ali skoraj pol sto strani. Za 20 dinarjev je to naravnost bogat dar. Bil bi pa seveda lahko še bogatejši, če bi se zaplitali med Vodnikove še vsi tisti in tisoči brezbrilnikov in omahilivcev, ki sicer samo zabavljajo pa kritizirajo in na vse naše kulturno življenje gledajo z nekakšnim visokim omelovaženjem, ne žrtvujejo pa zanj ne prebite pare.

Kaj pa sodite o letošnjih knjigah?

Vse leto imam preveč od blizu opravka z Vodnikovo knjižno robo in to po vsebinski strani ter zadnje mesece zlasti po tehnični strani, zato se prav dobro zavedam, da moja sodba o Vodnikovih knjigah, ki mi med delom polagoma vse zrastejo k arcu, ni nepristranska. Vem pa, da smo dobro izbrali in da tudi letos uspeh ne bo izostal.

Ivan Potrča ni novo ime v naši povojni literaturi. Spominim v naglici na »Brbke« in na nešteto novel in trije, ki jih je pisatelj letošnjih »Strth peruti« kot novinar in urednik že objavil v raznih listih in revijah. Ljubzenski roman Henrika Orla, zastopnika mogočne inozemske tovarne električnih pristrojev, in Pavle Kantorjeva je avtor v epilogu lepo označil za smoten odsev zablod človeka, ki mu je vojna ukradla mladost in počtenje ter ga hkrati obdarila z lažno dostojnostjo in z bolno brezdušnostjo za vse, kar ni bilo v zvezi z njegovo sebičnostjo. Vršen iz ravnovesja se je lovil med čutno ljubeznijo in mrabro zavestjo krivde, ki je v svojem neodločnem hotenju po očiščenem življenju naprtil usodi. Knjiga bo zlasti resnejšim članom Vodnikove družbe zelo usajala.

»Sin« mladega pisatelja Ivana Potrča, enega najvidnejših sodružnikov Kozakovega »Ljubljanskega Zvonca«, je njegov knjižni prvenc. Povest iz filozof o težkem življenju na naši trdi lenotisti grodi, ki piše znoj, mladost in kri s težkimi verigami usode in neusohljivega upanja na njo priklenjenih ljudi ter le skopo vrača človeško delo, slabo in ljubezen. Po izredno krepki, zanimivi, pri nas deloma še neobdelani vsebini in po svojem posebnem, plastičnem podajanju bo knjiga zbudila pozornost. Neradi jo bodo odložili tudi prostostejši bralci.

Zgodbe iz svetovne vojne še vedno viečejo. Povsod je tako. Pomislite samo, kako sijajen uspeh so dosegli letos dobrovolci — Kladivari Jugoslavije — ki so v občini visoko resni knjižni popisali svoje doživljanje iz bojev za osvobodjenje ljubljene domovine. Cisto drugače je preživel tista leta v daljni Rusiji znani režiser Osiip Sest. Njegovi spomini iz vojnega ujetništva, ki nosijo talnatveni naslov »Enatritideset in eden«, niso junaki spominski borca, temveč peštr, duhoviti, včasih sentimentalni, vedno pa korajžno in bodro pripovedovane drobne dogodivščine iz velike dobe, ki jo je pisatelj s svojimi tovaršji preživel, presenjal, uretel, prečkal, prebrupnel, prejel in premenal v »šubimentnejšem« ruskem mestu Rjazanu. Knjiga je nekaj posebnega po svojem zdravem optimizmu, po iskreni veri v življenje, po vedri človečnosti in po svojem, oziroma šestovskem slogu...

In vsa Pratika?

Skušal sem jo napraviti kar najboljšo pestro in kolikor mogoče sodobno. Četalske knjige si poličkejo lahko vsaka svojo vrsto prijateljev, Pratika pa mora biti za vse. Nekako ogledalo minulega leta in okno v prihodnje dni. Več strani sem posvetil spominu med letom umrlih kulturnih delavcev in voljakov. Kronika v slikah prikazuje dogodke poslednjih mesecev, več pomikov ilustrira tudi sokolsko gibanje med Slovenci in delovanje Vodnikove družbe. Ker smo Pratico zadnje tiskali, so je lahko oddolžila še pokolnemu velikemu državniku in filozofu Masaryku. Tudi lepo ilustriran članek o jesenskih manevrih pri našama. Od avtorjev poučnega in zabavnega dela naj omenim dr. I. Laha, Iva Peruzija, dr. Reya, A. Jamnika, dr. Fr. Götela, Ivana Albrehta, A. Vaskija, A. Silca, O. Skodlarja, Fr. Čička, J. Janežiča, J. Jenka, Vinka Bitenca, Griša Koritnika, Vl. Rogalija, B. Dostala, Dr. M. Karliha, J. A. Podbregarja, V. Pirnata. Opremo Pratique je zelo okusno izvršil prof. Mirko Subić, ilustracije pa sta poleg njega prispevala še prof. Fr. Podrekar in Viktor Cotti. V pra-

tkarskem delu sem malo skrajšal Pošne pristojbine, da sem dobil prostor za članek o najvažnejših tiskah, v katerem bodo čitatelji našli mnogo potrebnih pojavnih.

Zeleni bi, da bi še skovaj mogoči prepričali nekatero naše pisce, zlasti akademsko solane strokovnjake, da ni sramota pisati v take publikacije, kakršna je naša Pratika, in s tem popularizirati znanost, njena pota, odkritja in cilje. Pri večjih narodih bi se v tem pogledu mogli marsičesa naučiti.

Pa načrti za prihodnje leta?

Točnejših podatkov vam danes žal ne morem dati. Imamo že več rukopisov, nekateri pisatelji pa so sporočili vodstvu, da pišejo za Vodnikovo družbo povest ali ljudno znanstveno knjigo. Če vsaj trije odborniki pozitivno ocenijo vpsolano delo, ga potem odbor na seji uvrsti v program. Naš književni referent prof. dr. I. Lah je tudi letos nazivlje težki bolezni počrvtvalno opravil svoj arbiterski posej in krepko soodločeval pri izbiri knjig. Da bi nam usoda še dolgo ohranila tega nesebičnega in neumorno delavnega, idealnega tovarša!

Razgovor z Gustavom Krklecem

O pripravah za srbskohrvatski pregled slovenske lirike

Beograd, pred Vidovim dnem
Ko sem minule dni posečil Ljubljano, sem posnel iz razgovora z nekaterimi slovenskimi književniki, da se ljubljanski kulturni krogi živahno zanimajo za pripravljajočo se še pred letom dni napovedano antologijo moderne slovenske pesništva, ki jo bo izdala v prevodu G. Gustava Krkleca založba in knjižarna S. B. Cvijanovića. Nekateri pa so dvomili, da bi sploh prišlo do izdaje te knjige.

To mi je dalo povod, da sem se obrnil do samega prevajalca, našega znanega lirika z. Krkleca in ga vprašal, kako je z zadevo.

— Ne igrajte se s svojo glavo. — sem mu dejal šaljivo. — V Ljubljani so ljudi na vas, ker ste obljubili antologijo slovenskega pesništva, pa se toliko časa obotavljate, da bi obljubo izvršili. — G. Krklec je bil ravno sredi svojega kapitalističnega dela (je namreč tajnik beograjske borze), da sem se moral v isti sapi opravičiti: — Oprostite. — sem dejal. — da vas motim pri vaših finančnih kombinacijah in vam stavim kulturno vprašanje . . . — Prosim, prosim. — je uslužno odvrnil topli glas našega poeta.

— Povejte mi torej, kako je prav za prav s to vašo antologijo?

— Rade volje! Knjiga bo vsekakor izšla še letos in sicer v jesenski sezoni. Toda to ne bo antologija, kakor se je prvotno razglasilo: ne bo sistematičen pregled slovenske lirike od nekega razdobja do danes.

Knjiga se ne bo imenovala »Antologija«, marveč preprosto »Izbor iz savremenih slovenaških pesnika«. Prvele sem že tri četrtine pesmi, ki jih nameravam uvrstiti v to zbirko. Prevajal sem tisto, kar mi je najbližje in najbolj v skladu z mojimi nastrojenji. Nekaj časa sem res mislil na antologijo, toda nastopile so razne težave in sem se odločil za bolj enostavno izbiro pesmi.

— Kdaj boste končali še preostalo delo?

— Preko poletja bo vse dovršeno. Dosti tako in tako več nimam.

— Ali bo v tej knjizi tudi kakšna informativna studija o slovenski liriki?

— Seveda, brez nie ne gre. Dozovorit sem se že lani, da piše predgovor moji knjizi sotrudnik beograjskih literarnih revij B. Borko, da informira srbskohrvatsko javnost o zakladih, ki jih imajo Slovenci v svoji liriki.

— Ali bi mi lahko povedali, katere pesnike nameravate uvrstiti v svojo zbirko?

— Začnši pri Otonu Župančiču se bodo vrstili skoraj vsi vidnejši slovenski pesniki te dobe tja do Srečka Kosoveca. Vseh bo najmanj 15.

— Alojz Gradnik, Fran Albreht? . . .

— Kajpak. Kako bi brez teh možia iziti taka zbirka?

— Ali ste prevajali bolj prosto, ali pa ste se kar se da držali izvornika?

— Trudim se, da dam kolikor moči adekvaten prevod slovenskega teksta. Skušal sem obvarovati tudi slovensko rimo in ritem; kjer mi je dopustil karakter srbskohrvatskega jezika sem rešil tudi slovenske jame.

— Kako mislite o tem: ali je treba slovenske pisatelje prevajati v srbskohrvatski jezik?

— Bole bi bilo, kajpak, če jih ne bi bilo treba prevajati. Toda defanski položaj je danes še tak, da se slovenska literatura more razširiti med srbskohrvatske čitatelje samo v prevodu. Zato sem se odločil, da to najboljšo in najlepšo, najsocialnejšo in najelementarnejšo liriko predstavim srbskohrvatskemu občinstvu v srbskohrvatskem pisnem jeziku. Nemara bo to vzbudilo tako zanimanje za njo, da bodo naši ljudje rajši in pogosteje segali po slovenskih avtorjih v izvorniku, če že Slovenci ne pišejo v srbskohrvatskem jeziku.

— Na jesen bo torej knjiga sigurno zunan?

— Docela sigurno. Prilagodnje dni poidem v Ljubljano, da se domenim predvsem s piscem predgovora . . .

Dd.

Kulturni pregled

Slovanski pedološki kongres v Beogradu

V prevoletni dobi so zdeli, da je otrokova duša nepopisna vohena tablica, v katero se nurejo sile od manj napisanih znanih silenosti in mogoče. Hodišino zasvetilo pa misli moderna vzgoja, odkar je je mladina postala predmet znanstvenega opazovanja. Duh mladine je del duše vsake naroda, ki odobrava vprašnje za vso naroda in državo. V zgodovini vasko dožive je vsaka mlada generacija nov začetak, sredi mladosti odlikovana. Torej je mladina večna renesansa civilizacije.

Oz. dve leti, 1. 1937, bo v Beogradu drugi slovenski pedološki (mladinske) kongres. To bo veselaček zelo važen kulturni dogodek v naši mladi državi. Prvih bomo imeli Jugoslovani priliko pokazati nadvoje našega mladinskega predstojstva slovaški svetovi. Sreče divosa pa bo to važna nastaja v državljanstvu vsaj naše mladine. Analiza jugoslovanske mladine

Uroš prof. dr. Karlo Osvađ

bo najljubeje pokazala skrupulo mladine, ki bodo opozorili vsaj na res naravnost jugoslovanske državljanov. O tem vprašanju bomo se sprejeli.

Organizacija kongresnega dela je poverjena našemu odličnemu pedagogu in mladinskega sveta prof. dr. Karlo Osvađ. Predsednik seminar na ljubljanski univerzi je začel se pripravati in podrobno delo za kongres. Takoj bomo Slovenci in kongresi dobro zastopani. Omenil sem se do g. prof. dr. Osvađ, ki mi je ravno vojvo odpoviral na nekatera vprašanja o pedološkem kongresu.

1. Kakšen je Beogradu?

V beški prečni 1. 1933, so se vsili v Brnu I. Slovanski kongres za preučevanje otroka. A prihodnji bi imel biti 1. 1937, v Varšvi in čez nekotne bi bi prišla na vrsto Jugoslavija. Konec pa v sedaj danih političnih okoliščinah ni mogoče računati na Varšvo, se pa na II. slovenski pedološki kongres v 1. 1937, dobiti Beograd. In Beogradu bodo pomejše sledila druga slovaški mesta.

2. Kakšen je bil uspeh brnškega kongresa?

Glede na vsebinsko stran dala vaši doživa odgovore temu vprašanju obilni kongresni zbornik (180 strani), ki ga je uredil kongresni tajnik prof. doc. za pedagogije dr. Jan Uher (znač. št. 300) in ki je prepoln z nekotno izjemno skro vna predavanja na referat. Idejni okvir za dobiti pisanje temelji, ki so se obravnavala, je bila: socio-psihološka in puberteta doba v razvoju otroka in mladostnika. Kongres je privabil do 2000 ljudi, ki so s slobodnim zanimanjem sledili razvijajočim govornikom ter se s sicer radi ustredovali vsaki kongresni sredstvom predstavitelj (pedološka razprava, koncert, gledališče, ...). Največ udeležencev je želelo slišati predstavitelja, želeli so prevleči; za prate na eni roki smo je bilo Jugoslovani in iz Poljske sta našla našepalke drugih mladostnikov. Baki iz Varšve in prof. Jaka-Sykowski iz Poznaja). Po majem presojanju je bil glavni uspeh brnškega kongresa v tem, da so se na hotel predstavitelj pa posrečeval in vol postavljeni v čudovitem občinstvu vsestranski nastopniki in zastopniki vseh slovaških kategorij od ljudskih ali splošnih in ustrojiteljev pa do profesorov in na tej ali oni fakulteti.

3. Kaj bo namen beograjskega kongresa?

Slovaški pedološki kongresni prihodnji stalni odbor, ki mu predseduje dr. Mihajlo Ristić, profesor na Masarykovni univerzi v Brnu (kotič dr. Jan Štrobil, direktor našega fitna pedološki (mladinske) kongresa in včas iz boštan so, da je nastojavna drugemu ne bo po godu, ker je Jugoslovani pripravili. Atmospo več mladostni in delu bi našel našo št. - spadalca: kongres, na katerem si želimo naš raziskovanje priložnostno. Tega, kar črna je pri vseh v zvezi s sodobno mladinsko rodu. Toda ima spedeški koncept ne važi na voljo, ne da izpremeniti in bo morala za beograjski mladostnik, ostati kar — prvi sestrstvi, sicer pa bodimo odkriti: pri vse ne i pedološki ali mladinskega vprašanja kaj bolj sistematično jedva in razvijajo iz vse i našaj krevi — sodajji zamisel. Zato včas jaz, ki mi je predložit našega odbora za pripravo slovaških pedoloških kongresov prof. konzulhar poveril organizacije kongresnega dela v Sloveniji, omenim takratne želje, nego da do bi publici in vsaj, včas, podelimo — vse i participacije slovaške, hrvaškega, srbskega otroka in mladostnika pa mladostnik in jim temeljni je ustrojitelj v vsaki mladenosti in pa razvijati povzrajnih radl ter poleg telesa, duševne ustrojitelja.

Vzpostaviti in izobraziti, tako stališča, da bi trebalo države in države. Ni čudno, če bi vzpostavili ne izobrazili na pomenu kaj drugega, nego — človeka tako oblikovati, ustvariti, preoblikovati, izpremeniti.

da bo kmaj bolj pripravljena na vse to, kar zahtevajo skupne naloge in potrebe časa, lastna občna zavedenost in človeške dostojanstva. A kdo nebi bi hotel in kulturo pravaši posej, ki od njega ni zanj, samo blagor postojani, ampak tudi bodočnost naroda in države, s prijazno opazivanjem doma, v šoli, v mestu, v vsaki stvari — če voznarstvo in pozna mladega bitja in katerega bi urabile napraviti možno občnost in bližnji poglobljeno kolikivno bitja in kdo bi vprašo vsajega tega ne uvideli, da nam še same identifikacije slovaške in jugoslovanske otroka vobne in di proučevanja gradnja za reči, ki on pedološki kongres? Preradovanega, pravim, in pa na mod aktualnega — že nam je znano kaj se vajuje s otroci, svet hoda od tega, da bo mlada generacija s polnim občinstvom odgovornosti nadaljevati doše stvari.

4. Kaj bi obeta od beograjskega kongresa na jugoslovansko kulturno politiko in kaj posameznik bi Slovencu?

Mnogo časa osamljen misljam našprej, da od znanstvenih kongresov nikoli ne pridajočem takojšnjih stvarnih uspehov. Saj včas, kakor včas spremljam: takoli kongresov se boji od manj svedstva pa ne-plodna — krag in pepir. In vendar mišljam, da bi se na beograjskem kongresu dal naj iznajdi politična in strokovna glasilo, ki bi se ustapala v bodoče bogato občestveni; na tem kongresu naj bi se pred vsim drugim politični nastopi temelji prepada, ki danajši dan pri nas še sva mod povzročeni solastimi in uobitojskimi kategorijami. Ta zvezdica ledastice se nam še sva hodo maksuje kotrak na korakov, in še nam pedološki kongres 1. 1937, ne bi prinesel naber drugoga nagudi razmišljanja, da — in posebno tamod razmislimi kakovost in ustrojiteljskih kategorij, ki jih imamo, ne bodošnje same, temveč da sprejetega črni varijace od otroškega vrsta in osnovna pa izrednaka dela predto srečanje in strokovni, ustrojitelj pokličnih bol var gov do univerze: tedaj bo poročevali o njem a mizno dušo upoveli, da ni bi sličian nastoj.

O specifično otrovaških naloga slovaškega pedološkega kongresa v Beogradu pa sodim tako: Tudi na ugovoriti bitje in šilje slovaškega otroka in mladostnika pa mladostnico i školstva, higijena, ekonomska, duševna, moralna ... stvari, je agrarna problem, ki se pač ne da v dobi našega ali drug bol tako povarna zadovoljivo rešiti, da bi se s tem polodni trdnji temelji za organizati tekoče pedagogije na didaktično pripravljeno, kateri si ga bodejo bolj željno, iz te nastojatelj pa ne bode namara rešeno, da bi vobde ne bi pričeljak, tovar ne moramo ni prvi naš udi dobiti, Ne, mladen marovi, da bo nam nadalje razvoj del prav, če s smotro iznajdi zadostni postojniki, da se v proučevanju naše mladine pravilo in pa z izjemnajo naroda prva breznica - njivo, ki bi je petam prej ali slej krepkoje proučavala — Slovanska Akademija mladosti.

Frano Rajd.

Pianist Ivan Noč o sebi

Drevi bo v Unionu koncert našega nadarjenega pianista g. prof. Ivana Noča, ki je že ponovno dosegel doma in v tujini lepe uspehe in se uveljavil kot odličen reproduktivni umetnik. G. prof. Noč je ljubezljivo odgovoril na naša vprašanja:

Na ponedeljkovem koncertu imate na programu nekatera neznana imena. V kateri smeri delujejo ti komponisti?

Pri nas sta povsem neznana Labunski in Vladigerov. Prvi je mlajši moderni poljski komponist. Živi v Parizu in je tam usta-

novil društvo mladih poljskih glasbenikov. Fantastični ples, ki ga bom izvajal, je tehnično zelo težak. Sicer pa Labunski ni ekstremno moderen. Njegove skladbe nas nekoliko spominjajo poznih romantikov.

Pančo Vladigerov je mlad bolgarski komponist, ki je v kratkem času zaslovel zlasti v Nemčiji. Vse njegove kompozicije zahtevajo ogromno tehniko, so polne tehničnih problemov, ki se pa pojavljajo največkrat se le pri izvajanju v predpisanim tempu. Veasih bi si človek želel kar štiri rok, da bi lahko pravilno podal idejo teh kompozicij.

Nedavno ste koncertirali v Pragi?

V Pragi je silno razvito glasbeno življenje: ni ga skoraj dneva brez dveh ali treh koncertov. Niti zdaleč nisom pričakoval takega uspeha, kot sem ga imel, zakaj Praga slovi po svojih ostrih kritikih, kar ni čuda, ker so navajeni svetovnega standarda, odkar koncertirajo tam največji svetovni mojstri. Zato sem ponosen, da so mi vsi praški listi priznali najodličnejšo kvaliteto.

Ali imate po koncertu v Ljubljani še kak koncert drugod?

Po koncertu se odpeljem v Beograd, kjer bom igral z orkestrom kraljeve garde koncert Čajkovskega. To bo moj zadnji koncert v tej sezoni. Prvi koncert v jeseni pa bom imel v Mariboru v prid dočjega doma kraljice Marije.

Ali pripravljate kakšno skladbo?

Sedaj se bavim s koncertno priredbo organske tokate f dur I. S. Bacha, ki bo, kakor upam, do jeseni dobila končno formo. To skladbo bom izvajal na vseh koncertih v prihodnji sezoni.

Kulturni Pregled

Razgovor z dirigentom Rhenijem-Batonom

Veliko in slavno ime me je vrabalo, da sem del v posebi k znamenitemu dirigentu. Predstavljal sem si vsokega gospoda dolnih las, od zasledene z rožnatimi očmi, kakor si pri povprečen slovak predstavljajo umetnika, pozabil pa sem, da je gospod Rhenie - Baton Francoz. Gospod Baton ima poleg tega še to odlično, da je prav, hipoten premožni po denarju in znanju. Na znanju srednje velike, čehate in modre postave, je v obsevanju dobročuden in nad vse ljubkavi gospod s pravim francoskim espricom, a ogromno znanju, izkušnje ter potovanja izidom sveta so njegova vila iz njega določila najpogostejše izobrazbe, kateremu ni bilar ne znanja in izobrazbe najpogostejše smoti.

Prav za prav pa sem znal za g. Batona pripravljena neka vprašanja. Najprej me je seveda zanimalo vedeti, kako namreč ima o Ljubljanski filharmoniji in njenem orkestru po prvih izkušnjah s njima. Na to mi je g. Baton odgovoril, da je z orkestrom izredno zadovoljen, da je z orkestrantskega pravi odlični, ter da ni nič priložnosti, da bo zadel tako zgovoren in jasno

dobro vgrajen orkester, a katerim bo, kakor je prepričan, dosegel v petletni največji uspeh.

Nadaljnje vprašanje, ki sem mu ga zastavil, je bilo, kakšen je danasnji položaj glasbe v francoski katere strukture prihajajo, kaj lahko naši danasnji francoski glasbeni izjanti?

— V francoski glasbi je danes več stvari, — je odgovoril. — Lahko pa rečemo, da v naši danasnji glasbi prevladuje aristokratska, francoska glasba se odlikuje po svoji čistoti, jasnosti in vednosti. Mi jo postajajo na ferma. Nake stvari se malo po svoji harmoniji. Prehobot in poučen francoski glasbe za tujino je potemtakem v tem, da je vedno aktiva znanstveni in modnarodno glasbeno umetnost omenjamo odlike, ki predstavljajo delo francoske glasbe. Nako sem vprašal g. Batona, kaj mišli o krizi glasbene produkcije, o kateri se mi zna mnogo govoriti? Kaj sodi o bodočnosti glasbene umetnosti? Koliko lahko vpliva na klasiko in klasiko namer vpliva na glasbo po prvotno sodobnosti? Kakor izmed teh vprašanj, odgovoril je sledeče: Postrahni vpliv na

glasbeni izraz danasnje dovedla? — Gotovo tudi pri nas ostajajo velika kriza v glasbi, toda ne koliko v glasbeni produkciji kot v glasbeni izvedbi. Ta kriza je pod vlogovodni svet s krizo francoskega gledalca, ki jo je v posebnosti hudega opaziti na festivali Parisa.

Je veljano, ima mnogo tuteletov ter ne pozna gledalke krize, zato pa predstavlja tem večje tase provokacija, kjer se gledalci, ako do zornaj drža. Ne mahnem vpliv ima

tudi pomembnejše dobera izvedstva, kaj je krizo namreč, da za dober gledalca izredno zasluzna za dobra kompozicija. Tudi najboljše kompozicije ne spravijo s slabim izvedstvom pravica efekta. — Kar se pa tika glasbenih stvari, v tem polovico prevladuje klasičen. Romanstvena stvarja je v razmerju; danes se vsa glasba vrada h klasičnemu, zlasti v obliki. Dejstvo, da danes prevladuje dela glasbe, iz tega, da katere imajo večje izražanje, ja tako odlično, da ga ni treba posebej delati.

— Gospodje, odgovoril Baton, kako se izražajo v francoski glasbi slovarskih naravni? Ali vidite v slovarski glasbi tipične odlike, ki lahko vplivajo tudi na francosko glasbo?

— Morana reči, da ne danes uvedljivja slovarska glasba v francoski slabo. Neboj je imela pri nas malo velik vpliv ruskaj glasba, toda ta vpliv je v povprečni dobi že daleč izgubljen. Pač pa vidim v slovarski glasbi posebnaj velike odlike, in sicer pretrman take, ki izvirajo iz klasične folkloristike. Medtem pa, da so to veljane naravni in izgovori glasbi tako svojeglavi element, da so ne dajo premetati v glasbo drugih naravov.

Nako sta se spustila z g. dirigentom v dolg naravnaj govor. Priporočeval je o svojih miselnih trenutkih po svetu, kako je določilni odgovorno korosco po jaski Am-

riki, v Italiji, Moskvi, Lantgrachu in bog ve kje še. Le Pariz pravi, da mi ne upam, čeprav so mi tam že večkrat pomnilni v operi mesto dirigenta. Tak položaj zablava naravnaj odgovornaj dela, nepravilnega dela, ne in dan, da pa ni ved prav tako mahnaj, da bi mogli premetati tako silen pritisk na svoje živce.

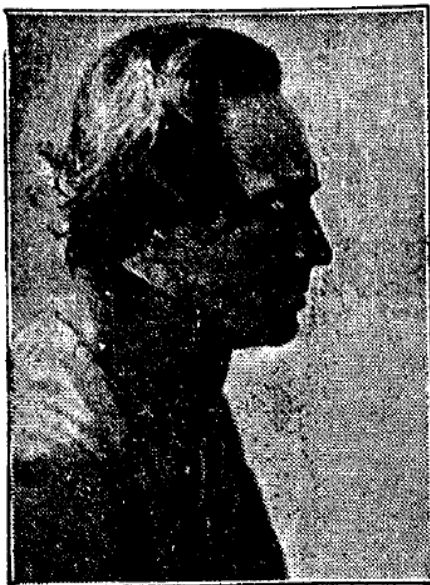

S Veidtom v Zidanem mostu ob 1. zjutraj

Pol ure nočnega razgovora z gledališkim in filmskim umetnikom

Cisto slučajno, kakor pred leti na Dunaji, sva to pot trčila skupaj v Zidanem mostu. Kaj počno ljudje ob eni uri zjutraj na Zidanem mostu, menda res ni vredno razlagati Križišče prog in ljudi... Ko je privozil zagrebški vlak na postajo, se na mah pojavi tik mene — Konrad Veidt, v lastni koži. Ravno je opazoval kup prtljage, ki se je koplil ob ograji. Kljub temnim očalom, ki jih nosi kot malo masko, katere pa pred leti na Dunaju ni imel, sem ga takoj spoznal. Malce se je začudil, da dobi znanca ob tako nenavadni uri v tako skritem in samotnem kraju.

kakor si gotovo zamišlja naše veliko železniško križišče, sodeč vsaj po restavraciji III. razreda, ki je edina na razpolago nočnim potnikom.

Sicer pa umetnik ni črnil besedice. Bil je namreč precej utrujen, saj je ob 10-ih zvečer še igral v Zagrebu in je bil gotovo vesel, da je sploh dobil stol ob »kamniti mizi«. Pač pa so ga zanimale tablice na zidu: »Ne pijuj po tleh«, »Ne preklinjaj« i. t. d. Moral sem mu jih prestaviti vse po vrsti. Posebno ga je zanimala zadnja in kar trikrat me je vprašal, kaj pomeni: »Ne preklinjaj«... Pol ure je moral ubiti časa do zveze vlaka in brž sem izkoristil priložnost, da ga pobaram, kako kaj zunaj, v carstvu filma, kaj namerava, česa si želi, kam ga vodi pot in podobne radovednosti. Najpoprej bodi povedano, da je

Konrad Veidt zaenkrat s svojo trupo na turneji po Evropi. Začel je kar v našem Zagrebu, sedaj potuje v Budimpešto in dalje.

— Teda, kako ste zadovoljni s svojim začetkom v Zagrebu? Vaši utiski?

— Vtiske odnašamo najlepše. Zagreb je zelo živahno mesto, lepo in moderno. Uspeh je pa bil oba večera ta, da je bilo gledališče obakrat razprodano. In igrali smo oba večera isti komad. To nam vsekakor zadošča. Če bo le povsod tako, bomo zadovoljni.

— Kaj igrate na turneji?

— Gledališki komad »On« francoskega pisatelja Savoirra. To je edini komad, s katerim nastopamo.

— Kaj pa film? Kako vpliva denarna kriza na produkcijo v Nemčiji?

— Vsekakor ne baš blagodejno. Gaže se sicer krčijo, povsod se reducira in štedi, a dela se kljub temu mnogo. Posebno Ufa producira neomahljivo dalje.

— Kaj pa, nemi film je že popolnoma spodrinjen od zvočnega?

— V produkciji popolnoma, kajti niti ena tvrdka v Nemčiji ne izdeluje več nemih filmov. Pač pa na trgu seveda pod ceno vegetira še stara zaloga nemih filmov. Vsekakor je pa zvočni film šele v razvoju in se tehnika snimanja izpopolnjuje od dneva do dneva. Krivda pri kakih eventualnih predvajanjih ne leži toliko v posnetku samem, kakor v reprodukciji. Naravno, da se ne more zahtevati od vsakega podeželskega kinematografa, da si nabavi prvovrstno aparaturo, ki je zelo draga.

— Vaši osebni načrti?

— Za enkrat sem gledališki igralec na turneji, ki bo trajala približno dva meseca. Potem pa zopet k filmu. Stalno se ne dam angažirati, ker hočem imeti prostost.

— Vaši zadnji filmi?

— »Kongresni ples« in »Ona stran«.

Med tem se je polotil njegove »družine«, ki se je krepčala pri sosednji mizi, nemir, kajti brzovlak je privozil. »On« je pa ostal miren in hladen kakor vedno in je kramljal dalje. Povedal je še to in ono: kak naval da je bil v Zagrebu za avtograme, zanimal se je za Ljubljano, kje leži, in drugo. Naposled je vstal. Da ne bo njegova družina, ki šteje kar 14 članov, v skrbeh. Kajti brez njega res ne bi mogla nocoj igrati »Njega« v Budimpešti.

Pri stisku roke sem se nehote spomnil na — Orlacove roke... M. F.

Dr. Kramarč o Jugoslaviji in Slovanstvu

Izjave odličnega češkoslovaškega voditelja našemu narodniku

Beograd, 18. maja. Danes je došel v Beograd bivši bel ministar predsednik dr. Kramarč, ki ima na predložiteljstvo jugoslovansko-čehoslovačkemu konferenci glavni referat o gospodarskih odnosih med obojema narodoma. Dr. Kramarč, ki se od ustanovitve naše države prvič nahaja v naših krajih, je bil, kakor sem poročal že na moji in potem v Novem Sadu, a posebno še v Beogradu pristožno sprejet, kakor to zasluži kot stari odlični prijatelj našega naroda in kot eden prvih mož bratske slovanse države. Vsi dopisniki se poudarili dr. Kramarča že v Sremski ter se je potem v višku naprosili za intervju, na katerega je g. Kramarč imenovit pristal. V razgovoru je povedal g. Kramarč velenzanišne izjave o očitanih dopisnikih in popravilne dobe, ki so vodili do razpada Avstro-Ogrske in do osvobodjenja slovanških narodov in v katerih je dr. Kramarč izrazil tako odlično vlogo, ki mu mora biti vreden vsajega milijarda o slovanstvom vprašanju in o odnosih med CSR in Jugoslavijo.

Q. predsednik, Vi ste bili vedno v ostrih stališčih glede boje in v starih stališčih in narodnih pravic na našem jugu. Od kdaj dasirajo Vaši odnosi s našimi ljudmi?

Q. dr. Kramarč, se je zamislil, nato pa je začel živno govoriti iz svojih bogatih spominov, kakor da lista po knjigi:

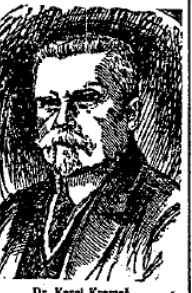
Kotale spominati do Jugoslavije so stare in segajo v moje rano mladost. Že kot dijak in posebej tekom vprašanja slovanstva v Avstro-Ogrski sem opozoril pred politikami, ki je vodila do konfliktov v Srbijo in Slovanstvo. Ta politika se je izražala v okupaciji Bosne in Hercegovine. Duhler je bil tam voljaški režim, je bilo stanje še grozno. Odnosni pa so se hitro poslabšali v trenutku, ko je dobil Kallay s svojimi madžarskimi imperijalističnimi vajeti svoje mize. Slovencem se začelo slišati takrat prišla na Dunaj bosnarska Srba Sola iz Metaraja in Jehanoviti iz Sarajeva. Mi sta zaprosila za avdiciono pri tretini, da se pripravi proti temu režimu. Kallay je hotel iti za vsako ceno napredni. Oba sta se rano obrnila na rne in posredilo mi je, da sem bil na izpovedni avdiciono. Ta intervencija pri vladarju in je žal, ali danes lahko rečem, bila bovska izredna uspešna. Kallay je nadaljeval s svojim režimom. Od tedaj sta bila Sola in Jehanoviti z mano vprisanje. Vred je, kaj sem jima kel vedno po svojih najboljših močeh na vse strani. Vse strani sistematičnih stihov v Srbiji pa sem prišel kole pomene na slovanstvom konferenci. Ko se nisem posredilo pomislil Rusje in Poljake, tako da so sprejeli skupno resolucijo. Srbi, Hrvatini in Slovenci so se hoteli oditi našej vzhodni slovanstvom slovanosti.

Kmalu nato je sledila anekdota Bosne in Hercegovine. Zanimivo je, da Avstro-Ogrski baron Aerenthal mi je takrat pogovorno zagotovil, da ima za ta uspešni korak politične razloge za častnika ministra izvoljkega. Mi smo bili zaradi tega prepričani, da bo Avstria na kak drug način naša odločitev davovala Srbijo. Le na podlagi tega zagotovila so slovanstvom člani parlamentarne delegacije prišli na glasovanje. Ko pa sem pozneje prišel v Rusijo, mi je izvoljki dokazal, da baron Aerenthal ni imel drugega namena. Od tedaj sem z baronom Aerenthalom prejel vse stike in nisem s njim nikdar več spregovoril niti besedice. Od tega trenutka sem bil prepričan, da mora med naša narodovost do mednarodne krize. Vede sem, da Rusija se ni bila pripravljena na vojno. Le 1909, mi je predsednik ruske vede izjavil, da potrdilo Rusija za svoje obznanje prave znanosti je 10 let ali v najboljšem primeru 8 let. Postalo mi je jasno, da bi izpovedna vojna na Srbijo in za vse slovanstvom narode pomembna neovarnostno katastrofo.

Na kongresu v Solki, kateremu sem bil častni predsednik, sem storil vse, da očalam srbsko-bolgarsko zloblanje. Spominam se še prav dobro znanstvom predavanja srbskega ministra pravde Stolacovića, ki je dokazal, da se mi je posredilo senatodstavi srbsko slovanstvom mnenje od misli, da tvoriti predložiteljstvo Avstro-Ogrske edini izhod za srbski eksport, temveč da je tu še druga rešilna: izhod na Solni. Sledila srbsko-bolgarska kolaboracija in vojna pred Turčijo in izjava pri nas neprijetno navdušenje. Znano je, da so se javljali delci znanstvom kot predsednici in kako smo se veselili vrnitve srbsko-bolgarske zmagi. Ne da se pozablja, kako nas je bolelo, ko je pozneje Bazarin, predsednik po letih svetlega povzeman od Dunaja odvisnega kralja, predložil to zvezo in pričoča vojno proti Srbiji.

Ko je prišlo na dnevni red znanstvom znanstvom vprašanje, sem po prihožu s avstrijsko delegacijo v Bodensko in kol posebi lamoznejše generalnega razreka koniza Muravjeva in se s njim dopovedati, da tem zaradi neodločenosti Rusije poskušam vse, da preprečim konflikt. Po postopovanju srbskega generalnega koniza in prihožu svetlega znanstvom sestanka s Pašicom. Z vednostjo srbskega ministra grofa Berchtold, sem pod takimi imenami popolno-

na kongresu odločeno v Beograd, kjer sem imel čisti dolge konferenca s pokojnim Pašicom, Pašicom, Slovanstvom in posebnimi dnevniškimi posadilcem Joco Jovanovičem. Pokojni Pašić mi je pri tej priliki zagotovil, da je Srbija pripravljena slediti v dobo odločaja s Avstro-Ogrsko in ji dovoliti daljnosežne trgovinske koncesije, če Avstria kot predložiteljstvo priznava na to, da dobi Srbija pristo roko v Albaniji. S tem predlogom sem se vrnil na Dunaj in poročal grofu Berchtoldu, ki me je posebno poslušal, na koncu pa dejal: »Priloži vas z poslanec, postojte prepričani o tem moje slovanstvom se... To se mi zveza ni poročilo, in kriza se je čimdalje bolj ostrila.

Dr. Karel Kramarč

Spomnil si 1914 sem imel v tisti sili avstrijske delegacije veliki govor. Rohl je avstrijske politike, mi spomene svoje protislovanstvom politike, ker bo sicer prišlo do dogodkov, ki avstrijski narodnosti ne bodo koristni. Po mojem spominu me je potvil avstrijski član parlamentarne delegacije, imenovan Pašić, kateremu sem predložil avstrijskega predsednika, imenovan Pašić, kateremu mi me vprašal: »Ali je vse to res, kar pravite, ali ste o tem prepričani?« Jaz se takrat nisem posredilo, ker ne govora stiva o katerih nisem globoko prepričan. Grof Čam-Martinč je nato energično znanstvom in misli, katerim je tova svetova družbe postopala. A ostalo je vse pri starem.

Pred atentati sem vedno svaril, ker sem vedel, da Rusija in Francija nista pripravljena. Ko je 2. avgusta 1914, nastalo vojno stanje med Rusijo in Nemčijo, sem vedel, da je slovanstvom vojna nastopila. Dva 4. avgusta sem nastal v češki listi članek, v katerem sem podčrtal izrek Bethmann-Hollwega, da bo v bojni vojni slovanstvom nemci in Germanstvom in Slovanstvom. Opozni sem češkoslovaški narod, da je našo politiko, ko mi je treba z obojimi čustvi gledati v bodočnost. Tega dne sem se za vedno ločil od Avstrie in prepričan, da ni sprem več na Dunaj. Kakor veste, je poroje sledila avdiciona, proces in mala obsejna na smrt... Na mirno konferenco sem bil v najboljši in starih stihih z dr. Kramarčem in pokojnim Pašicom, Popovcem sem svaril italijanskega državnika Orlando, s katerim sem bil v dobo odložitelj naj Italija nikar ne anektira slovanstvom narodnosti. Opozaril sem ga, da Čehi kljub svojim dobrim razmerjem s Italijo ne morejo sprejemati svetlega slovanstvom čustvovanja in bodo vsi slovanstvom narodi vedno stali na strani Jugoslavije. Žal, je bil moj glas prečkan. Sledil mi je Jugoslovontom, s katerim sem se v dnevniškem parlamentu dolga leta boril rano obznanstvom za zveščevanje in danes morate sami priznati, da je to obznanstvom našelo naših celotnih odnosajev naj-ran varil lepi Jugoslavije.

Vsi poročevalci je nato prouč g. dr. Kramarča za izjave o gospodarskih odnosih med Jugoslavijo in Češkoslovačijo, odnose o smeri, ki jih predložiteljstvo gospodarske resolucije, o kateri bo poročal dr. Kramarč na predložiteljstvu konferenci obojima parlamentarnimi delegacijami.

»Tega pa ne,« je izjavil dr. Kramarč. »Najprej moram o tem obvestiti delegacijo, potem šele govornik.«

Vsi poročevalci je nato pokramarč razgovor o odnosih med slovanstvom narodi in vprašal dr. Kramarča, kako gleda na bodočnost Slovanstva, zlasti na bodočnost Rusije.

»Da vam odkrito povem svoje mnenje: Jaz bi izgubil vsak zadnji beser na politiki, če bi se bil tako globoko prepričan, da slovanstvom vprašanje in boljševizacijo Rusije ni rešeno. Skoro 25 let sem vsako leto nekaj mesecev prebil v Rusiji in jo dobro poznam. Zato vem, da bo tudi boljševizma kmalu konec in da bo Rusija v zgodnjem času spet vstala in svoli stari vzhodni in moči, toda ne več v izančanih internaci-

onihni obliki, marveč globoko socializma le slovanstvom. Z zvestobo do Rusije bodo imeli vsi slovanstvom narodi in vse slovanstvom države svoje bodočnost v trdnih rokah. Proletariat sem, da bo neminovno prišlo do obnove Rusije. Slovanstvom bo izšlo še veliko višje, kolikor slovanstvom države ne izpolnjuje svoje gospodarske misli. Nič ni bolj napredno kot stari pred Slovanstvom, ki igra še vedno veliko vlogo n. pr. v Avstriji in drugod, kjer so razpoloženi še pod pritiskom starih ukorenjenih predložitelj, ki sta jih zmad jako spretno čisti Avstro-Ogrske in Viličevova Nemčija. Slovanstvom je element miru in prave demokracije. To politiko branim in zagovarjam pri vsi, kjer sem kdaj stopil vas, da se vopitno v tešnje stike s boljševizmi. Upam, da tako delo, dokler bo moč činiti slovanstvom, naša republika se bo priznala boljševizmov de jure, kar bi nas kompromitiralo za vse večje čase. Prepričan sem, da bo v tem oziru tudi Jugoslavija šla s nami rano v roki.

Pogovor je zopet krenil na isti, karl odnose. Dr. Kramarč je pri tem obznanstvom delegacije po dr. Kramarču in da se o tem avtom starih znanstvom, ki ga kot izreza politika in kot slovanstvom borca spoštuje, ni bo morda nastala. Glode gospodarskih dnevnic, ki vieda-

lo izreza med Češkoslovačijo in Jugoslavijo, je dr. Kramarč zagotovil, da se rano narava in se ne dajo iskati in tako odločitelj, vendar pa sem, da bo prevladala na obojestranski izreza in avdiciono me da se bo naša primarna politika, ki bo obojestranski gospodarske zloblanje.

Na obojestranski vprašanje, da pomeni se sledeči prihod v Beograd stimočilo tešnje gospodarske zloblanje obojima slovanstvom državi, dr. Kramarč je dejal: »Vednostvom.«

Razgovor je nanesel leži na naše politične razmere.

Q. dr. Kramarč, je pri tem nastal svoje globoko spoštovanje do Svetozarja Prilobčević, zaradi njegove doščevosti in nacionalne nepogljivosti. Naglašal je, da stično zaležitelj pokret KDK in občuduje njeno energijo in borbenost, ki sta dokaz valitve vztrajnosti in celotne slavnosti. Zelo malo se je razdal med o Srepskom Radicu, ki ga smatra za element slovanstvom narodu ter za enega naših duhovnih vodilov.

V političnem razgovoru sem tako dopelji do Novega Sada. Kjer je bil dr. Kramarč predmet številnih vprašanj in ker so nato odpravili njegov mandat in prijatelji.

Vika Podgorska in njena 10-letna umetnost

Obisk pri naši umetnici v Zagrebu

Prve dni oktobra je poteklo 10 let, kar je stopila v Mariboru prvič na deske, s ki pomenijo življenje danes stavljenega umetnica ga. Vika Podgorska. Za njo pomenijo »deske« v pravem pomenu besede življenja; brez odra bi bila nesrečna. Zašta je popolnoma slučajno v naročje Talijev vabilo v letih — dramatična kola — prvi nastop — uspehi. Že dve leti kasneje je bila angažirana v Zagreb, kjer dosega uspeh za uspehom; Zagrebčani se po pravici postavljajo z njo kot eno izmed najboljših umetniških moči svojega teatra. Še posebno popularna je postala z izvrstno kreirano vlogo Laure Leubahove v drami M. Križbe »V zgonilju«, ki je bila več ko leto dni v repertoarju.

Naprosil sem našo rojakinjo-umetnico, da mi odgovori na nekaj vprašanj, ki so tekojo njenega umetniškega razvoja.

Kakšne okoliščine so Vas pred desetletni leti napotile k mariborskemu gledališču?

Ga. Vika Podgorska

Kot Laura Leubahova v Križbe »V zgonilju«.

— V Maribor sem prišla leta 1919, kot goriska begunka. Postala sem uradnica okrajnega glavarstva. Slučaj je hotel, da je ravno taktar Hinko Nučič snoval in gradil stalno slovensko gledališče v Mariboru. Čitala sem v dnevnikih njegovo vabilo, in ker me je gledališče mikalo že od mladih nog, sem se vpisala v njegovo dramatično šolo. Ta šola je bila odprta koncem avgusta 1919; poselil so se vrstili dogodki s tako naglico, da še danes ne morem prav razumeti, kako je vse to tako nagloma prišlo. Izpit — prvi uspeh. Plokanje vsa šola. Ravnateljev glas: »Vi ste talent, Vi morate postati igralka... 13. septembra sem že podpisala prvo pogodbo in 9. oktobra sem prvič nastopila kot Pavla v »Ugrabljenih Sabinkah«. Tako sem torej postala dramska igralka, a da se nisem niti prav zavedala.

Kako in koliko so leta Vašega mariborskega delovanja vplivala na Vaš umetniški razvoj?

— Močno. Imela sem mnogo dela, nezamerno voljo in dobrega učitelja. Igrala sem vse od knja. Poleg najmanjših tudi velika, največje in najtežje vloge. Napredovala sem toliko, da me je Zagreb, po dveh letih mojega mariborskega delovanja, ob priliki mojega prvega gostovanja takoj angažiral.

Ko ste se preselili v Zagreb, ali ste se kmalu vživeli v novo razmere? Pričeli ste umetniško zelo napredovati. Kakšni in kateri činitelji so najbolj pripomogli k temu? S katerimi kreacijami ste imeli največ uspeha?

— Z novega zaletati je povsod in vedno težavno. V začetku mi je bilo malo nerodno v novih razmerah. Nova publika. Morala sem jo najprej osvojiti. — Poleg H. Nučiča, ki je bil moj prvi učitelj in svetovalec, sem našla v Zagrebu dva režiserja-ravnatelja, ki sta bistveno zelo pospešila moj napredek; eg. dr. B. Gavella in Ivo Raica, ki sta se oba zavzela za moj talent in mu pripomogla v veliki meri k njegovemu dosežanemu razvoju. Pozabili ne smem tudi režiserja g. Tita Strozija, s katerim sem veliko in uspešno delovala. — Zdi se mi, da sem najuspešnejše nastopila v »Ugrabljenih dušah«, »Sveti Ivan«, »Agozija«, »Dybok« in »Na tri kraljice.« (Viola.)

Pridobili ste si lep umetniški sloves in spoznali v kulturnem centru, kakor je Zagreb, mnoge probleme sodobnega teatra. Kaj mislite o drami? Ali smatrate, da je njena vsebinska in oblikovna (literarna) plat manj važna od čisto teaterske, igralske?

— Literarna plat drame je absolutno važnejša. Vsej morala bi biti. Zal, da mi

igraki v tem pogledu večkrat grešimo, da mislimo v svojih kreacijah vse preveč nase, samo nase, a premalo na avtorja. A končno je to stvar režiserja, da retušira in napravi ravnotežje med igralci in avtorjem. —

Ali občutite v starejših komadah večji razmah svojih kreativnih sil kakor v novejših, ali obratno?

— Igram večinoma novejši repertoar. Vsek razmišlen umetvor, bodisi starejšega ali pa novejšega kova, daje resničnemu igralcu novih idej, novih pobud in novih kreativnih sil. V čisti umetnosti ne poznam razlik. Manj vredne stvari pa ubijajo voljo in polet.

Kakšne in (le nekaj primerov) katere drame Vas najbolj ugajajo?

— Zelo mnogo smisla imam za drame Strindberga, Ibsena, Shawa, Wedekinda, Križbe itd. —

Ali smatrate, da Vas nič drugega ne more nadomestiti igralskega poklica? Kdaj ste najbolj zadovoljni s svojim uspehom? Ali ga merite po priznanju, ki ga kaže občinstvo?

— Vsemu na svetu se Slovci lahko odreče. Toda mislim, da bi bila brez gledališča nesrečna. Zadovoljna sem s svojim nastopom samo tedaj, kadar mi moj notranji jaz pravi, da je bilo dobro. Spominjam se, da sem bila po neki premijeri tako deprimirana, kakor da sem doživela največji neuspeh. In vendar je bil uspeh pri občinstvu velik, a kritiko drugi dan izvirna. —

Kaj mislite o gledališki kritiki? Ali pričakujete od nje kaj za svoje notranje izpopolnjevanje?

— Od gledališke kritike pričakujem mnogo, toda biti mora pred vsem iskrena, stvarna in niti najmanj osebna. Tako kritiko sprejemam vedno s odprtimi rokami in se tudi ravnam po njenih nasvetih. Učim se od nje. —

Ne pozabimo, da ste Slovenka; Vaša zagrebška Jacinta je ogrela tudi zavadi krpne slovensčine. Ali čutite idealne in intimnejše vezi s slovenskim gledališčem? Ljubljanska drama bi Vas lahko pridobila vsaj za serijo gostovanj, če že ne morete stopiti popolnoma v njen krog. Kaj pravite k temu? In kako so Vas zadovoljili zadnji nastopi v Ljubljani in Mariboru?

— Ali dvomite? — Kadarkoli me je vabilo slovensko gledališče v svoj krog, vedno sem z veseljem sprejela gostovanja v Ljubljani in v Mariboru. Z nastopi sem bila v obeh mestih zelo zadovoljna, kakor tudi s prisrčnimi sprejemi. — A intimnejše vezi s slovenskim gledališčem? Bodite preverjeni; to bo uprava ljubljanske drame kdaj želela serijo mojih gostovanj, storim vse, kar je v moji moči, da ugodim njeni želji. —

Kaj čitate in kateri avtorji so Vaša simpatija?

— Citam vse, kar mi pride pod roko. Čitam mnogo. Ako se ne učim, potem čitam, čitam. Včasih po dve-tri knjige na dan. A avtorji? To je težko reči. Zanimajo me prav vsi, ki niso dolgočasni in brezposrebni.

Kaj se pričakujete od bodočnosti? Kakšne cilje bi stavili svojemu razvoju?

— Veliko in — nič. Zveni paradokсно, ali tako je. Kaj hočemo. A cilji? Imam samo en cilj. Izpopolniti se do meje možnosti. Ako mi uspe. A ako ne? — Mnogo je poklicanih, a malo izvoljenih.

Tako gova Vika Podgorska. Mi ji pa kličemo ob desetletnici njenega prvega nastopa tja v brabki Zagreb: Poklicani ste bili, a tudi izvoljeni! Maribor Vas je poklical, Zagreb izvolil!

M. F.

Naši kraji in ljudje

Razgovor z guslarjem

— Ali je še mnogo guslarjev na svetu?
 «E, mnogo. Gotovo jih je več kot tisoč, oni bolj, mi malo. To je pri nas nekako prirojeno. Skoraj vsak človek je del guslarja, samo da nima vsak talenta. Lani se nas je zbralo v Sarajevu na tekmo 90. Od teh je odšlo 10 v Beograd na tekmo, ki jo vsako leto priredi žensko umetniško društvo «Cveta Zuzorić». Tam je 6 guslarjev dobilo nagrade. V prejšnjih letih je bilo guslarstvo še bolj razširjeno, sedaj ima narod žole in čita — a brez guslarja ne more živeti.»

— Hvala Bogu, to se pravi, da guslarji še ne bodo izumrli?
 «Ne da! Bog! Se je nas dovolj po Crni gori, Bosni in Hercegovini.»

— A gusle? Kdo vam dela gusle?
 «Doma imam stare gusle še od očeta in deda. Bog zna, kako dolgo so že pri hiši. Velike, težke gusle. A glas jim je lep. Te gusle, ki jih imam s seboj, sem dobil za nagrado v Alpaškim mostu pri Sarajevu 1. 1927. Evo, tu je to napisano.»

Guslar mi kaže gosti, da si jih ogledam. So pravo domače umetniško delo, lepo izrezljane. Na ročaju je napis v spomin na sarajevsko tekmo. Na vrhu glava, ki nas spominja na pristen srbski tip Vuška Karadžića. Spodaj na obodu je izrezljana znana Čermakova slika, ki kaže vajo v mačevanju. Na eni strani je slika hajduka Veljka, na drugi nekoga drugega srbskega junaka. V sredi je križ. Zgoraj so gusle prepete z belo voljjo kožo. Na ročaju je napeta struna — konjska žina. Guslar nas prosi, da se ne dotikamo strune, češ da je žina občutljiva. Lok je v polkrogu zavrt, lepo izrezljan in predstavlja kačo. Tudi na njem je napeta črna konjska žina. Ta preprost instrument oživi guslar s svojo čudovito umetnostjo do neverjetnega bogastva zvokov in melodij. Znamo je, da imajo v novejšem času tudi gusle z dvema strunami, pri tekmah pridejo v poštev prave gusle na eno struno.

— Koliko stanejo take gusle? Izpraktičerno radovedno.
 «Pet sto dinara.»

— A kdo jih dela? Sami?
 «Tudi sami, a one so bolj preproste. So posebni mojstri za gusle. Te so narojene v Zenici. Tam jih delajo.»

— Koliko časa potrebuje za tako delo?
 «Do dva meseca. E, da vključite, kakšni mojstri so to! Lepe gusle pogosto za velik denar niso na prodaj. Jaz imam doma še ene tako lepe, a ne pojejo tako dobro. Ene, ki so bile jako dobre, sem daroval. Kaj mi hočete, dovolj so mi ene. I te niso najbolje.»

— A kako to delajo?
 «Vse iz javorovega lesa. Treba je dobiti javor, potem se posuši, dobe, rezlja — vse mora biti iz enega kosa. Od lesa je dosti odvisno, kako poje gosli.»

«Tako bi dal pet sto dinarjev za ta-

ke lepe gosli, pripomni nekdo iz naše družbe.

«E, pa dobilo se tudi čenice. To je zaradi razbitja. Pri nas imajo skoraj v vsaki četiri hiši gosli. Skoraj nikoli je bil nekdoj guslar pri hiši. Tako kakaj, da se rodi nov guslar. V nekaterih družinah so znani guslarji več generacij nazaj. To je prirojeno, to je talent. E, mnogo jih je še.»

— A pesmi, kako nastanejo pesmi?
 «Kako nastanejo? ... Guslar je pogledal kakor, če bi vprašal pesnika.»

«Stare pesmi znajo vsi — a nove nastajajo same po sebi. Ko sem bil v Čačku vojvodi Stepanovića pesma o Kumanovcu, so mi tekle solze po lici. Našel sem tu vse junake. Mi se pahlji pri Kumanovcu, sto dvajset mesei...»

— A kako morete vse vedeti?
 «Poznamo jih... pripovedujejo... pa tudi iz knjig izverno marsikaj.»

— Boga mi, to je ogromno; zaposniti si toliko pesmi!
 «E, pa kako...»

— Pa se ve, kdo pesmi zлага?
 «Novejše pesmi zлага vsak po svoje. Da poznam kak dogodek, v čemr danu bi pel pesem o njem. To se lahko ustvari, ne ve se, kako. Nekdo zloži pesem, drugi jo siši, ako je lepa, postane splošna in jo pojo vsi. Nekateri ne znajo vseh verzov in pojo po svoje. To ni dobro. Pesem mora biti, kakor je zložena.»

— Kdo je n. pr. zložil pesem o sarajevskem atentatu? Pa je krajšan!
 «To se ne ve, poje se. Je več pesmi, ki govorijo o Sarajevu in o vojni.»

— Ali sta tudi to peli v Berlinu?
 «Seveda sem, saj niso razumeli.»

— A drugače je bilo tam lepo?
 «E, lepo. Stiriinast dni sem bil gost poslanka Bahugdžića. Vozil sem se v avtu, ki je imel radio. Mogel bi biti spoznati, ko sem se vozil po ulicah, govorniki z Ameriko. Ko sem pel v gramofonske plošče, so vsako ploščo trkotali poskusili. Sijajno se je čulo. Vsaka beseda se je razumela, to ni kakor navaden gramofon. Taka plošča stane 12.000 mark.»

— A kako ste se razumeli z njimi?
 «Kako? Bil sem gost. Povsod so me spremljali naši ljudje. A oni so bili ljubivni ljudje, oni, kako se intencijejo...»

Guslar zbira v spominu imena nemških profesorjev, slavistov, učnjakov...
 — A kako je bilo v Pragi?
 «E, istotako. Lepo mesto. Zupani dr. Baksi sem zložil posebno pesem, njegova gospa je od nas iz Primorja.»

— In prezident Masaryk?
 «Ljubezni človek, dober in njegova hčerka in dr. Beneš, dobri ljudje. Pel sem v vsaki praški hiši, vsak dan dopoldne in popoldne. To je šlo vse po redu. Stanoval sem pri Beranku. Sina, no, otroci so po ulicah kazali za menoj. Vsi so me poznali.»

— In v Zagrebu?
 «Istotako lepo. Bil sem gost — v hotelu je bilo vse plačano — pel sem —

e, radi so me slušali, iskreno po solah zvali, so me povsod...»

«Pa zdeli ste bogati?»

«A, ni meni za to. Jaz nisem na prodaj. Pomnilo mi je Zagreb, 20.000 dinarjev, da bi pel v Kranj, kosec plošče. Nisem hotel. Jaz bičem peli živim ljudem od srca in duše. Po neki produkciji sem plačil za vino in kavo vsim, ki so stihli polniha. Kaj mi je za denar. Jaz poidem v Beograd in kraju, da mi da pas za Ameriko, da

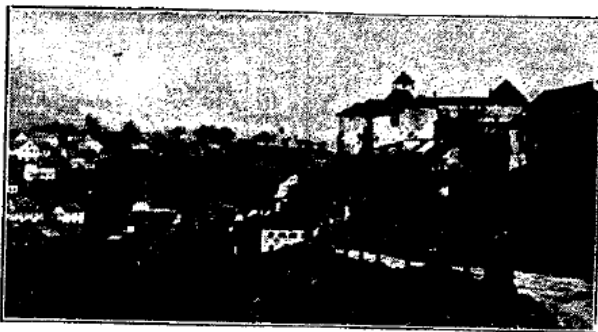
bom tam pel našim ljudem. Ako ljudje ne pridejo za to, ker morejo plačati, bi rajše videl, da bi prišli zastonj, da sišjo našo pesem. Ni pesem za denar, to je samo za stroške — pesem je za srce; za dušo. Meni je drago, da morem peti; deci v Soli, da ve, kaj je guslar. Ako dlima dinarja, naj ga ne prinese, samo da pošljal. Berzate, videl sem lepe reči, sedaj na potovanju; a meni je drago, da tudi Slovenci sišijo guslarja. Morebiti me ne razumejo popolnoma dobro, treba je, da se jim pesmi pojasnijo. V Kranju sem pel o Istri in Kolonah, ne vem ali so me razumeli, a ždelo se mi je, da so bili zadovoljni in, to je dovolj. Kdor ni prišel, ni sišjal — e, pa tako je, — niso svi došli ni na Kosovo...»

Spoznal sem, da je naš guslar umetniško razpoložena, skoraj bohem-ska duša, ki živi svoji pesmi in guslarji z vsjo dušo, a najbolj se to čuti, ko poje. Takrat se zdi, da zaigra okoli njeza ves oni veliki svet srbske narodne duše, ki je rodila iz sebe toliko velikih, slavni junakov in narodnih pevcev. Besede playajo nad zvoki trepetajoče strune, gosli izražajo pesem; ki zveni na dnu jugoslovenske narodne duše in vsa ta umetnost v svoji askazi, ki je bistvena poteza zgodovine, življenja in

Črna plošča gramofona iz Praga, ki jo je dobil guslar iz Sarajeva. Na plošči je napis: 'Guslar iz Sarajeva'. Plošča je izdelana v Pragi. Guslar je bil gost v Pragi in je pel v gramofonske plošče. Plošča stane 12.000 mark.

Živ spomin na stare voznike

85 letni dolenski očanez pripoveduje o dobrih časih Fužin pri Žužemberku

Stari žužemberški grad kraljuje in razpada nad slikovito pokrajino

Dvor, 20. avgusta.

Še dolgo sem nameraval obiskati Hrovatovega očeta na Dvoru, ki mi zdaj teče 85. leto in ki ga pozna vsa stara Dolenska kot najstarejšega »šturmana«, ki pa ni vozil sodčkov sladkega vina, kakor poje dolenska posem, marveč kovano in lito želazo in je »šturmak« v Ljubljano ves stari »šturmak« most, ki so ga pred leti premaknili višje gori proti bolnišnici.

Zdaj se mi je ponudila ugodna prilika, da sem povedel iz Kočevja na Dvor skupino beograjskih Slovencev, ki bi si rada ogledala še ta kotiček kraane dolenske zemlje.

Konjički so nas vozili kakor Hija svoj voz v nebesa. Ban je bil krasen in kakor nalašč za letet. Dvork so skozli skupino kočevskih vasi: Malo goro, Kleče, Stari log, tesno ob kraju naše Suhe krajine. V soncu so se kopale na vrhu griča prijazne Hine, središče Suhe krajine. Od Smuke naprej so je pa odprl razgled proti Ambrusu in Zagradcu in še dalje proti Krki.

Se majhen vzpon proti Laščam in konjički drvijo po lepih, neprestnih serpentinah proti dolini Krke. Vso pot do Dvora nimno srečali niti enega avtomobila. Po treh urah krasne vožnje smo zavili preko mostu čez Krko. Zagledali smo rusevine nekdanjih fužin in že smo pred prazno dolensko kremo sprti Bobenkur, kjer kraljuje naš stari »šturman« v pokolju, kakor sam šaljivo trdi Janez Hrovat.

»Ota, dober dan!,« smo pozdravili. Že je bil pred nami stari Hrovat, plešat in zdrav, vedno nasmejan in hudomušen. Petinosemdeset let, ki jih ima, mu niso skrivila hriba. Zanjikrat sem ga videl pred desetimi leti in zdaj se mi, da je prav tak kakor tedaj.

Prestavljam mu družbo:

»Vidite, ota, ta-le gospod je pa viši svetnik v finančnem ministristvu, tam, kjer je državna kasa.«

»Ja, so pa hudo na visokem položaju. So morali pa dolgo v šolo hoditi. Jaz sem bil pa v šoli samo en firkele uro, pa se znam vseeno podpisati. — Pa ne da bi pripeljali kaj denarja na Dvor?«

»Tisto ne, samo pogledat smo prišli, kako kaj živite, ko smo toliko lepega slišali v Vas od tega-le gospoda.«

»Ja, kar se pa življenja tiče, je pa bolj drite. Če so hili večših slati časi, so zdaj, pri moji veri lesoni. Ne gre, pa ne gre. To-le ostarijo imam, ki sem jo s furango služil, pa redkokdaj kdo noter pada. Kaj čemo?«

Hrovatov oče so globoko vzdihnil in se zamislil.

»No, pa nam dajte kaj povedati iz tistih slatih časov, ko vam ti lesoni take težave delajo!,« sem nastavil.

Očetu se je obraz kar razjasnil.

»O tisto pa tisto! Samo ne vem, kje bi začel. Veste, jaz sem s Tavrče vasi doma. Moj oče — dočakal je 86 let in Bog mu dal dobro na onem svetu — je bil polgruntar. Pa mi je rekel, ko sem bil še fantin: Sin moj, par konj ti dam, pa si pomagaj, kakor veš in znaš!... Tako sem postal furman za Fužino firšta Auersperga in sem fural tja proti Ljubljani in Zagrebu dvajset let manj čno. To je bilo življenje tačas

na Dvoru! Si morate misliti: čez petsto delavcev je bilo zaposlenih na Fužini! Denarja je bilo in pljače in svet je bogatel. Vozil sem po cele dneve in včasih tudi cele noči. Še noter v Postojno in Gorico sem fural. Lahko rečem, da sem ves fužinski most v Ljubljano sam speljal. Sem pa imel tudi konjičke, gospoda, same bosance, da so ljudje o njih govorili po vsej kranjski deželi.«

»Zakaj so pa Fužine opustili?« sem pobaral.

»Zakaj? Kralji so, kralji. Vsi direktorji so kralji in vsak si je graščino zaslužil. Ampak za gospodo se sploh ne sme reči, da kradle. Gospoda le kakšen krajcar ponejeveri. Če jih dobijo, se pa izgovarjajo da niso pri pravi pameti. Hudoba, če se neumni, zakaj pa denarja na cesto ne vzešjo! Ampak vsak ga lepo na varno spravi. Tako bi bil vsak neumen!«

Oča so se kar na lepem razburili in v svetem ognju udarili z roko po miza.

»Tako so kralji, da se je gnadlivi firšt razjezil in je delo ustavil! To je bilo še pred kakimi petdesetimi leti. In so bili vsi ob delo, — kar nas je bilo furmanov, pa ob furango. Tako so začeli naši kraji propadati in se človeku kar inako stori, ko vidi, kako štrijo od nekdanje fabrike le še gole stene in še to se podina.«

»Kje so pa rudo kopali. Ali je dosti tod okrog?«

»Dost, dosti. Oba hriba na levo in desno sta polna železne ruda. Ampak, zdaj se ne bi več sploščilo novoga kopati. Želez-

nica je daleč in fabrika bi bilo treba novo postaviti.«

»Kako ste pa z Kočevrji, svojimi sosedi izbeješ?«

»O, dobro, nič se ne morem pritožiti. Tudi v fabriki je bilo dosti Kočevrjev, ki so toliko svoj hunderhunder. Veste, jaz kočevsko vse okoli, samo govorim nič ne bližim, da tudi Kočevrjem ne gre zdaj več dobro in da bodo svoj rudnik kar opustili.«

»Oče, tako ste že močni, kaj pa vender dolete, da tako pročite leta na svoja plača?«

»I, kaj? Nič posebnega. Jezim se ne, pa gre z dobro voljo naprej. Veste, pa tudi kakšen glašek se včasih pričeže, posebno, če ga kdo plača. Imam dobrega evrička iz naših zidanic in dosti, tako da do vode sploh ne pridem. Če vam je ustrezno, vam lahko povem, da že štirideset let nisem vode pokušil, in če le Bog da, bom do stotega leta samo pri evričku ostal.«

»No, oče, veste, so je pa slaba reklama za tisto, ki peljejo sveto vojsko proti al-bobolu.«

»Tistim pa kar povejte, naj še oni začno po pameti piti, pa jim ne bo treba mladim umrtiti! Veste, ta nova vora mi pa nič ni več. Kam naj le vino denemo? Da bi ga v Krko zili, bi bilo res neumno. Sploh pa moram reči, da sodanja mladina ni nič več preva. Šaj vidim po svojih fantih. Dva sta mi še ostala, pa odkar sta se vrnila iz vojske, nista 'r nič taka. Menda je vojska vsa poferdarala. Smo pa bili mi vse drugučni. Primojdnoaj, še danes se vsakega ne ustrašim!«

»To se vam vidi, oče! Kaj pa o današnjem ženskem svetu sodite?«

»Vai! dve sta prav lepi,« je pokazal na naši spremljevalki in se hudomušno nasmejal. »Drugate pa moram reči, da mi zdaj več nobena ni več. Pa tudi star sem za take reči!«

Spet se je nasmejal, da je tako modral.

V prijetnem kramljanju nam je hitro potekel čas. Morali smo se posloviti od očeta, ki se radi »nasajaj«, kakor pravijo o njem sosede. Ko smo se naložili, krepko podprti očetovih dobrot, sem poželel očetu, da bi se čez deset let spet videli na tem mestu zdravi in čili kakor danes.

»Jaz bom že, vi pa glejte, da boste — pa z Bogom!«

Konji so potegnili, še parkrat smo zamahnili očetu v slovo, potem pa v diru naprej skozi divno Sotesko, kjer domuje nad Krko v steredavnem gradu knez Auersperg, potem proti slavni znameniti Dolenskim Tončicam in še naprej proti dolenski metropoli.

B. V.

Teden dni filma

Geraldina Katnikova pride za božič v Ljubljano in na Bled

Razgovor umetnice z našim dopisnikom v Monakovem

Monakovo, 12. decembra
Prvi do umetnice, je padel krič. Preko mojih inšano moram, da pridet ali pa tudi ne, do zaželjenega cilja. Prav enako so mi je ugodilo danes, ko sem hotel obiskati gđ. Geraklino Katnikovo.

Najprej sem telefoniral na ravateljstvo filmskega podjetja »Bavaria«, kjer mi je prijazen šenaki glas odgovoril, da naj kar pokličem filmski atelje, v katerem je pravkar na delu gđ. Katt.

Kličem atelje. Tudi ta se oglasil prijazen šenaki glas in kmalu za tem se prijaznejši glas gđ. Katnikove.

Vprašam jo, če je voljna dati kako poljevanilo o svojem življenju in to za »Jutro«. Pa mi je odgovorila, da to morda volja stori, če da moram vprašati direktorja filmskega podjetja »Bavaria«.

Hitim seveda k namemu direktorju, ki me je sprejel zelo prijazno. Poučil mi je celo vrsto slik in raznih brošur, ki govorijo o slavni poti gospodične Katnikove. Seveda mi je tudi g. ravatelj dovolil razgovor z njo.

V hotelu jo imam dvakrat, tretkrat, kmalu ni še odpisal, da mi ni v tem trenutku prišla naproti s svojim očetom, ki jo bil še obveščen o mojem prihodu.

Takoj smo pričeli razgovor. Prijazna gospodična mi odgovorja na stavljena vprašanja, a poleg ji pomaga še oče, ki govori prijazno prisrčno naračje.

Kako so vam potekala vaša otroška leta, gospodična?

— Mojim sem bila na Dunaju, kjer sem občudovala tudi ljudsko solo in zlat glasništvo. Že v pravi rani mladosti sem doma najraje prihranjala igrice in se igrala z življali. Po končani osnovni šoli sem šla v gimnazijo. Poleg študija sem v prostem času pisala gledališke komade sovoda, kakor pač zna otroška duša. Ker sem bila navdušena za gledališče, sem kmalu preprosto svoje starše, da so me pustili k natečaju, ki ga je priredil slavni Reinhardov seminar za nove gledališke kandidate. Sovoda sem lahko napravila odlično. Lani sem igrala na Dunaju glavno žensko vlogo v igri »Namišljivi bolniki«. Tu so je prav za prav pričela moja kariera. Glavni režiser berlinske »Ufa« Reinhold Seidnitzel me je povabil v Berlin, kjer sem letos poleti igrala v filmu »Irena«. Tuga, kakor mi pravite, prav zlat prodvajajo v Ljubljani. Pravi že od drugega novembra sodelujem pri snemanju filma v Monakovem. Film bo nosil naslov »Vojna Njegovca Visobratva« in tu igraju glavno žensko vlogo, kot princesa Helena. Zelo sem vesela, da sodelujem s slavno Benjaminom Giglijem, ki nastopa v tem filmu.

Kakšni so Vaši nadaljni načrti?

— Naj veste, da so vsi igralci svinji samega sebe, in da prav za prav ne smem povečati vsega, kar bi si očel hoteli... Zupam vam pač lahko, da je oče podpisal s filmskim podjetjem »Bavaria« pogodbo za ta drugi film. Kakšen naslov bo imel in

naj za Božič pa se vidimo v Ljubljani in potem me lahko obiščete še na Bledu, ki mi je najljubše letovišče. Jako ljubim planino. Obiskala bom, če bo to mogoče tudi drago mi Primorsko, kjer imam sorodnike. Oče so je samo smehljati in pomagati svoji heerki pri razgovoru...

Gospodična Katnikova je polna avtokritike, zares, jako skromno, pri tem pa odlično deklari.

Ko sem jo prosil, da mi da fotografijo s svojih avtogramov, je prijazno vzela eno svojih najlepših fotografij in jo poklonila z besedilom Vašem štatičjem sluzku, a poleg je izbrala, da je še eno poslala uredniku glasila nacionalnih študentov »Nasa vojna«.

Zdenko Mrmolja.

S P O R T

O treningu naših izbrancev Naši fantje trenirajo po finskih metodah — Kulisma in Hagen o jugoslovenskih olimpijcih — Kulisma prognoza za Garmisch

Miži smo v smučarskem sportu. Ni predolgo tega, ko so se naši tekmovalci pripravljali sami in niso gledali sistematičnega treninga inštit pravi nobenih izkušenj. Danes pomnovalci smigavato z rameni, če pomislimo, da so naši tekmovalci odšli pred 12 leti na zimsko olimpijado v St. Moritz s svojo in parafinom, kar dragih mač niso poznali. Od takrat se je marsikaj spremenilo. Trening danes in tiste dni, denašnje maže in takratni Tudi naša država je stopila v vrsto narodov, ki redno tekmujejo med seboj, in s veseljem lahko ugotovimo, da v smučanju nismo med zadnjimi. Seveda smo še daleč od tega, da bi se lahko kosali s severnjaki, ki jim je smučanje potreba in zato nacionalni sport. Med srednjeevropskimi narodi pa so morda 3 ali 4 države, ki so boljše od nas. Omenimo naj le veliki uspehi našega Senoleja, ki se je lani na FIS tekmah na 50 km plasiral na 7. mesto in je bil kot tak drugi najboljši Srednjeevropec.

Ze nekaj let imamo vsako zimo tuje trenerje. Letos imamo kar tri: Finca, Norvežana in Avstrijca, za vsako panogo drugega. Po močnejši tekmovalcev je Finca Kulisma voditelj, kakršnega doslej še nismo imeli. Pravijo, da sami najbolje čutijo koliko so napredovali. Metoda Kulisme se pa tudi popolnoma razlikuje od treningov, kakršnih so bili vajeni naši fantje. Pogledati sem želel nekoliko v zakulisne Kulisminih metod in sem se zato obrnil nanj. Rad mi je ustrejel. Z nogo ova se sicer spoznavala, šlo je pa vendarle. Najbolje bo, če kar tujemu prepustim besedo.

Kako trenira Kulisma

Pr eden sem začel s treningom, sem se moral prepričati, kakšne ljudi bom imel pod seboj. Zato sem vsakega posebejnega vprašal, kako in koliko je treniral jeseni,

koliko let še tekmuje in koliko let sistematičnega treninga ima za seboj. Odgovori so me prepričali, da vsi brez izjeme jeceni premalo trenirajo. Posledica tega je, da jim manjka vztrajnosti.

Zabudil sem se in pripomnil, da toliko kakor to jesen, še niso nikdar trenirali.

— Gospod, vi ne poznate finskih metod. Pri nas je trening še vse drugačen! Kaj vam pomaga še tako dobra tehnika, če pa tekme ne vzdržite. Poglavina je izdržljivost. Zato sem vas pozorno posvetil temu treningu. Najprej smo dva tedna trenirali samo izdržljivost. Tekmovalcem sem strogo zabijal, naj ne gledajo na brzino. Ko sem videl, da so dovolj izdržljivi, sem trening izpremenil. Zdaj sta prišli na vrsto tehnika in izbrst. Prvi dan v tednu vztrajnost, drugi dan hitrost, tretji dan tehnika i. t. d. Za božične praznike smo imeli teden dni počitka. Tekom v pravem pomenu besede nisem dovolil. Na fincev tekmovalci nikdar ne tečejo proge, ki jo trenirajo, s polno hitrostjo. Preveč bi se izčrpali in ko bi bilo treba nastopiti na tekmi, ne bi mogli dati iz sebe vsega. Zato mora biti na treningu proga daljša. Le na zadnjem delu proge je treba dati vse iz sebe. Ta metoda ima namreč dobro lastnost, da tekmovalci ni nikdar pretranzirani in da je, ko pride čas tekme, na višku svojih moči.

Od 1. januarja je postal sneg na Pokljuki slab in je bilo zaradi tega treniranje nepomembno. Zato sem spet začel s vztrajnostnim treningom, obenem pa nisem pozabil na hitrostnega treninga. Ta trening bo trajal 14 dni.

Trenirajo se individualno

Morda se čudite, da ne delam razlike med kratki in dolge proge. To leto pride. Tekmovalci sem že odločil. S

15. januarjem se bo pričel poseben trening za tekmo na 18 km in za one na 50 km. Pri tem bom skrbno pazil na presobnost, ki jih ima vsak štorok. Trening mora biti individualen in ne tabelski. Če je na pr. Nurni tekkel po pstah, še ni rečeno, da je edino tako pravilno. Kar je pri enem prav, je pri drugem narobe. Zato imam za vsakega poseben recept. Naj povem samo primer. Kdor ima kratke noge, uora to pomanjkljivost izenačiti s močnimi rokami. Pri takih polagani največjo pažnjo na krepitev rok. Kdor pa ima močne roke, ima navadno slabše razvite noge. Tukaj je seveda trening ravno obraten.

Sicer pa moram reči, da sem s fanti zelo zadovoljen. Nikdar ne mrmrajo in izpolnijo vse, kar jim naročim. Kakor so skoro vsi brez izjeme dobri na ravni, sem pri vzponu opazil nekatere pomanjkljivosti. Do Garmischa bom tudi to odpravil. Ne bo škodovalo, če zabišate enkrat za vselej vsem vašim tekmovalcem:

trahirajte v prvi vrsti vztrajnost, nato žele tehniko!

Pr eden ova končala razgovor, sem vprašal, kaj misli o Pokljuki.

— Pokljuka je zelo primerna za trening. Tereni so povsem slini finkim, lo sneg ni finski. Sicer pa glede snega tudi v drugih državah letos niso na boljšem, verjetno da celo na slabšem.

Kako pa mislite glede Garmischa? — Po mojem mnenju bodo Norvežani, Finci in Švedi točno skupaj. Če bo sneg v Garmischu moker, imajo najboljšo izgledo Švedi, želel pa bi, da bi pritisnil mraz, ki bi sneg strdil. Na takem snegu smo Finci doma in tu nas Norvežani ne dosegaajo.

Pogovor je bil končan. Segla ova si v roke: jaz slovenski zbogom, on pa nekaj takega kakor aklujaja. Morda je bilo tudi kaj drugega — pozabil sem pogledati v slovar.

Besedo ima Hagen

Zdaj pa že nad Norvežanin Z njim je šlo brez slovarja. Sicer je mož pogotibni akoro več zadojo zložo svoje nemščine, če-tudi je bilo komaj uro po kosilu, pa ova se je razumela. Močan fant je to, roke ima kakor modved šapo. Če te tale zgrabi za vrat, mi je nenadoma šinilo v glavo . . . brrrrrr. — Kar najbolj prijazen: hce sem ogotvil.

— Fantov še premoalo poznani, da bi mogol o njih kaj točnejšega povedati. Lahko pa vam rečem, da so nadarjeni in vzamajo trening silno resno. Prepričan sem, da bo Jugoslavija čez nekaj let med najboljšimi smučarskimi državami. Kar se tiče 60 metrsko skakalnice, je zelo podobna holmeckolnski, morda je celo za spoznavanje tačja. Pozdravite mi Ljubljanačane!

Mudilo se je. Boter Gnidovec je že šel pred dobre pol ure mahnil s Pokljake. Treba bo salamensko pritisniti, da ga vjamem. Naglo sem se se poslovil od fantov, nato pa dilce pod nogo in ponosni doim mi je kmalu izgnil izpred oči.

M. Pevalak.

Razgovor z ministrom Benešem

PRISRČNO POZDRAVLJEN JE VČERAJ ČSL. MINISTER BENEŠ
DOPOTOVAL V MARIBOR TER NADALJEVAL POT V BEOGRAD.

e. Maribor, 8. januarja.

Z današnjim popoldanskim brzovlakom se je pripeljal češkoslovaški zunanji minister dr. Edvard Beneš v spremstvu svojih referentov na potu v Beograd skozi Maribor. Javnost je na njegov prihod izvedela šele iz «Jutra», ki pa je danes vseli zamude vlada precej kasno prispelo. Navzlic temu se je na kolovozu zbralo mnogo narodnega občinstva, ki je državnika bratskega naroda simpatično pozdravljalo.

Ze ponoči je dospel iz Beograda v Maribor češkoslovaški poslanik na našem dvoru gosp. Jan Šeba v spremstvu načelnika našeg zunanjega ministrstva gosp. Kicakoviča, iz Ljubljane pa je prišel češkoslovaški gen. konzul dr. Beneš. Gospodje so si dopoldne ogledali Maribor ter so se po kosilu zbrali na peronu kolodvora, kjer so se jim pridružil zastopniki lokalnih oblasti ter časopisja.

Točno ob pol 2. je privozil praški brzovlak, v katerega je bil uvrščen salonski voz ministra Beneša. Poslanik Šeba, načelnik Kicakovič in gen. konzul dr. Beneš so se javili ministru, ki je kratko nato pozval v voz tudi ostale funkcionarje in zastopnike. Poslanik Šeba je ministru predstavil vodjo okr. glavarstva dr. Vončina, šefa občinskega komisarijata dr. Brenčiča, starosta Sokolske župe dr. Pivka, ki ga je minister posebno iskreno pozdravil kot starega znanca, vladnega tajnika Iva Poljanca, zastopnika Jugoslov. - češkoslov. Lige dr. Reismata, predsednika Češkega kluba g. Burša ter zastopnike novine. Minister Beneš je takoj prišel z gospodi prijateljem razgovor, se spominjal svojega predlanskega obiska Maribora (na potu v Italijo) in vpraševal po gospodarskih in narodnostnih prilikah ob meji. Veselj ga je napredok narodnega početja v Mariboru. Kmalu je prešel na politično polje in zlasti poudarjal, da smo mi in Čeli gospodarsko pravzaprav najbližji v srcu Evrope. Najhujše krize smo že preboleli, treba bo pa še leta trdega dela, da se konsolidiramo in dokopljemo k normalnejšim razmeram.

IZJAVE MINISTRA BENEŠA KORESPONDENTU «JUTRA».

Vaš dopisnik je nato poprosil gosp. ministra za kratko izjavo, ki bi jo objavil v «Jutru». Gosp. minister je ljubeznivo pristal.

Na vprašanje, kaj pinese konferenca Male antante, je odgovoril dr. Beneš:

«Mi smo sploh sklenili, da se večkrat sestajemo, najmanj vsakih 6 mesecev, ker si od takih sestankov mnogo obetamo, že s politično - psihološkega vidika, in če tudi ne pride na konferencah do nikakih sklepov, zadostuje intencijam naše stvari, da se osebno snidemo. Za Vas je važno, da se vrši sedaj konferenca v Beogradu, ker bo določil program Nintič in dal s tem tudi obilježje konferenci.»

Kakšnega pomena je češkoslovaško - francoska zveza za Jugoslavijo in za tem za Malo antanto?

«Ze doslej smo bili močni. S pridobitvijo velesile v našo zvezo pa se je pozicija Češkoslovaške in s tem tudi Jugoslavije znatno okrepiła. Namen te zveze pa leži predvsem v ohranitvi status quo, vzdržanja državnih tvorb, kot so jih ustvarile mirovne pogodbe po svetovni vojni. Z zvezo s Francosko je to stanje brezdvomno zasigurano.»

In še besedo o češkoslovaški - jugoslovanski vzajemnosti, gosp. minister!

«Res, v tem mi radostuje ena beseda: Bila je, je in bode!»

Vaš dopisnik je nato gosp. ministra še opozoril, da se osnuje v Mariboru še ta mesec samostojna Češkoslovaška - jugoslovanska Liga, ki namerna prirediti prihodnje leto izlet na Češko - slovaško. Minister Beneš je to vest z radostjo pozdravil in želel, da se osnuje tim več Liginih podružnic po Jugoslaviji, nameravani izlet na Češko pa bo češkoslovaška vlada gotovo z vsemj močmi podprla.

Po razgovoru, kateremu so prisostvovali tudi vsi ostali gospodje, se je minister kot pravi demokrat od vseh navzočih prijateljsko poslovil in izjavil, da odhaja v Beograd z najboljšimi upi.

Ob 2. je krenil vlak iz postaje med simpatičnimi pozdravi zbranega narodnega občinstva.

MINISTER BENEŠ V ZAGREBU.

Zagreb, 8. januarja, r. Kocoj ob 8. je prispel v Zagreb minister Beneš. Pozdravili so ga zastopniki oblasti in tiska. Minister je nadaljeval svojo pot z beograjskim brzovlakom ter prispe v Beograd jutri dopoldne.

Leto I. števil. 1. Poltlačna povzetčina. ...

JUTRO

Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko.

Uredništvo: ... Telefona št. 12. Upravništvo: ...

Dnevne vesti.

Imenovani v področje deželne vlade. Koncepti prakanti pri poverljivosti v ...

Upekovali škopul. Arhiepiskop sarajevski in metropolit dabrovo-bosanski ...

Na mariborski sokolski zlet vidi da v Celju ...

RUSKO POLJSKA VOJNA. LDU Lodon, 20. avgusta. ...

Rektor dr. Jovan Cvijič v Celju. Dne 19. avgusta ...

Tridesetletica celjskega Sokola. Dne 8. septembra ...

Madžarska letov pod zapora. v današnji bodi ...

General Madžar so jo v večinski odločitvi ...

Nov vpad Madžarov v Avstrijo.

Dunaj, 20. avgusta. Danes jutraj se madžarska četa napadla Deutsch-Wagram. V obrambo ...

Petrograd ogrožen od entente.

LDU Moskva, 20. avgusta. (DKU) Bratstvo. V Petrogradu se skrivali vse ...

Krah Koroškega železnice politike.

Zagreb, 20. avgusta. Tigorci iz hrvaške provincije so ...

OBRAMENA ZVEZA PROTI MADŽAROM.

Dunaj, 20. avgusta. Današnja "Mitteleuropäer" javlja iz Zene ...

Dr. Reuter je prvi odhodov v Prago ...

RUSKI MIREVNI POGOJI POLJSKI. LDU Moskva, 20. avgusta. ...

LDU Varšava, 19. avgusta. (Dunaj) Agente Navas. ...

DOGOVORA V MINSKEM NI BILE!

LDU Lodon, 20. avgusta. (Dunaj) Reuter. ...

USPEHI GENERALA VRANOLJA. LDU Brno, 19. avgusta. ...

sovratinski se usiljuje 72 ur po podpisani pogodbi ...

AMERIKANCI NE VERJAMEJO V TRAJNOST POLJSKIH ZMAG.

New York, 20. avgusta. Ameriške javne menije ...

ZAHTEVE FRANCOZSKIH SOCIJALISTOV.

LDU Pariz 19. avgusta. (Dunaj) Svojimi ...

Politične beležke.

Italijanska vladna politika. In Rim je ...

Švedska dva avta Reke. V Rim je ...

Uredništvo: ... Telefona št. 12. Upravništvo: ...

